

ОЛЕКСАНДР ГРІН

**КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

АЛЬБОМ СХЕМ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Грін О.О.

Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник: Альб. схем / О.О.Грін. – Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2015. – 183с.

Навчальний посібник з дисципліни „Конституційне право зарубіжних країн” розроблений згідно з вимогами Болонського процесу та відповідає навчальній програмі з вказаної дисципліни у вищих юридичних навчальних закладах. Видання у систематизованому вигляді знайомить студентів з питаннями становлення та розвитку конституцій в зарубіжних країнах, правового статусу особи, форми правління, статусу глави держави, законодавчої та виконавчої влади в зарубіжних країнах, місцевого управління та місцевого самоврядування.

Навчальний посібник розрахований на студентів, аспірантів та викладачів вищих юридичних навчальних закладів і факультетів. Видання може бути корисним для всіх, хто цікавиться питаннями конституційного права.

Рецензенти:

Савчин М.В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового, інформаційного та європейського публічного права, директор центру правотворчості УжНУ.

Карабін Т.О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, фінансового, інформаційного та європейського публічного права, в.о. декана факультету європейського права та правознавства.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету європейського права та правознавства Ужгородського національного університета. Протокол № 6 від 17 лютого 2015р.

Схвалено рішенням кафедри кафедри адміністративного, фінансового, інформаційного та європейського публічного права факультету європейського права та правознавства від 13 лютого 2015р., протокол № 7

ПЕРЕДМОВА

Пропонований навчально-методичний посібник підготовлено для студентів, які вивчають курс «Конституційне право зарубіжних країн». Він націлений на отримання теоретичних знань з таких питань як становлення та розвиток конституцій в зарубіжних країнах, правовий статус особи, форма правління, статус глави держави, законодавча та виконавча влада в зарубіжних країнах, місцеве управління та місцеве самоврядування. Засвоєння даного курсу формує правосвідомість та професійні навички орієнтації в державно-правовому законодавстві зарубіжних країн.

В результаті вивчення навчального курсу студенти повинні:

знати: основні поняття в сфері конституційного права зарубіжних країн; основні його джерела; основні принципи, закріплені в конституціях зарубіжних держав; основи державного права країн, що вивчаються; особливості формування та взаємовідносини вищих органів законодавчої, виконавчої та судової влади;

вміти: дати загальну характеристику конституцій країн, що вивчаються; охарактеризувати форму правління, державного устрою та політичний режим країн, що вивчаються, правовий статус особи в даній державі, порядок формування законодавчих, виконавчих та судових органів; порівнювати правові системи різних країн, застосовувати отримані знання для аналізу сучасних політичних явищ; виявляти відмінності та особливості державної організації і правової системи окремих країн, проводити порівняльне дослідження тих чи інших конституційно-правових інститутів у зарубіжних країнах та Україні; працювати з конституційно-правовим законодавством;

володіти: юридичною термінологією в галузі конституційного права зарубіжних країн; навичками роботи з нормативними актами; аналізом юридичних фактів, правових норм та правовідносин, які є об'єктами конституційного права зарубіжних країн; аналізом правозастосовчої та правоохоронної практики, вирішенням правових проблем та колізій в конституційному праві зарубіжних країн;

мати уявлення: про основні напрямки розвитку конституцій в зарубіжних країнах; про роль і місце конституційного права зарубіжних країн в системі конституційного права конкретної держави; про предмет правового регулювання конституційного права зарубіжних країн; про застосування досвіду державного будівництва зарубіжних країн Україною.

Для полегшення засвоєння тем курсу пропонується вивчати предмет за допомогою схем, що розкривають елементи та логіку структури цієї дисципліни.

Нормативною базою навчального посібника є: конституції та законодавчі акти США, Франції, Німеччини, Росії та інших країн Європи; статuti, судові прецеденти та конституційні угоди Великої Британії.

При написанні посібника автором використано праці Алебастрова І.А., Аграновського К.В., Баглая М.В., Бєсчасного В.М., Бостана С.К., Богданової Н.А., Георгіци А.З., Головатого В.П., Ентіна Л.М., Орзіха М.П., Кашкіна С.Ю., Маклакова В.В., Мішина А.А., Мироненко О.М., Мішиної Н.В., Мол-

давана В.В., Савчина М.В., Страшуна Б.А., Совгирі О.В., Тихонова Ю.А., Туманова В.А., Чиркіна В.Е., Шаповала В.М, Якушова А.В. та ін.

Альбом схем має низку переваг перед іншими навчальними виданнями. Побудова посібника у вигляді схем дає можливість студенту текстуально і візуально засвоїти основні теми програми курсу «Конституційне право зарубіжних країн». Посібник можна використовувати з метою самоконтролю отриманих знань та повторення пройденого матеріалу, що сприятиме формуванню системних знань про сучасний стан науки конституційного права зарубіжних країн.

Посібник містить орієнтовний список нормативної, монографічної та навчальної літератури, обов'язкової для опрацювання студентами.

Автор жодним чином не претендує на вичерпність охоплення тем курсу, ні, тим паче, на повноту і правильність вміщених тут суджень. Втім, вважаємо, що наші думки та викладені підходи будуть корисними молодим юристам, особливо ж студентам вищих навчальних юридичних закладів.

Автор буде вдячний читачам за конструктивні зауваження і пропозиції, спрямовані на удосконалення навчального посібника, і намагатиметься врахувати їх у подальшій роботі.

Усі побажання та зауваження щодо вдосконалення структури та змісту навчального посібника просимо надсилати на адресу: Україна, 88015, м.Ужгород, вул.Заньковецької 87/б, Ужгородський національний університет, кафедра адміністративного, фінансового, інформаційного та європейського публічного права.

З повагою до читача
Олександр Грін

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ 1. Поняття, предмет, система та джерела конституційного права зарубіжних країн (КПЗК)

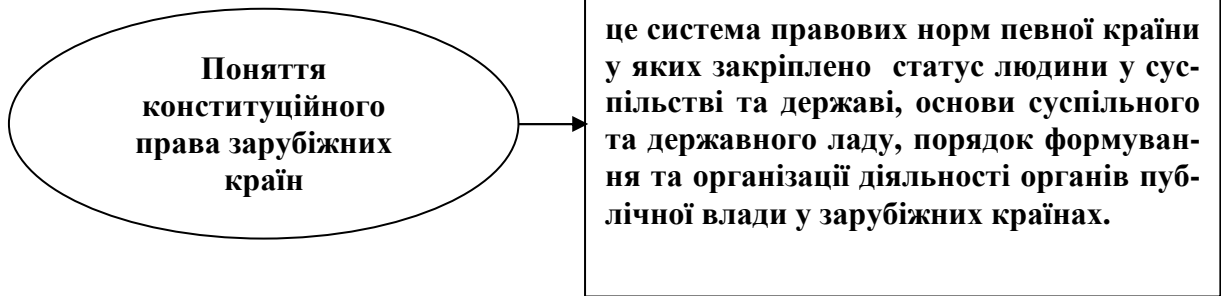

Схема 1

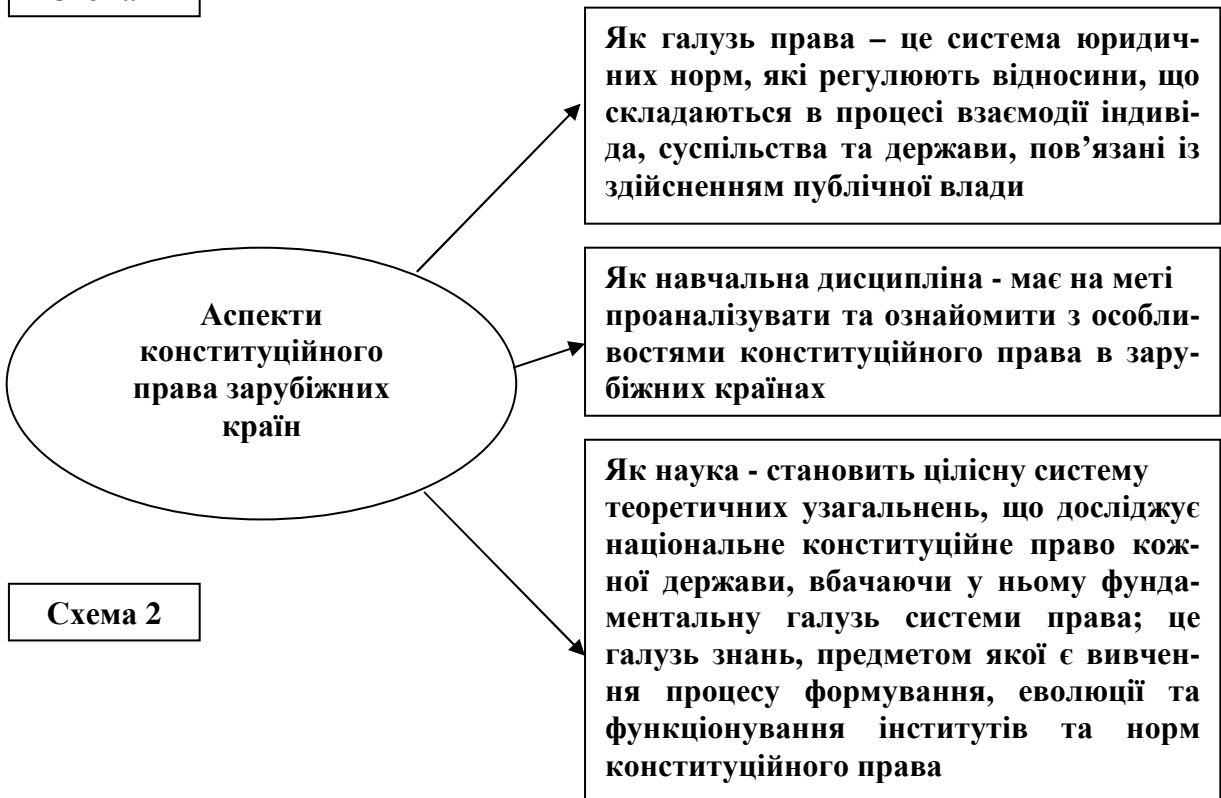

Схема 2

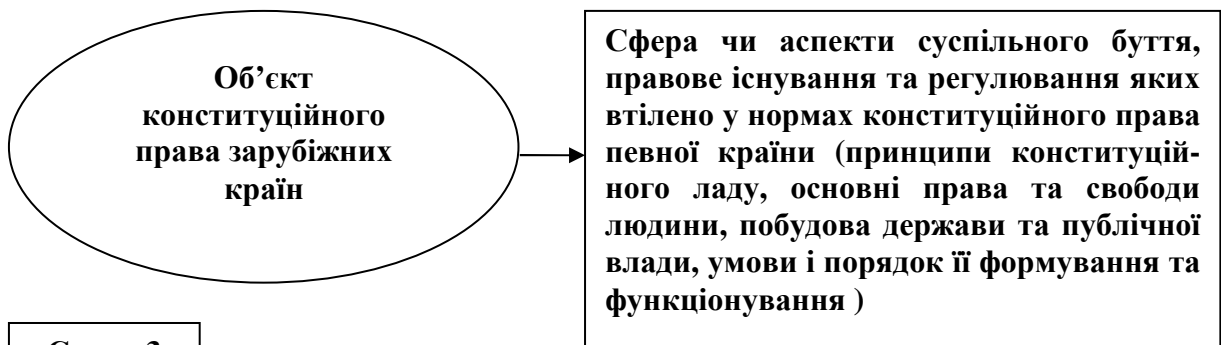
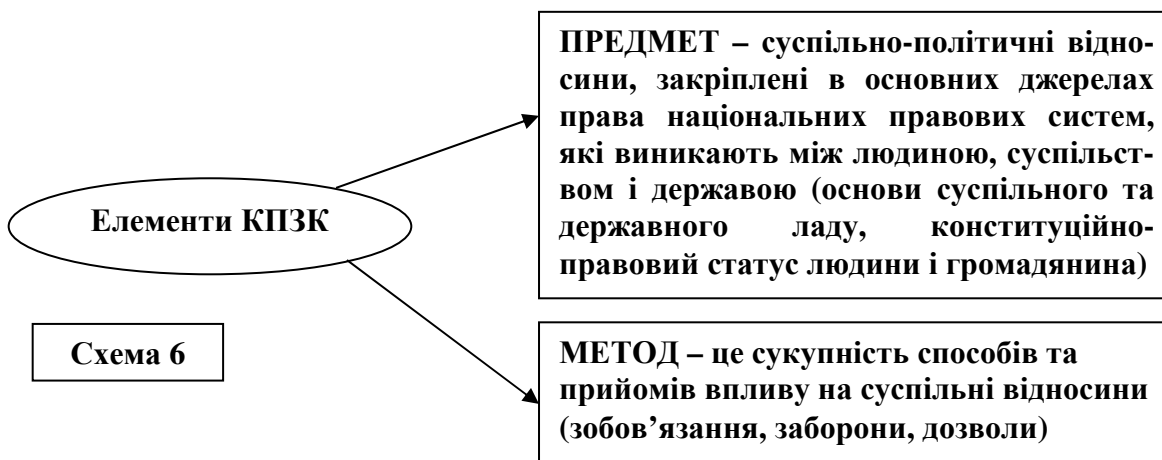
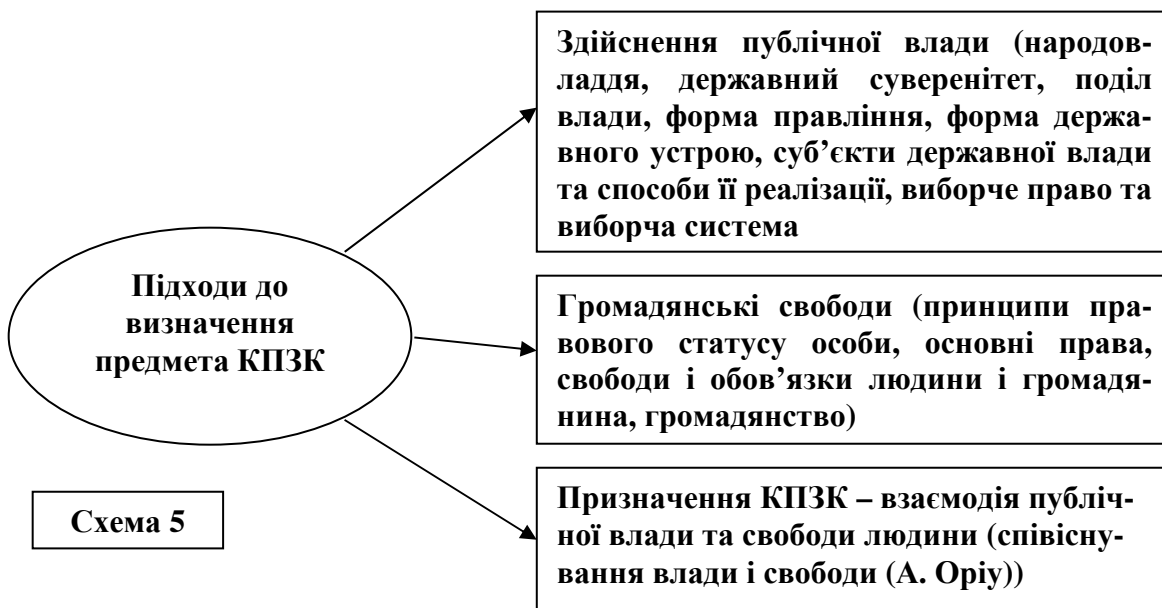
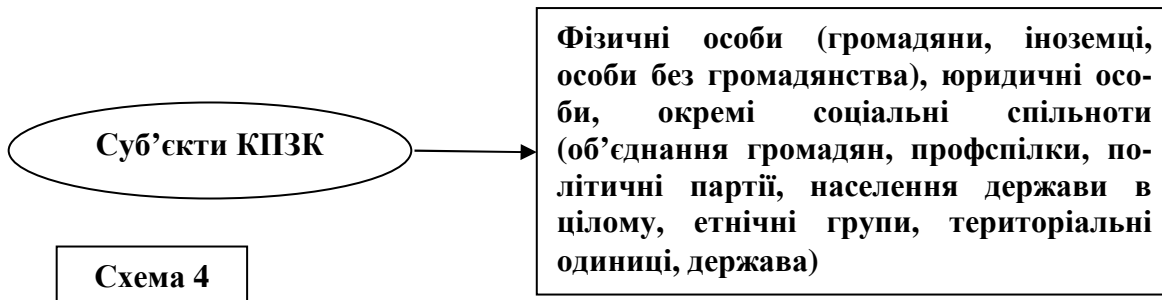

Схема 3

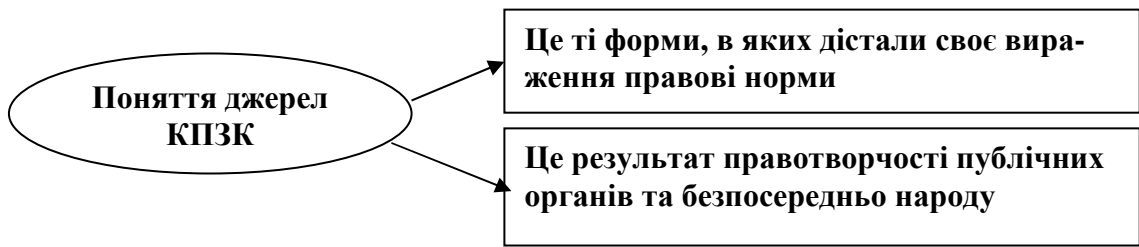

Схема 7

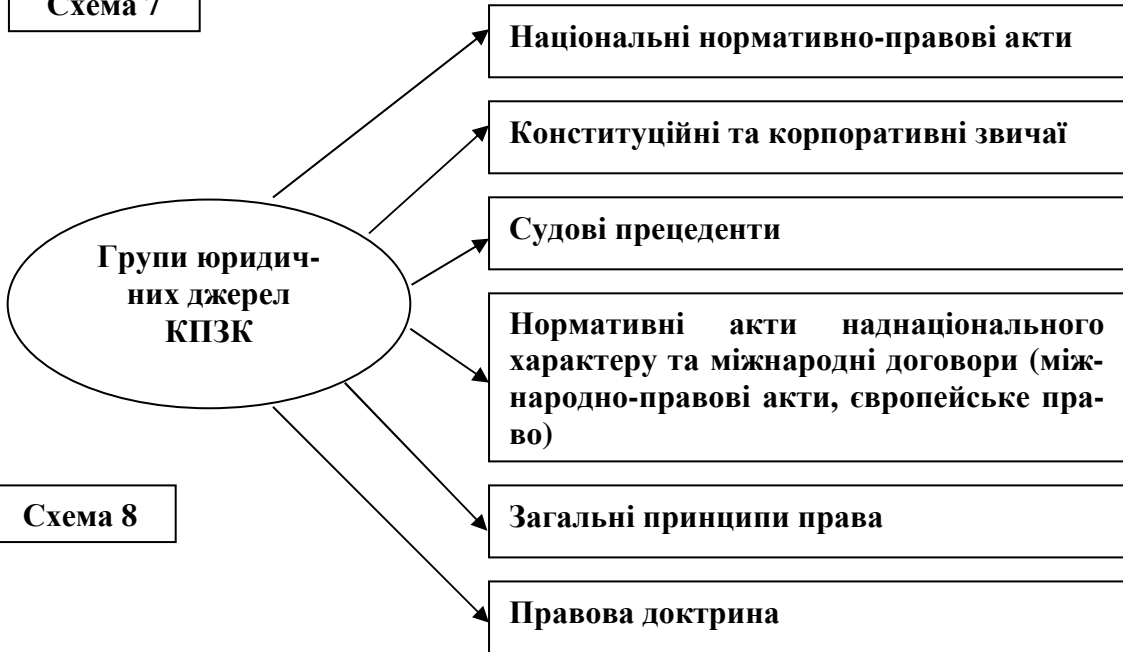

Схема 8

Схема 9

Закон як джерело КПЗК

нормативно-правовий акт, який приймається, як правило, вищим представницьким органом держави, має вищу юридичну силу щодо підзаконних нормативних актів, регулює найбільш важливі суспільні відносини та забезпечується можливістю застосування заходів державного примусу

Схема 10

Поділ законів за характером відносин що регулюються

ОСНОВНИЙ ЗАКОН
- має вищу юридичну силу;
- в більшості країн світу - Конституція

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАКони
- акти, якими вносяться зміни та доповнення до Конституції, приймається в особливому порядку, має вищу юридичну силу як і Конституція

ОРГАНІЧНІ ЗАКони
- зазвичай їх видання передбачено безпосередньо Конституцією;
- є продовженням конституційних положень;
- визначають статус державних органів і процедуру народного голосування

Схема 11

ЗВИЧАЙНІ ЗАКони
- регулюють різноманітні види суспільних відносин

НАДЗВИЧАЙНІ ЗАКони
- приймаються у надзвичайних ситуаціях

Найбільш характерні риси конституційних законів

після Конституції займають особливе місце і утворюють відносно самостійний масив взаємопов'язаних актів

мають пріоритет над звичайними законами

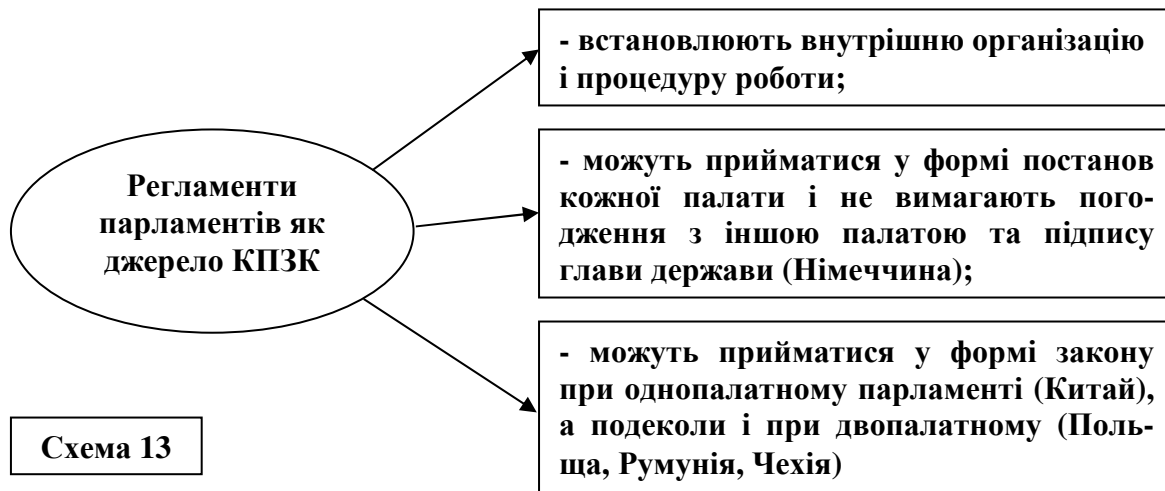
мають чітко окреслену сферу регулювання

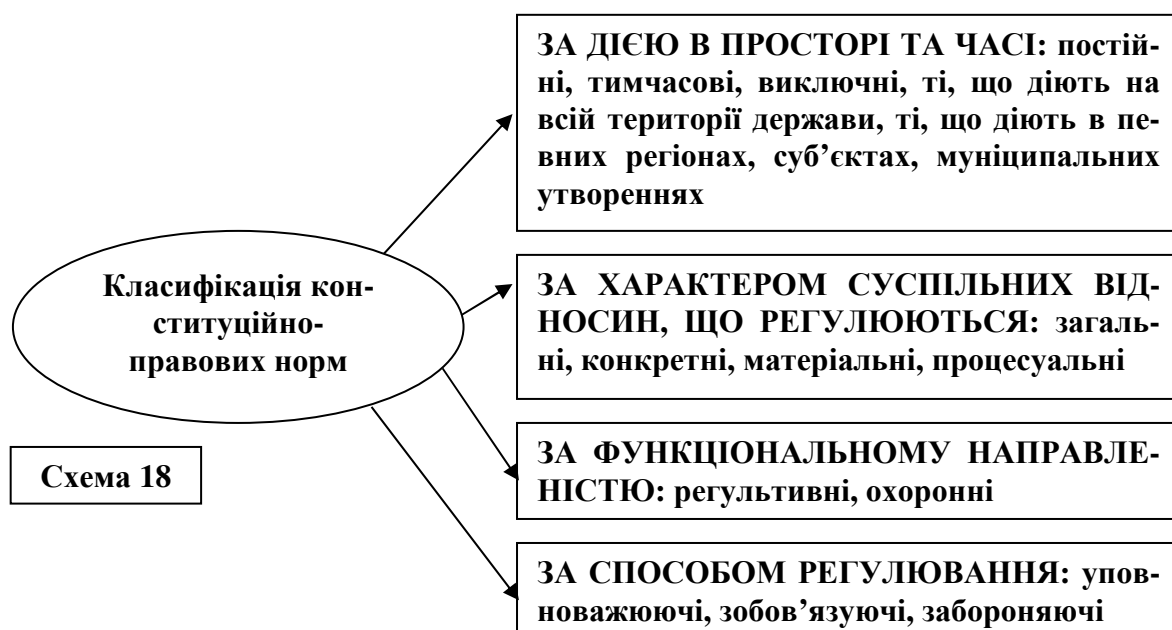
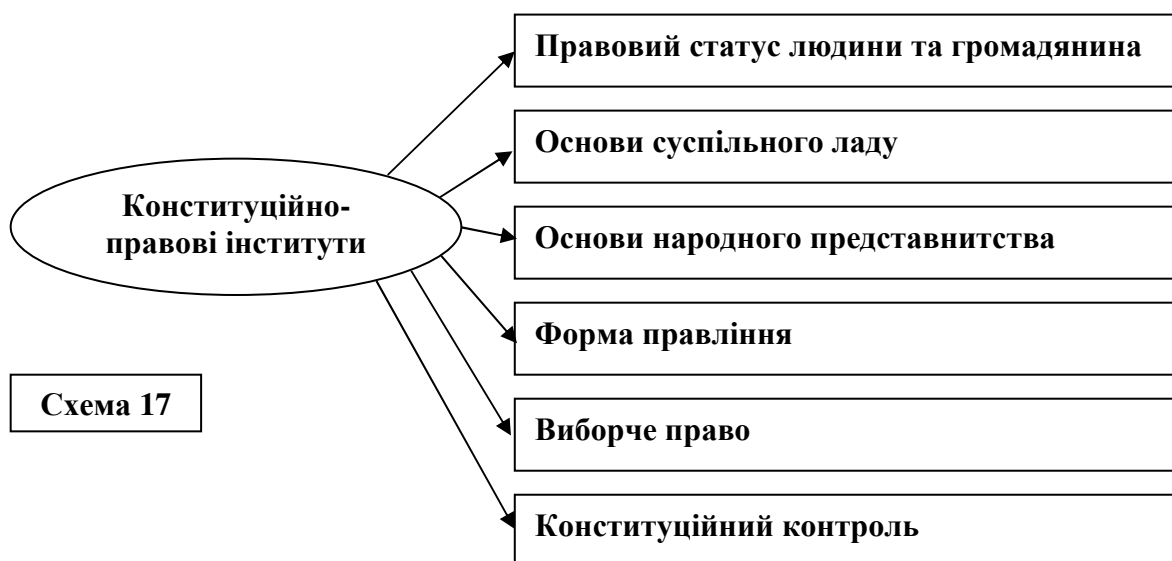
за змістом і функціональним призначенням мають комплексний характер з широкою сферою застосування

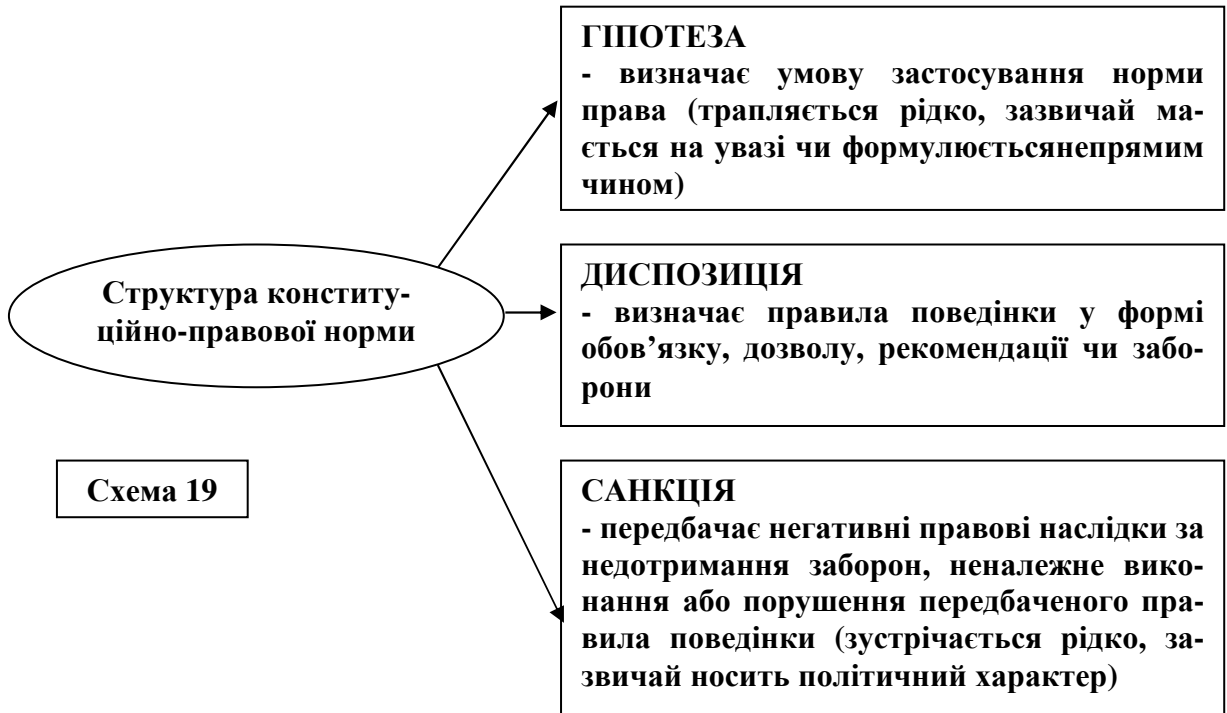
для яких характерною є підвищена стабільність і триваліші строки дії

для яких характерною є підвищена стабільність і триваліші строки дії

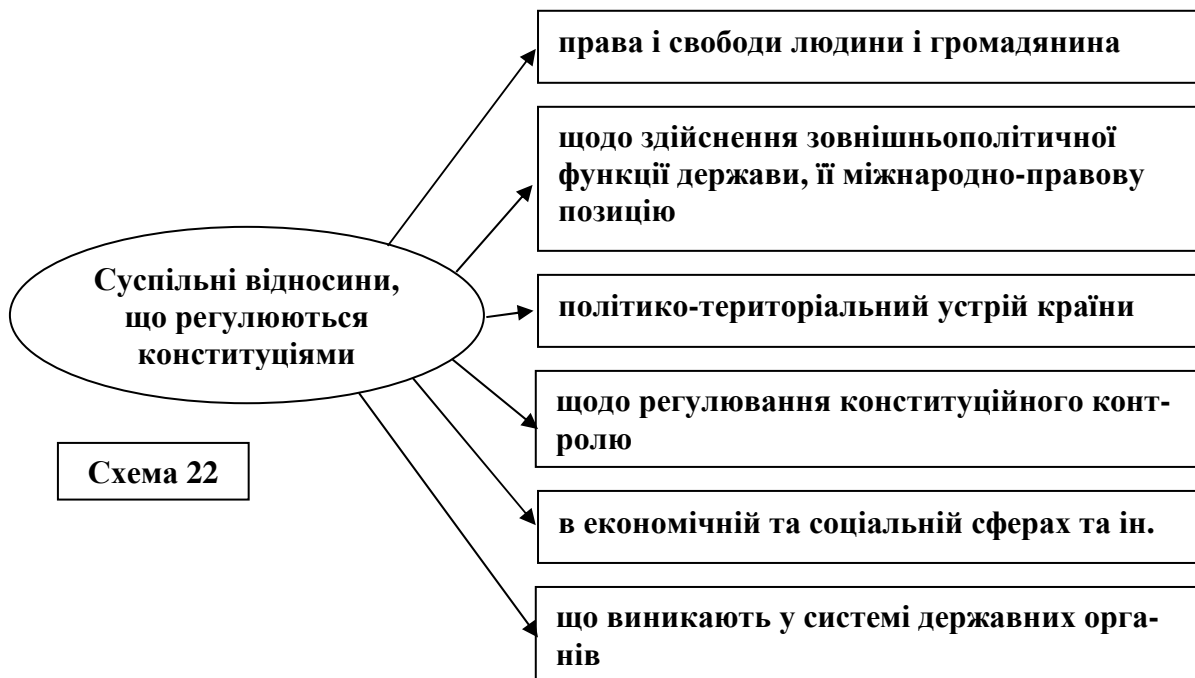
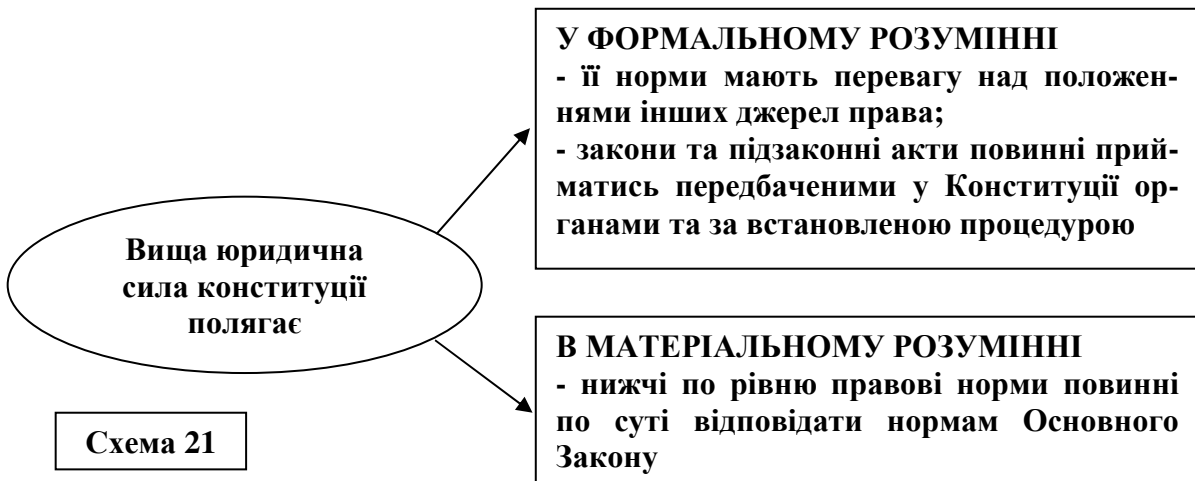
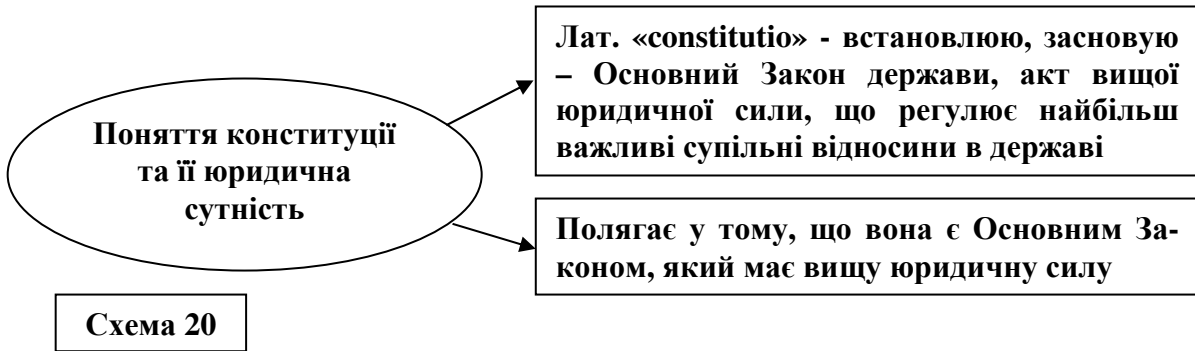
Схема 12

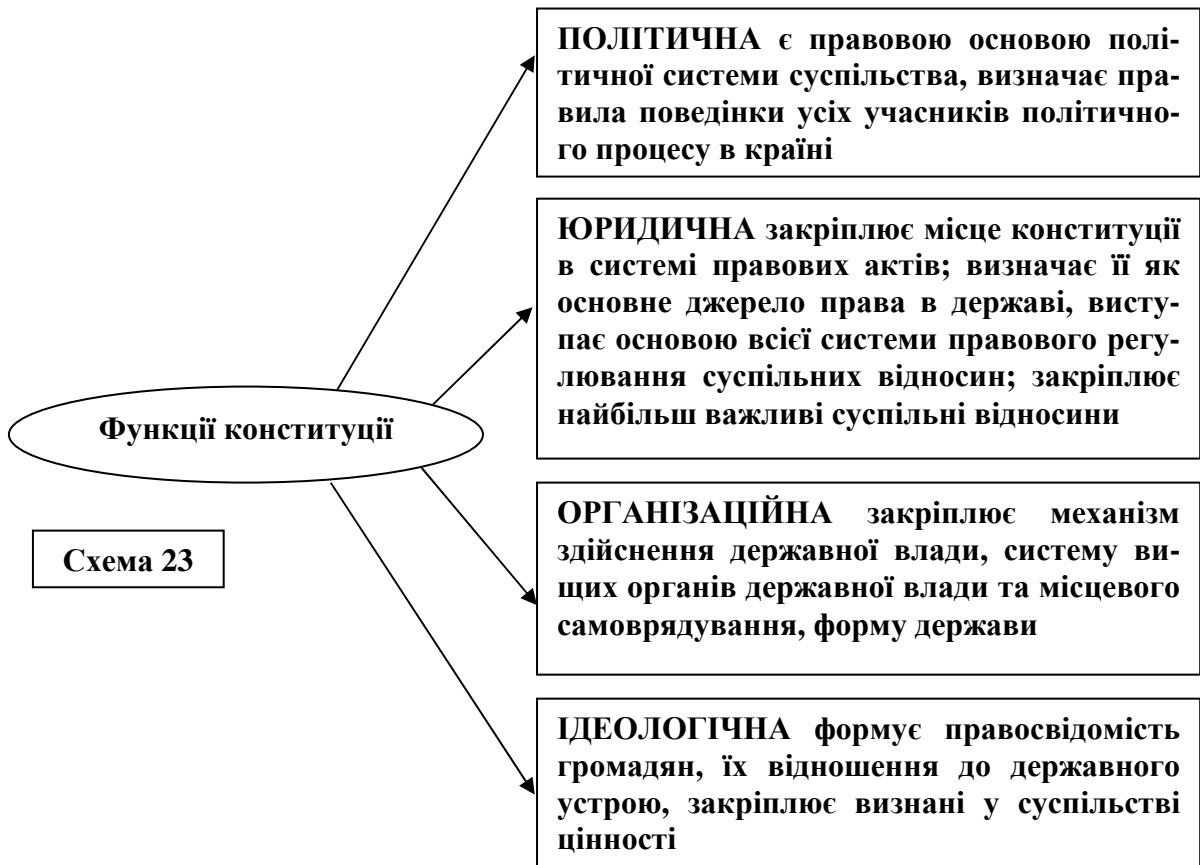

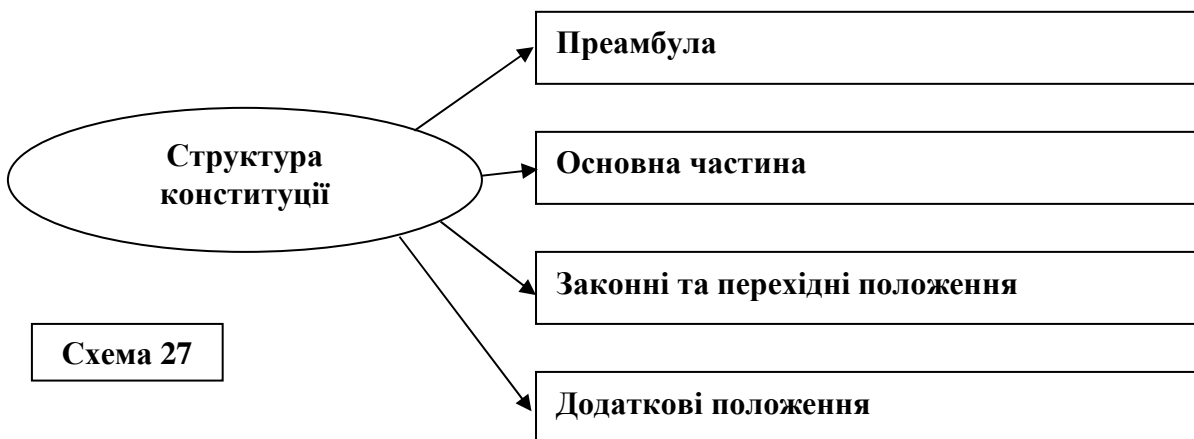

Розділ 2. Теорія конституції

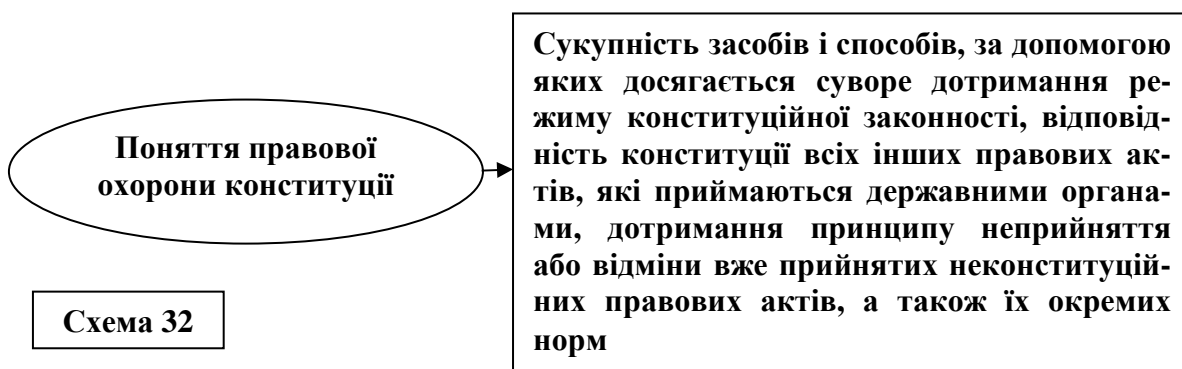

Розділ 3. Правовий захист конституції

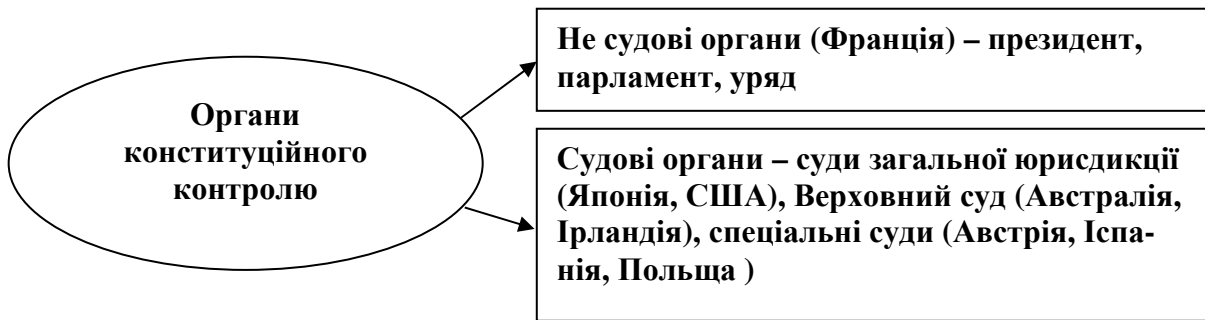
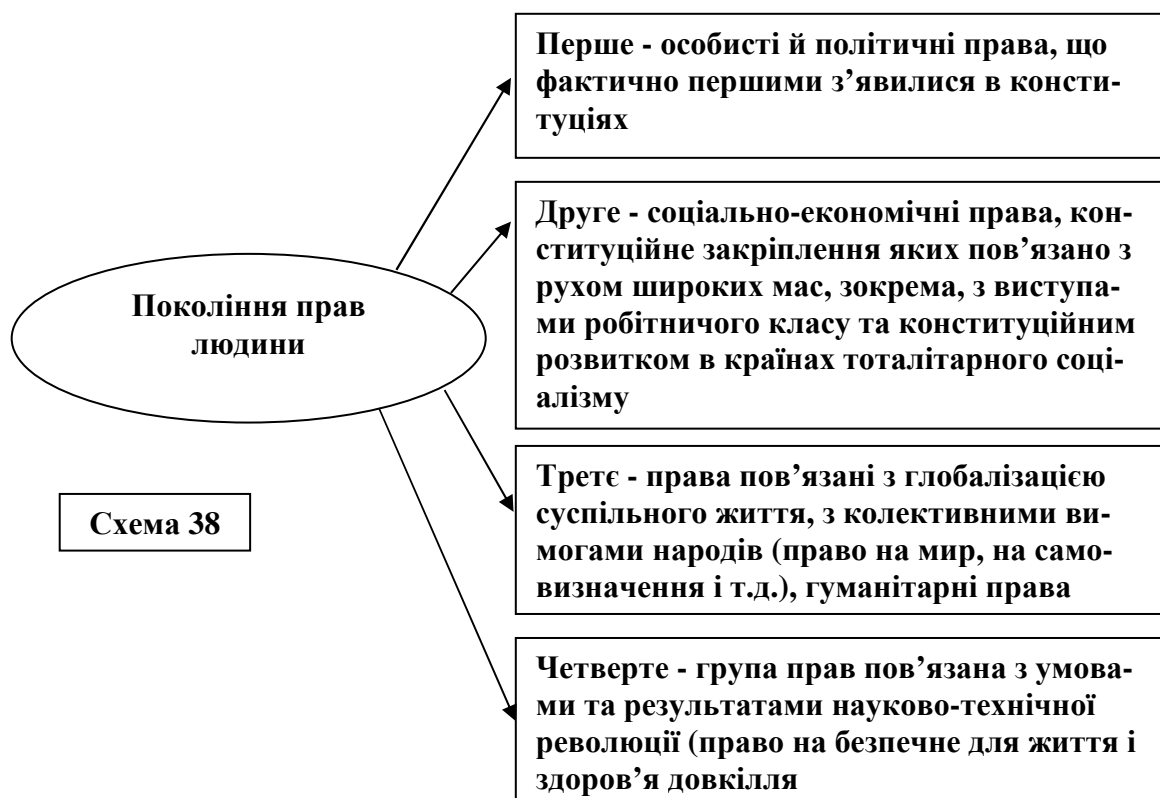
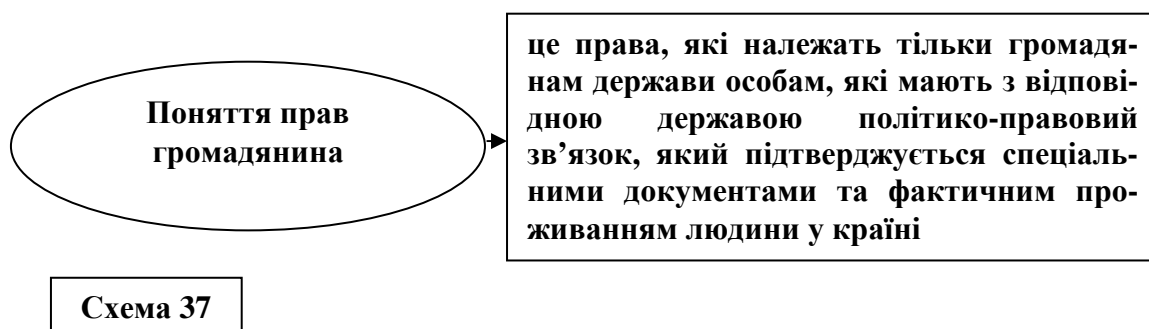
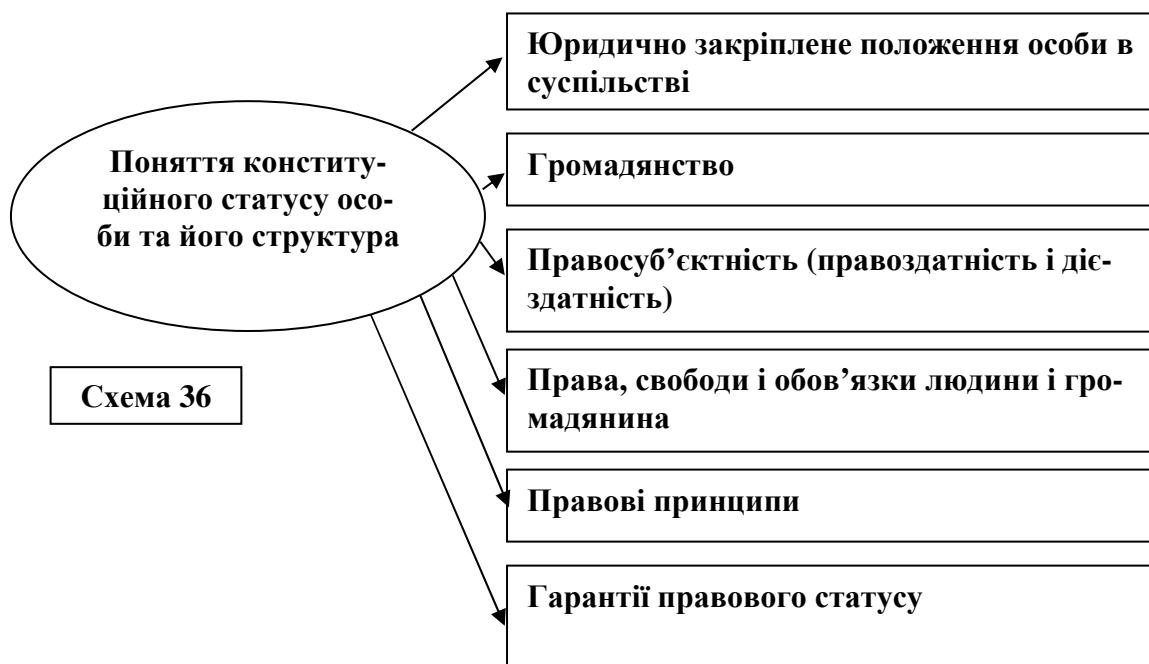

Схема 35

Розділ 4. Конституційно-правовий статус особи

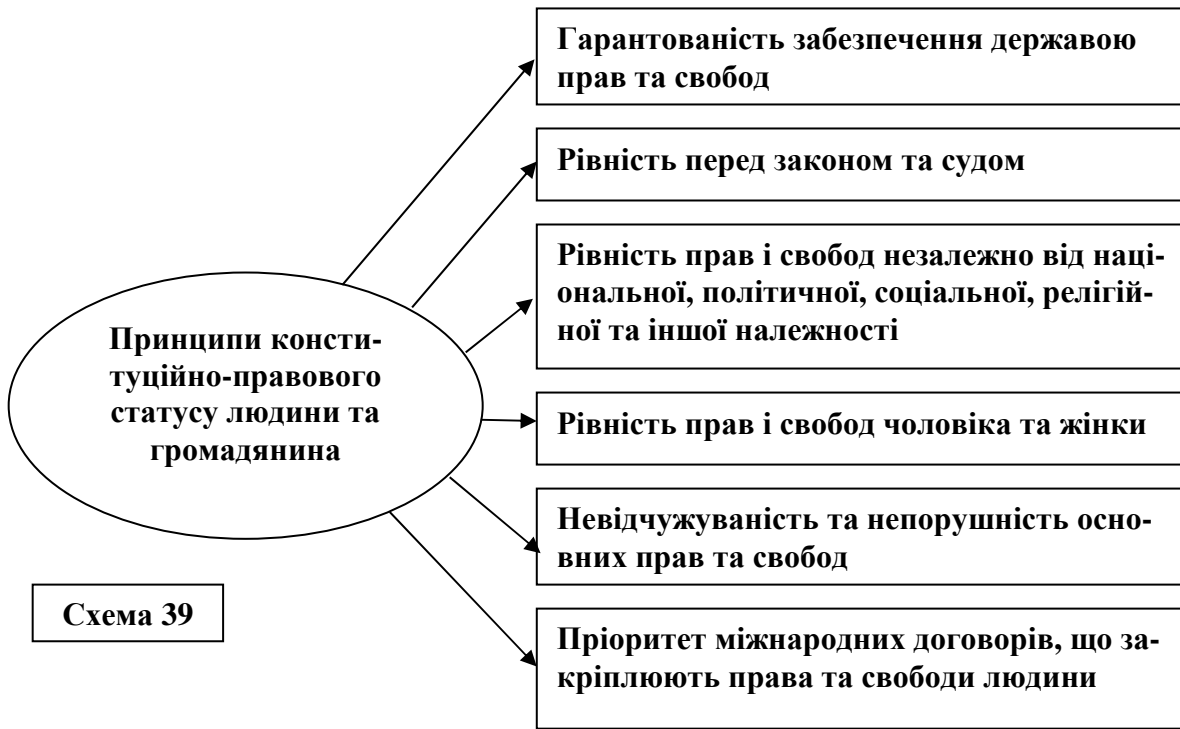

Схема 39

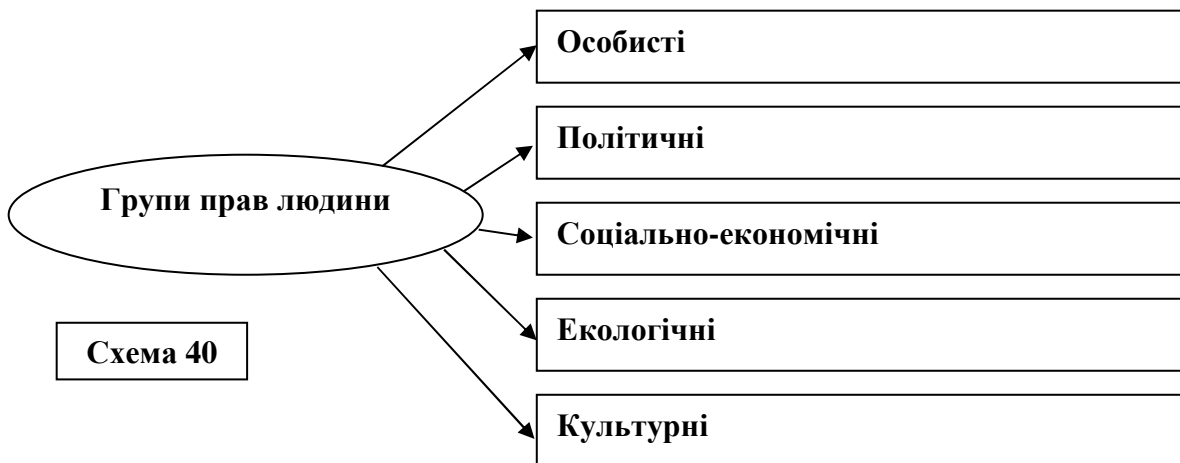

Схема 40

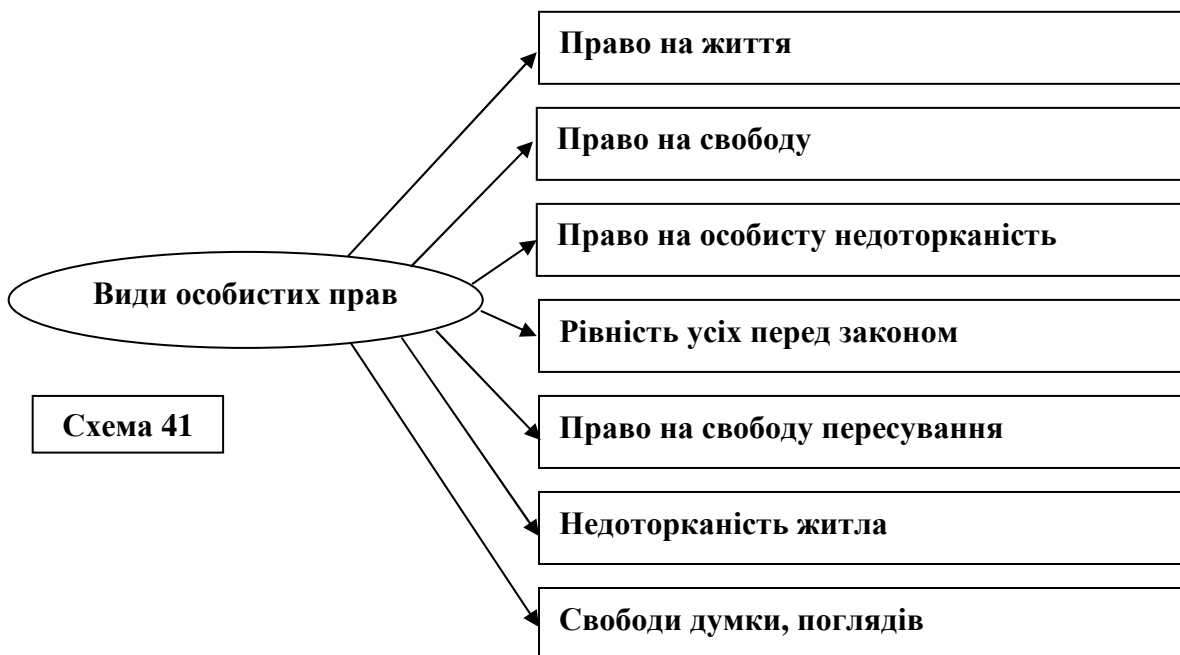
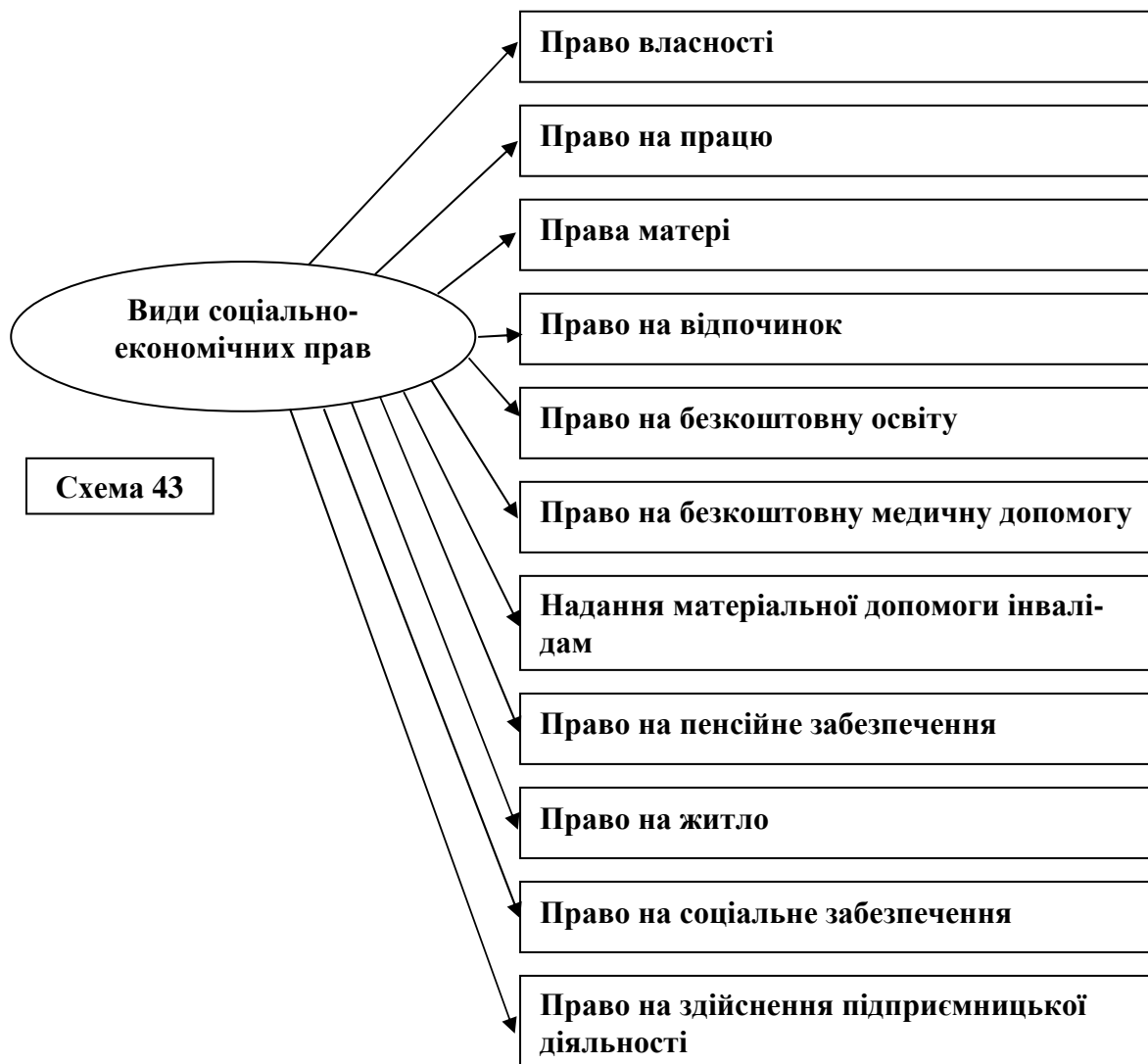
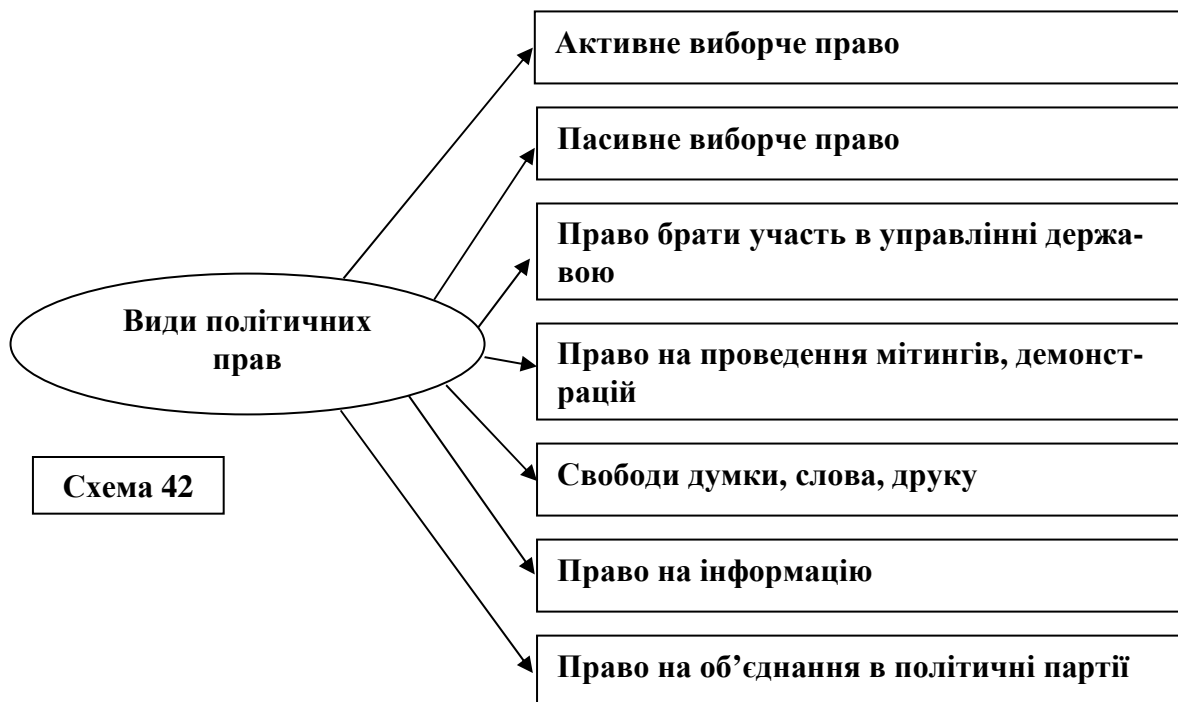
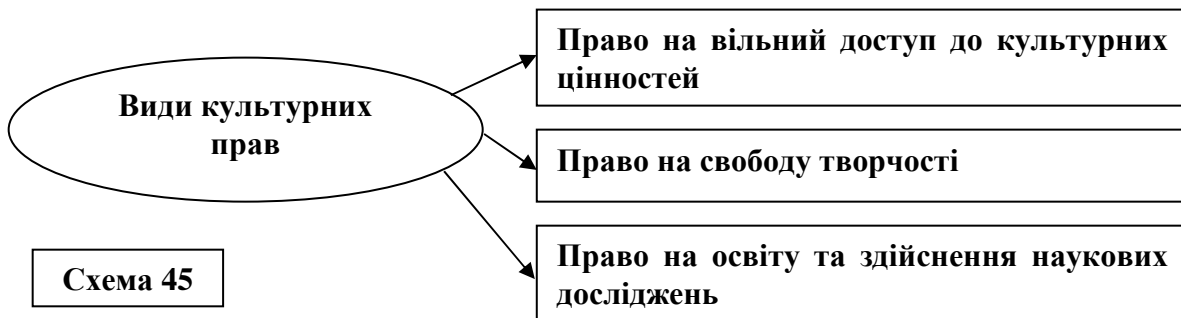
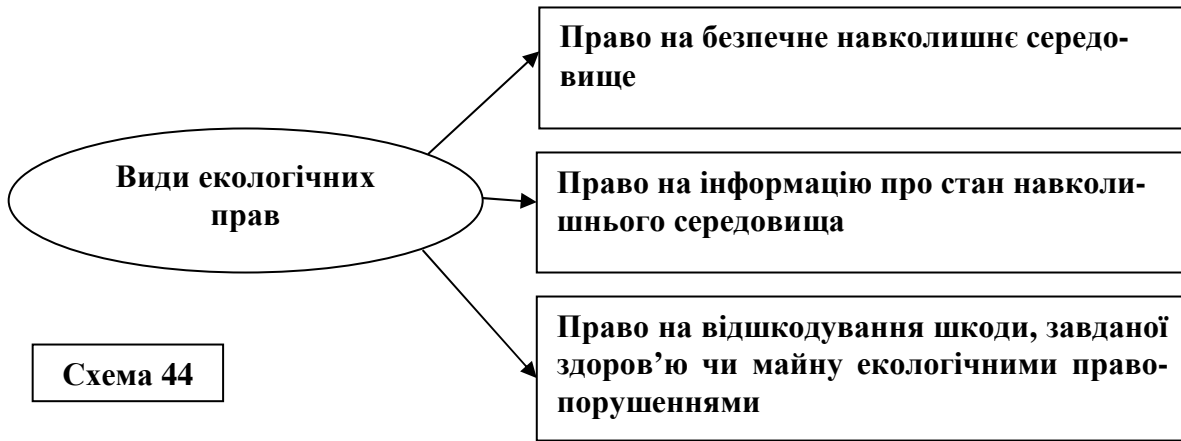
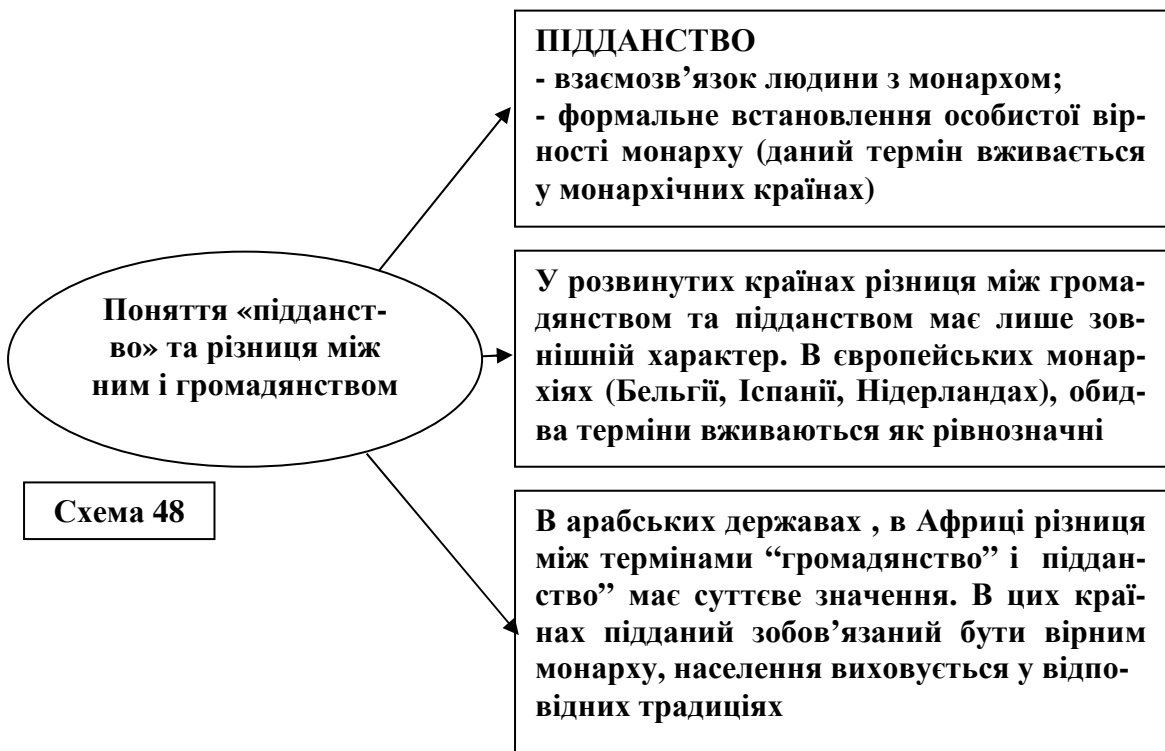
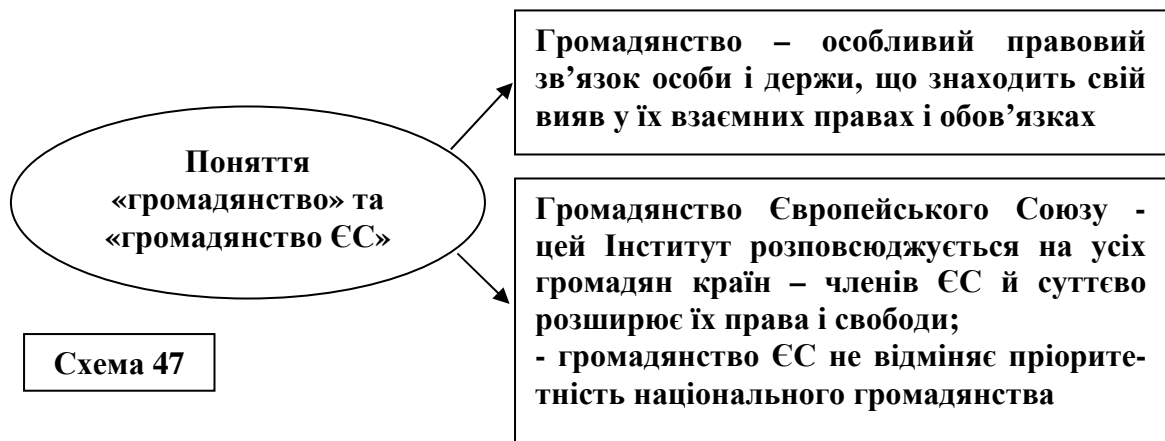
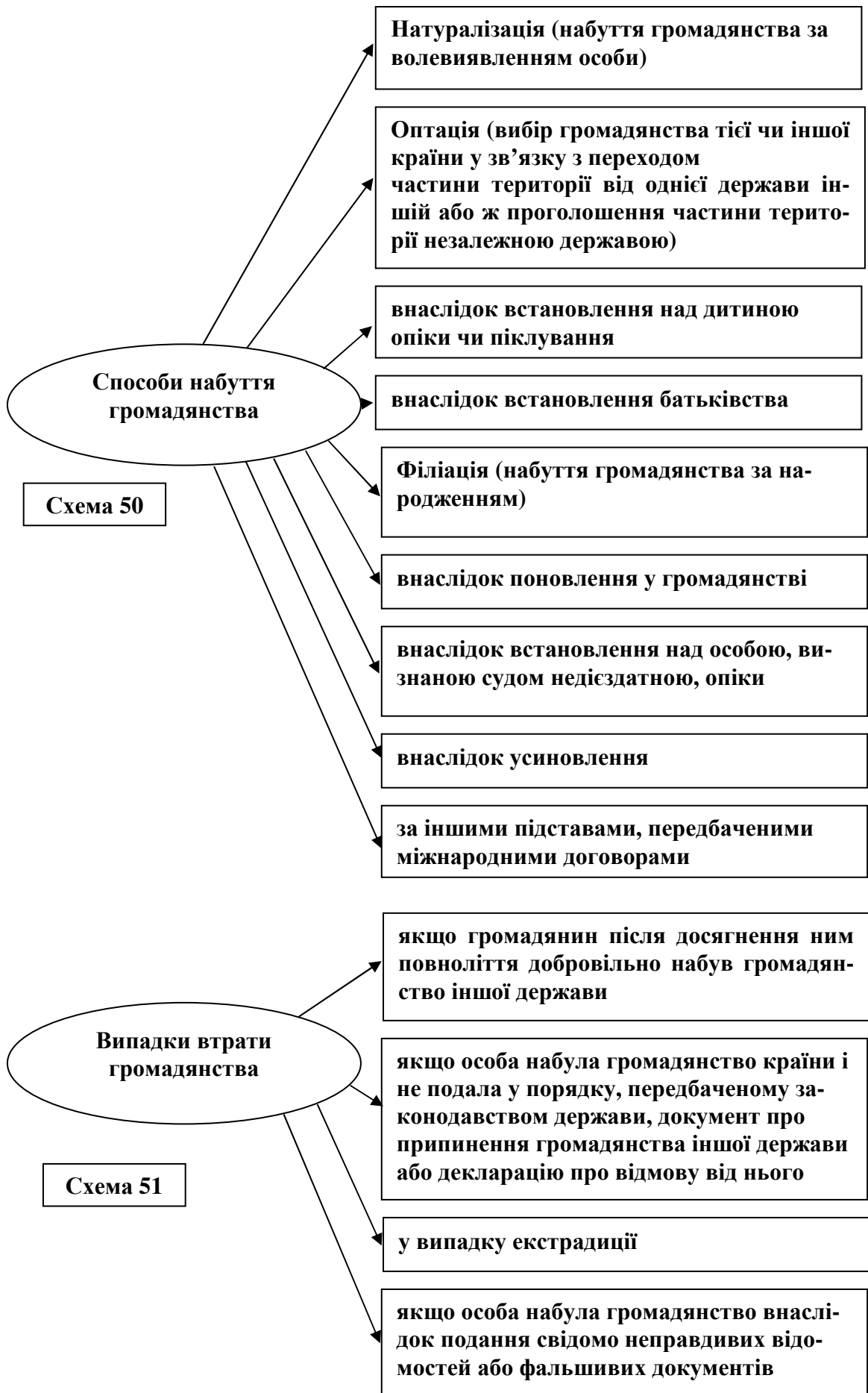

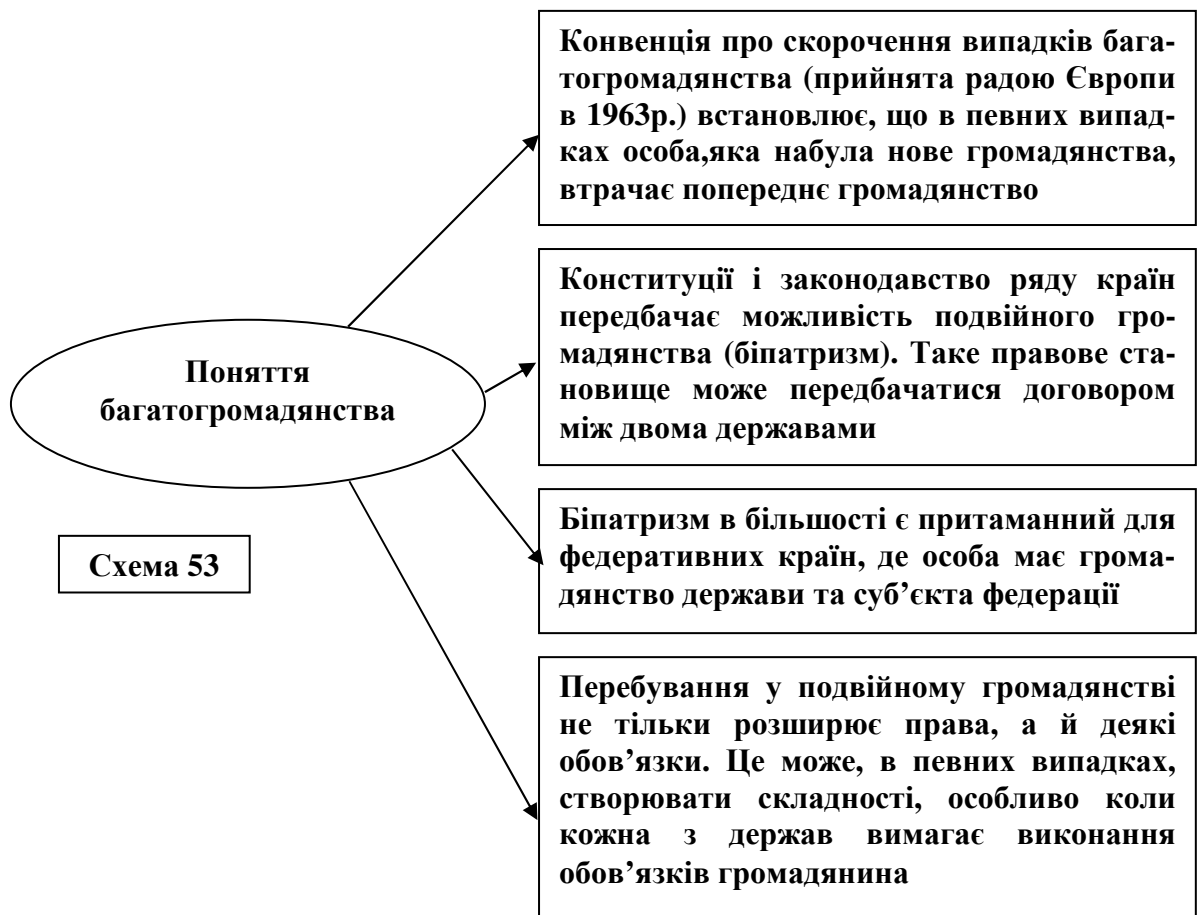
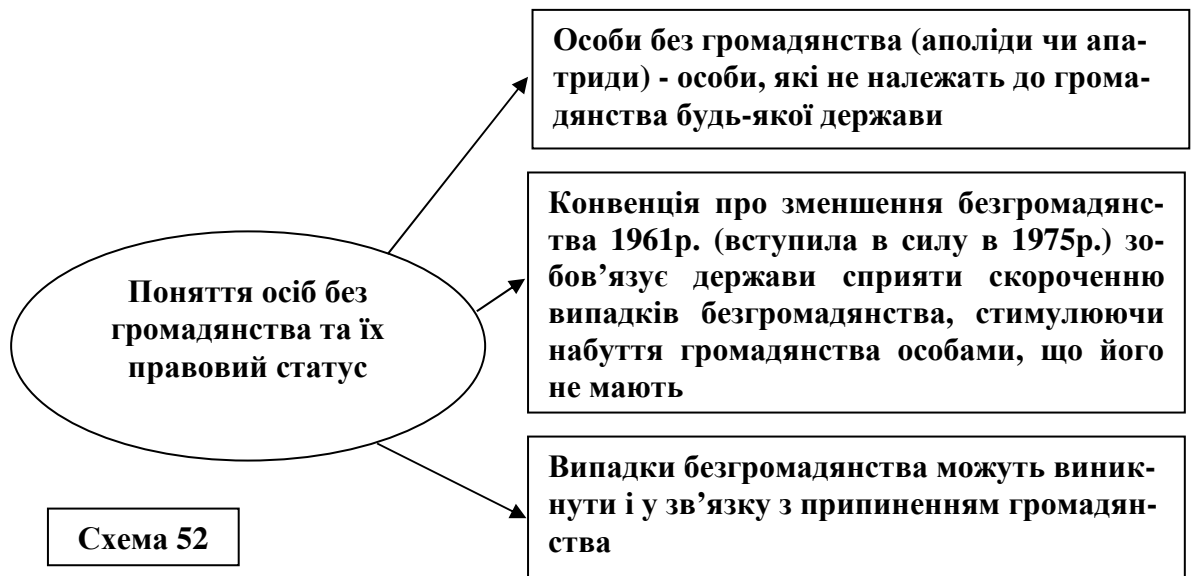
Схема 41

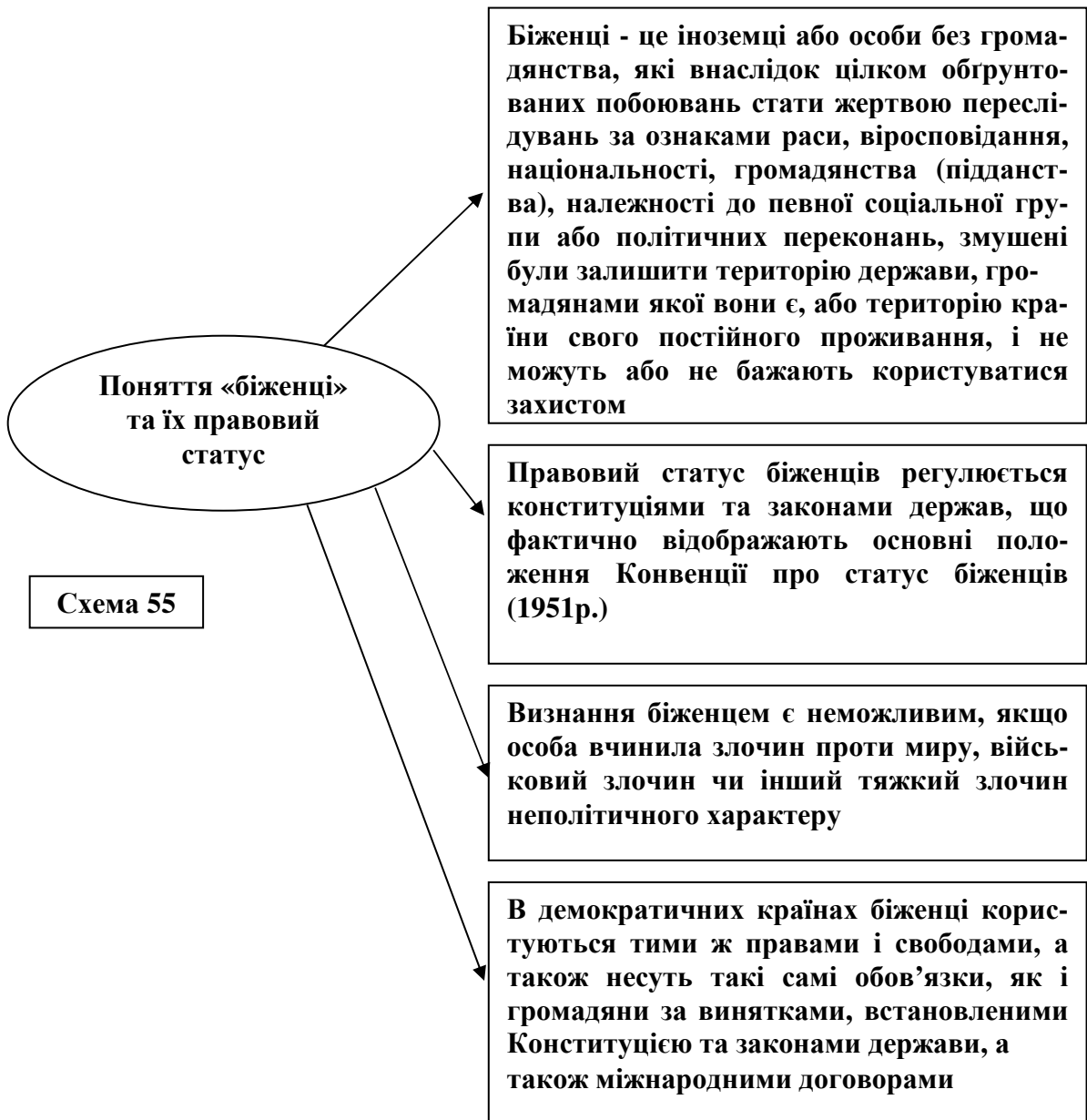
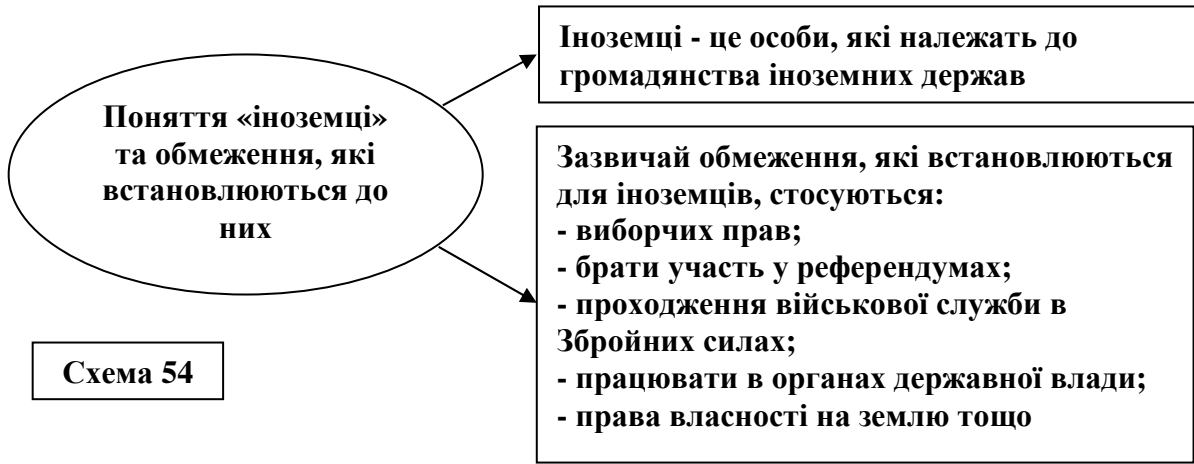

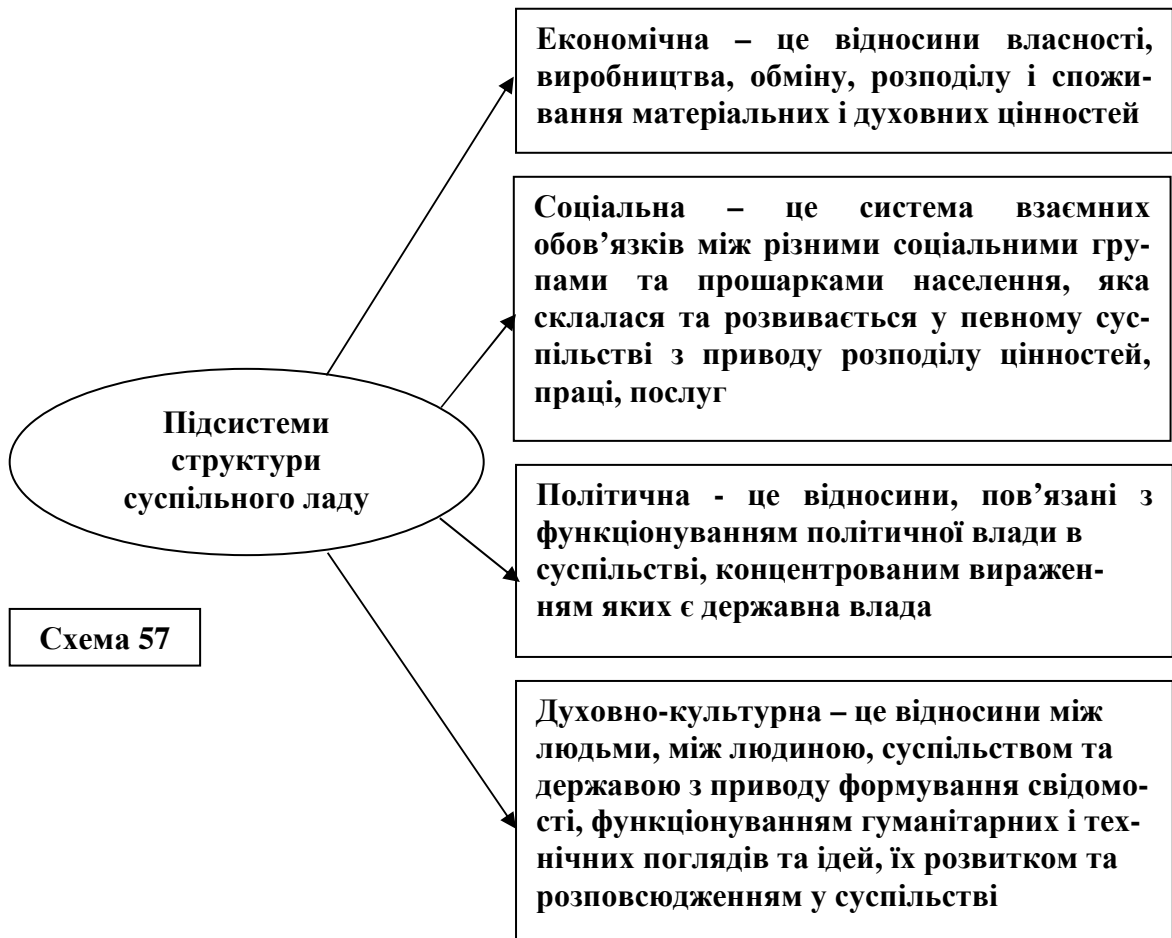
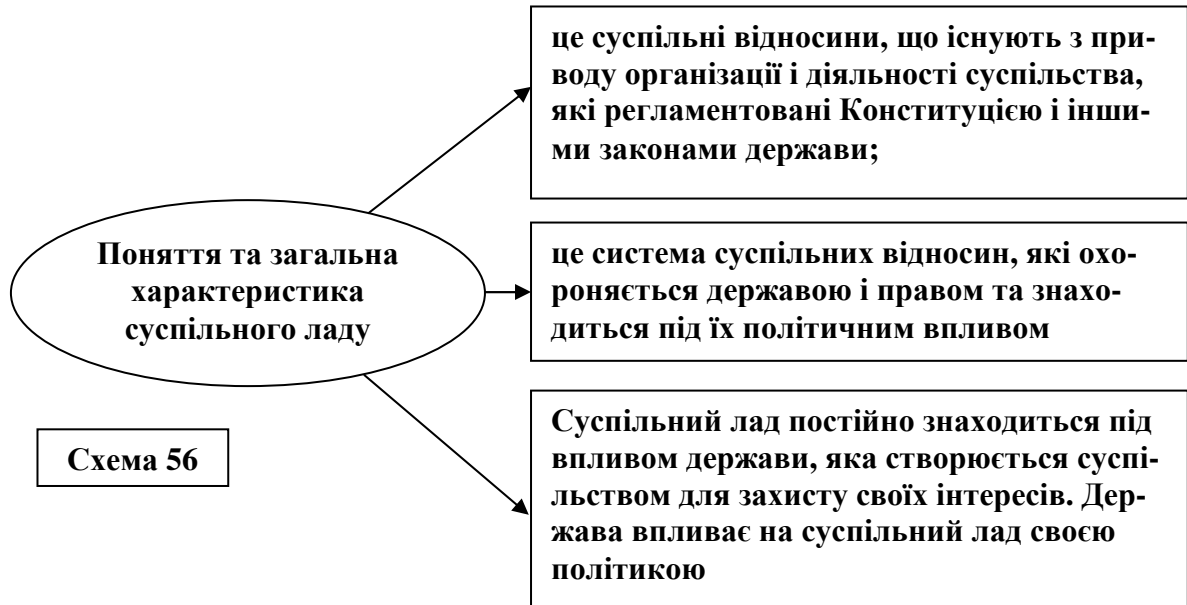

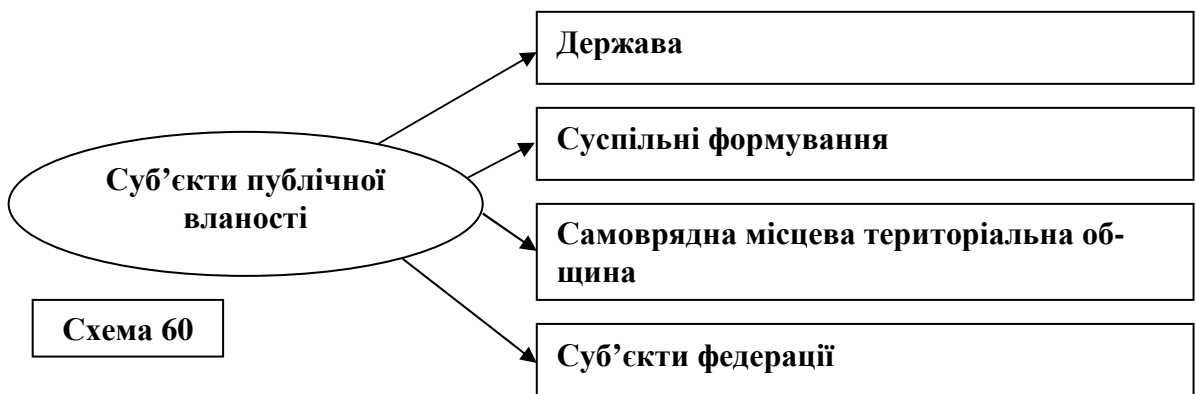
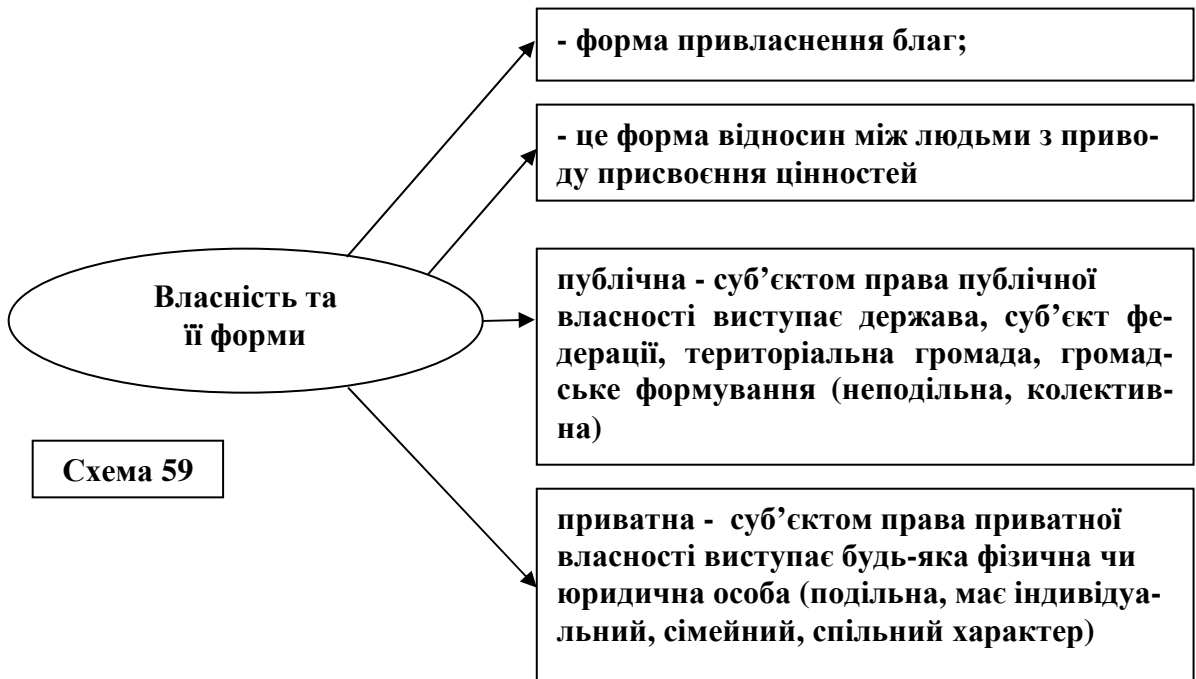
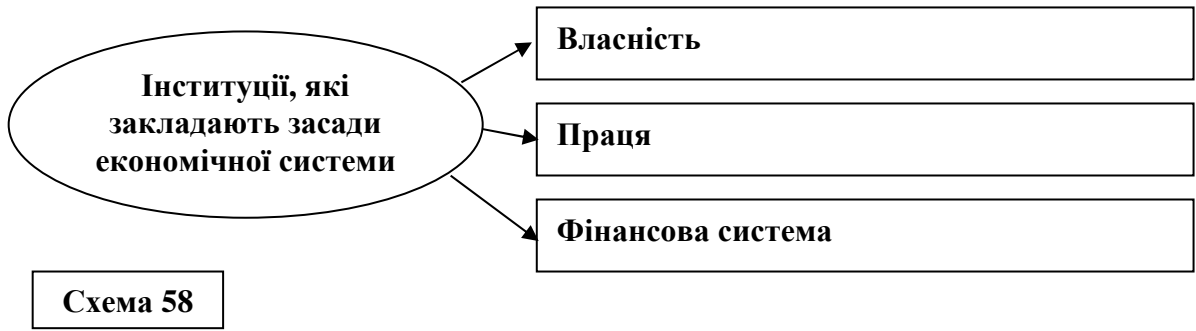

Розділ 5. Конституційні засади суспільного ладу зарубіжних країн

Поняття соціальної системи суспільства

це система взаємних обов'язків між різними соціальними групами та прошарками населення, яка склалася та розвивається у певному суспільстві з приводу розподілу матеріальних благ, праці, послуг

Схема 61

Форми державно-правового регулювання міжнаціональних відносин

національно-територіальної автономії

рівноправності незалежно від раси, національності, мови, релігії тощо

визнання та гарантування колективних прав національних (та інших) меншин

Схема 62

Поняття соціальної політики

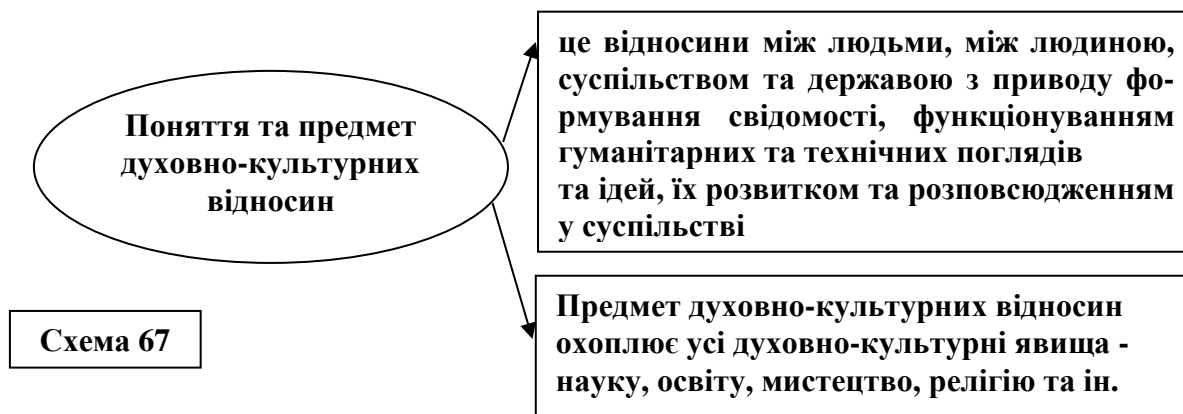
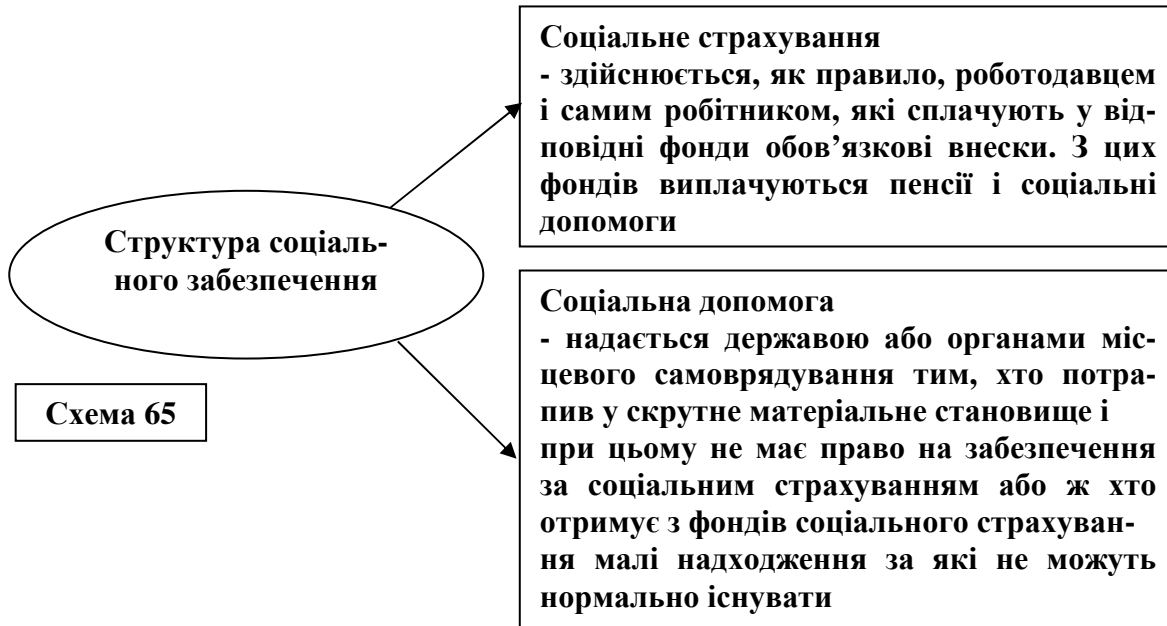
система правових, організаційних та інших заходів державних і недержавних установ і організацій, що враховують економічний потенціал країни і спрямовані на підтримання соціальної стабільності у суспільстві, створення умов для постійного зростання добробуту працездатних осіб та забезпечення належного рівня життя тих, хто через непрацездатність чи інші життєві обставини не має достатніх засобів до існування

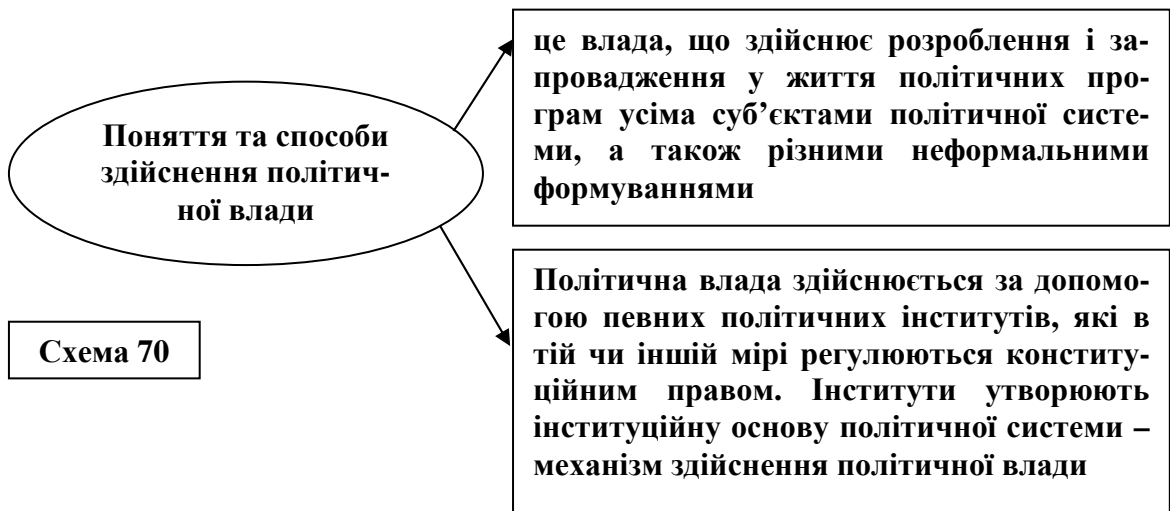
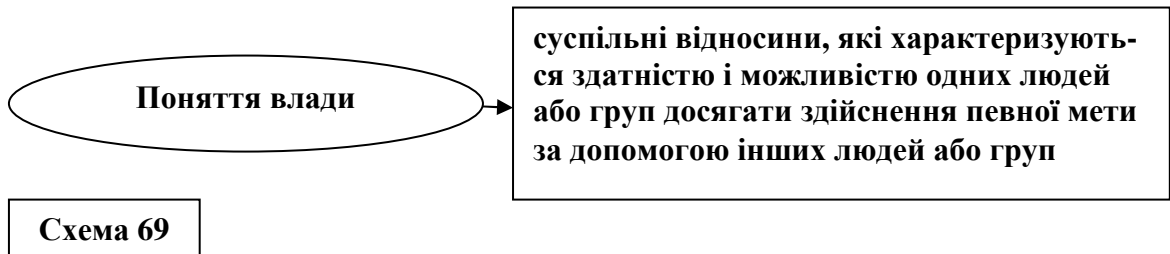
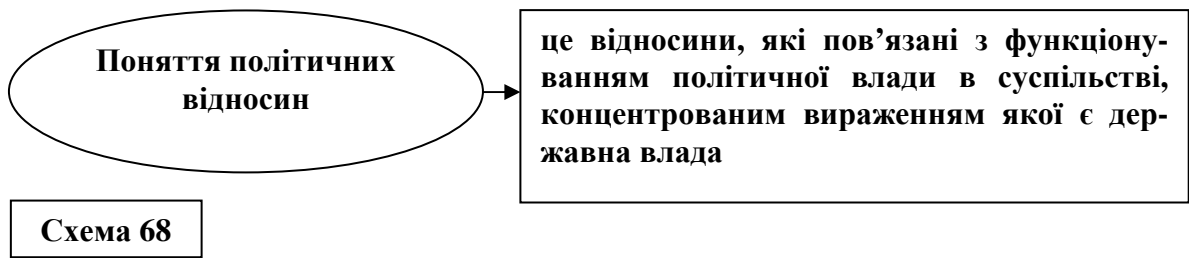
Схема 63

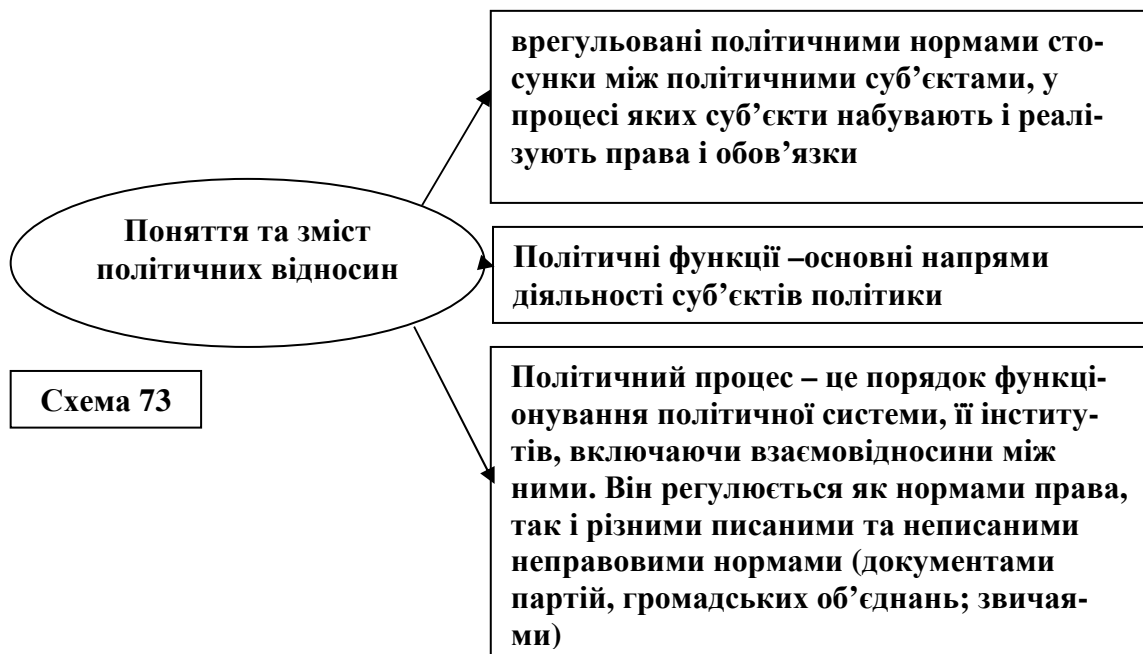
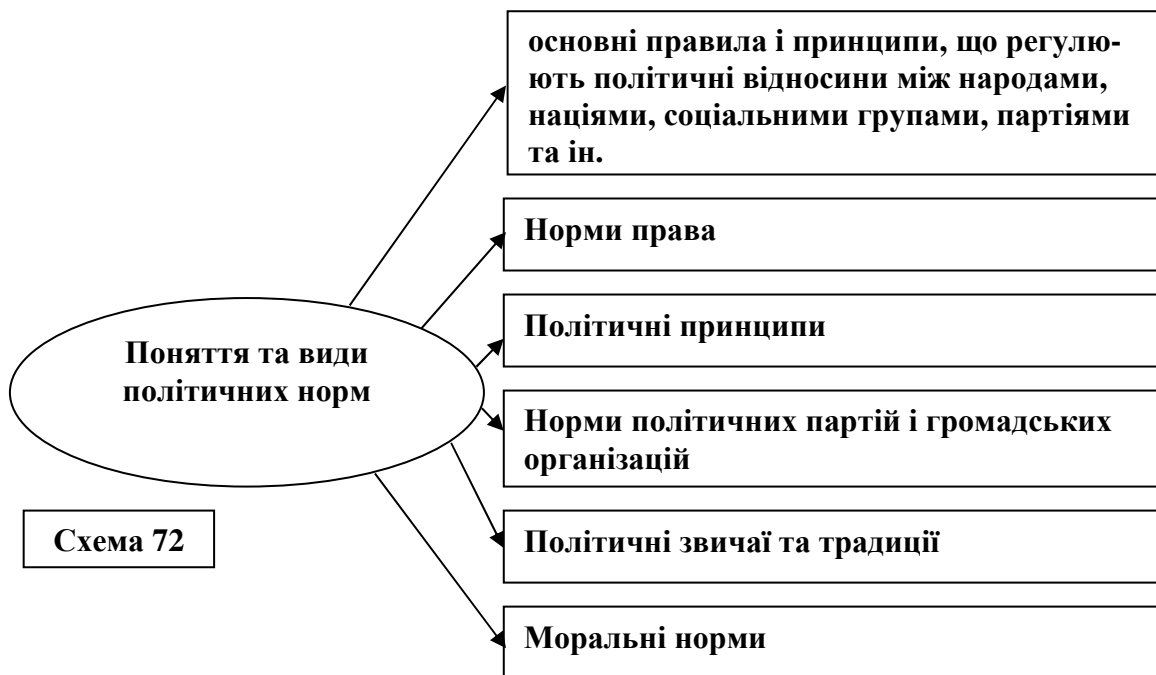
Поняття соціального забезпечення

- типи матеріального забезпечення людей похилого віку і непрацездатних;
- предмет соціальної політики країни;
- невід'ємний елемент способу життя і його особливості;
- самостійна функція держави;
- правова форма матеріального забезпечення певних категорій населення;
- форма опосередкованого стимулювання активної участі громадян у соціально-економічному житті суспільства;
- конституційне соціальне право людини тощо

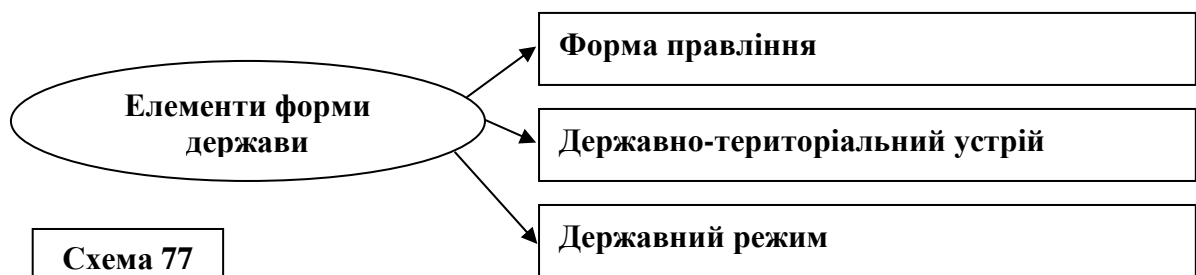
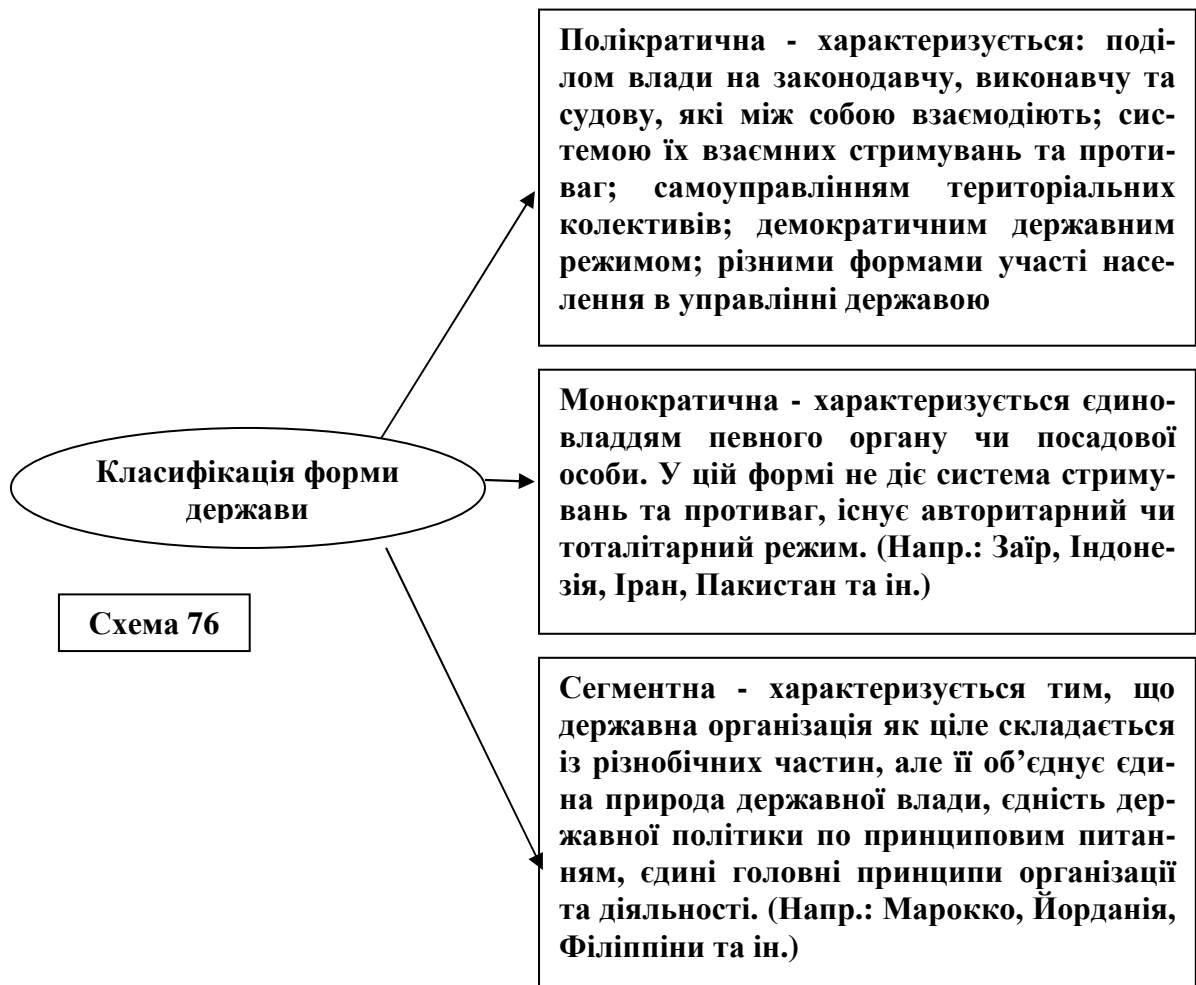
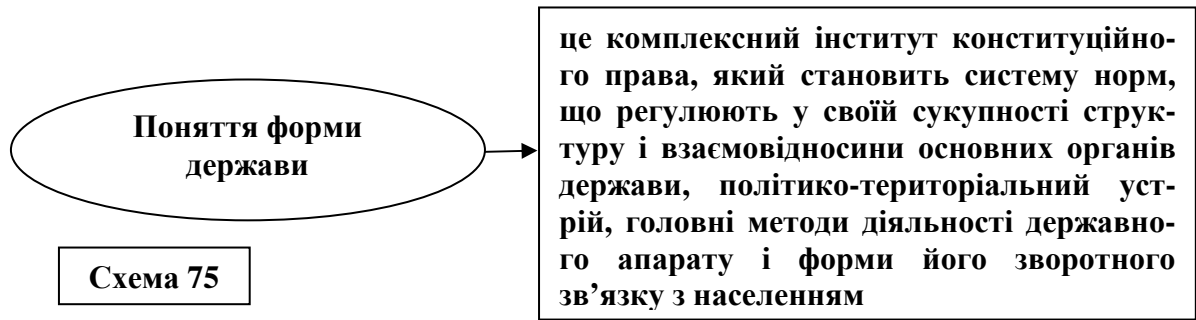
Схема 64

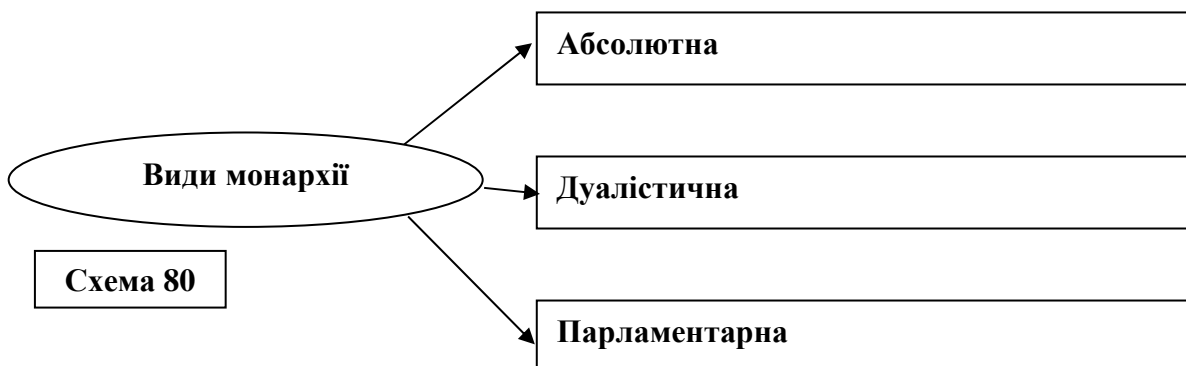
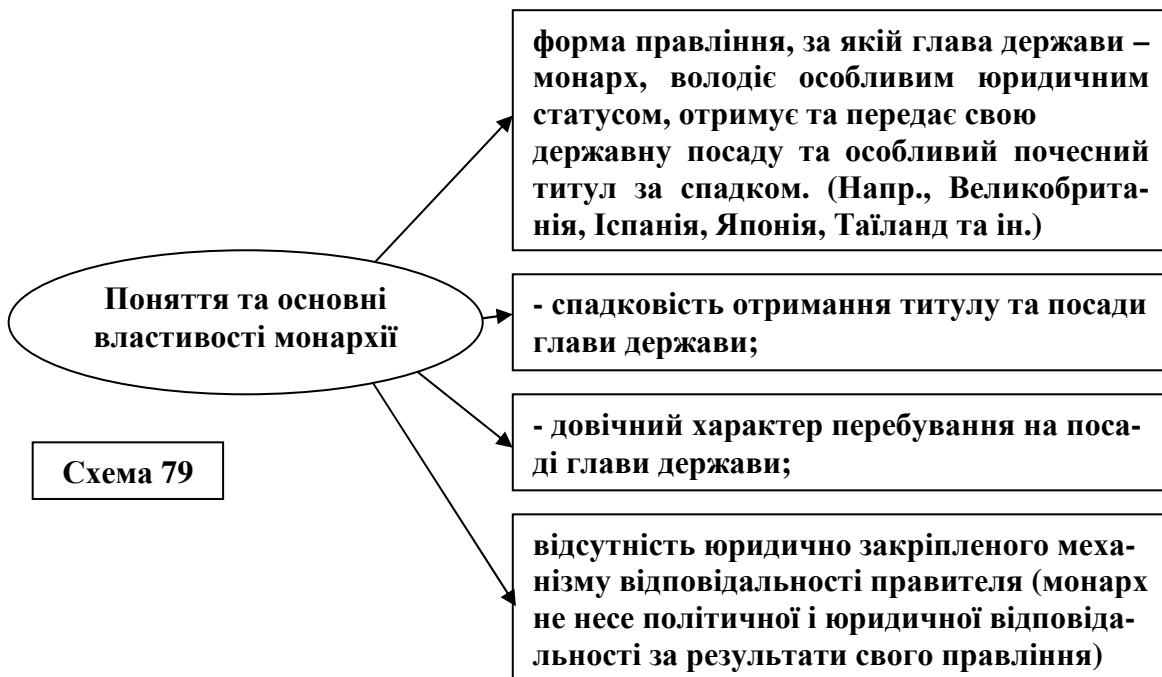

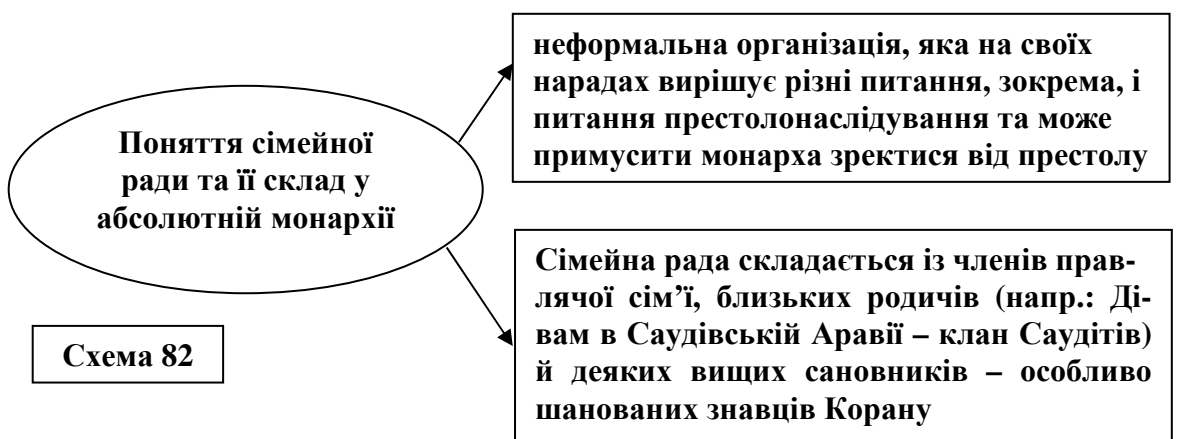
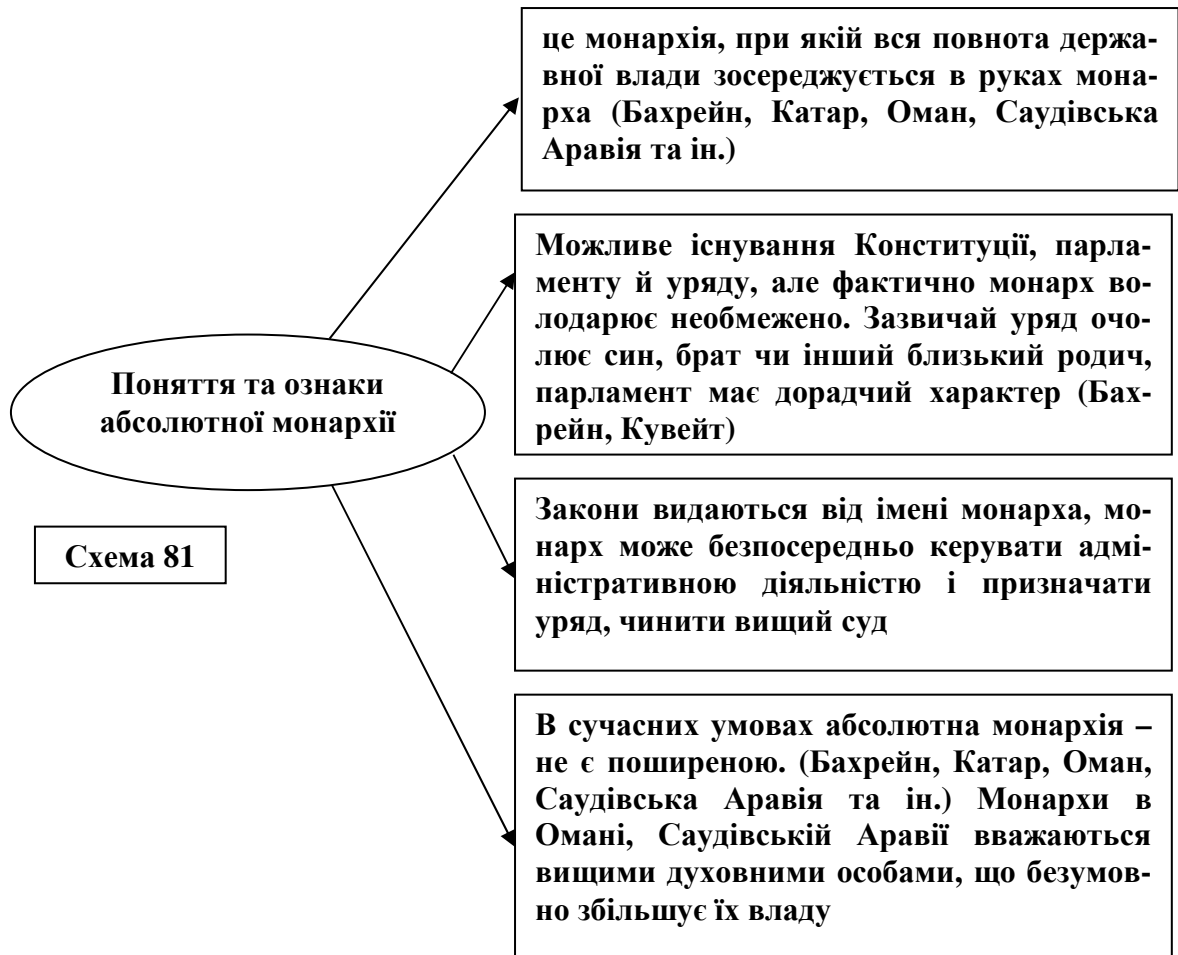

Розділ 6. Форма держави в зарубіжній країнах

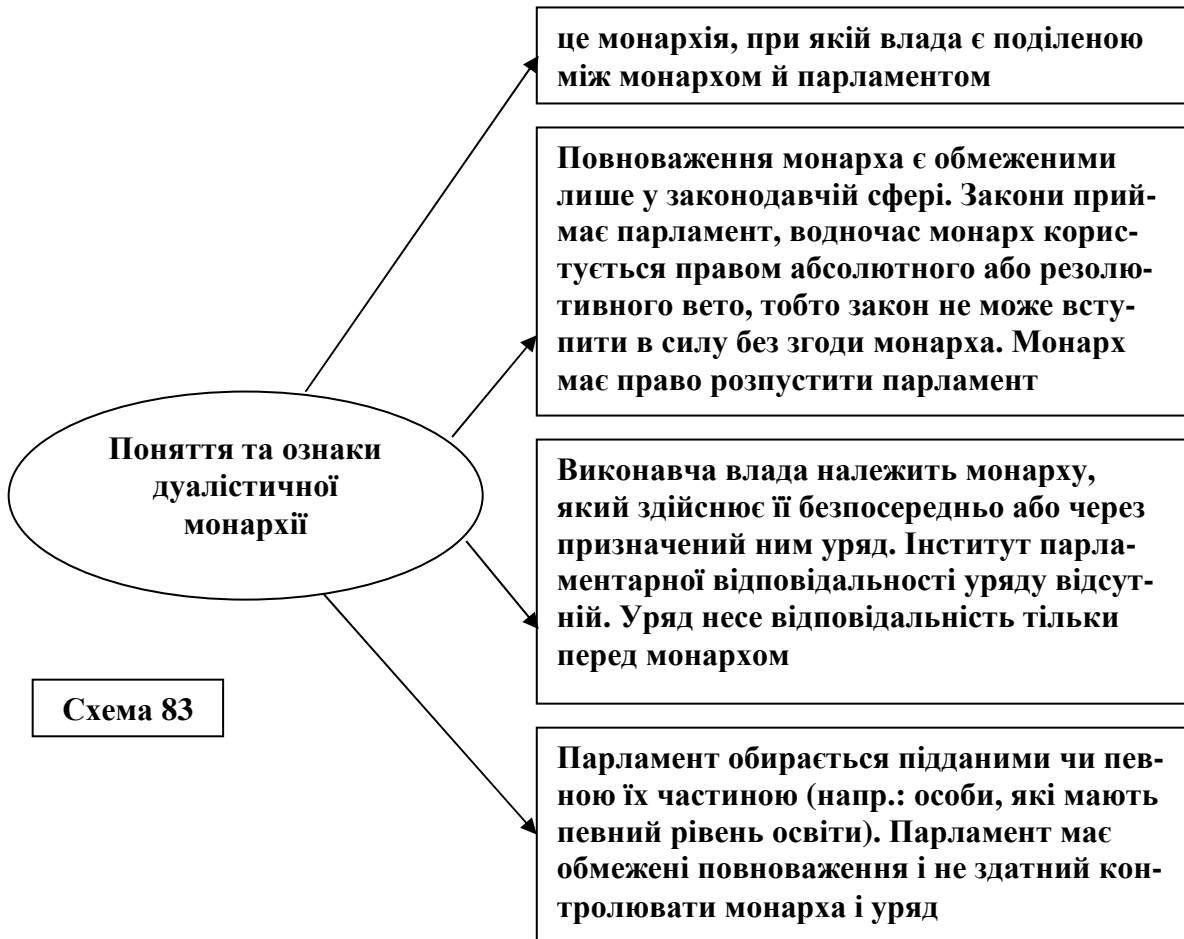

Схема 83

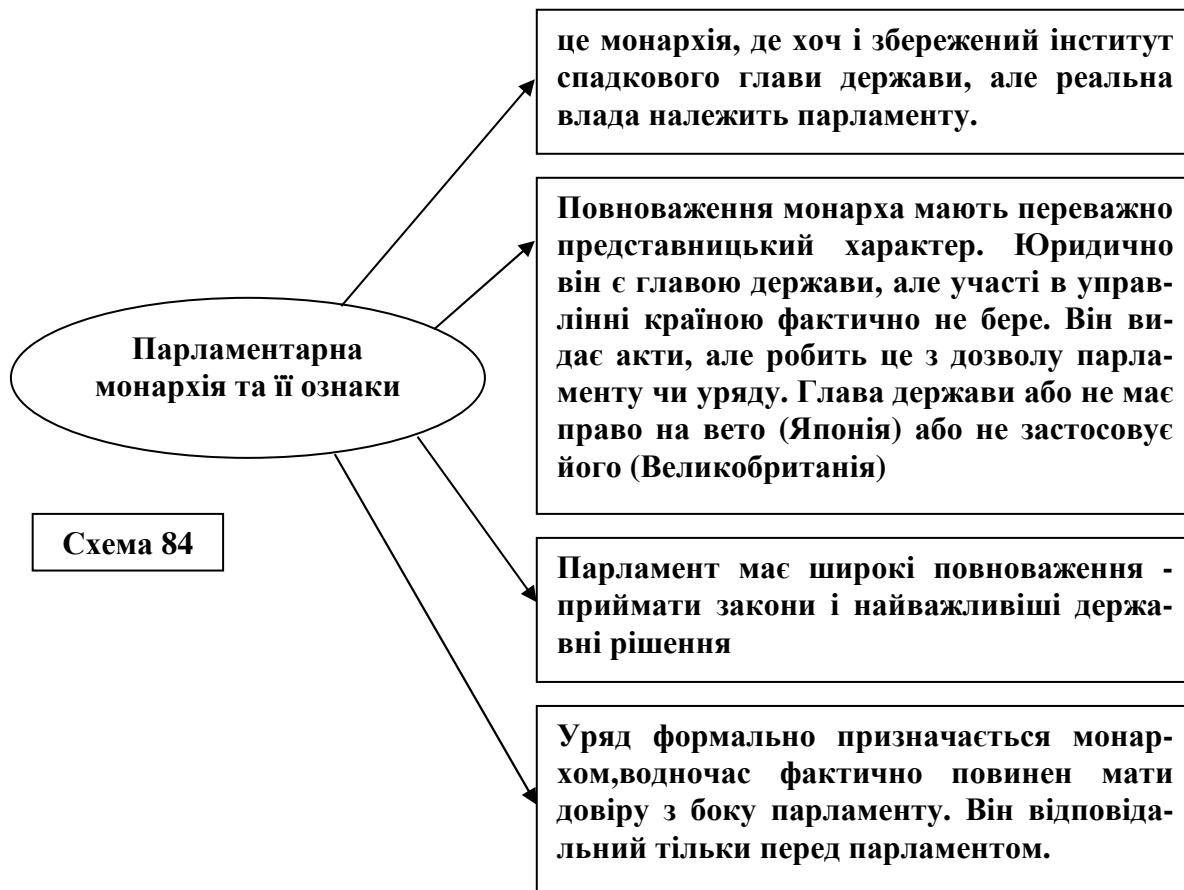
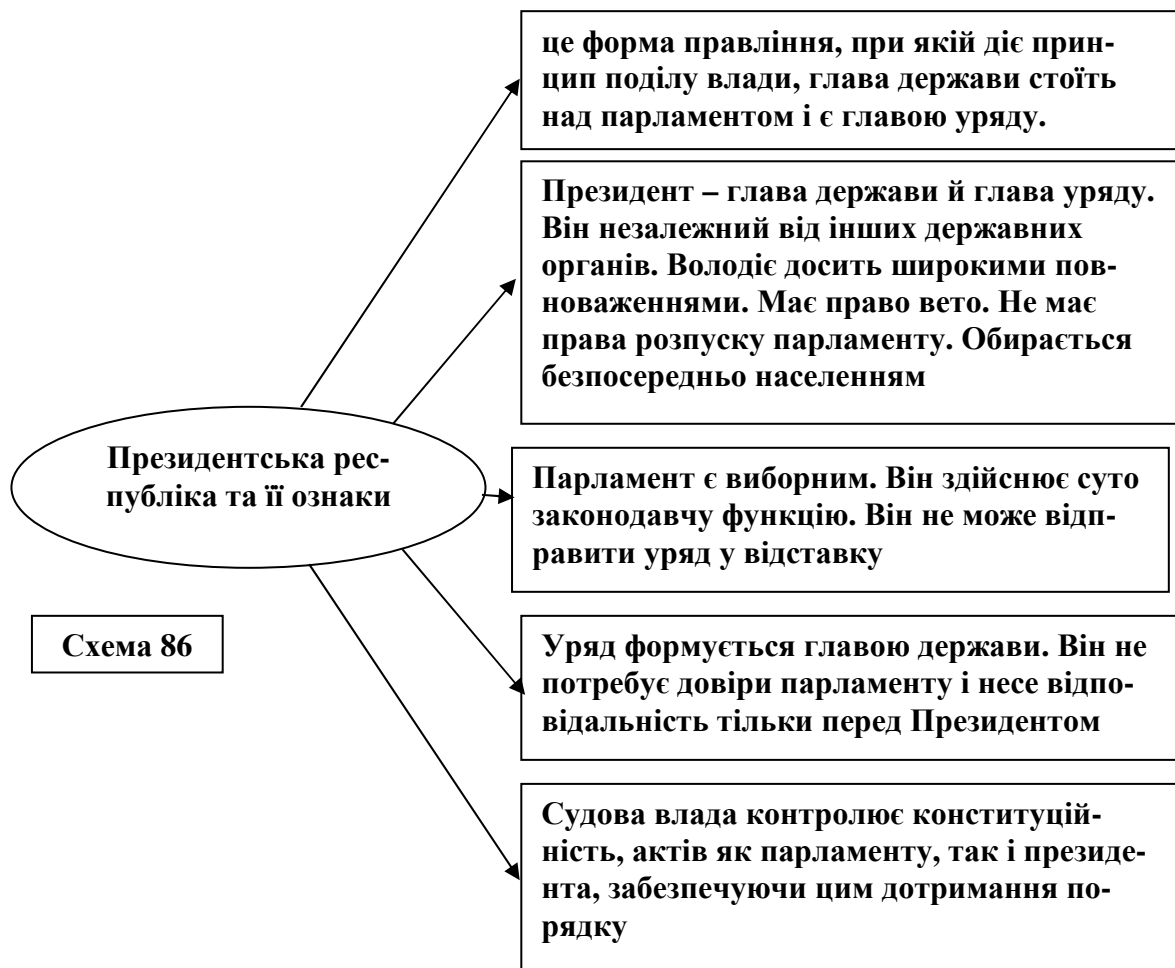
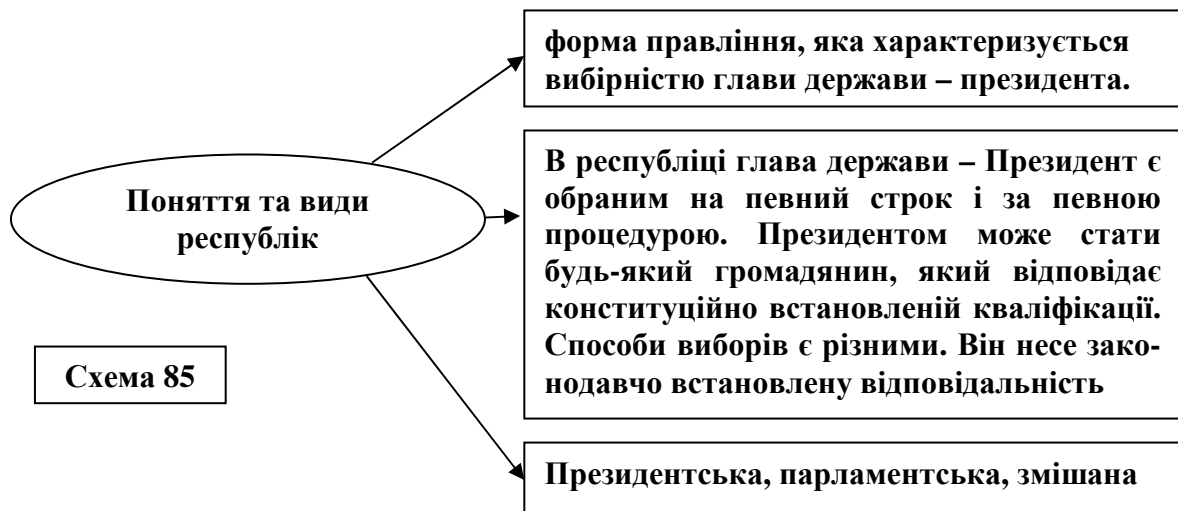

Схема 84

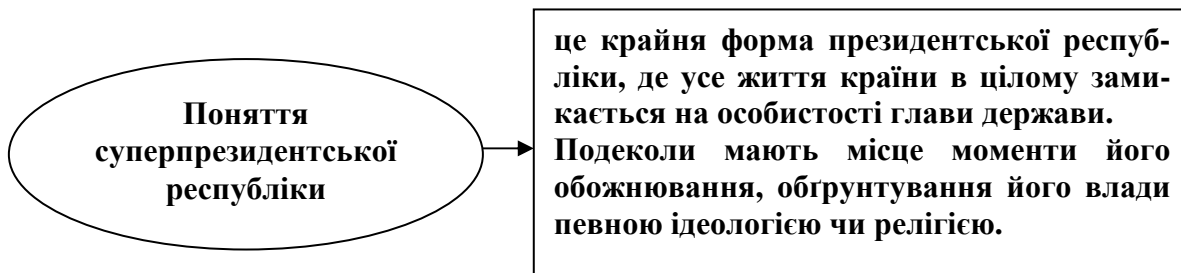

Схема 87

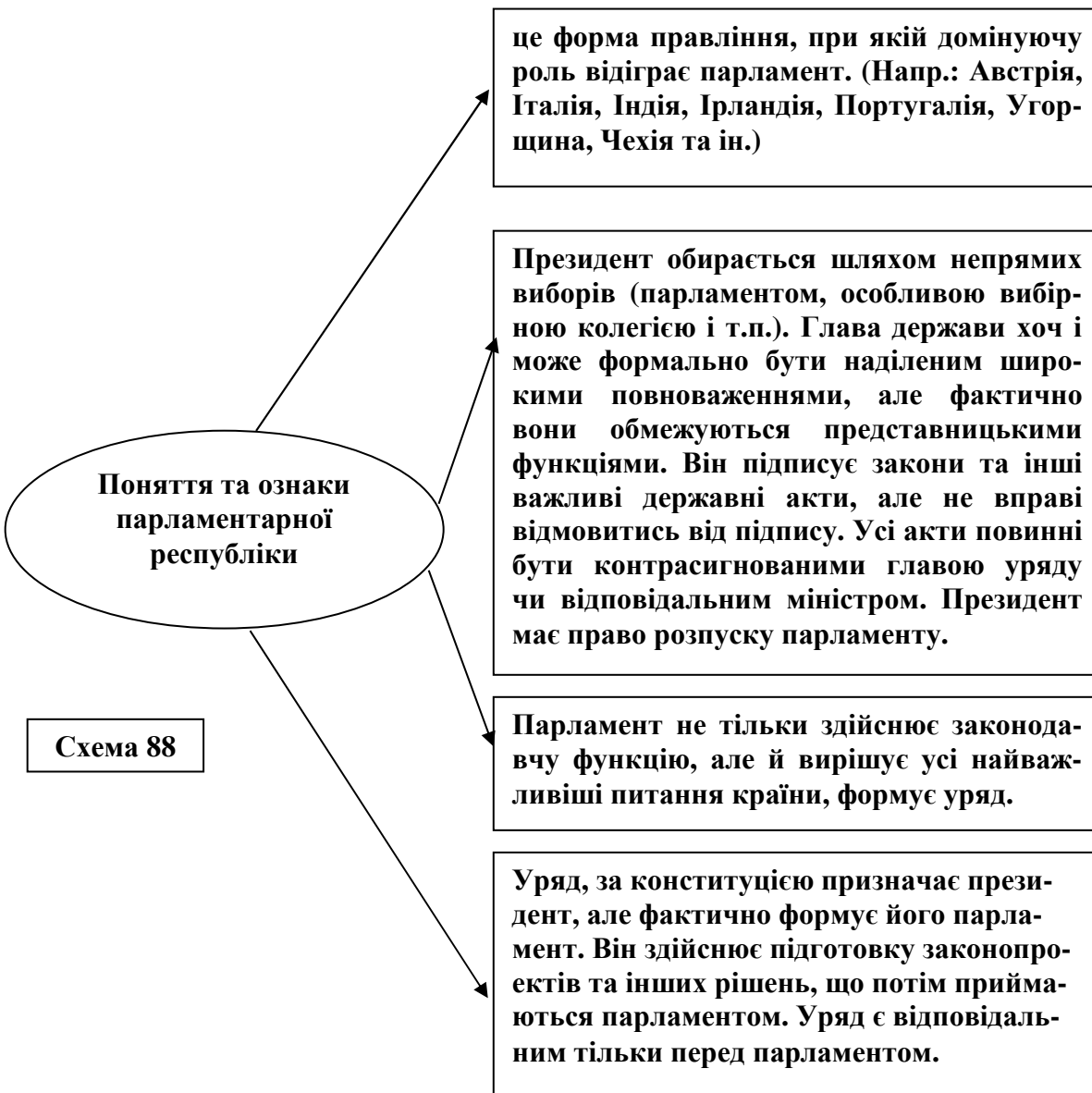

Схема 88

Розділ 7. Форми політика-територіального устрою в зарубіжних державах

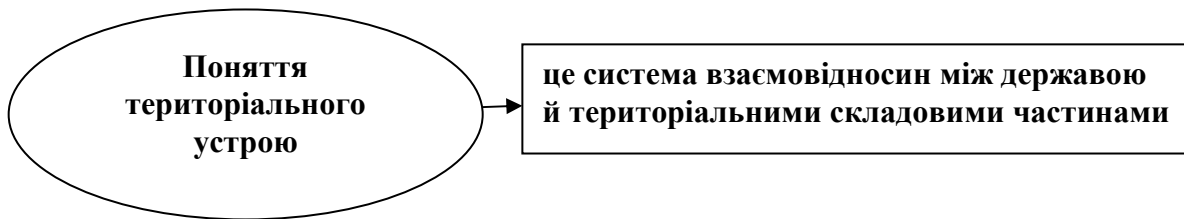

Схема 90

Схема 91

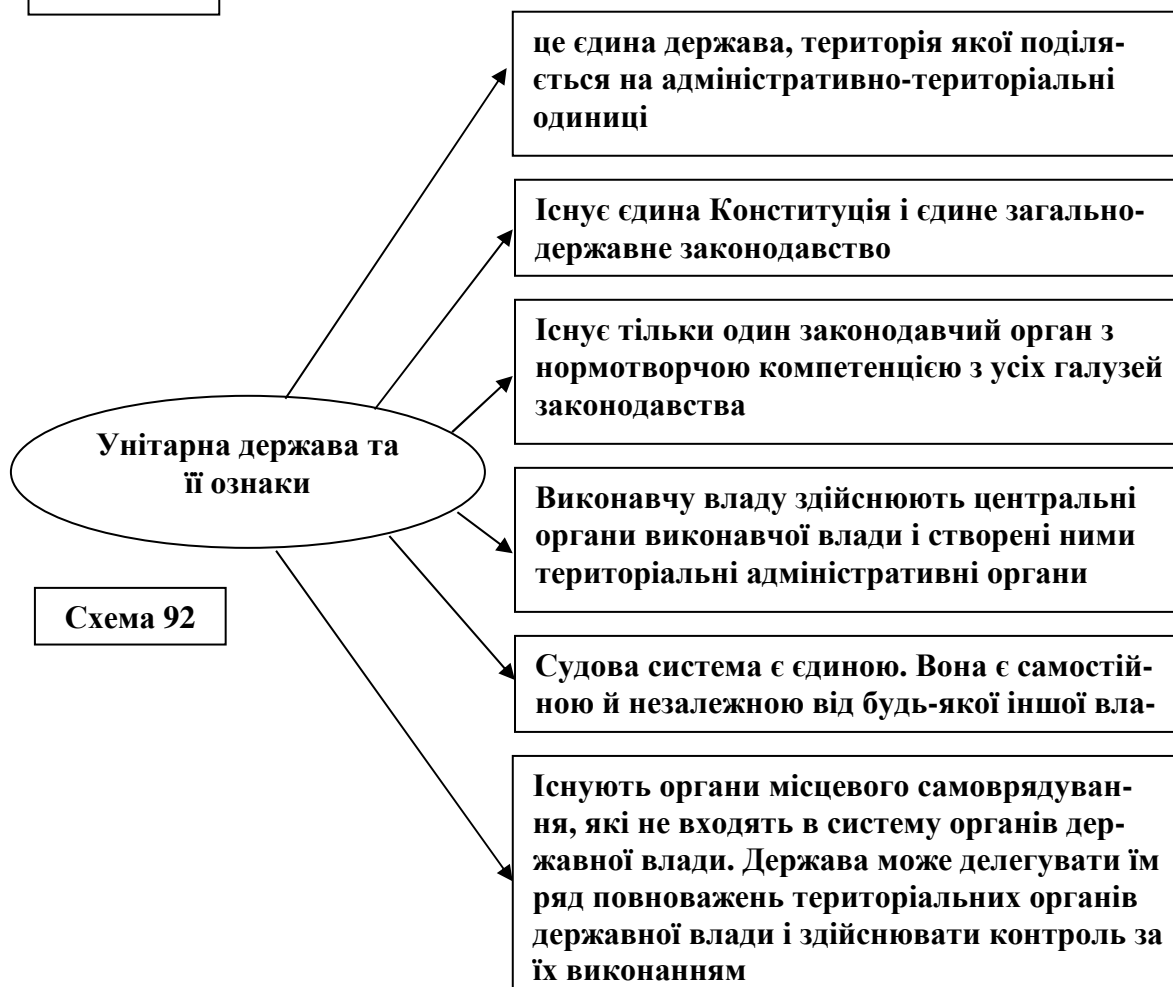
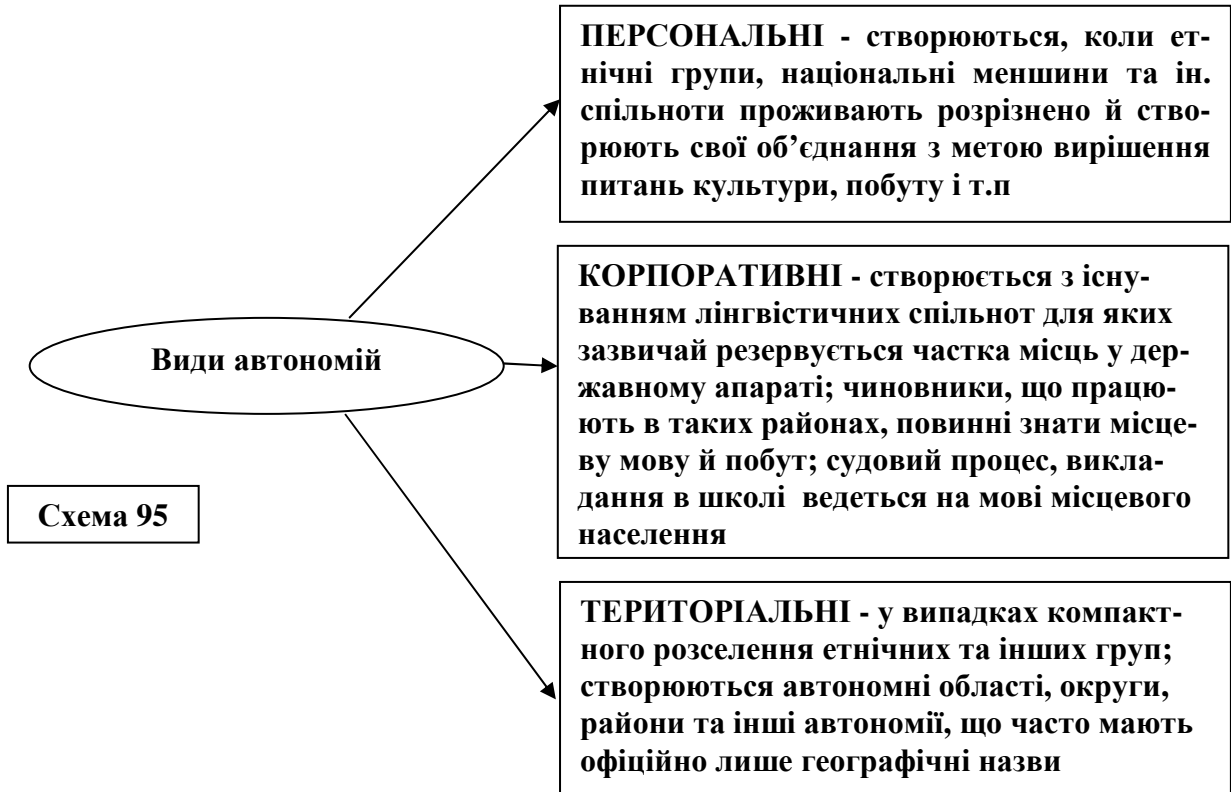
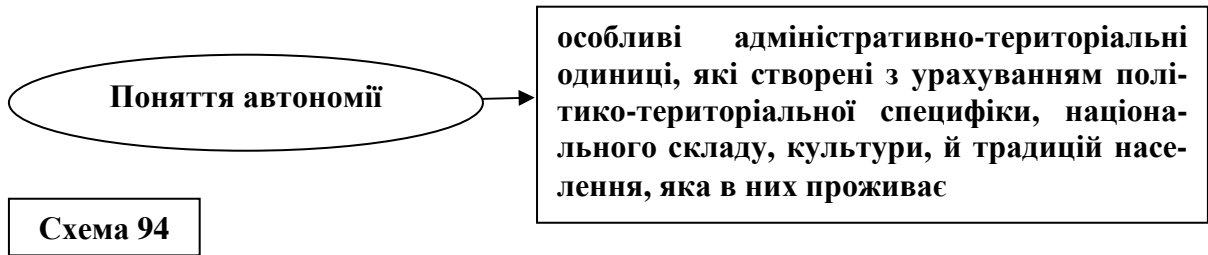

Схема 92

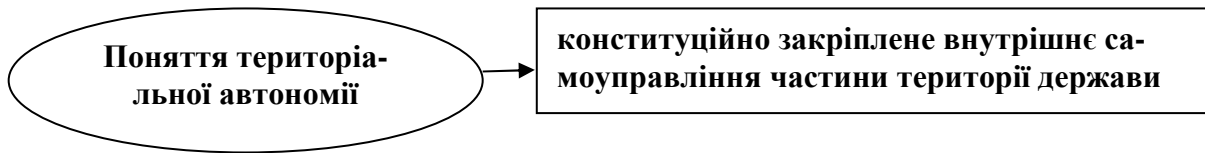

Схема 96

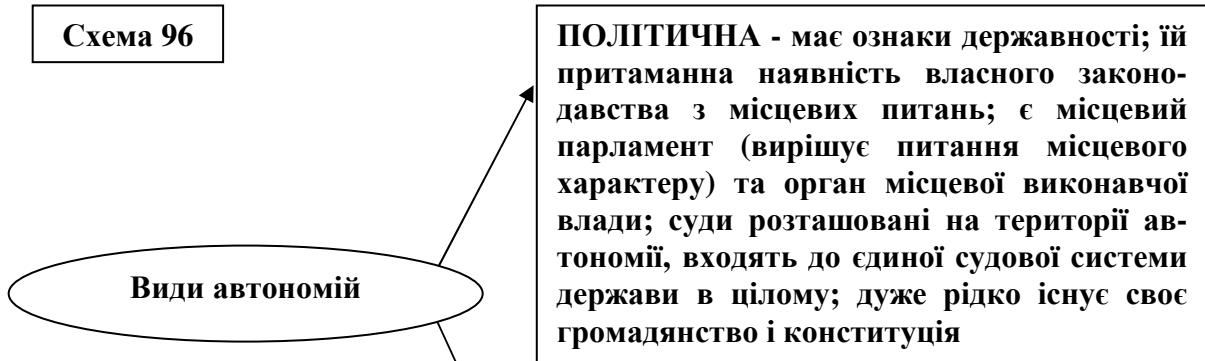

Схема 97

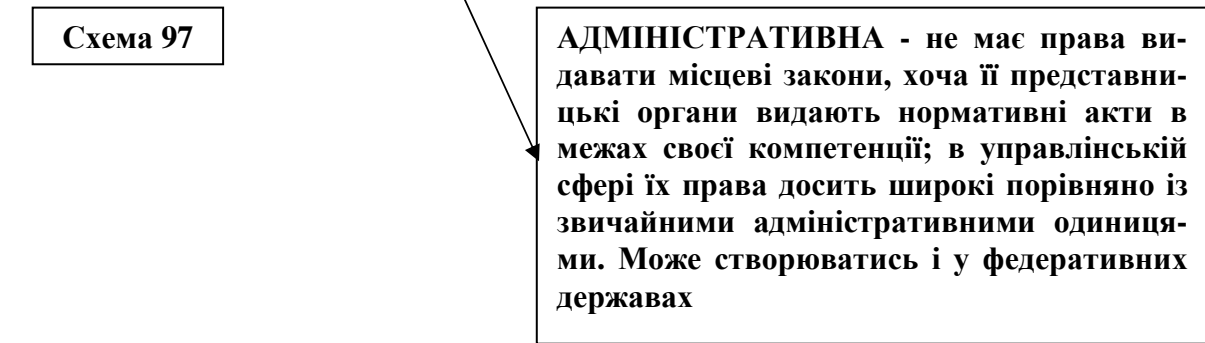
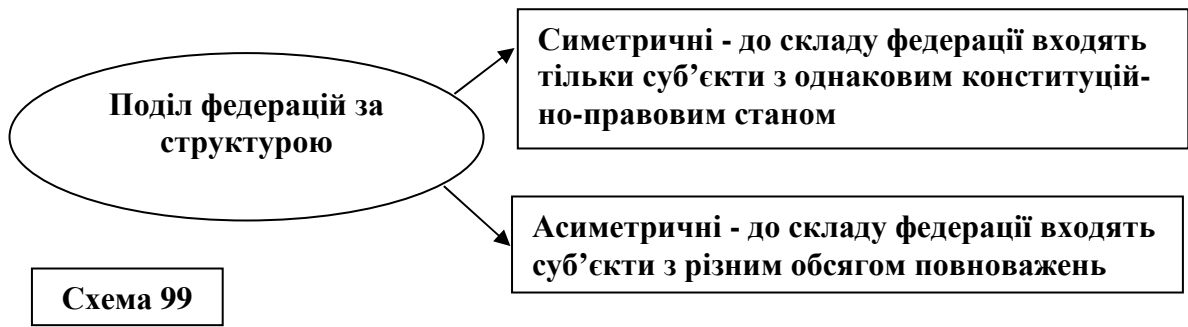
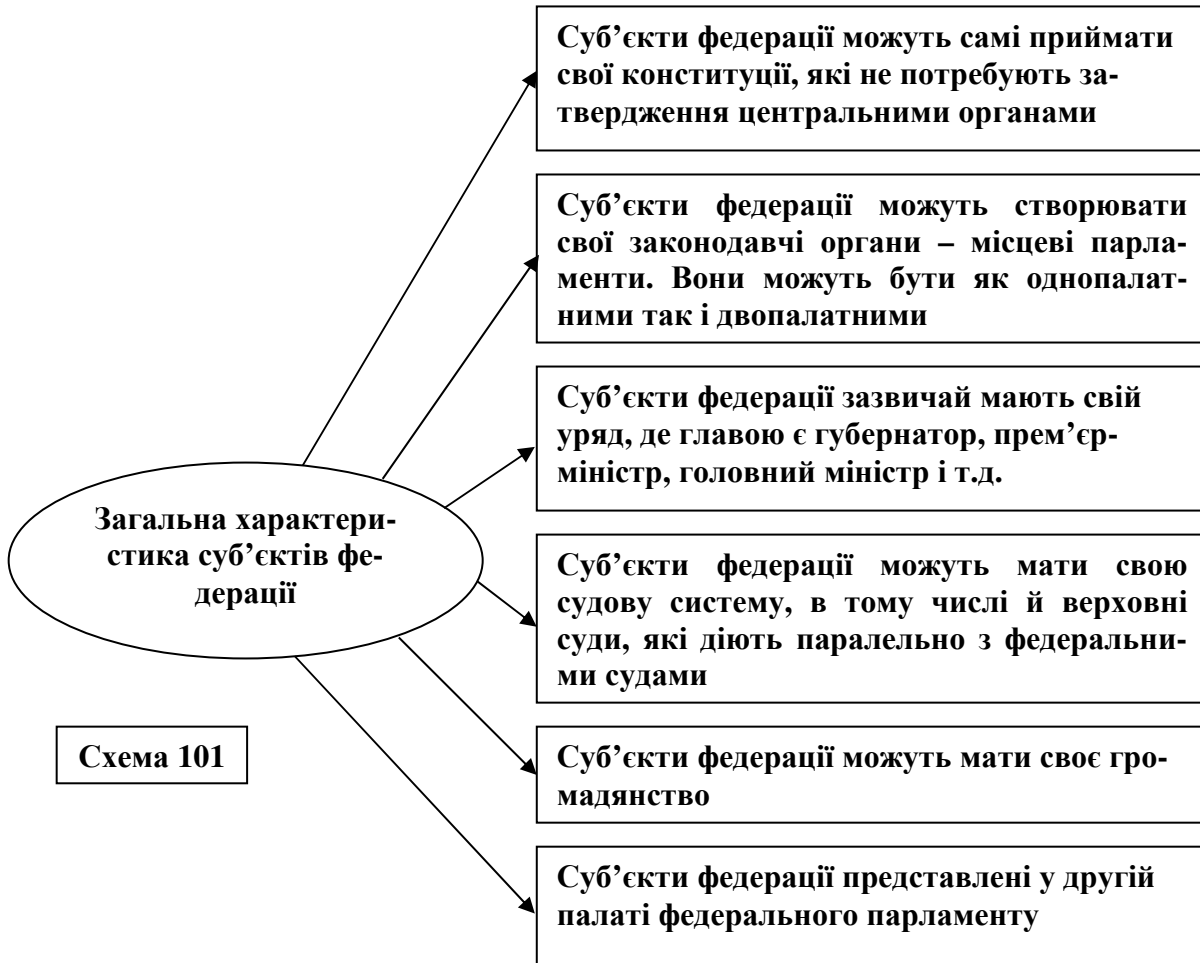
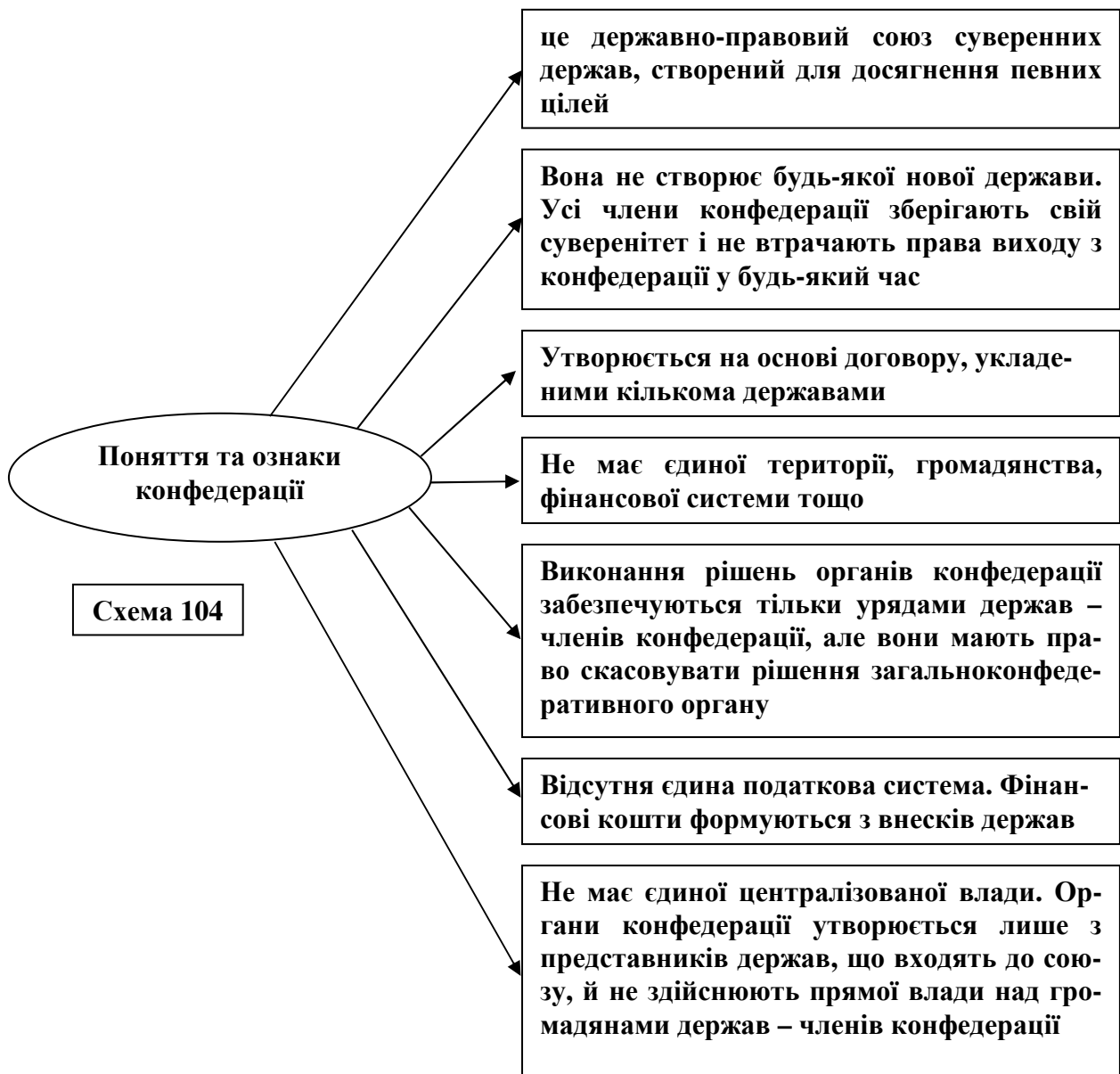
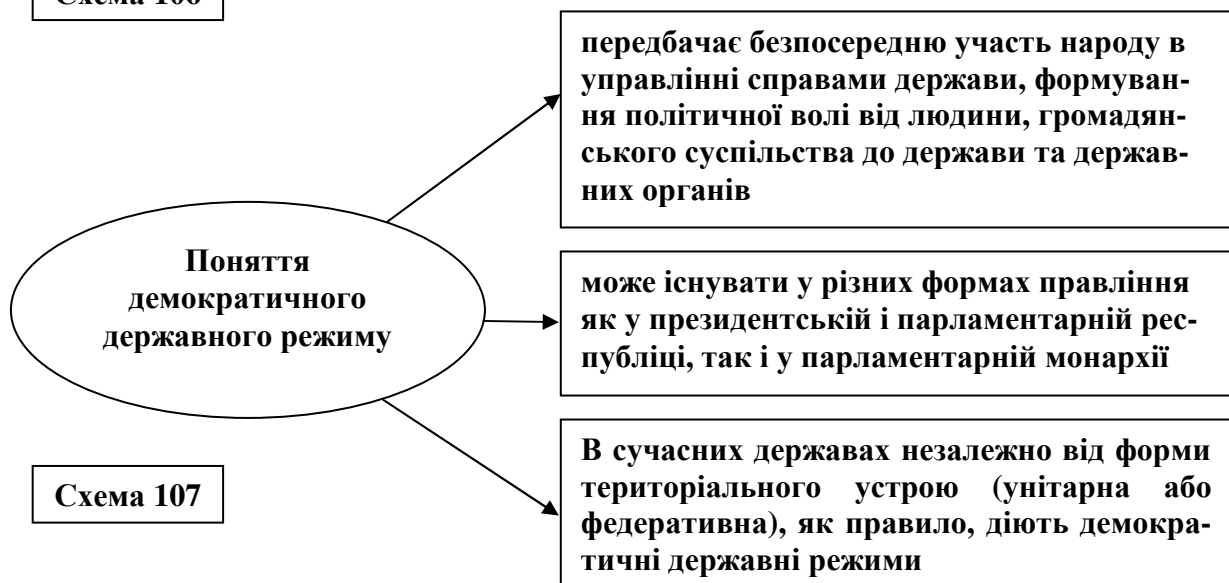
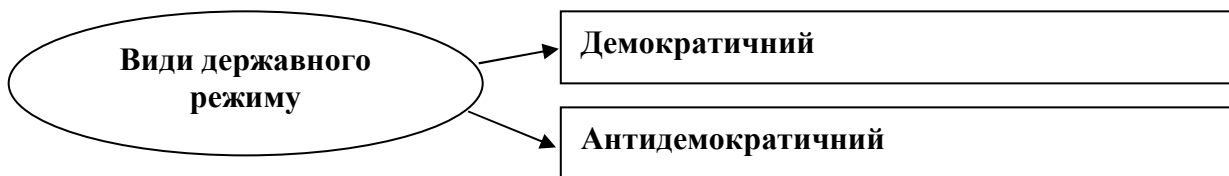
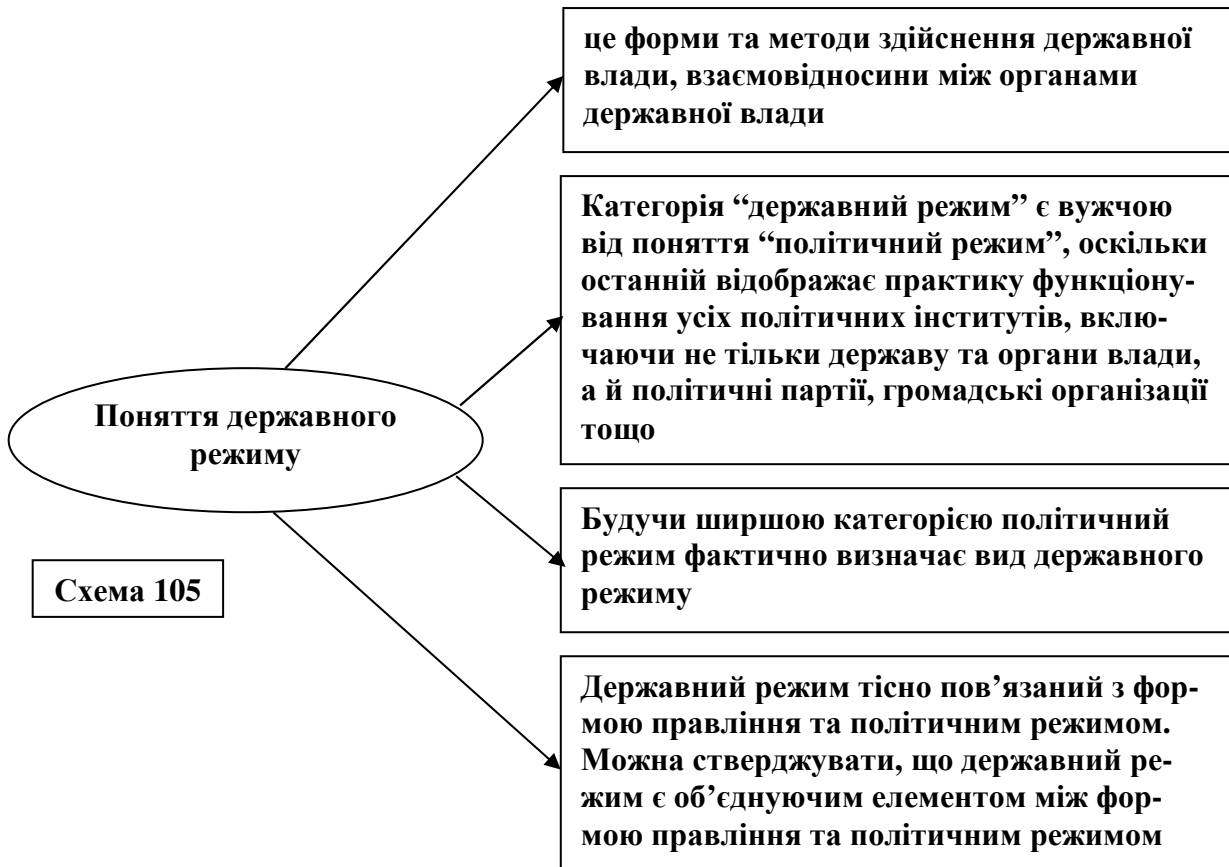

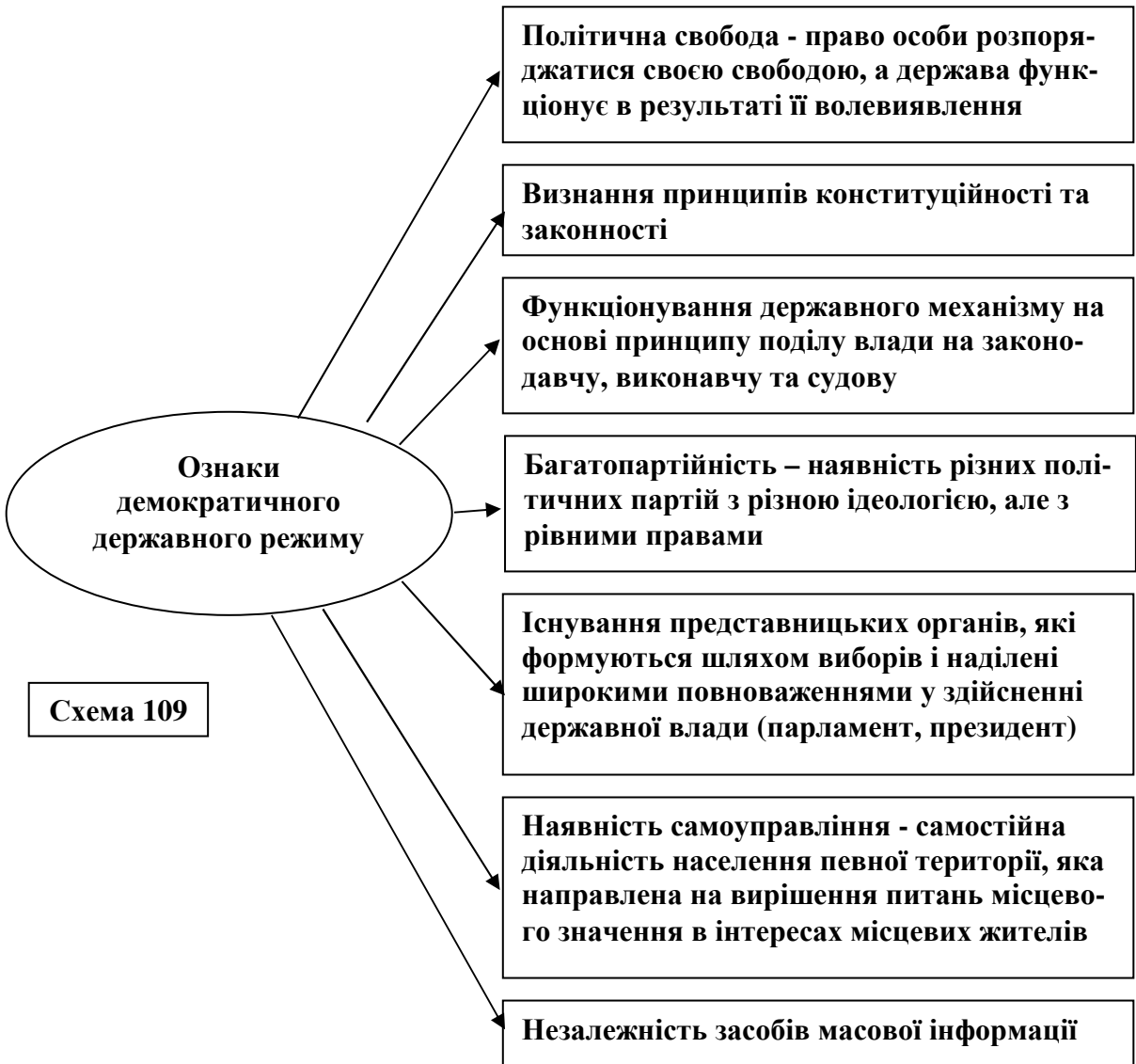
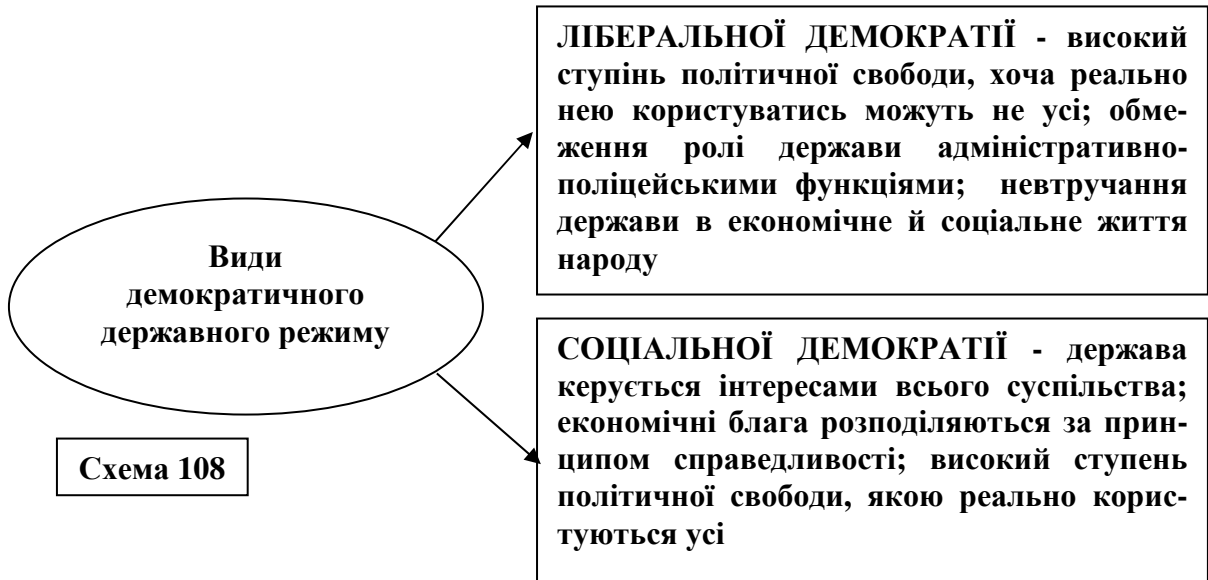
Схема 98

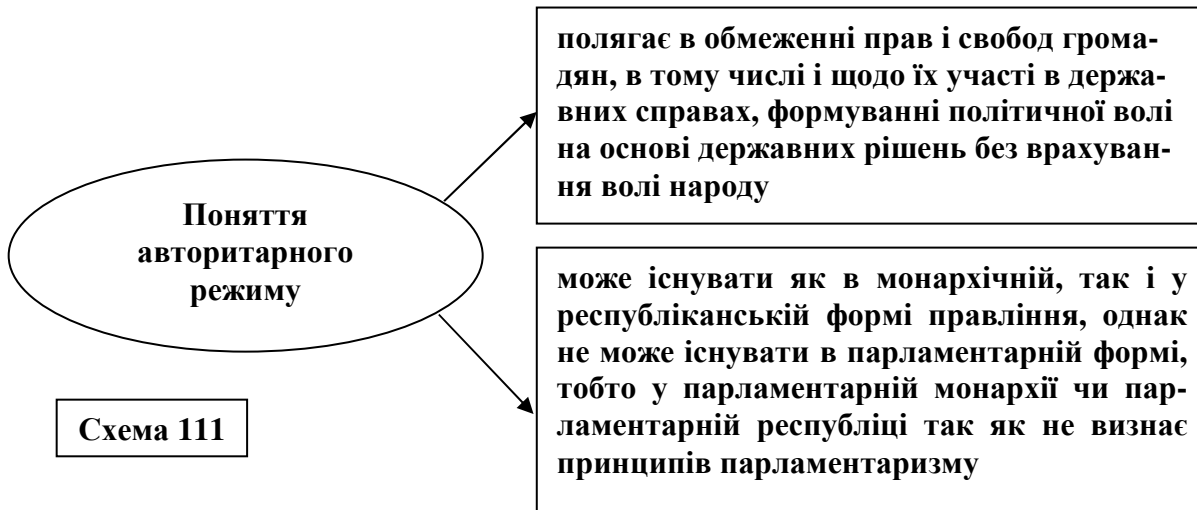
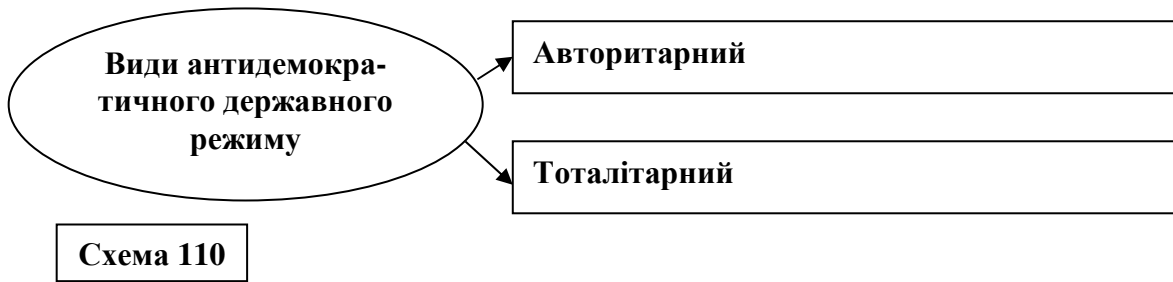

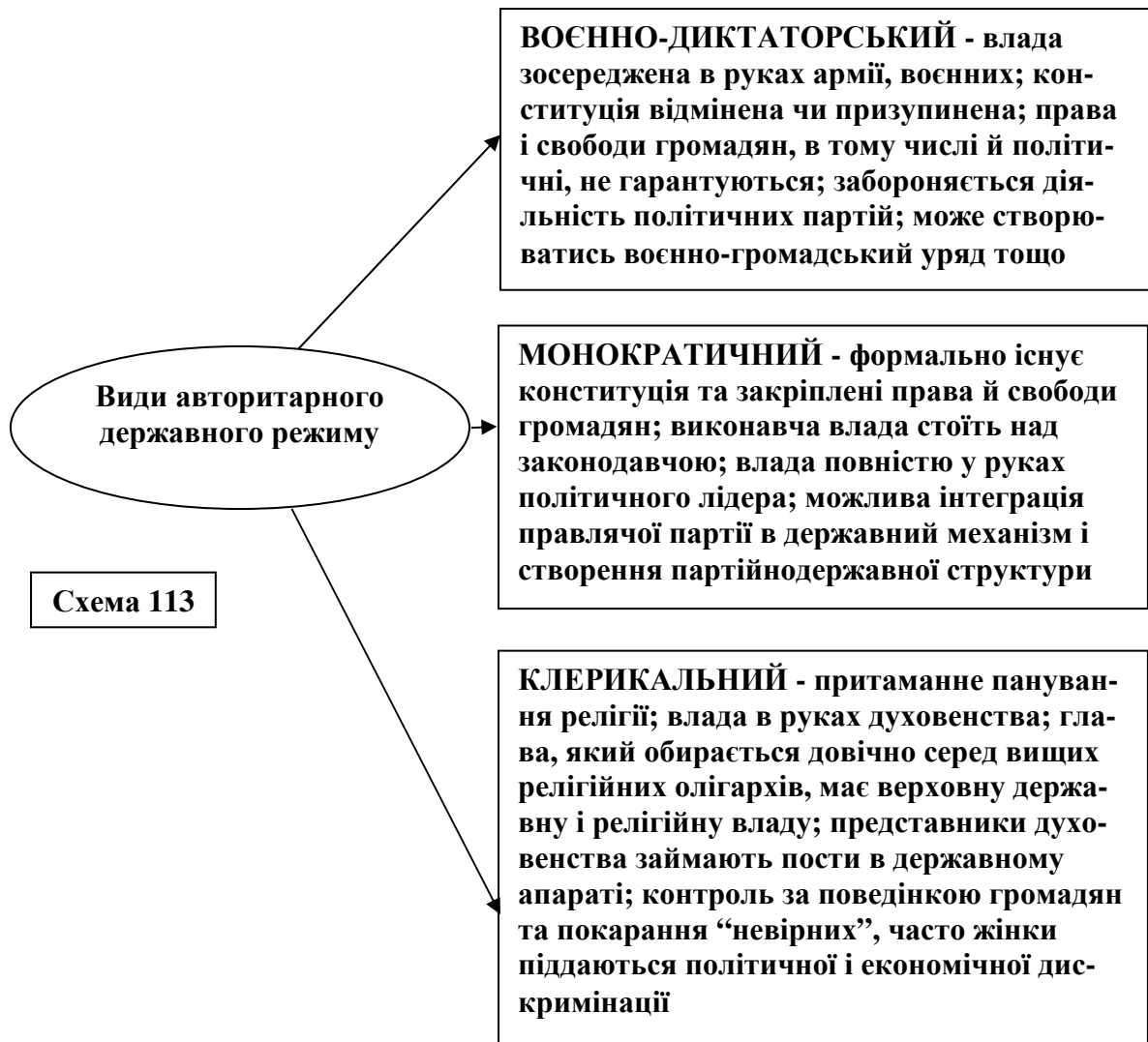

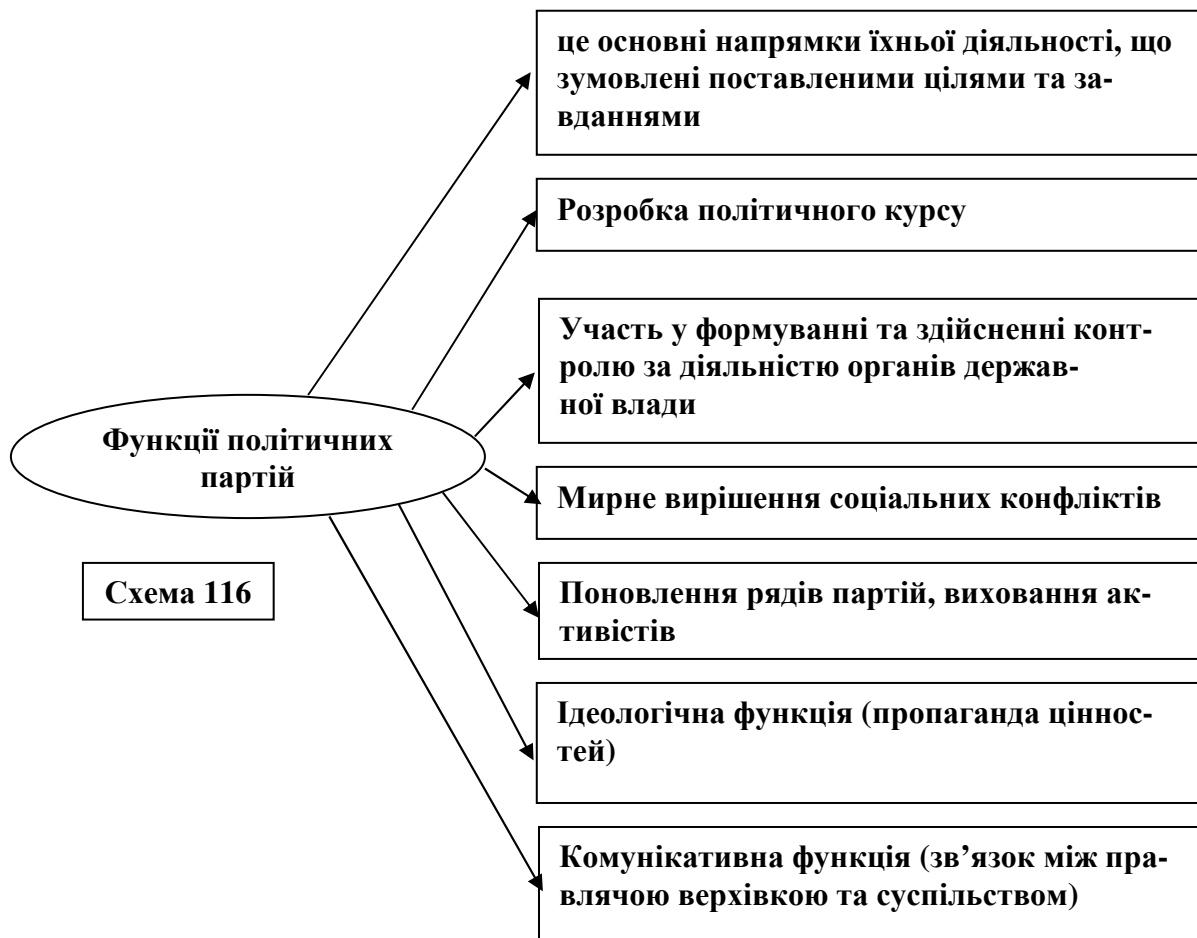
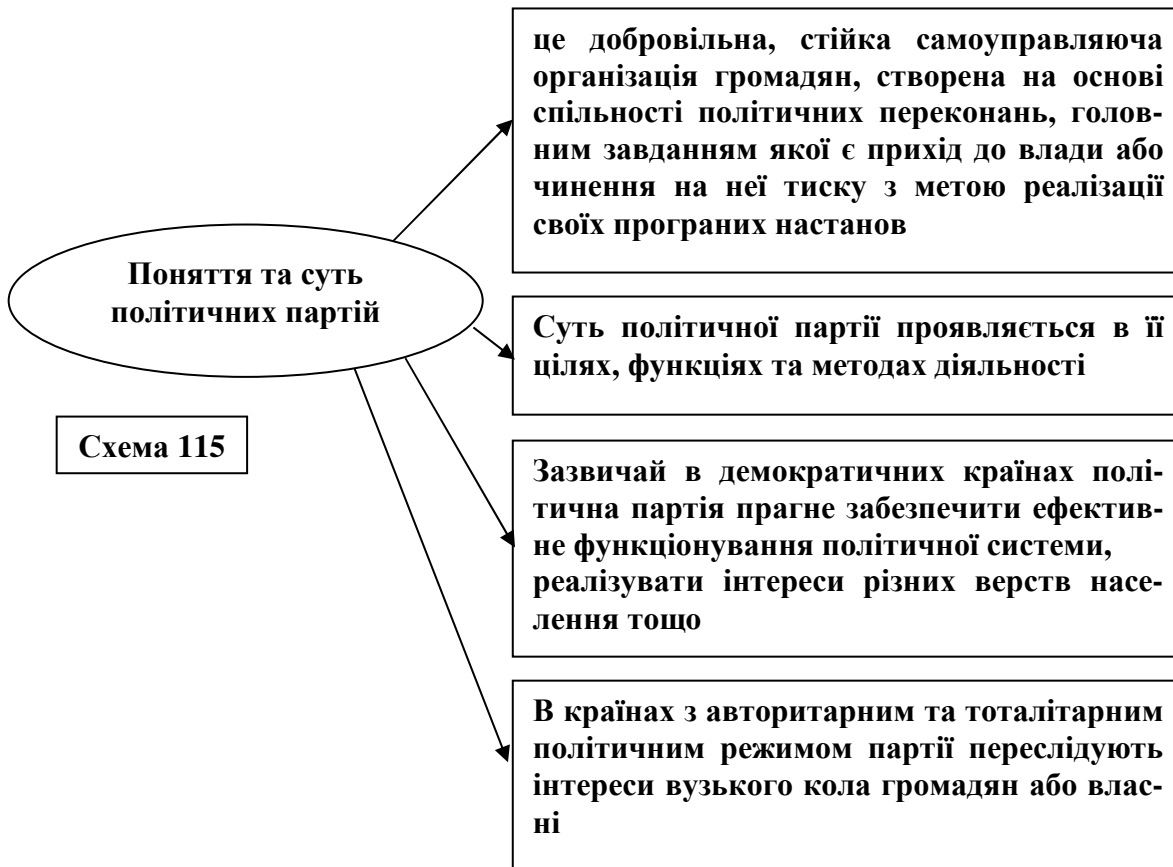

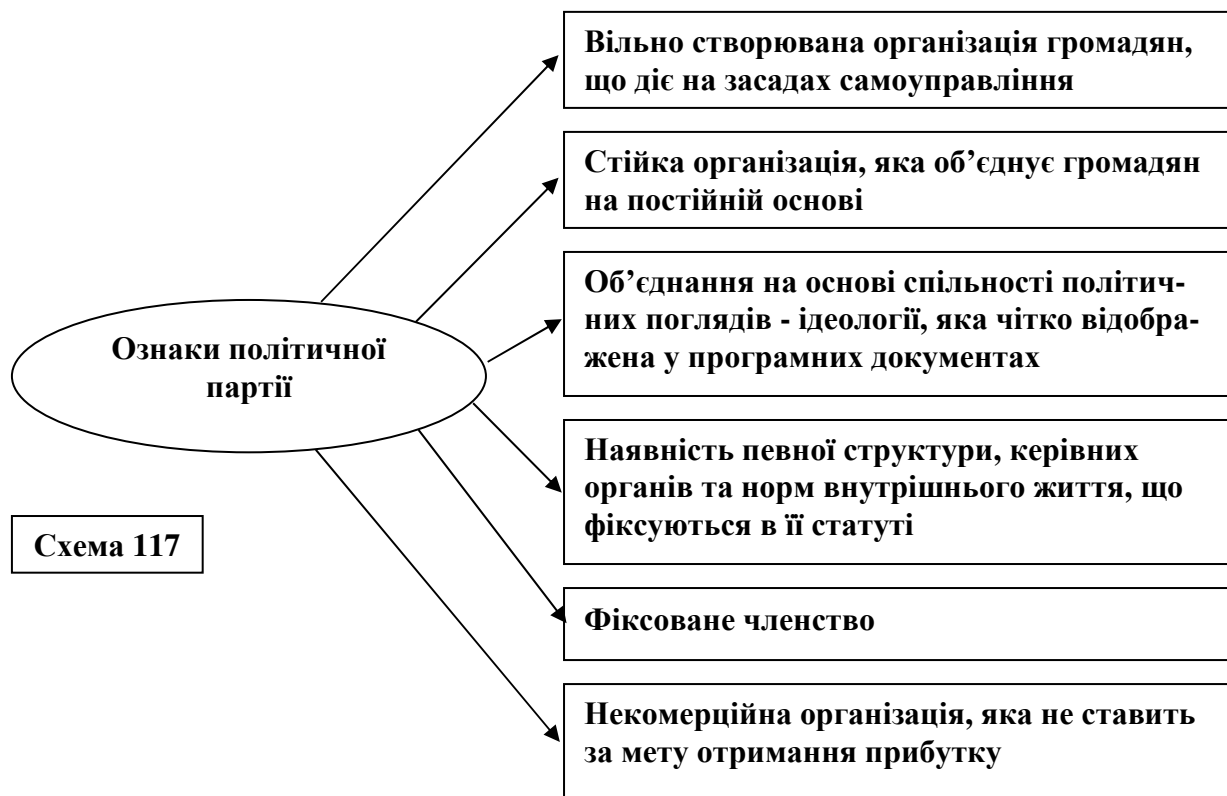

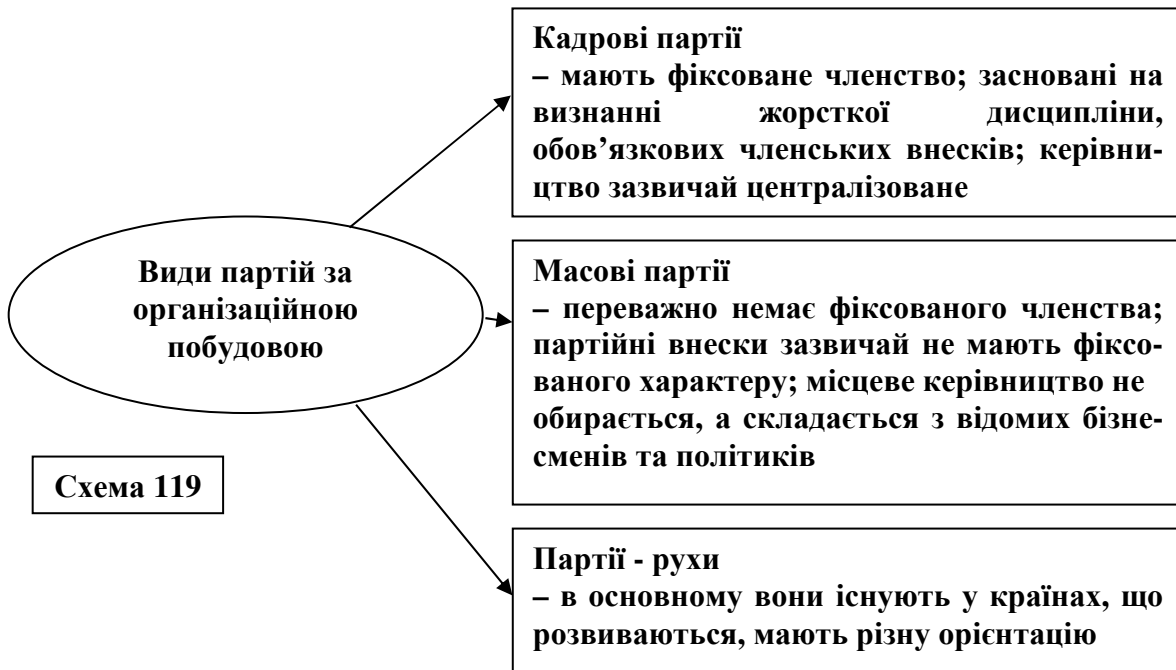

Розділ 8. Конституційно-правовий статус політичних партій

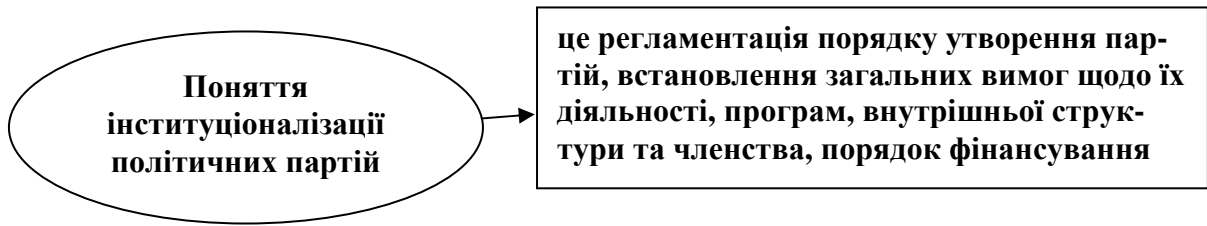

Схема 122

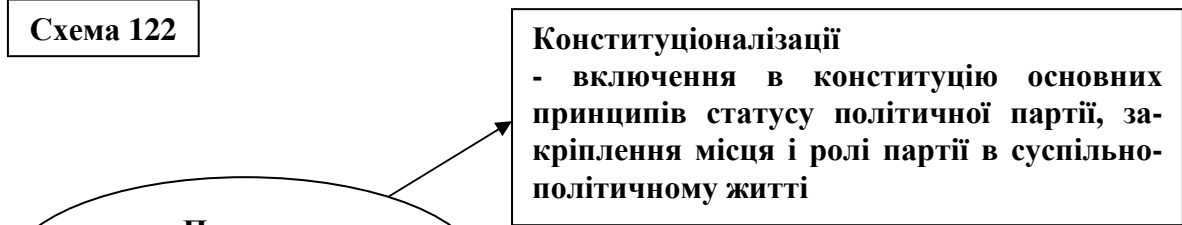

Схема 123

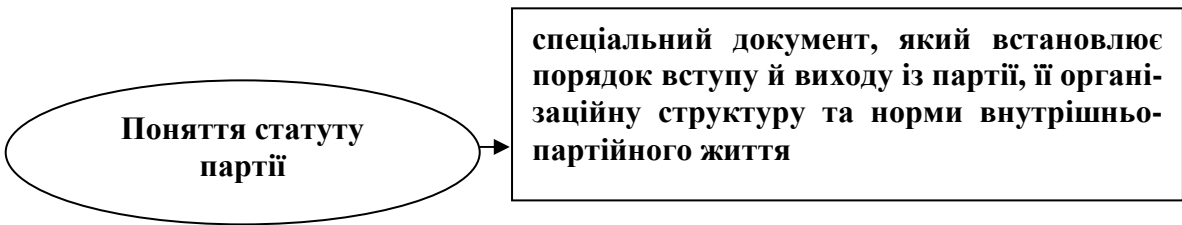
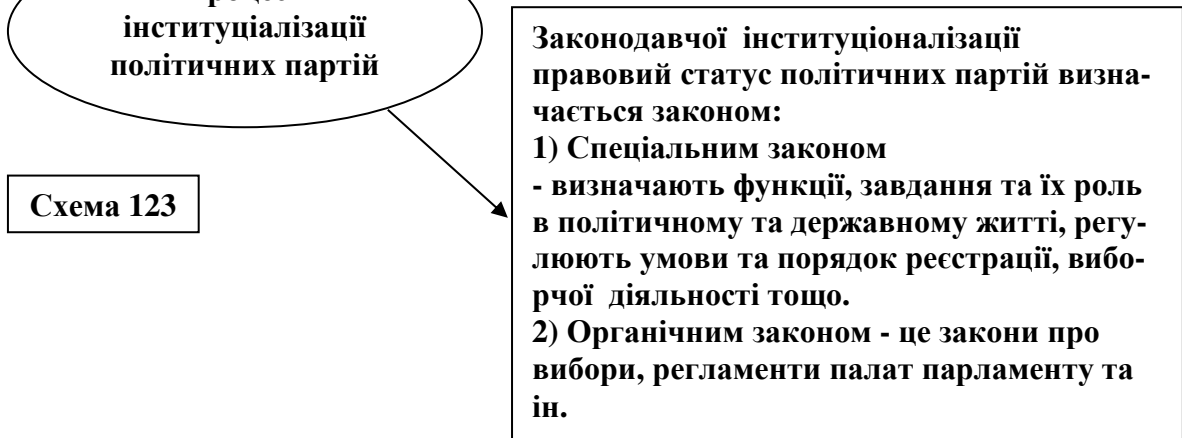

Схема 124

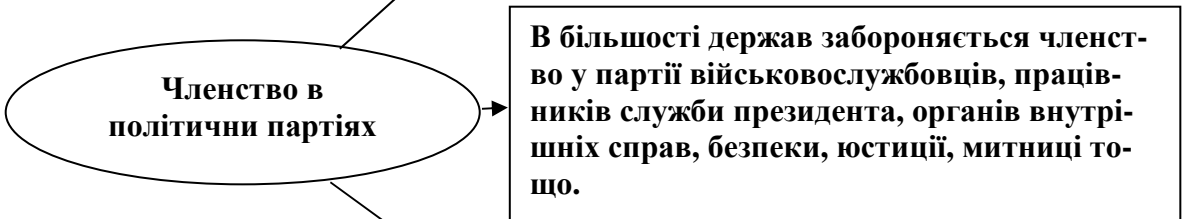
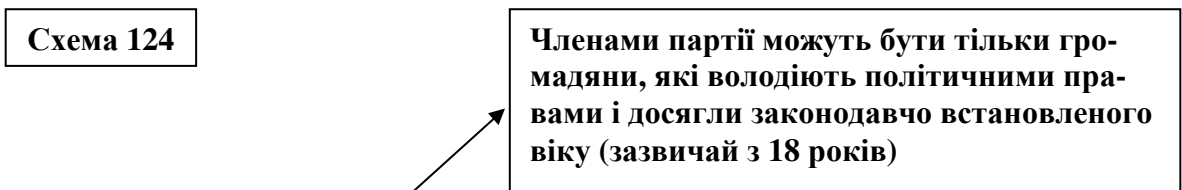
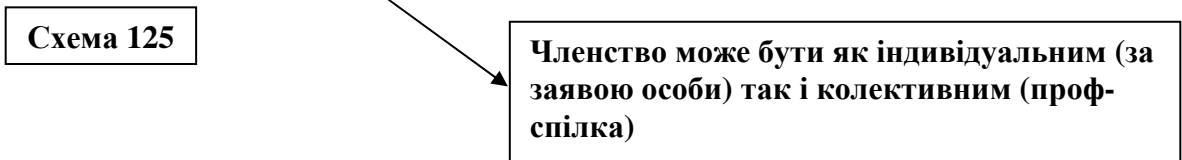
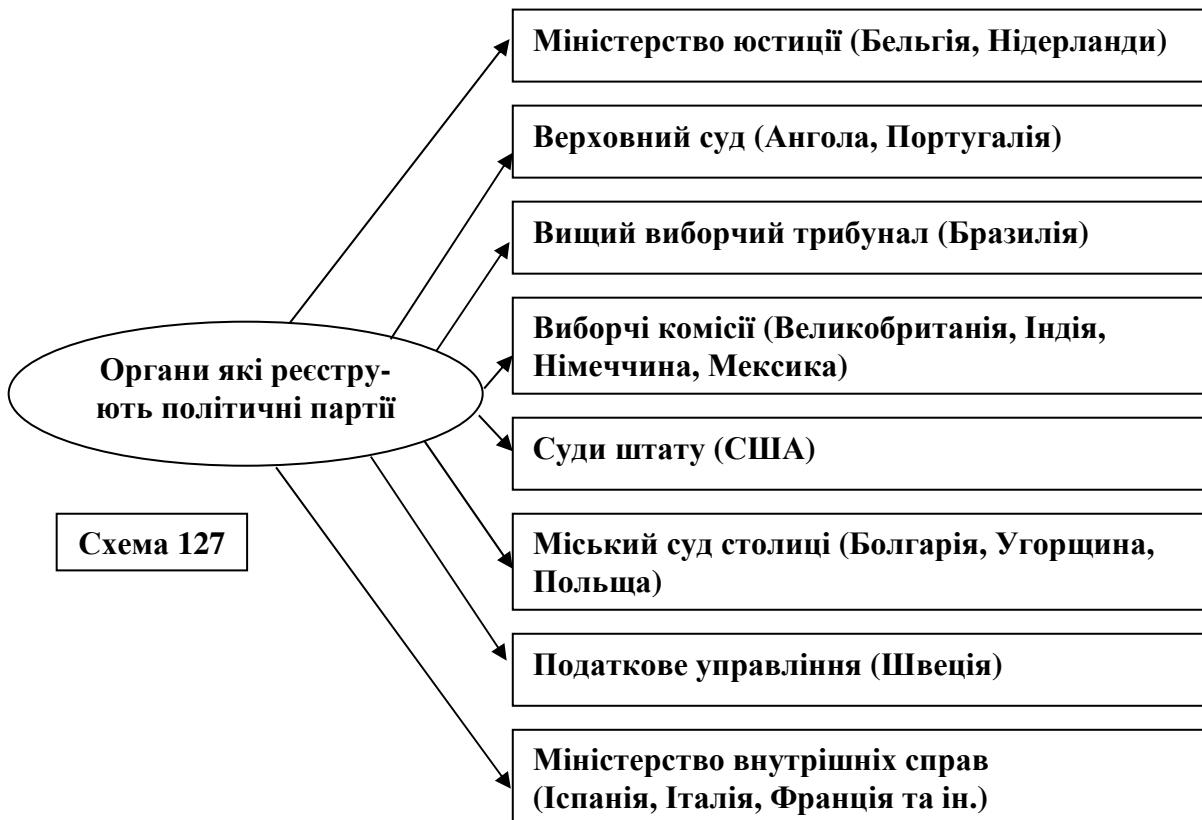
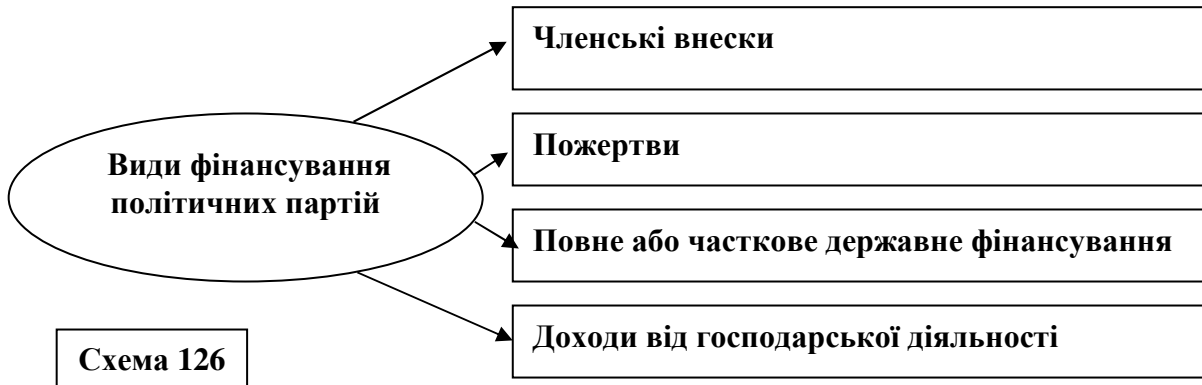
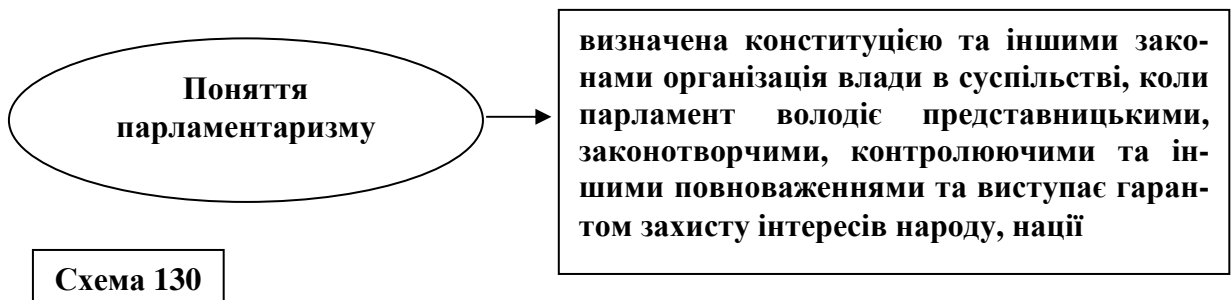
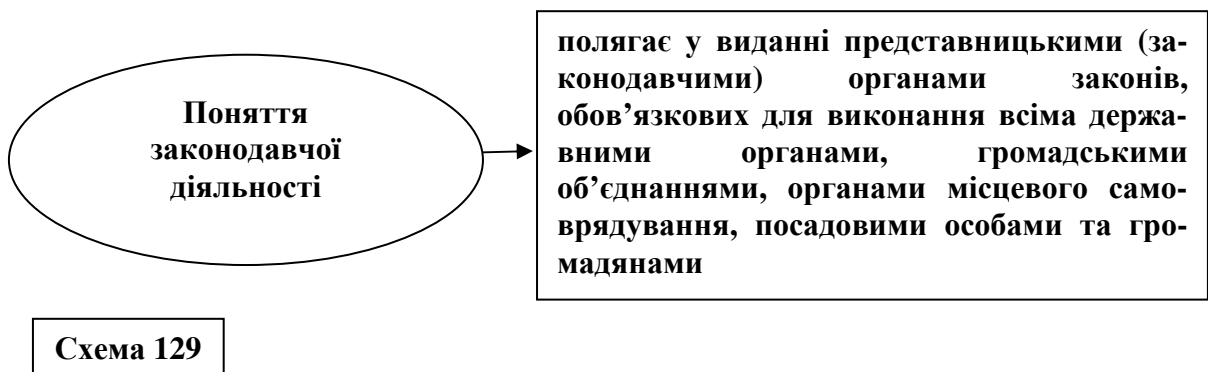
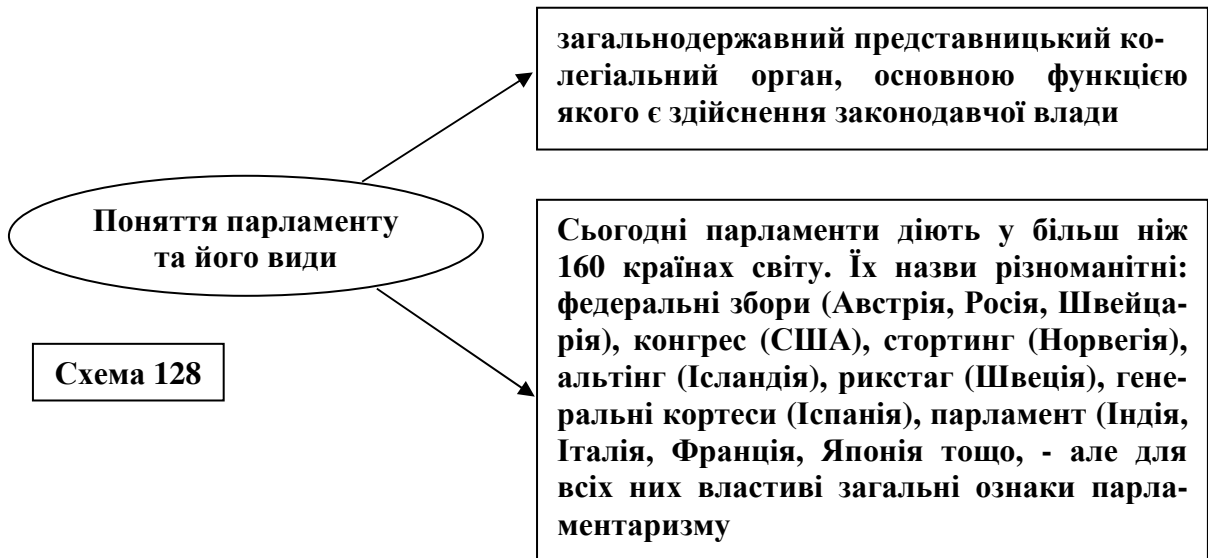

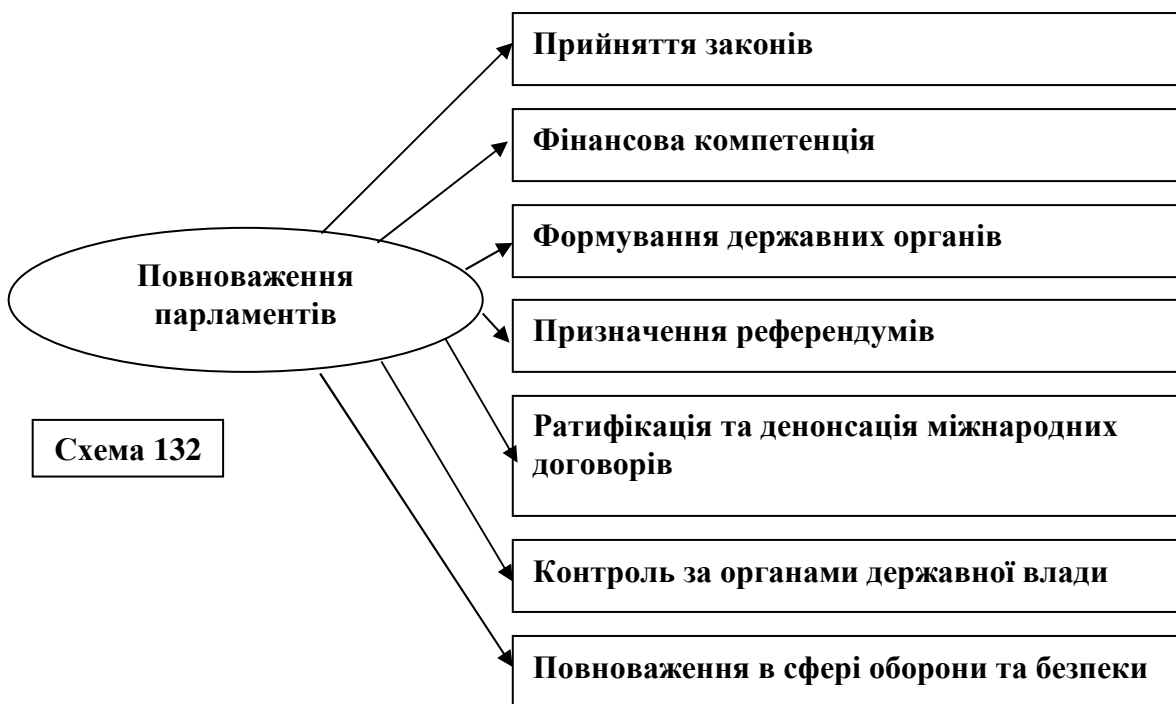
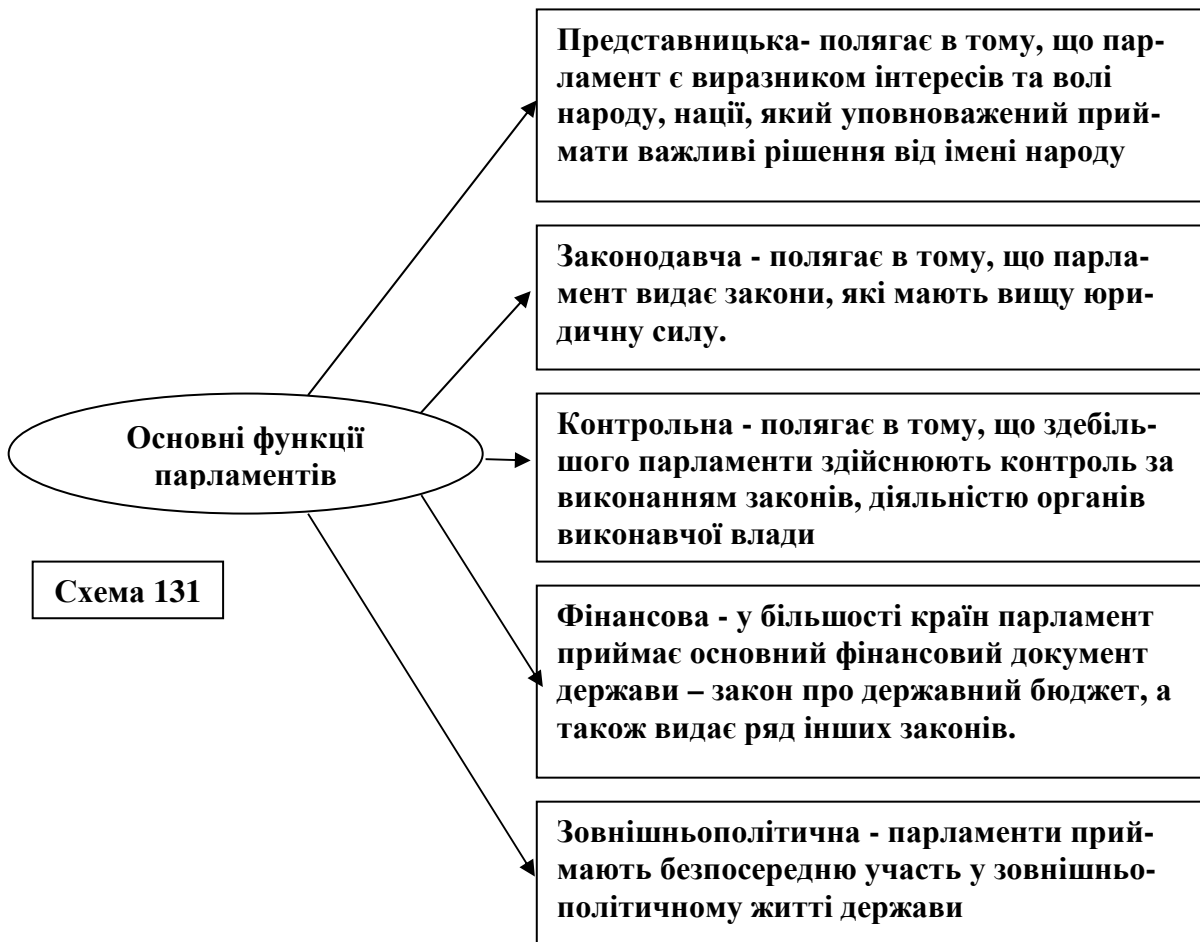
Схема 125

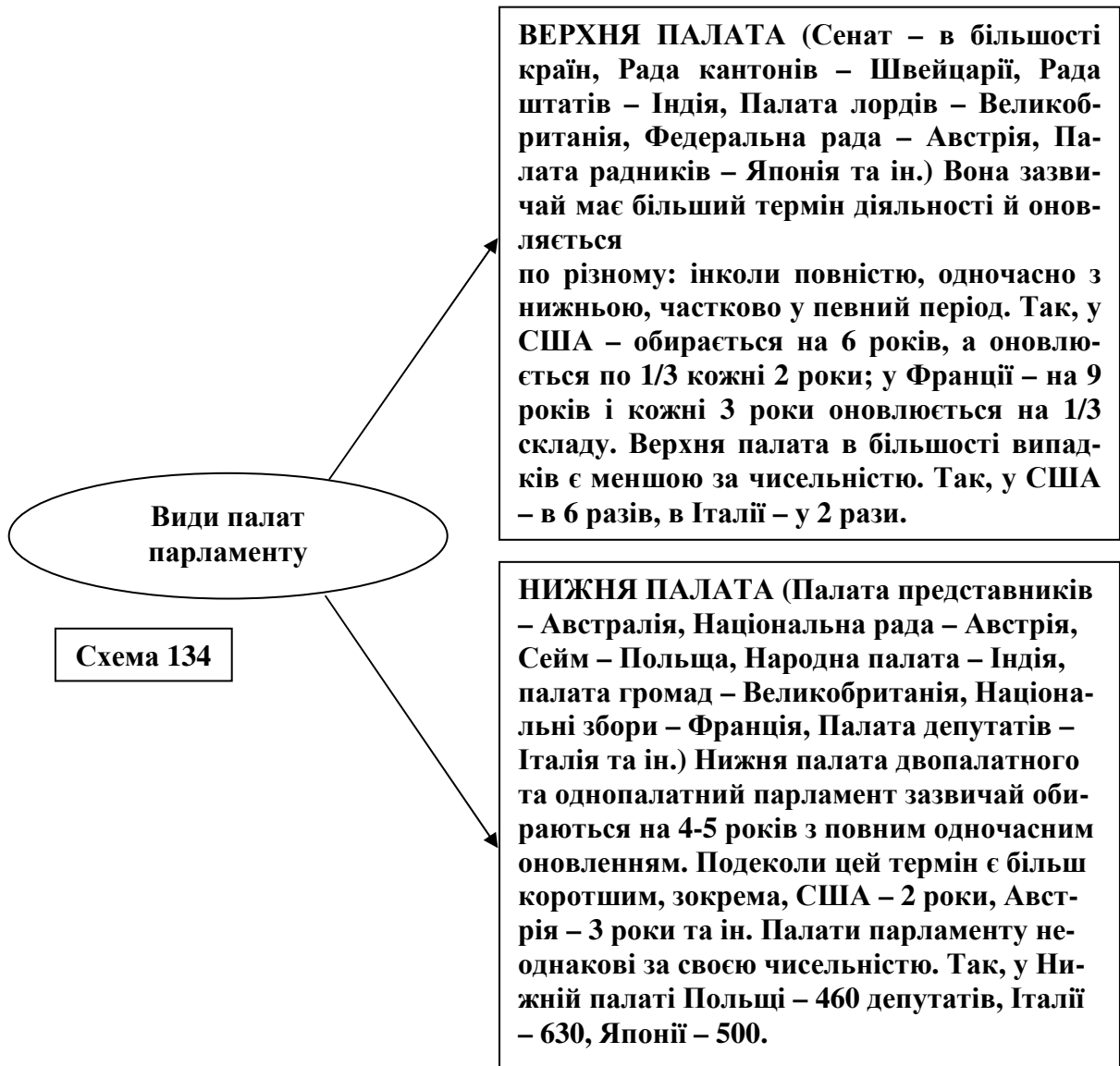
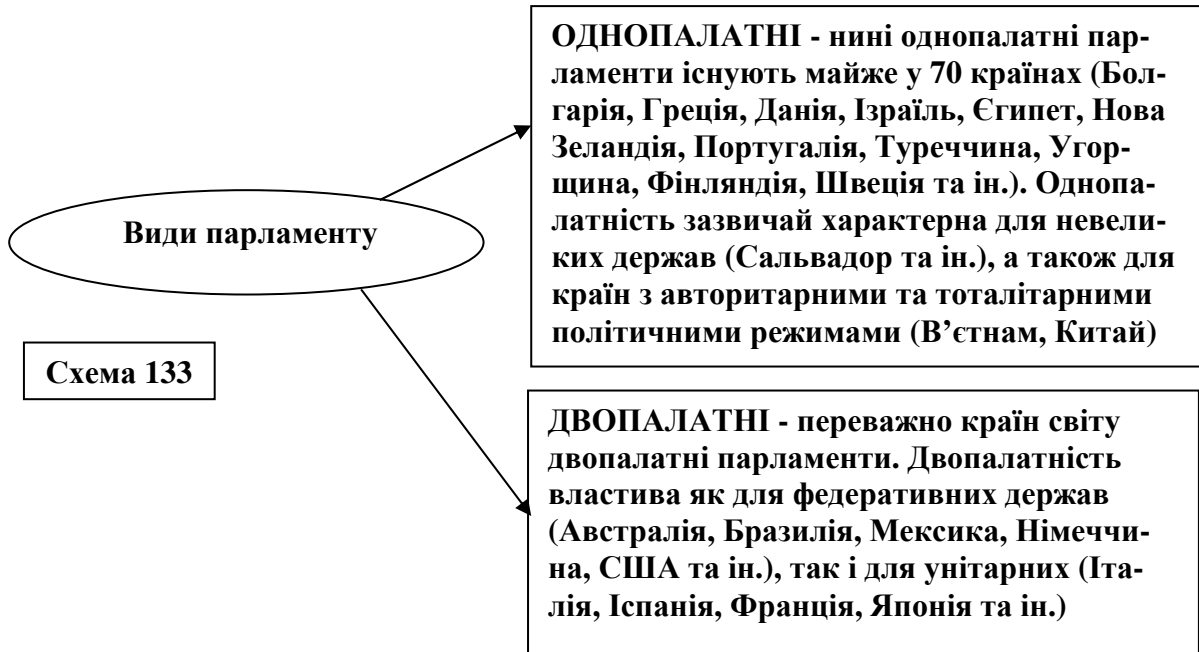

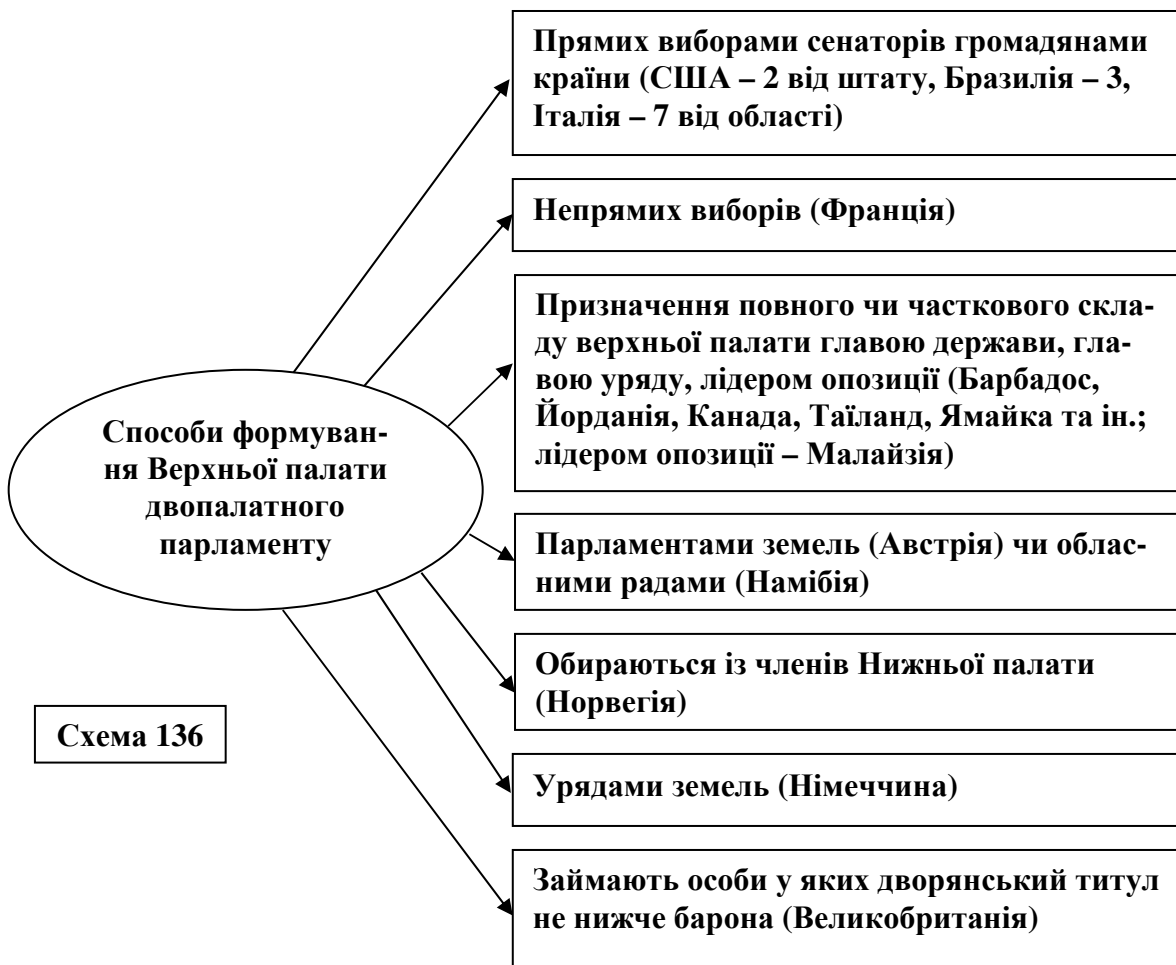
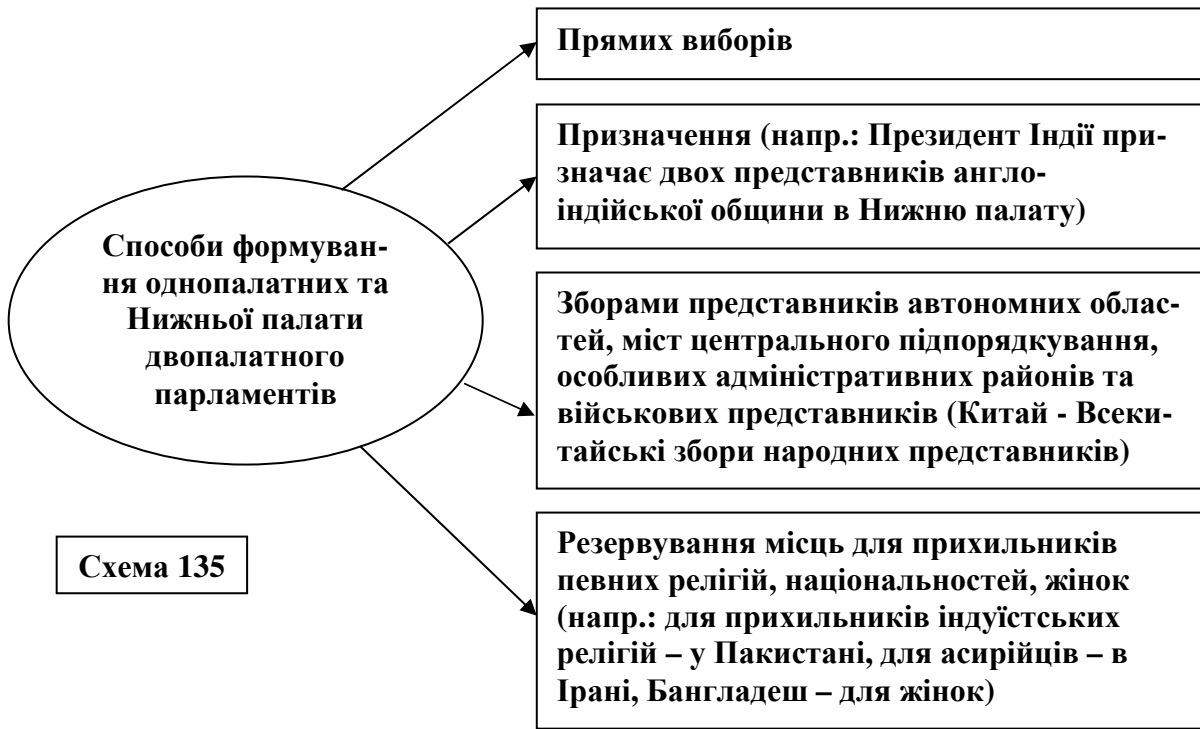

Розділ 9. Законодавча влада в зарубіжних країнах

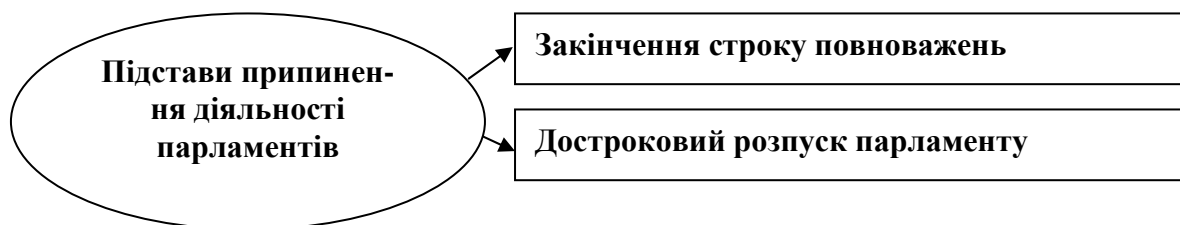

Схема 137

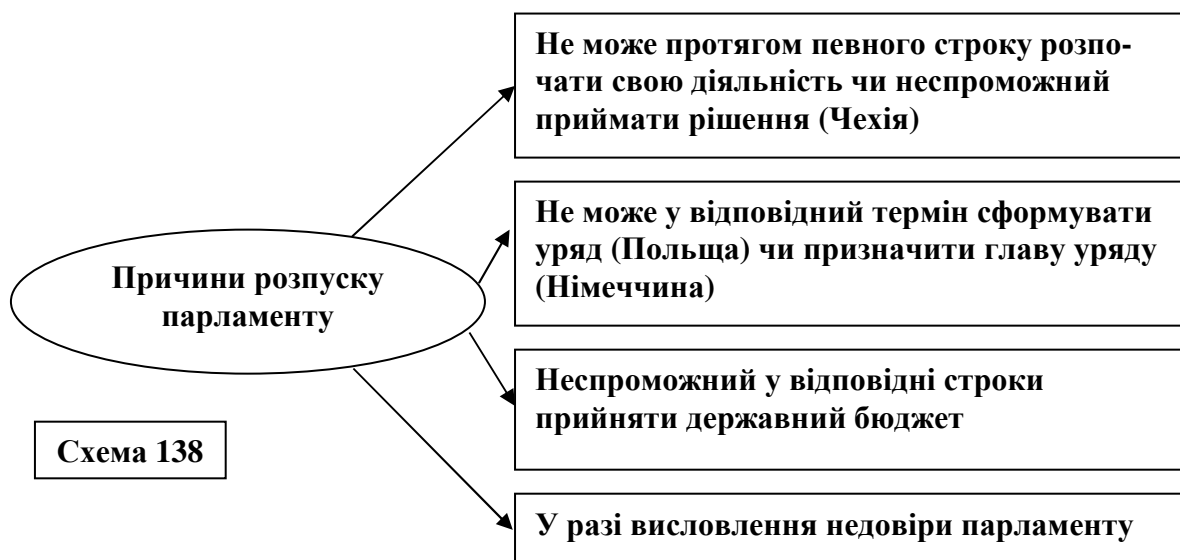

Схема 138

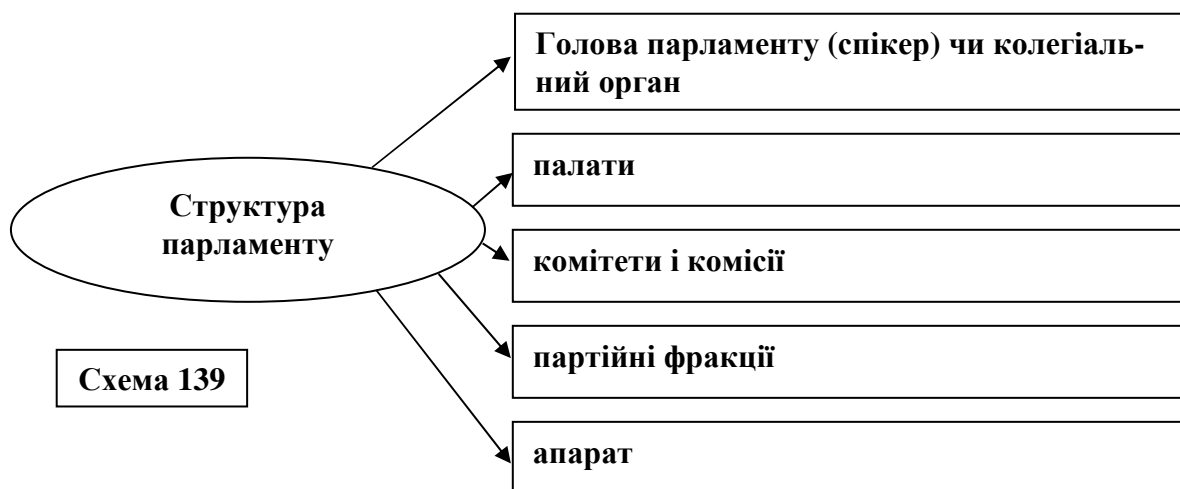
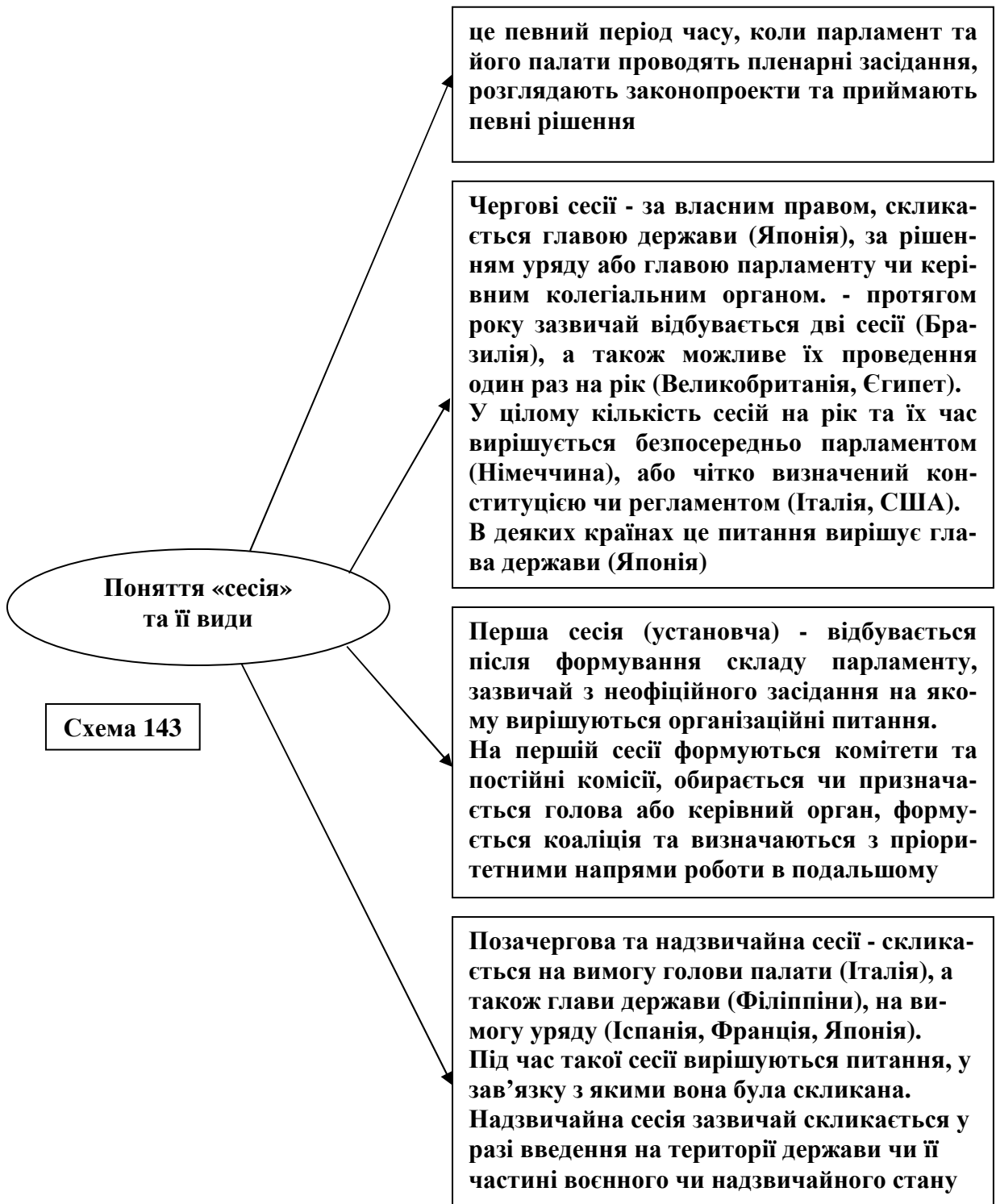

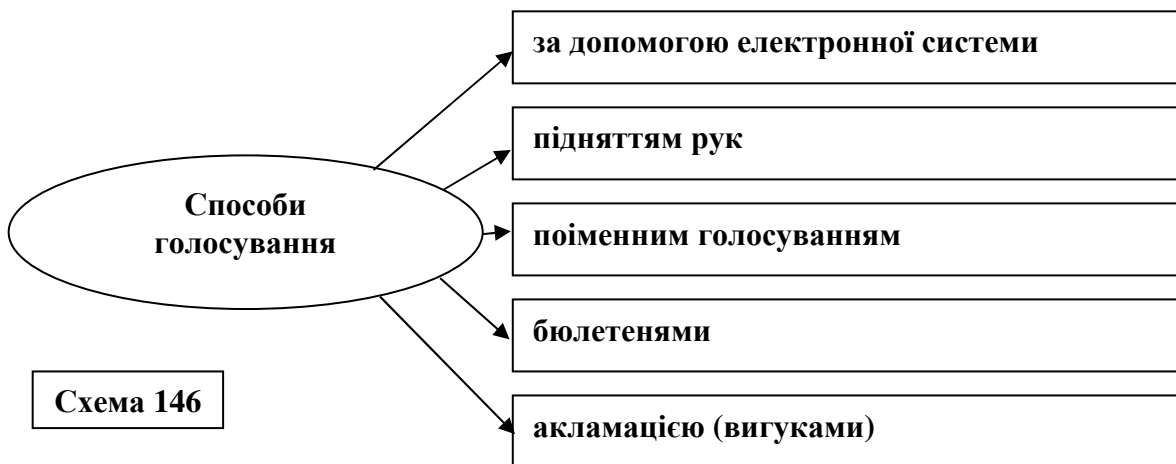
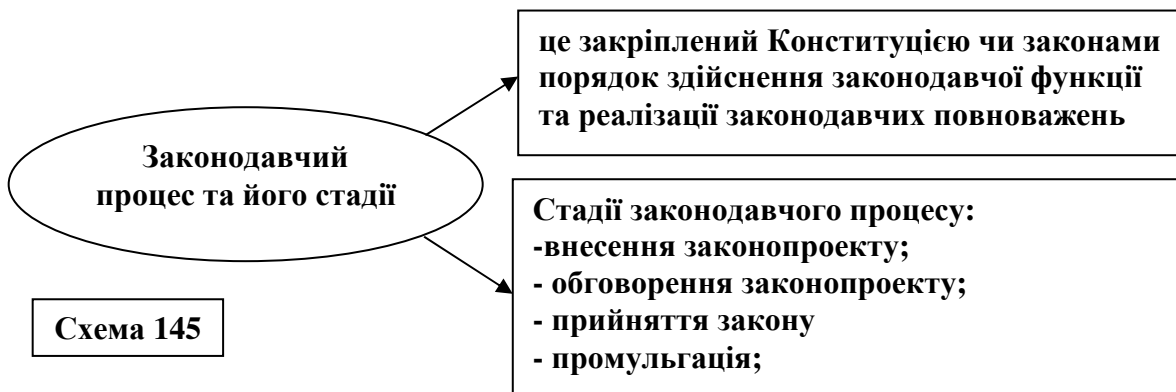
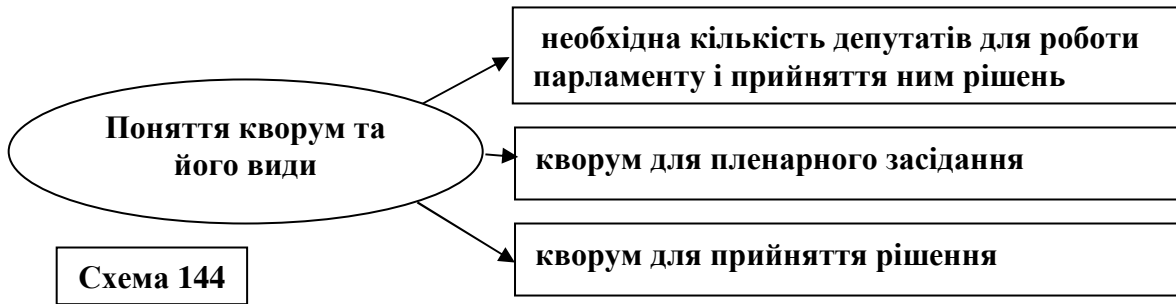
Схема 139

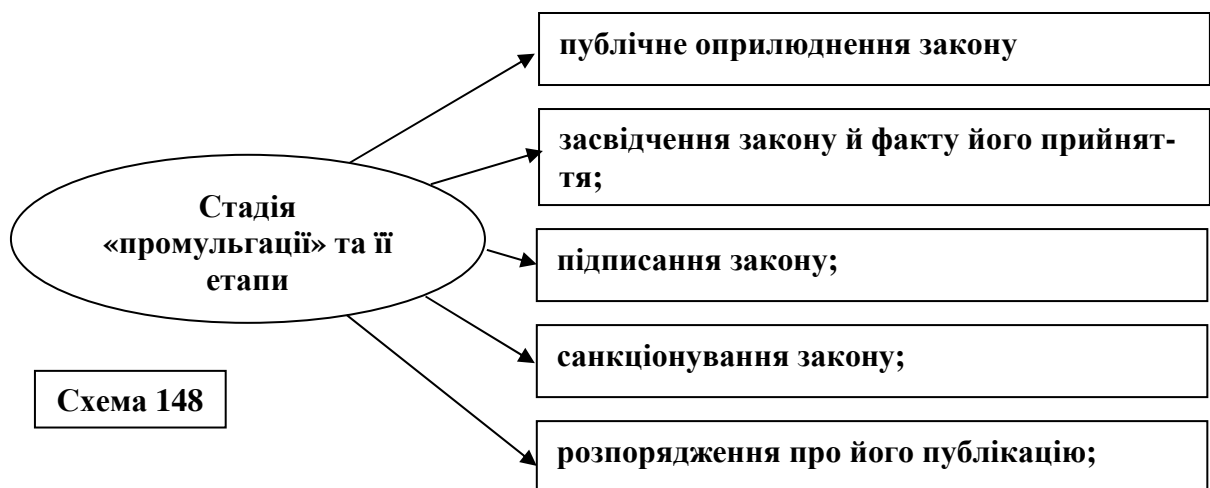
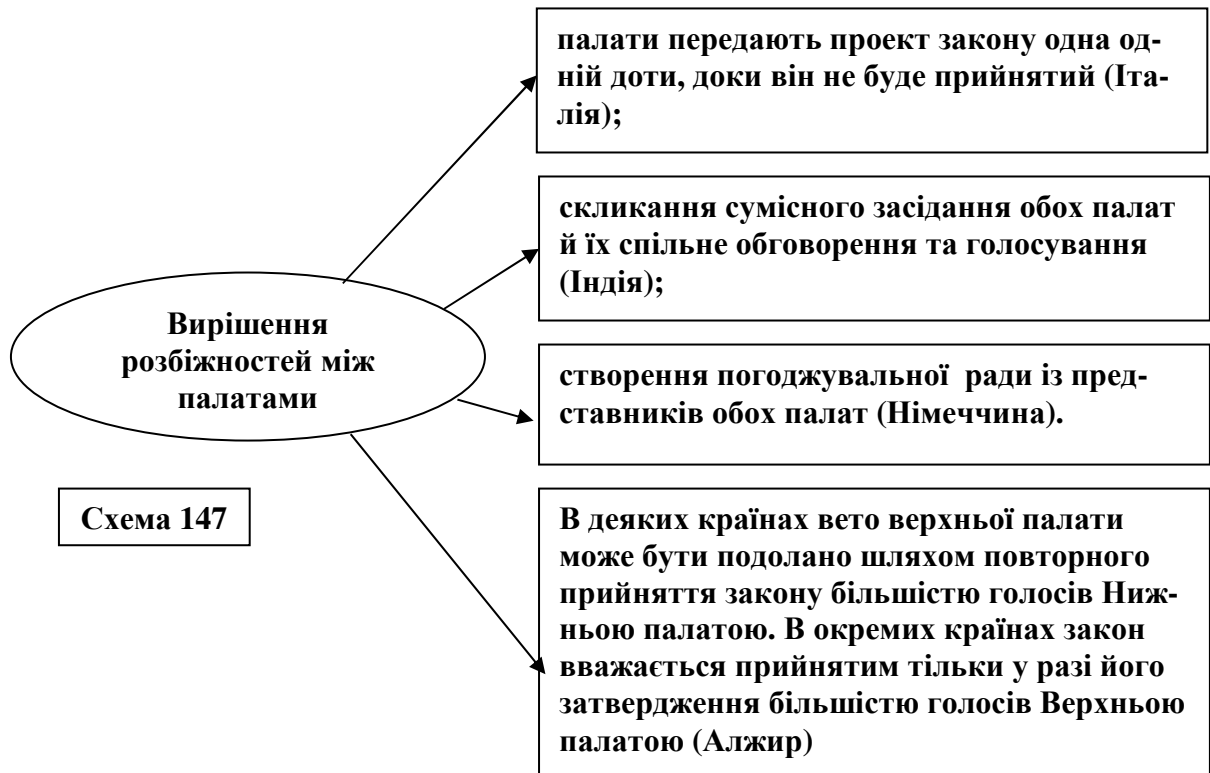

Схема 140

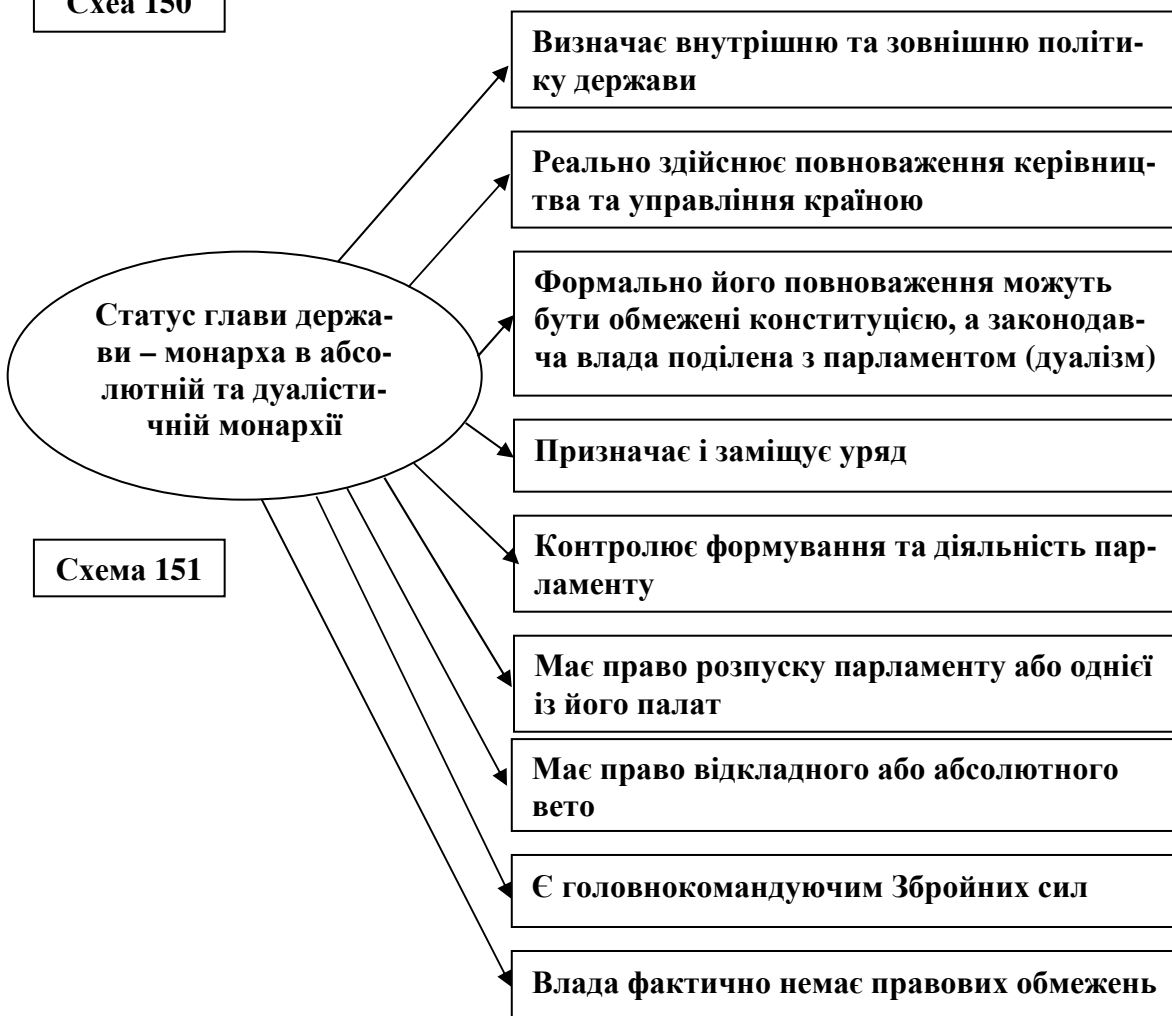
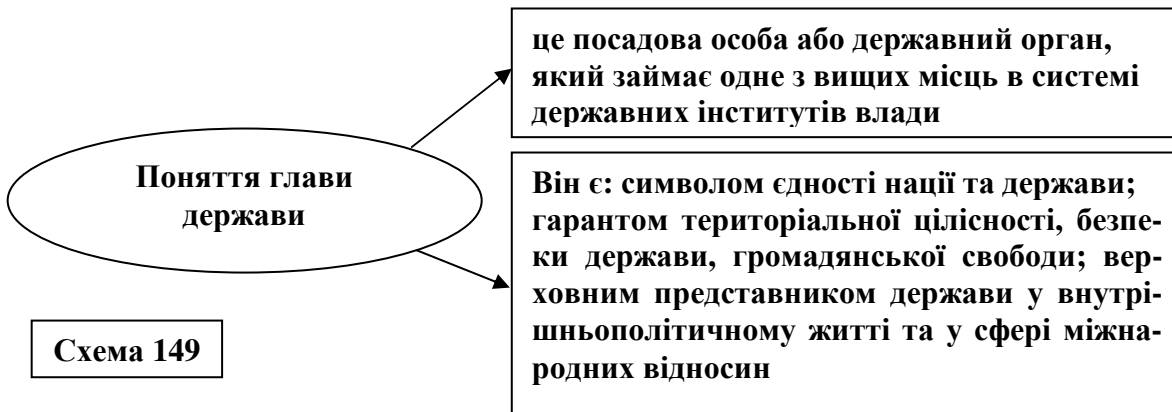

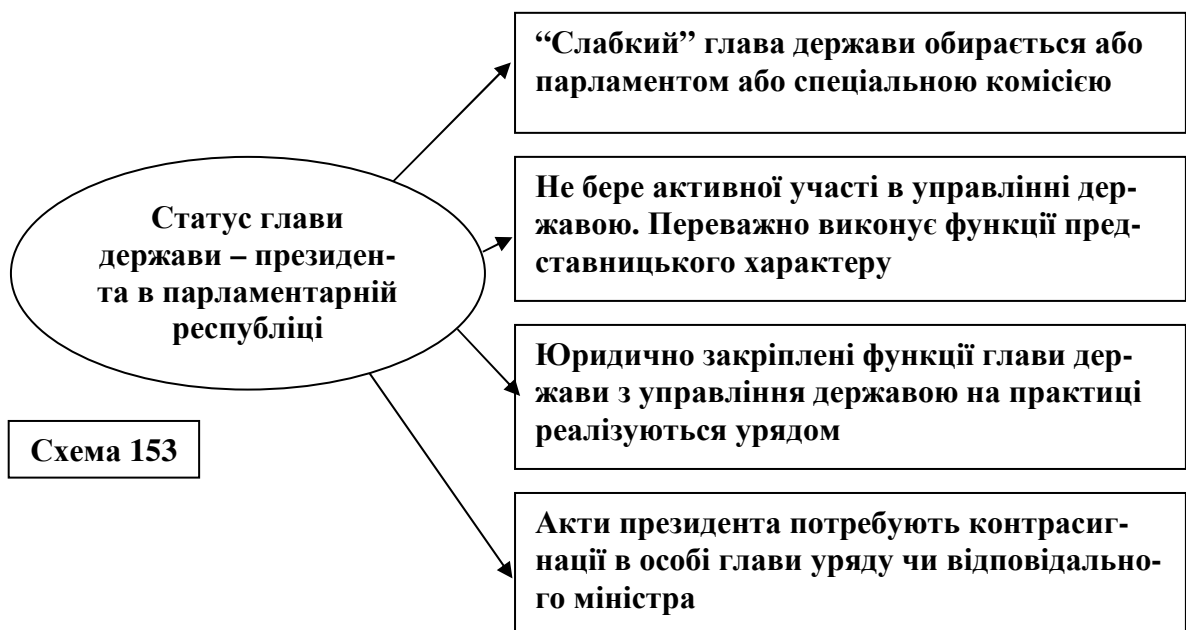
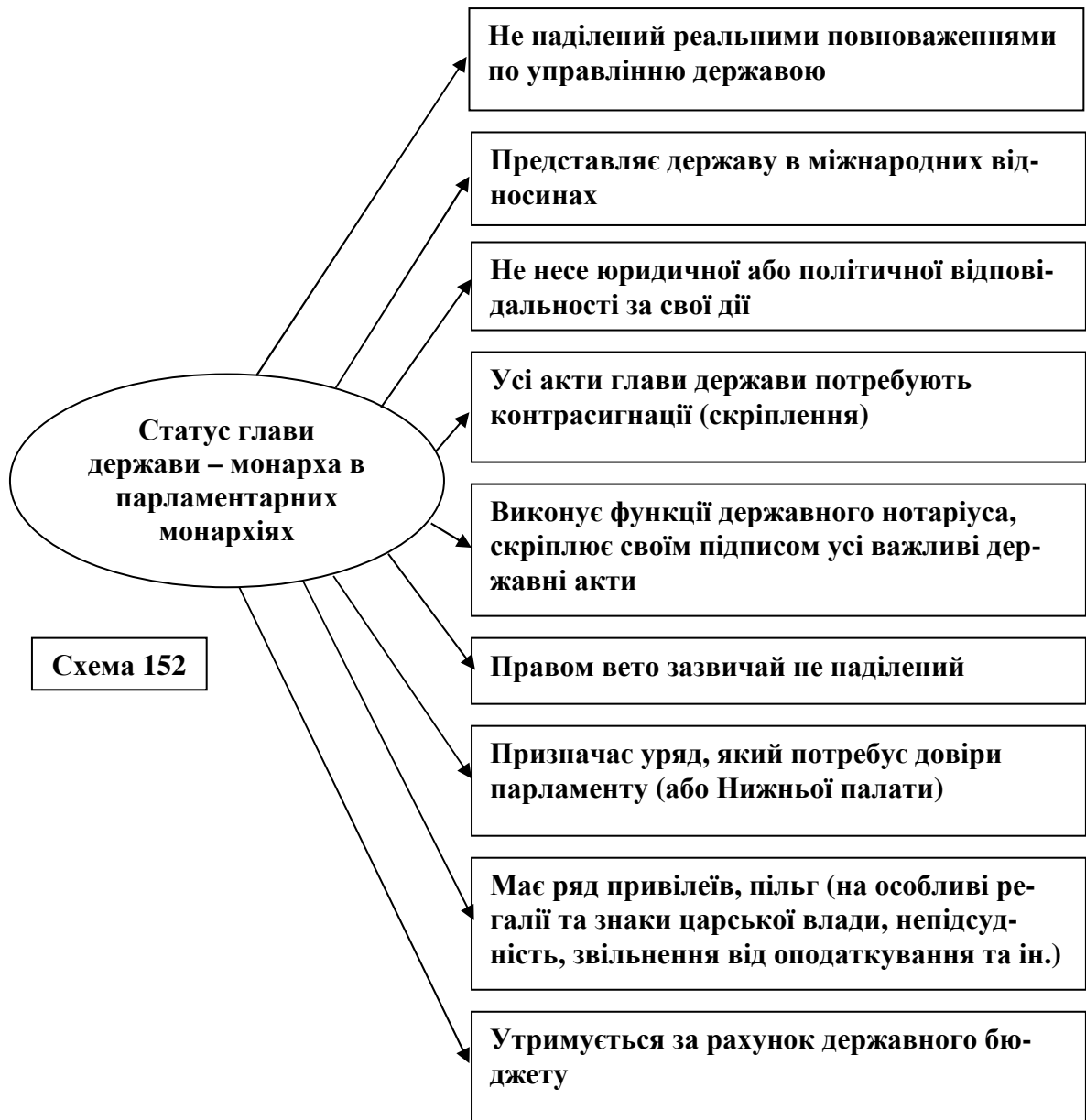

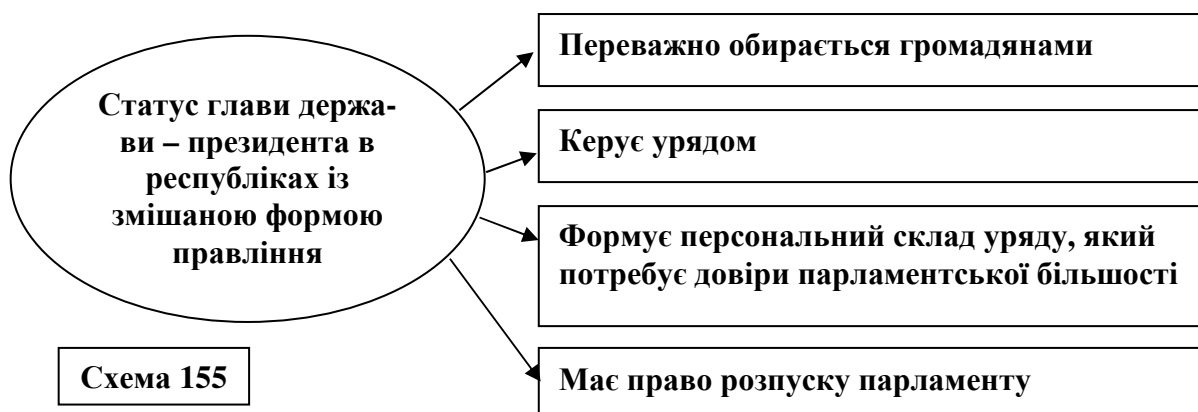

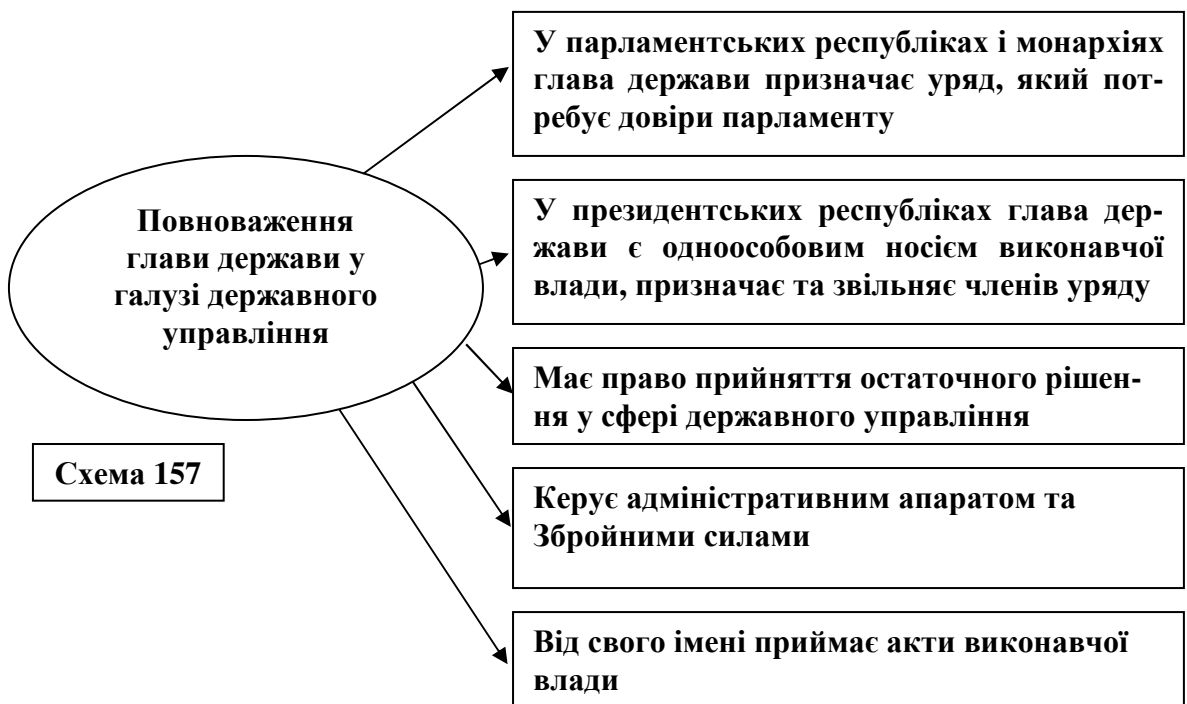
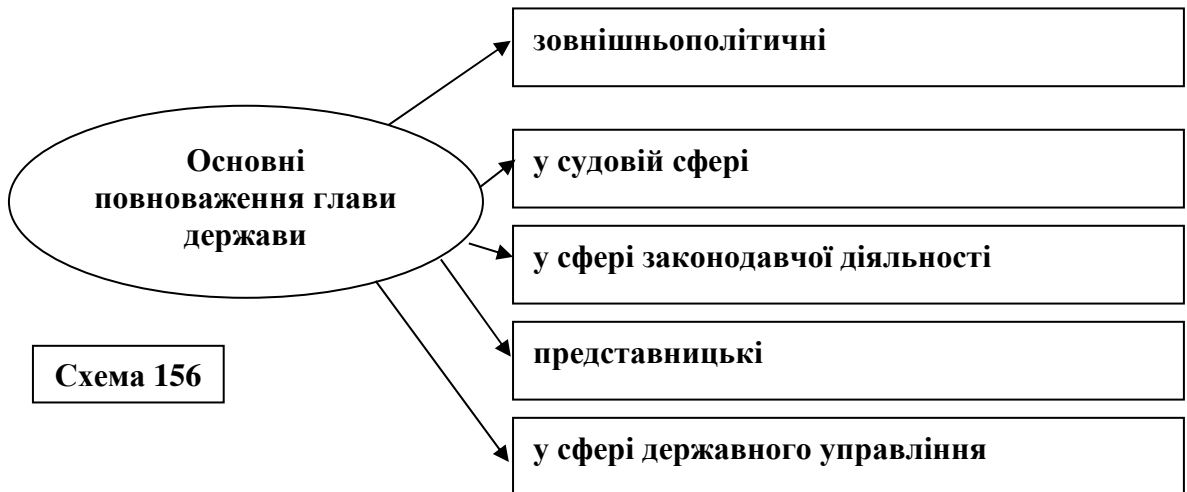

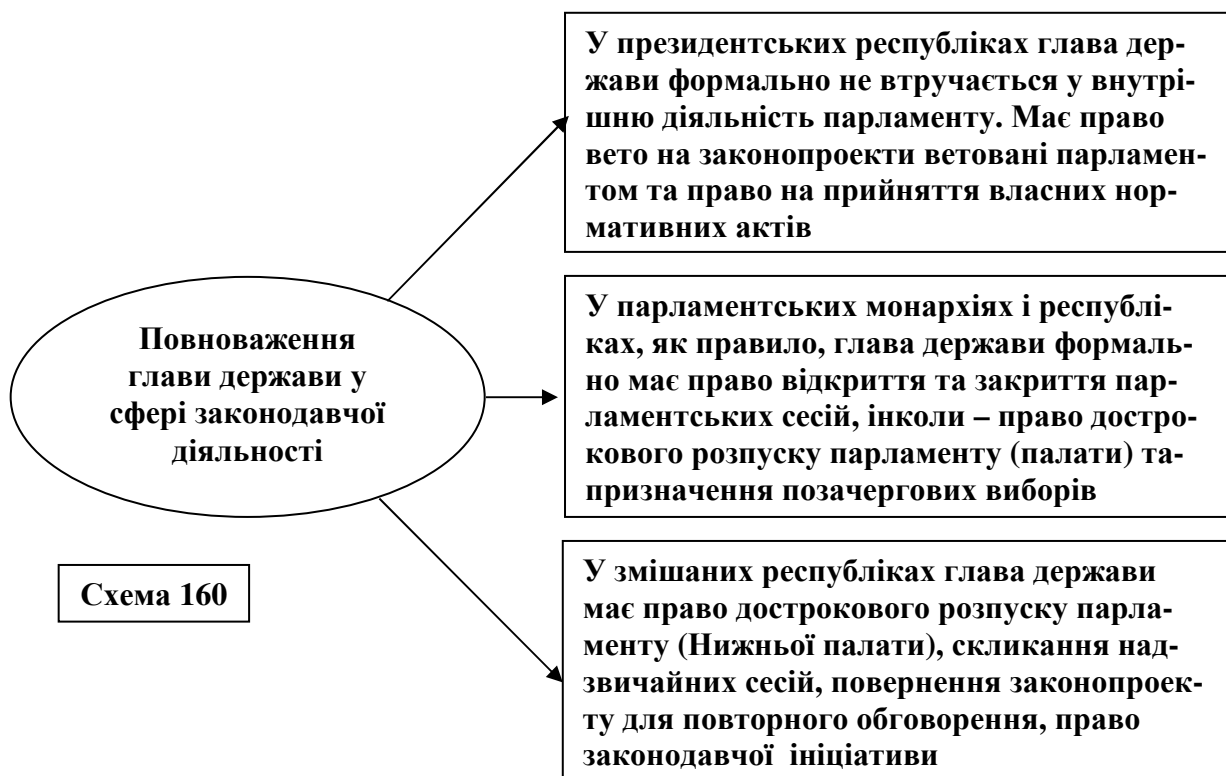
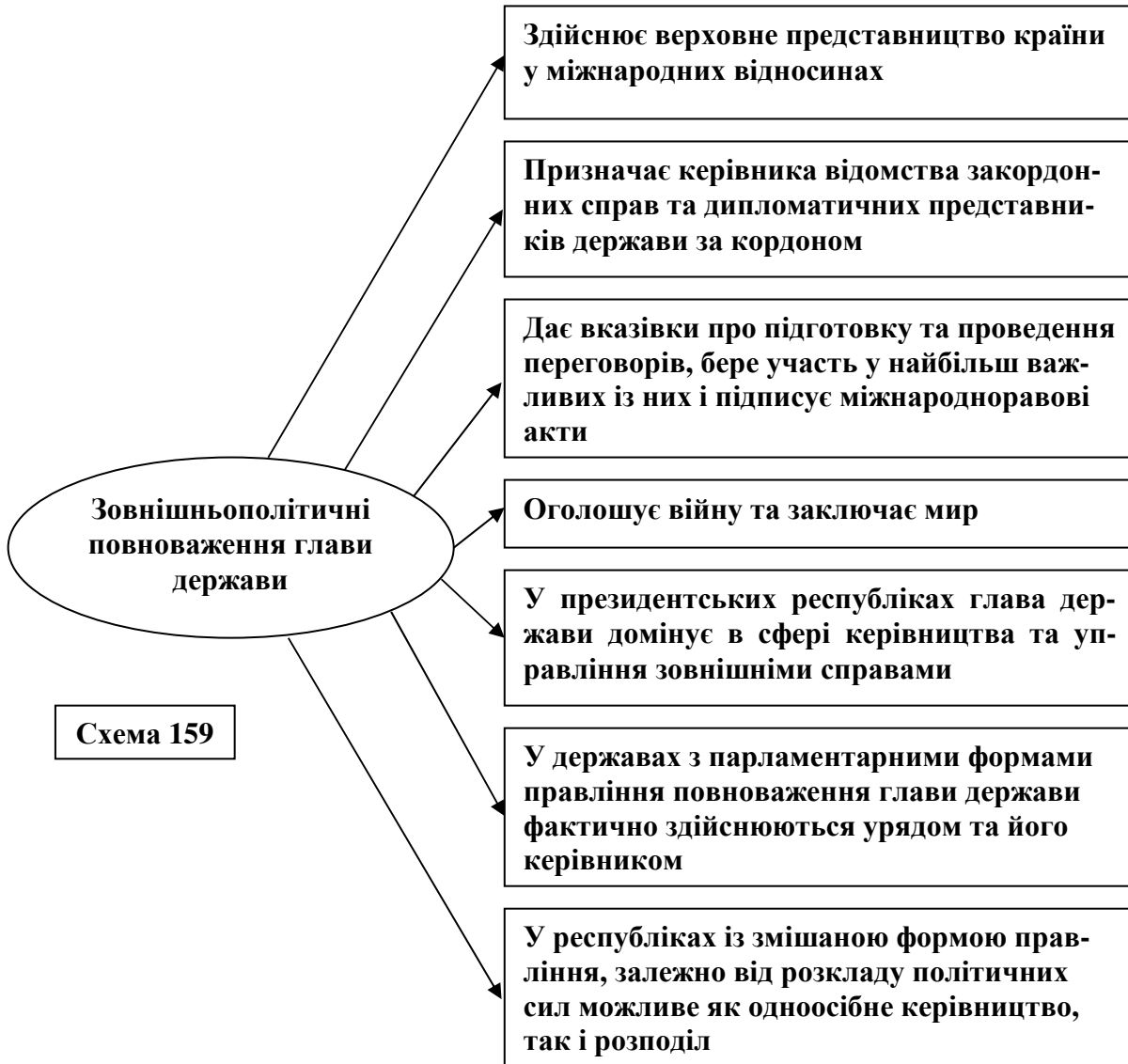
Глава 10. Конституційно-правовий статус глави держави в зарубіжних країнах

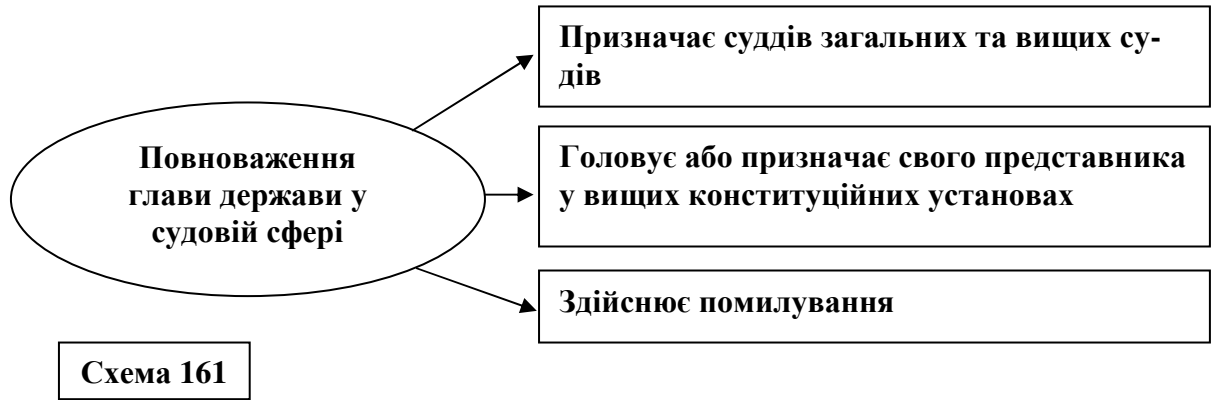

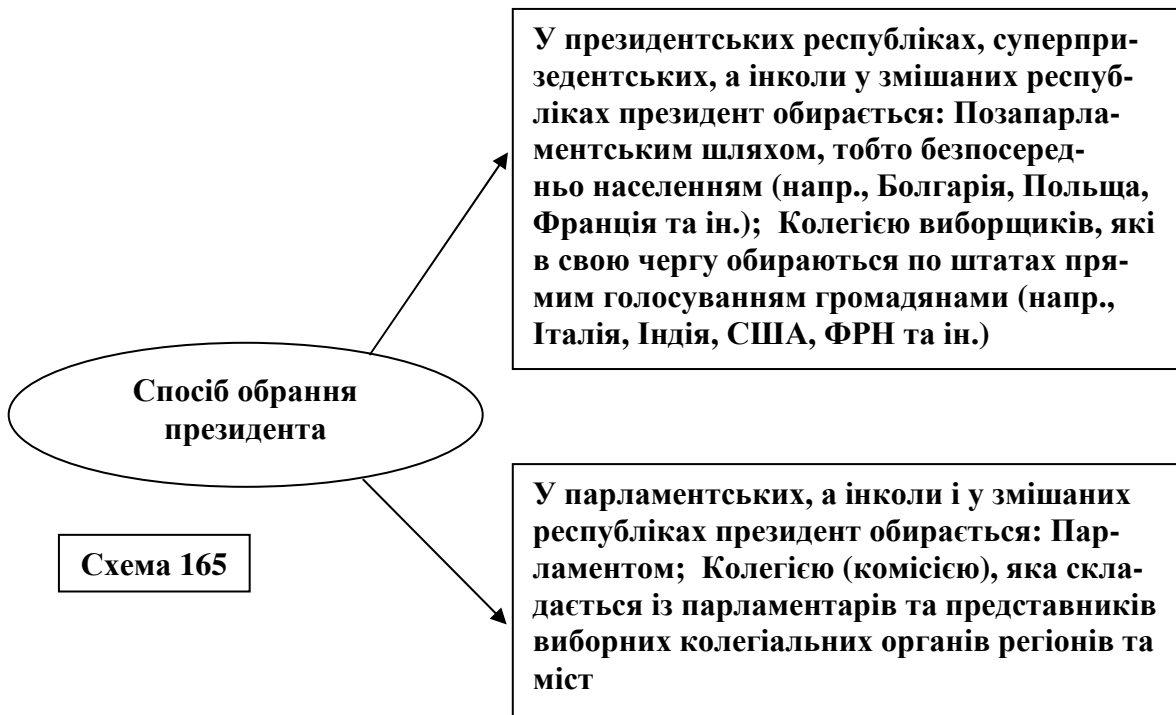
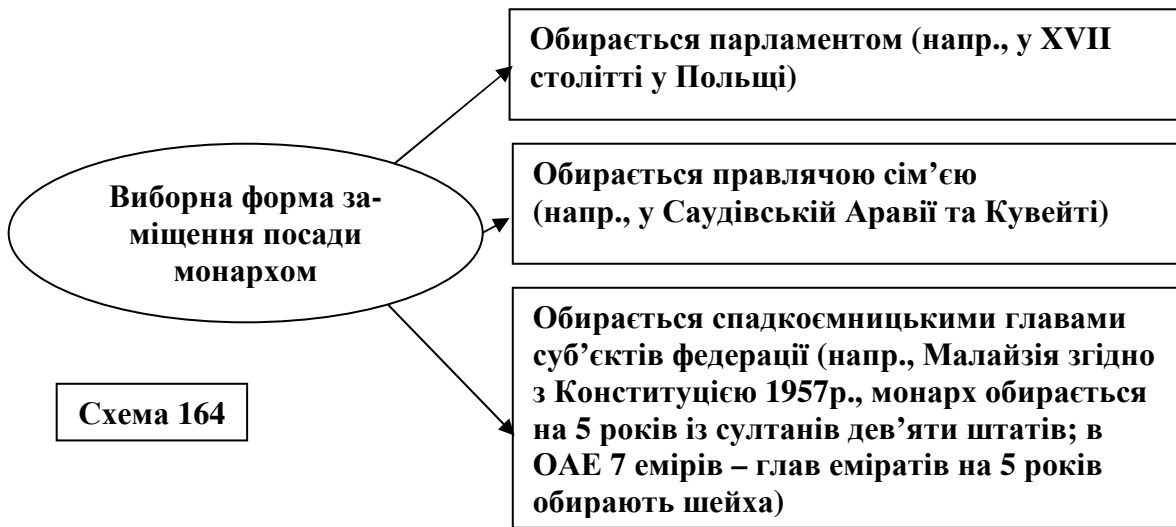

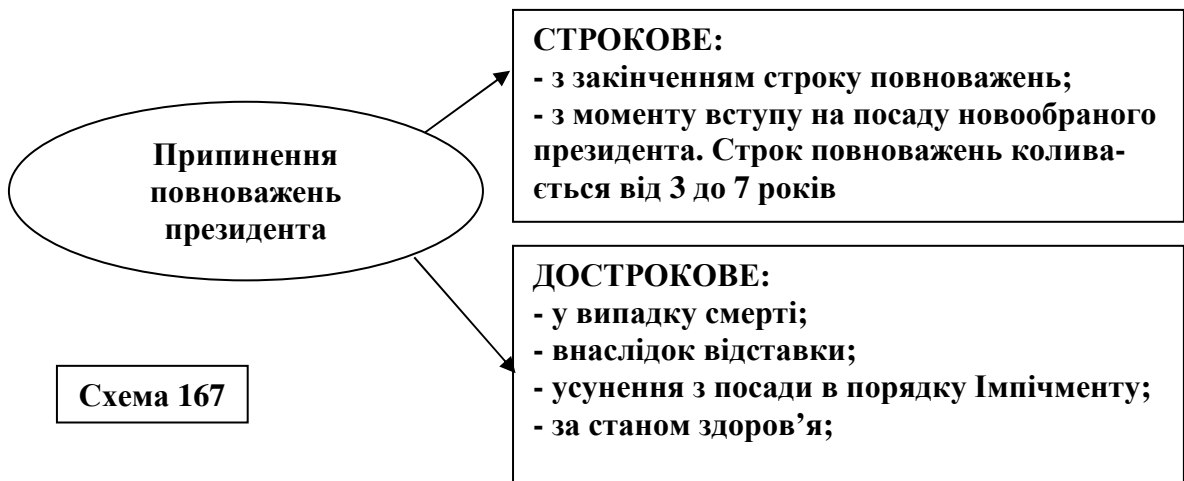
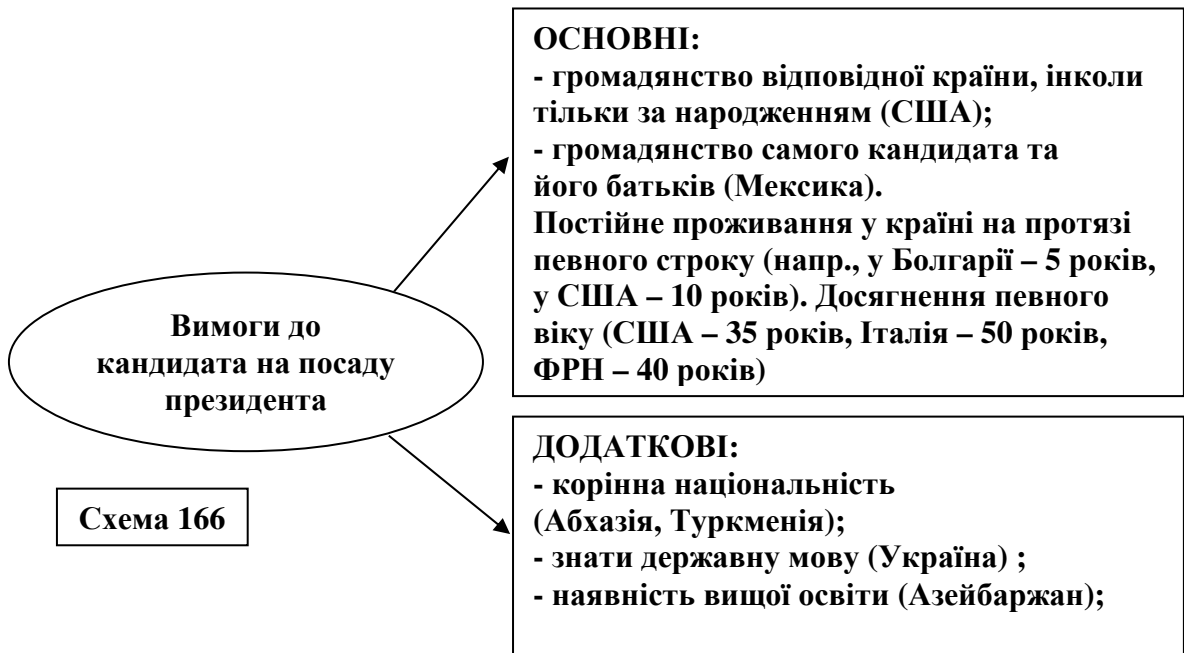

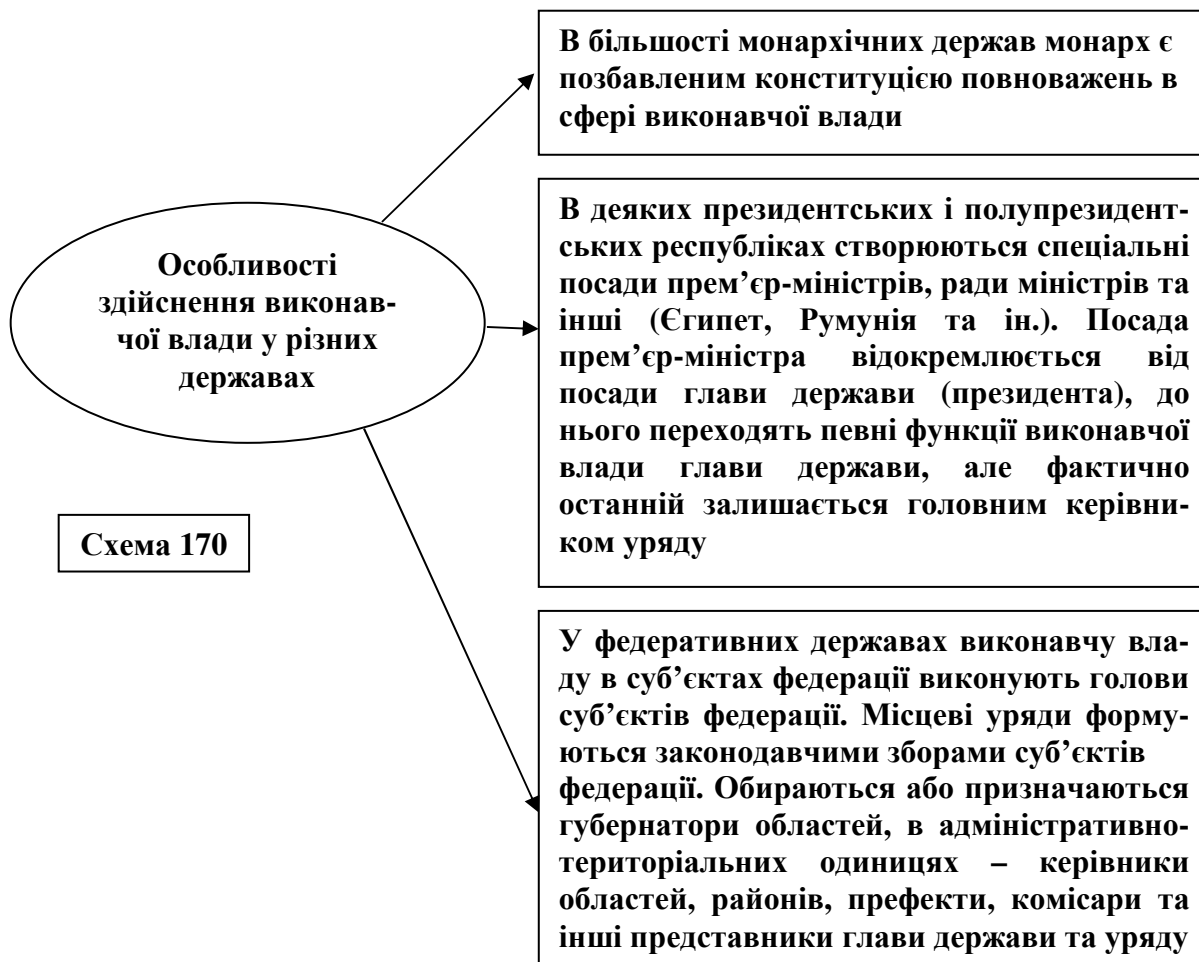
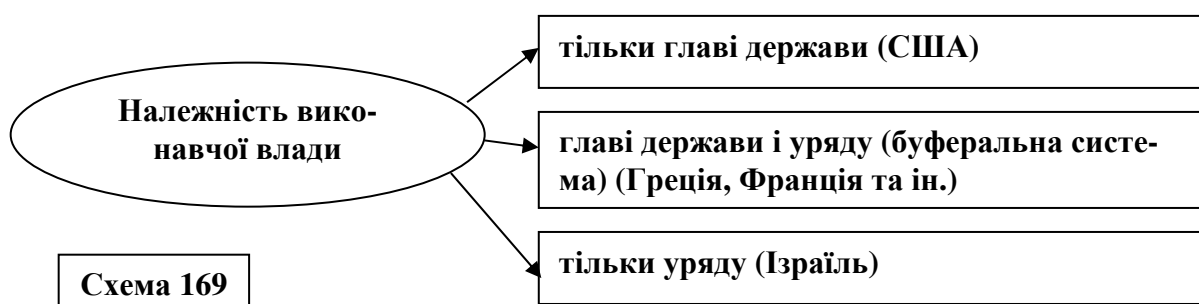

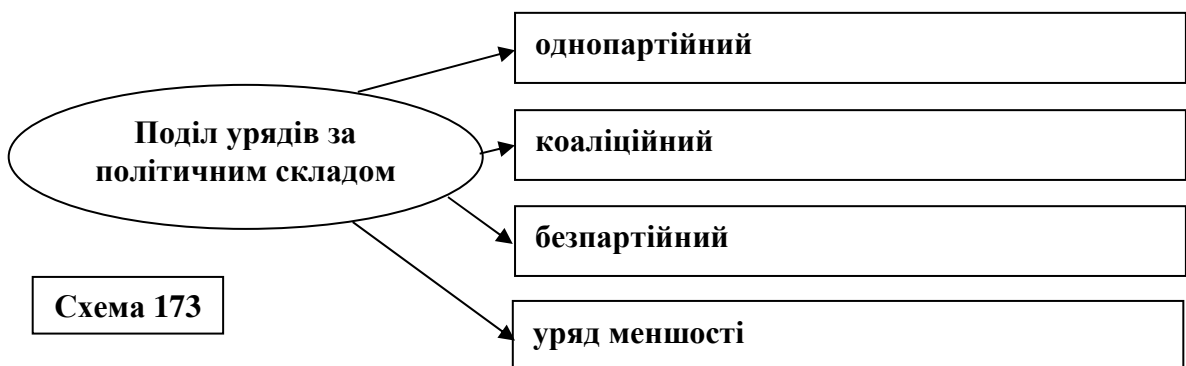
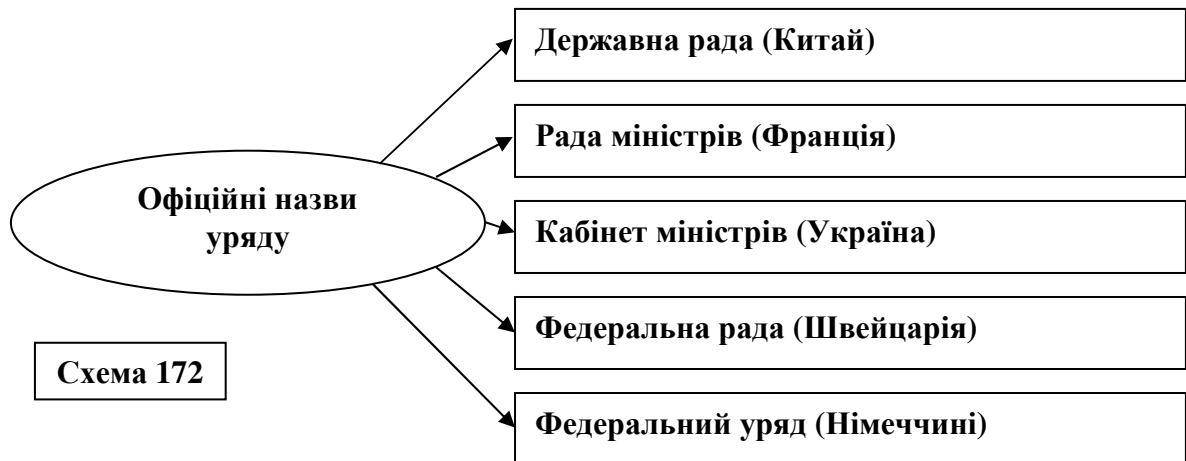
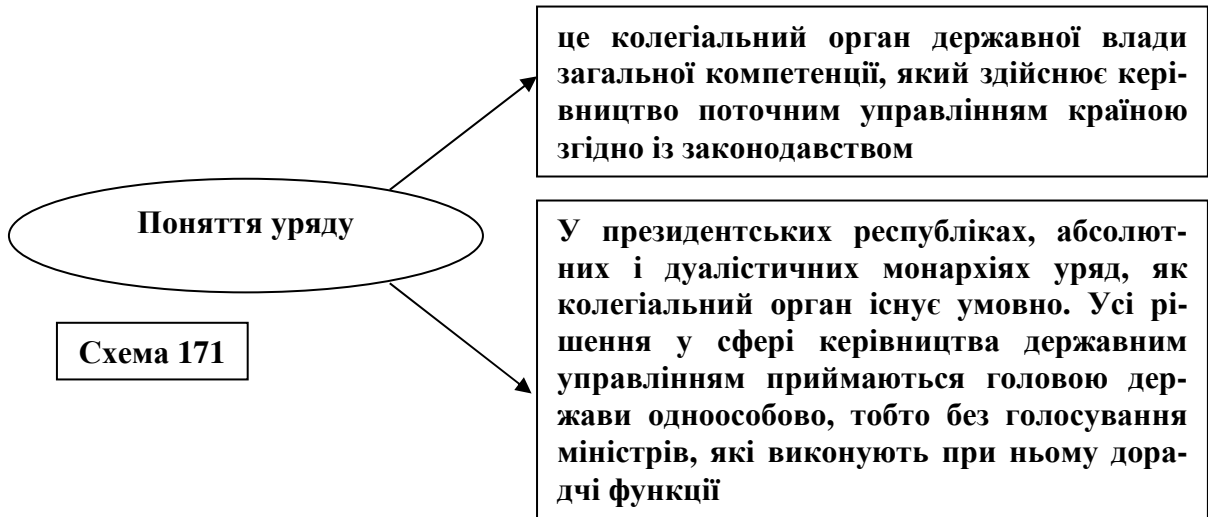

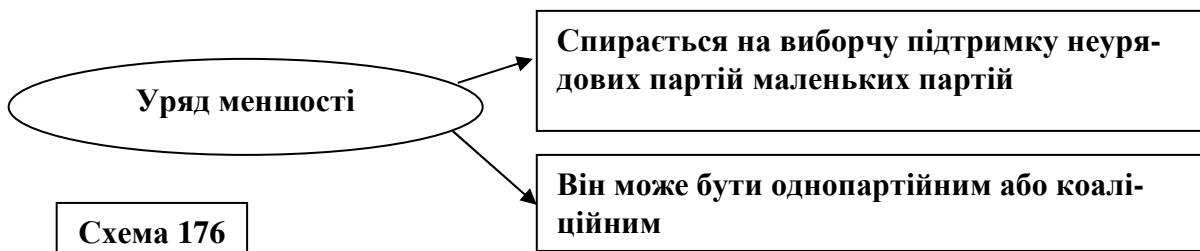
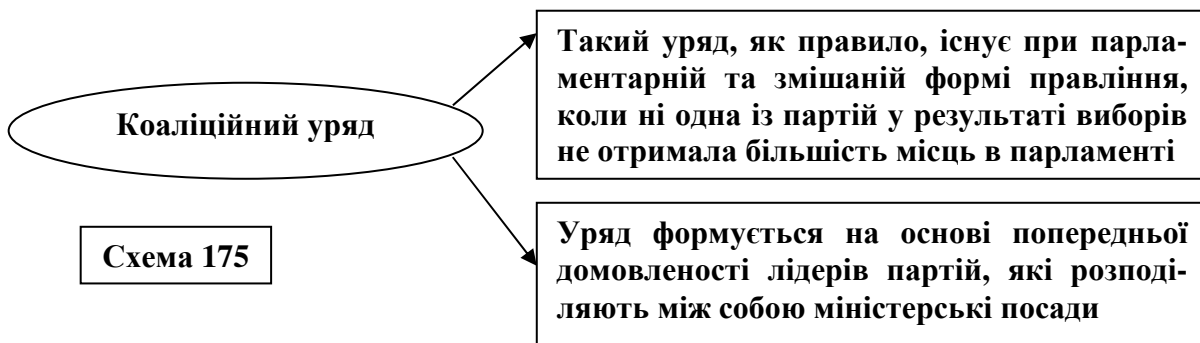
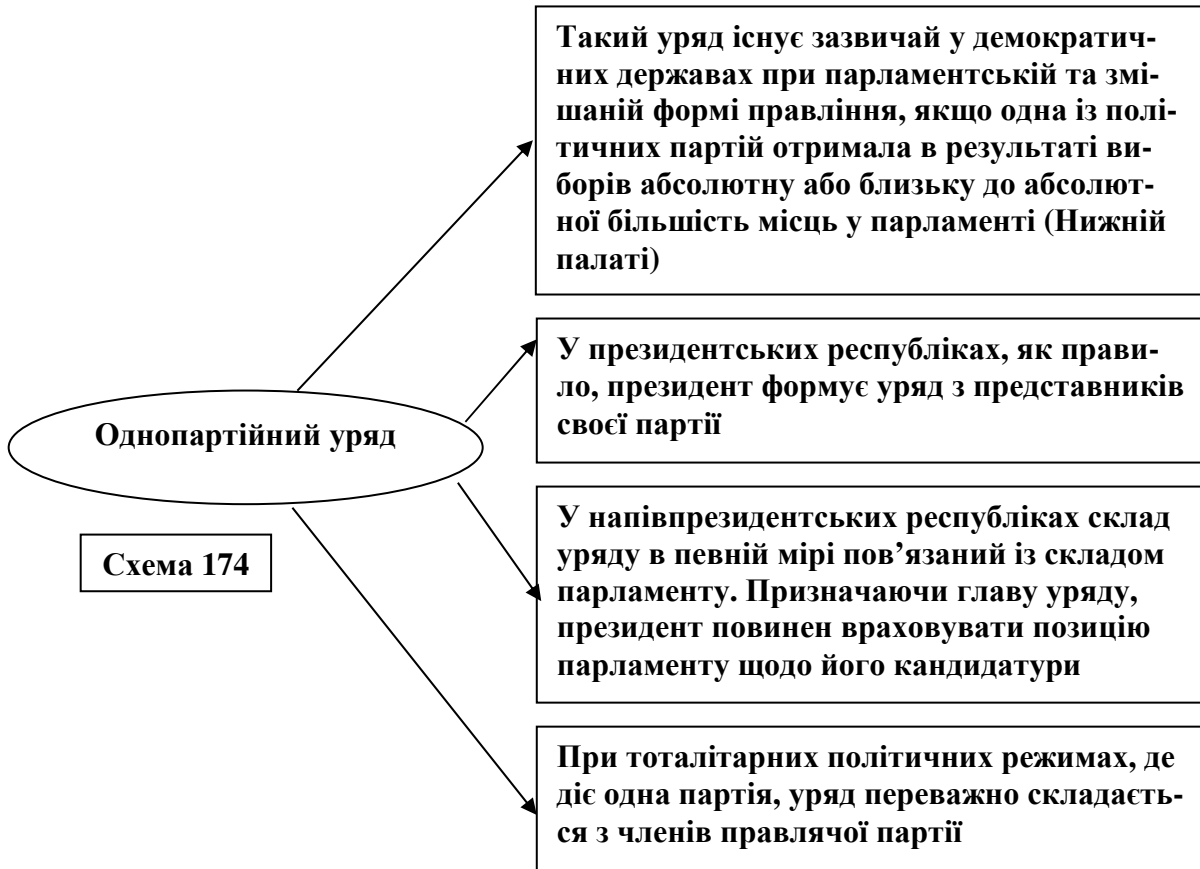

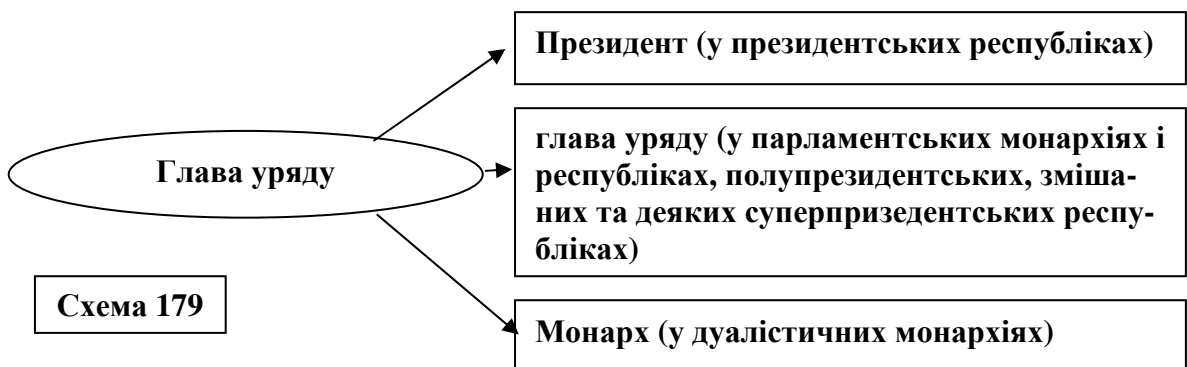
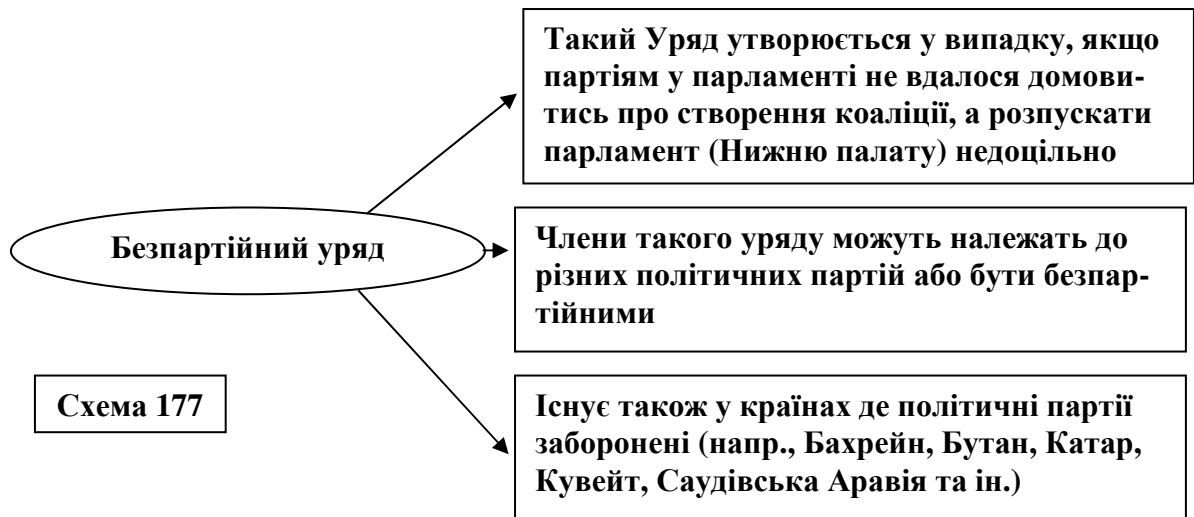

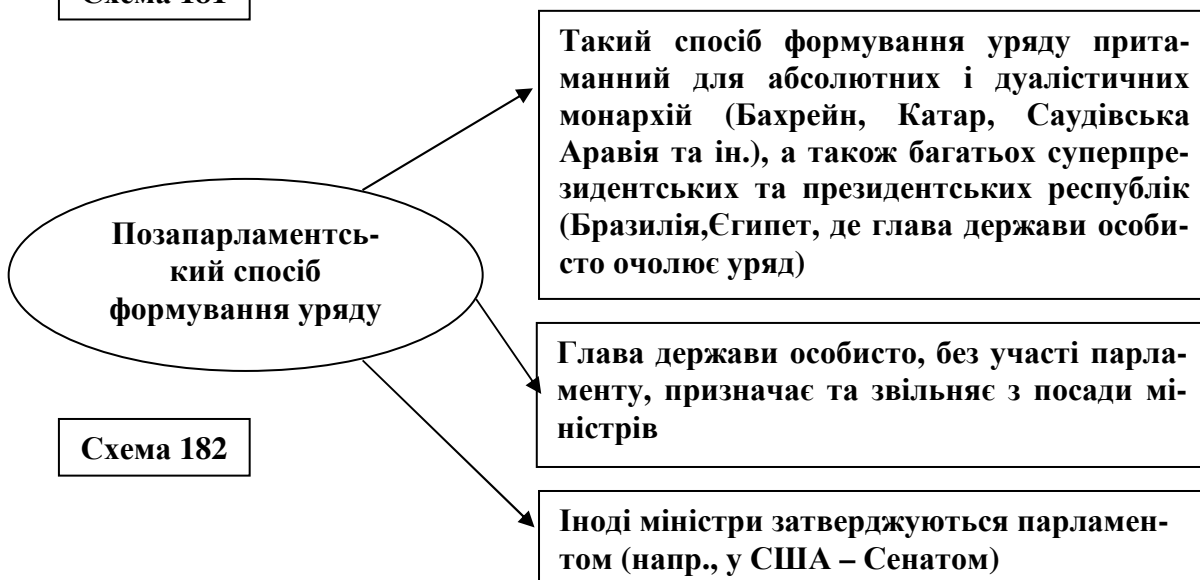
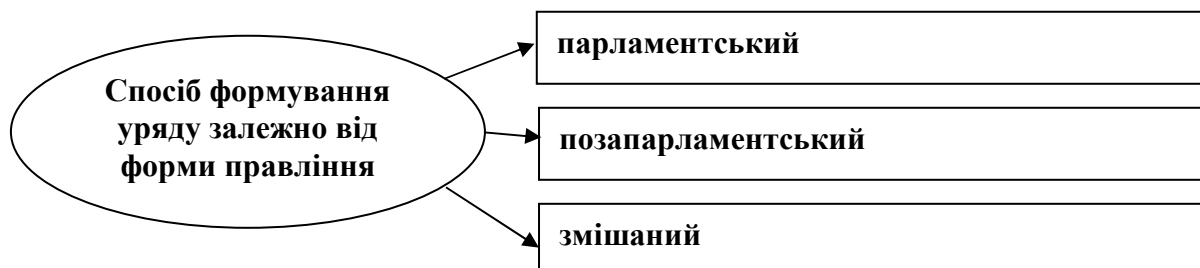
Глава 11. Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади у зарубіжних країнах

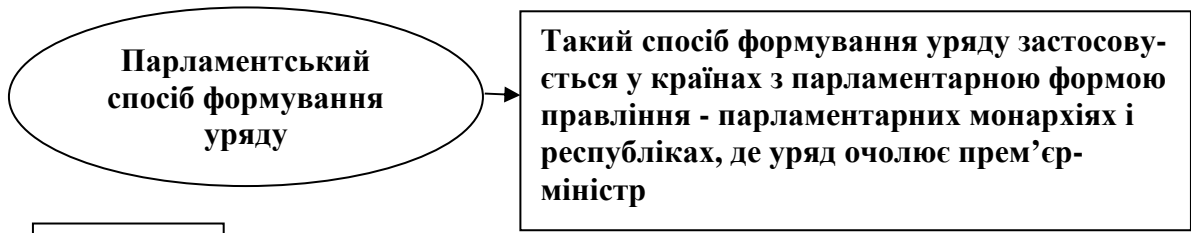

Схема 183

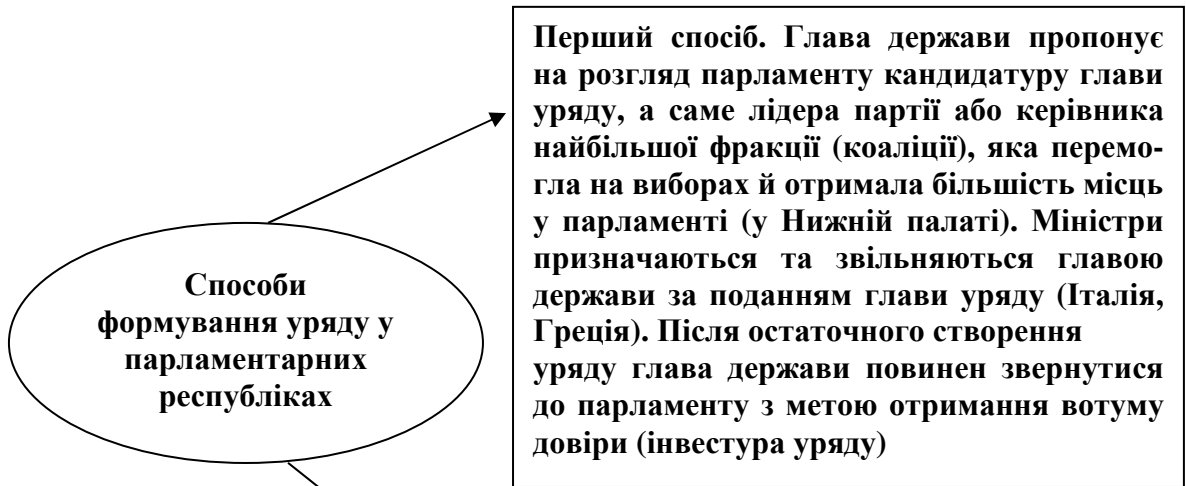

Схема 184

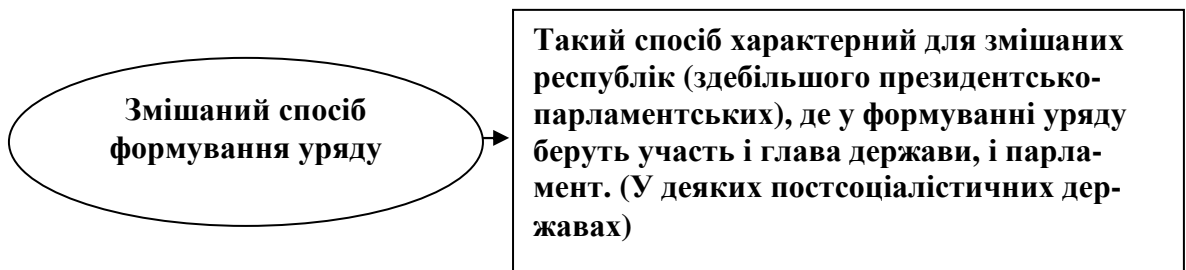
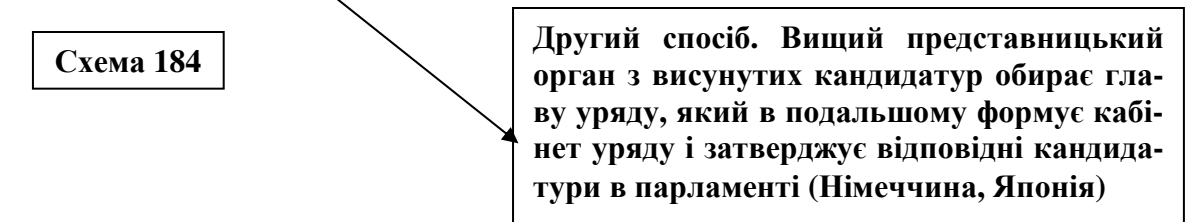
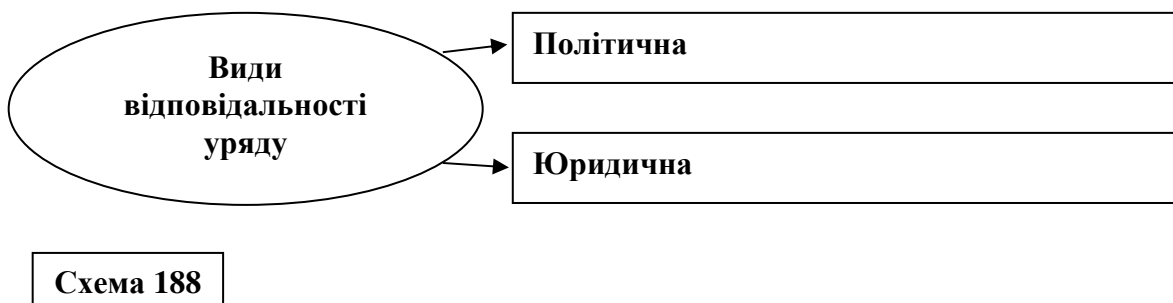
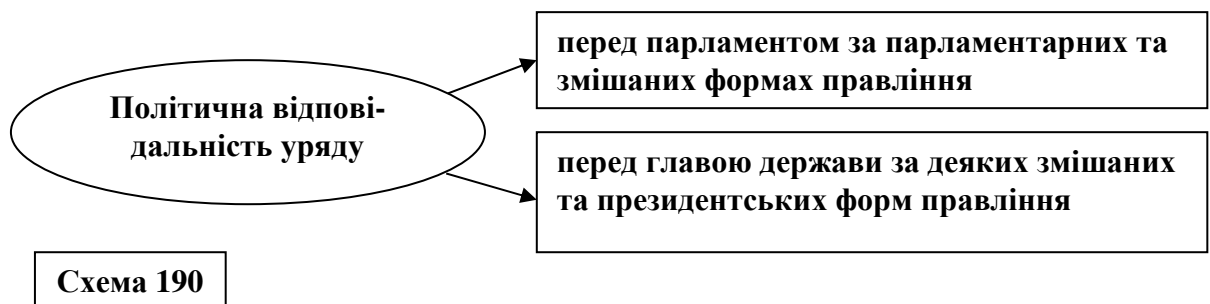
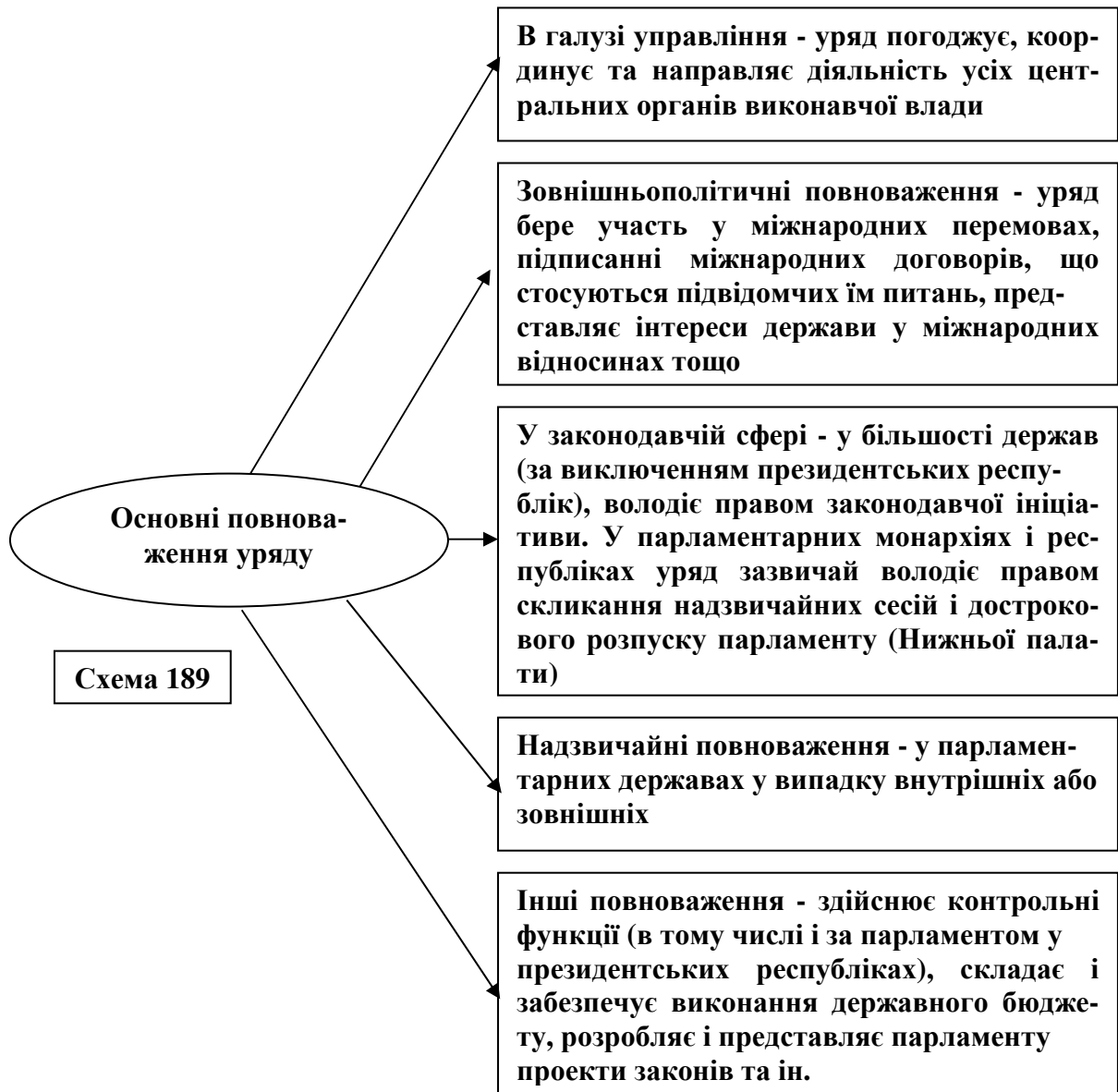
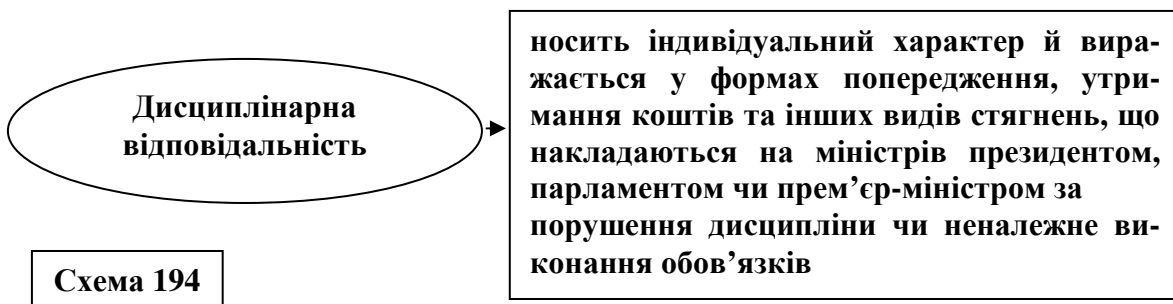
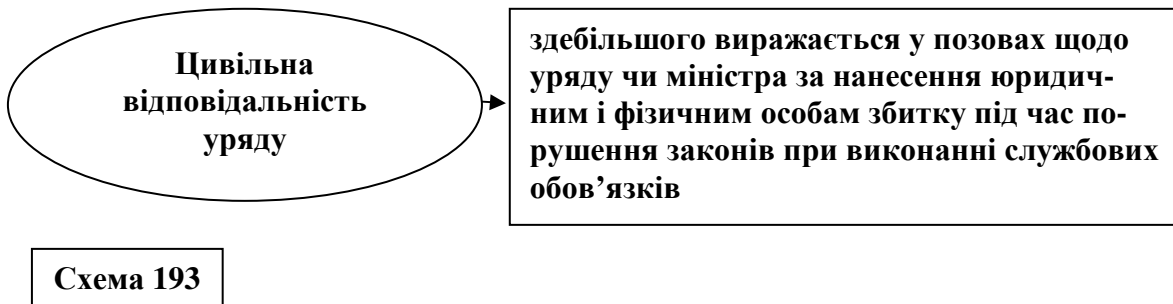
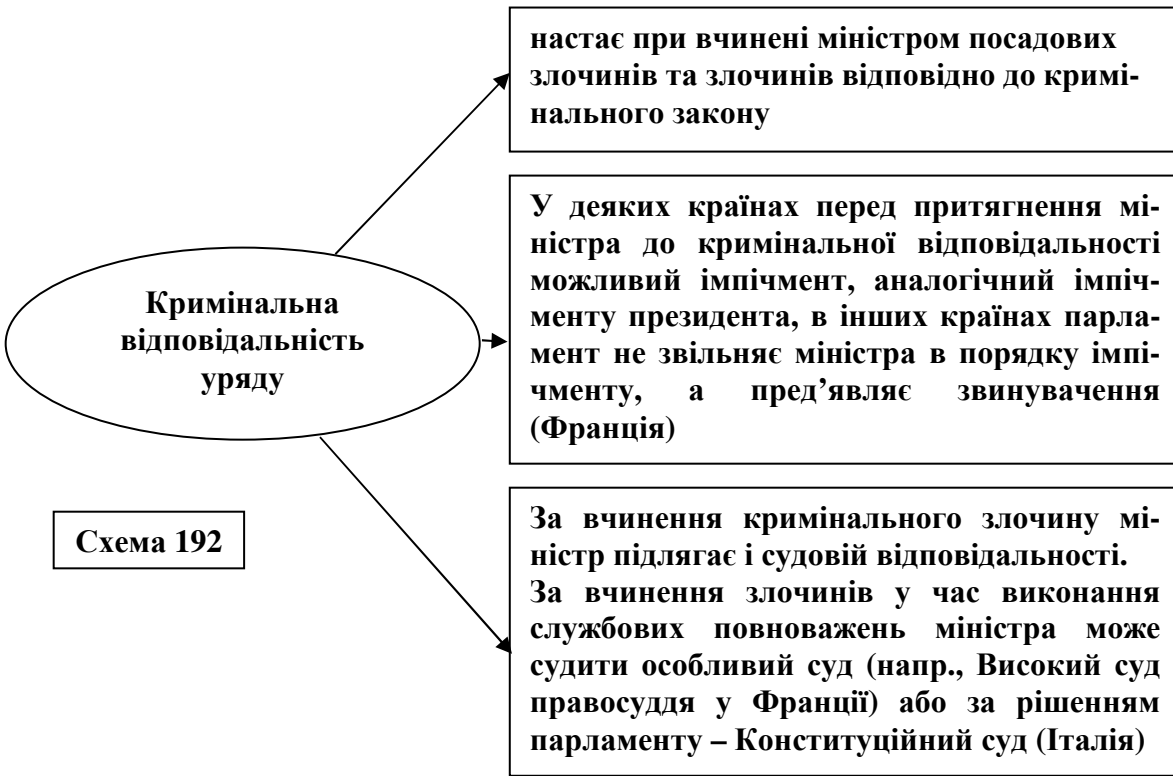
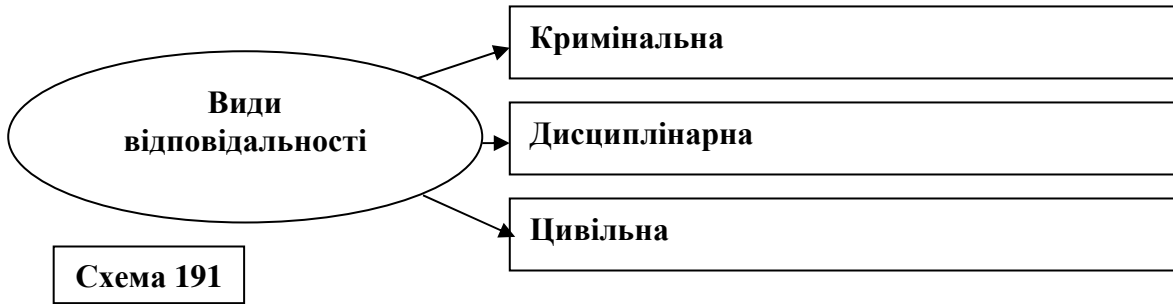

Схема 185

Глава 12. Конституційно-правовий статус органів судової влади в зарубіжних країнах

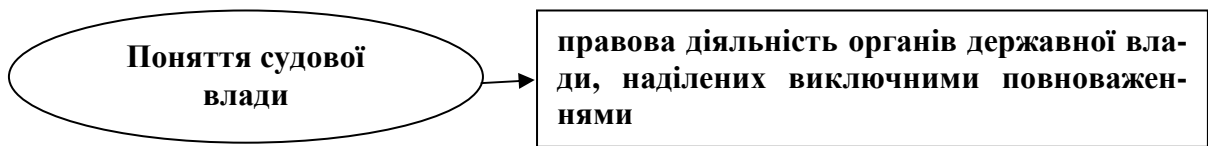

Схема 195

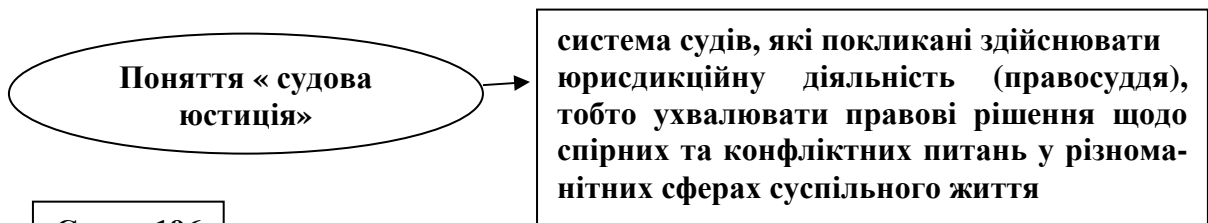

Схема 196

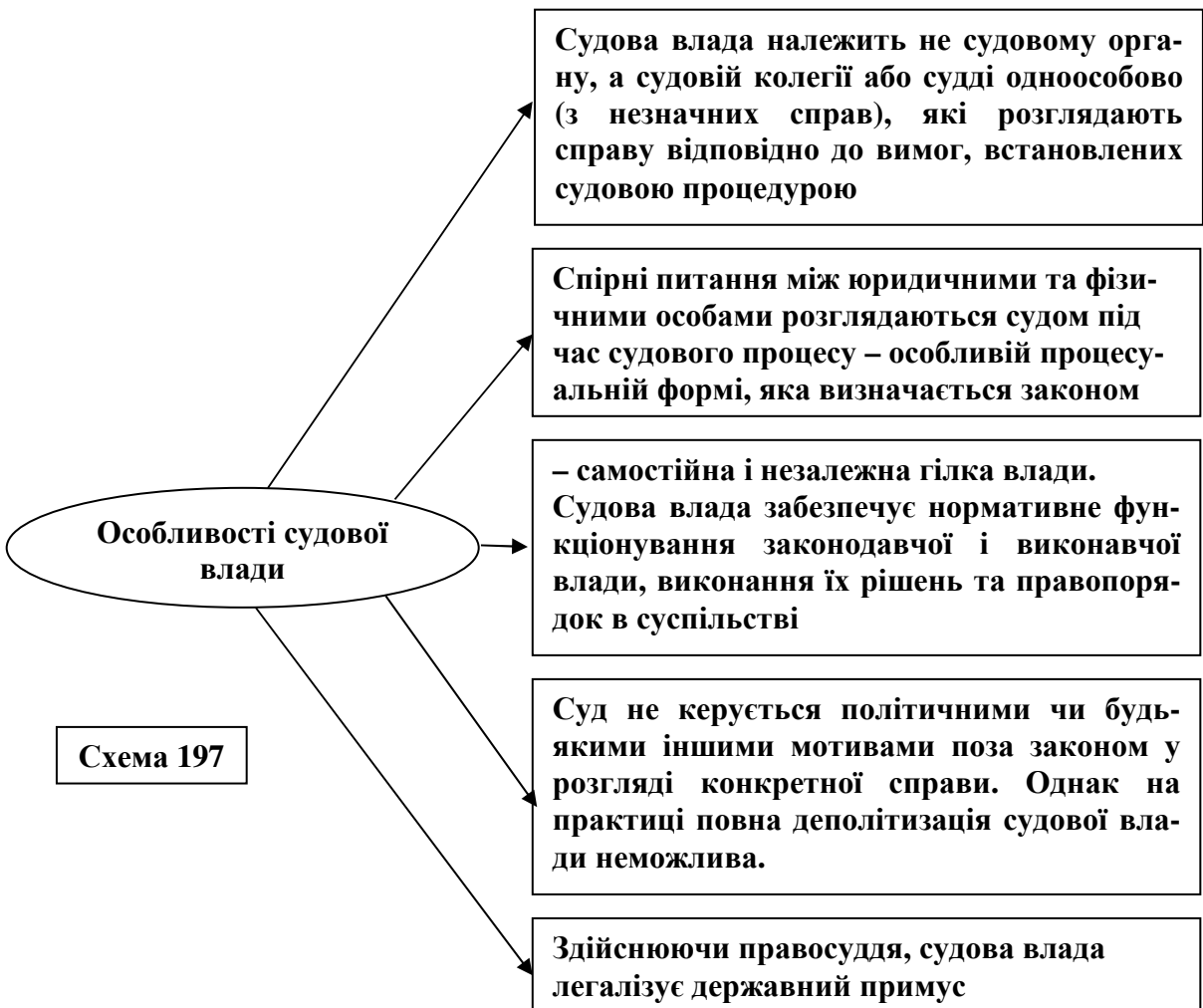
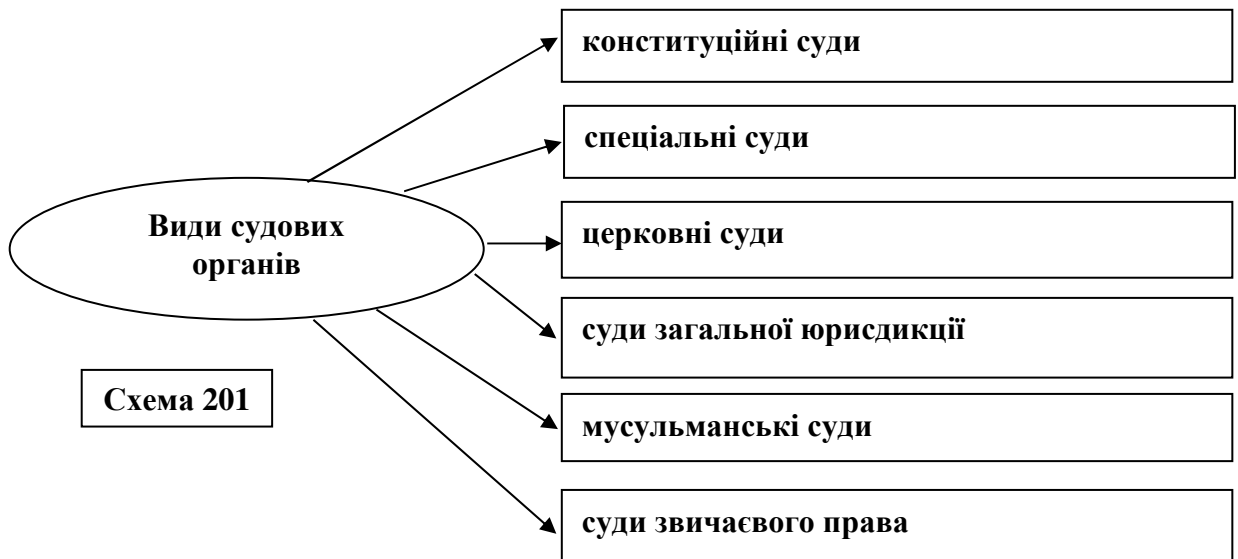
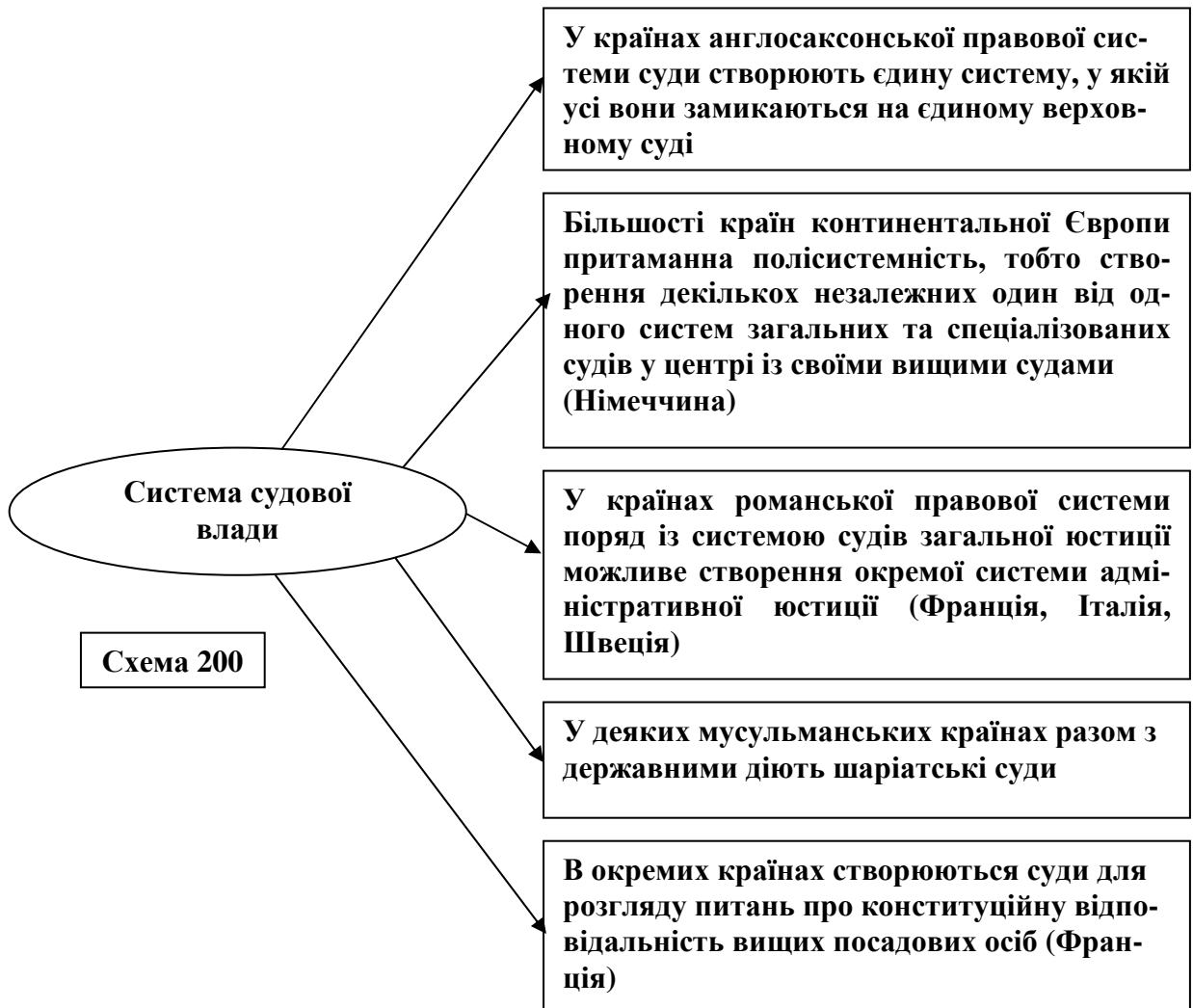
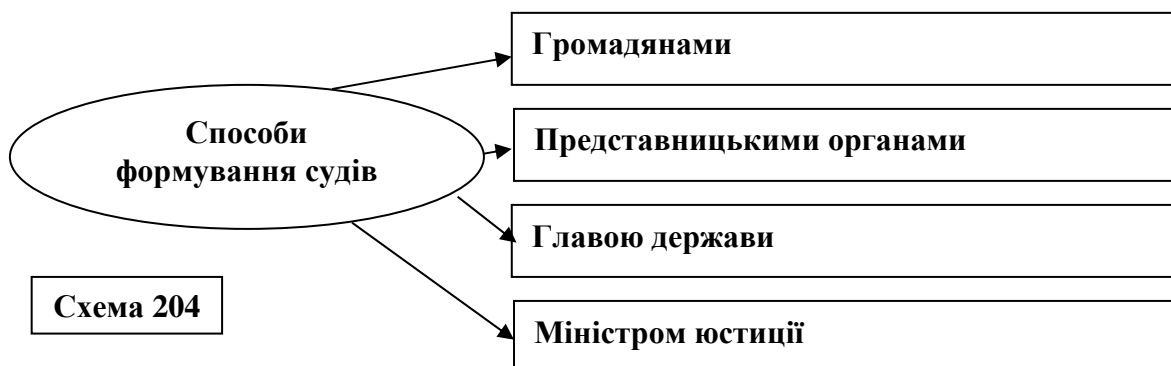
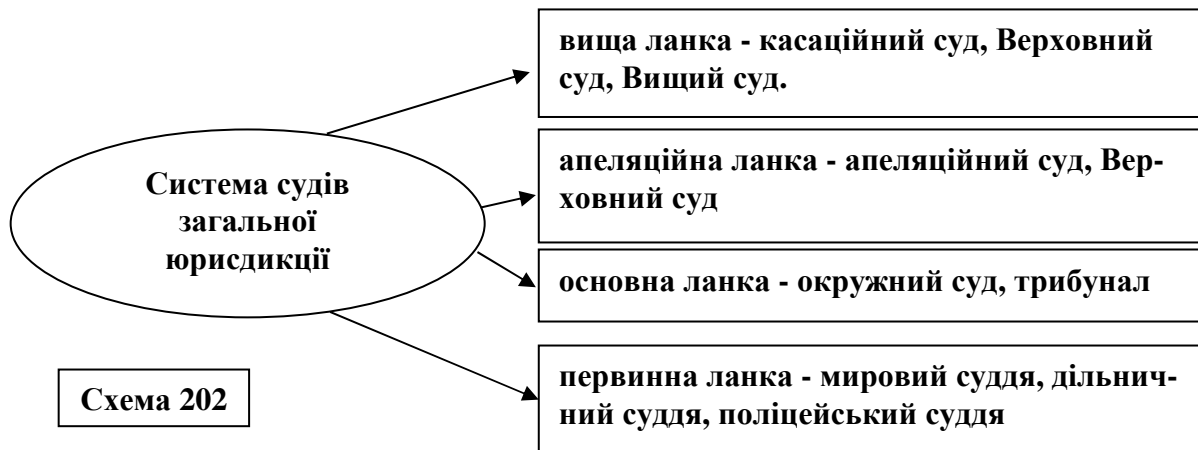
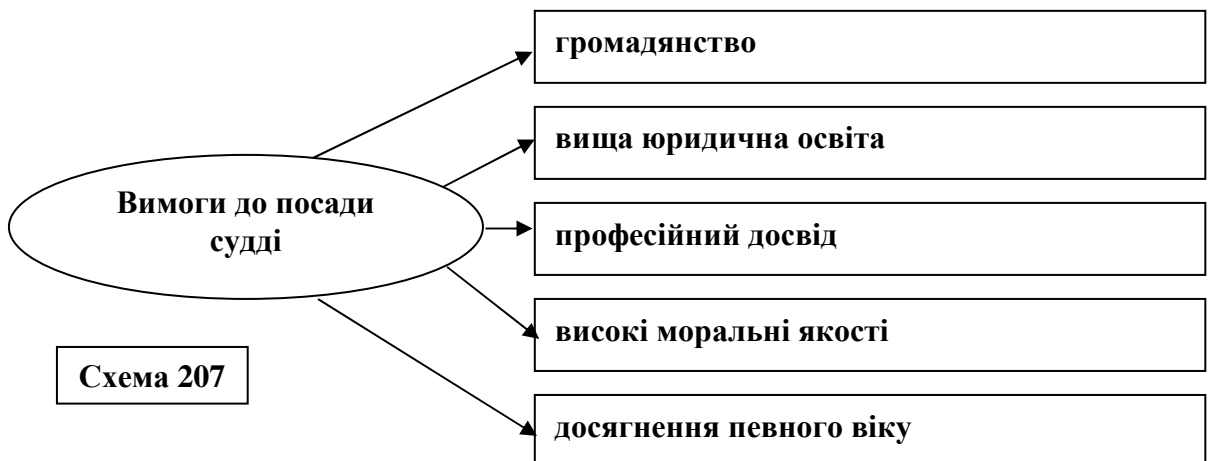

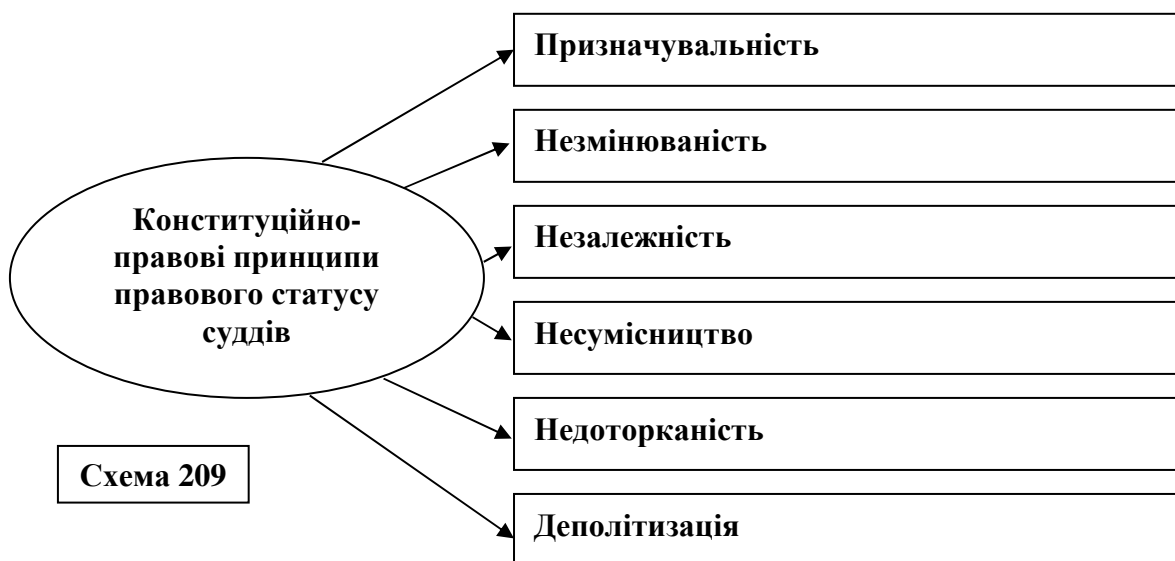
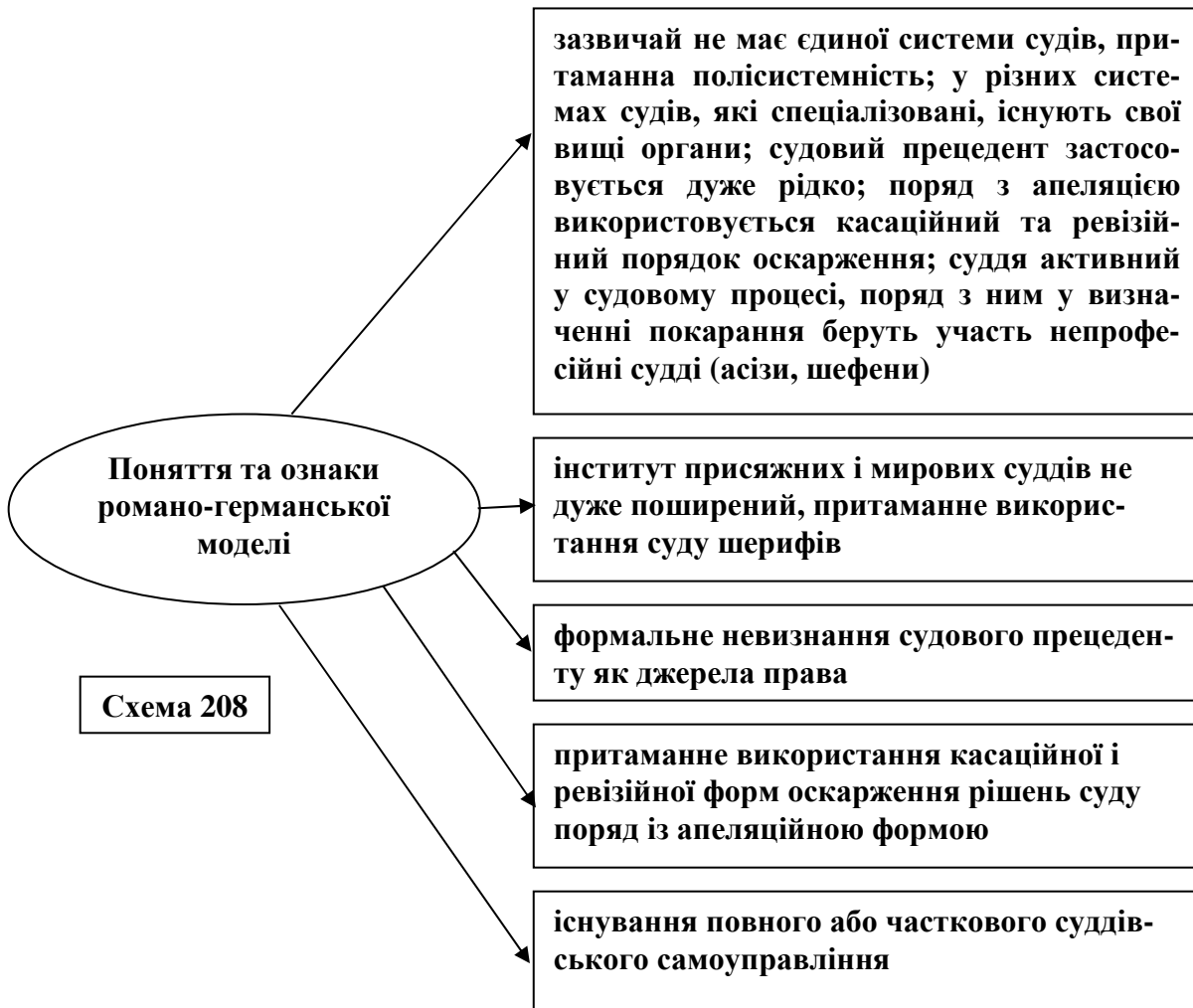
Схема 197

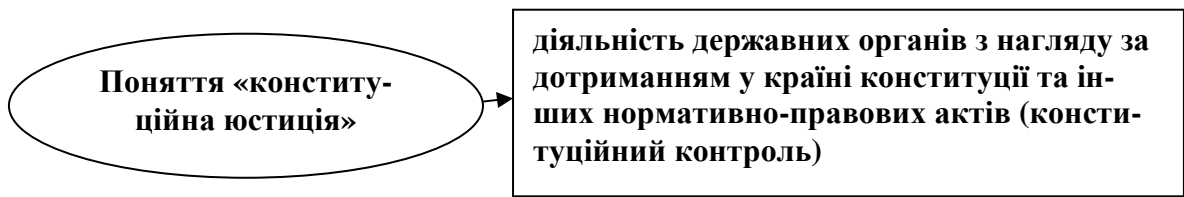

Схема 210

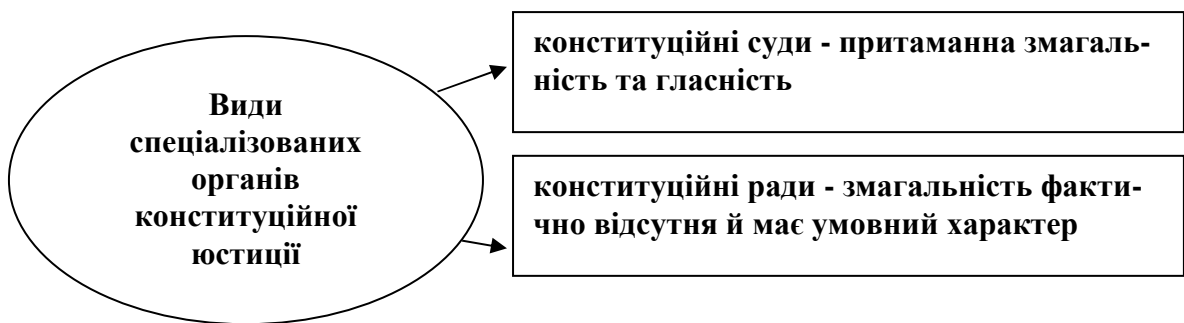

Схема 211

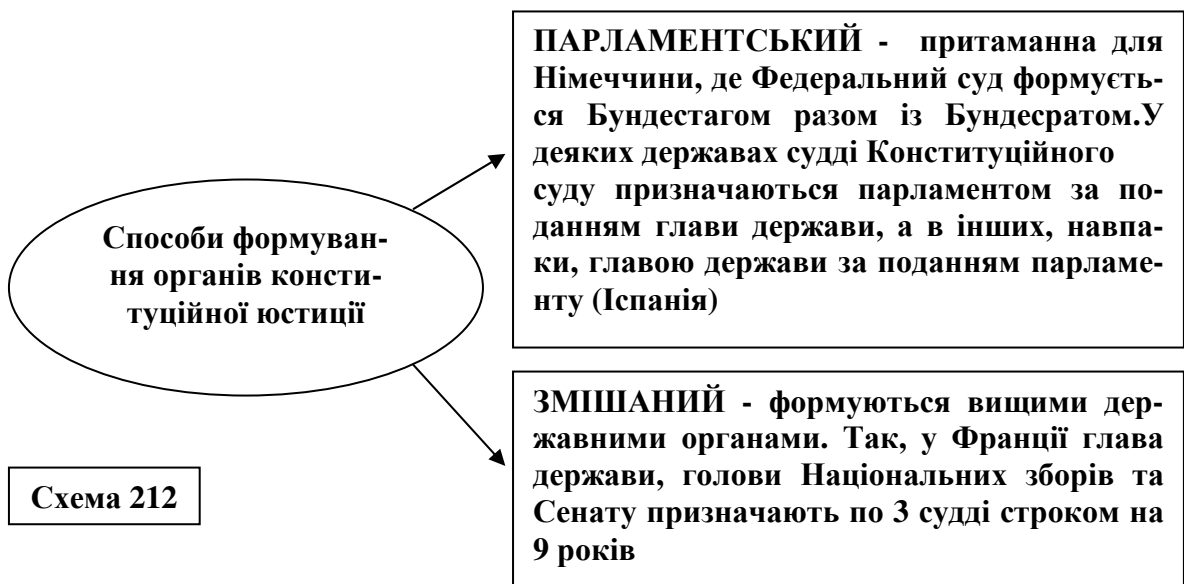
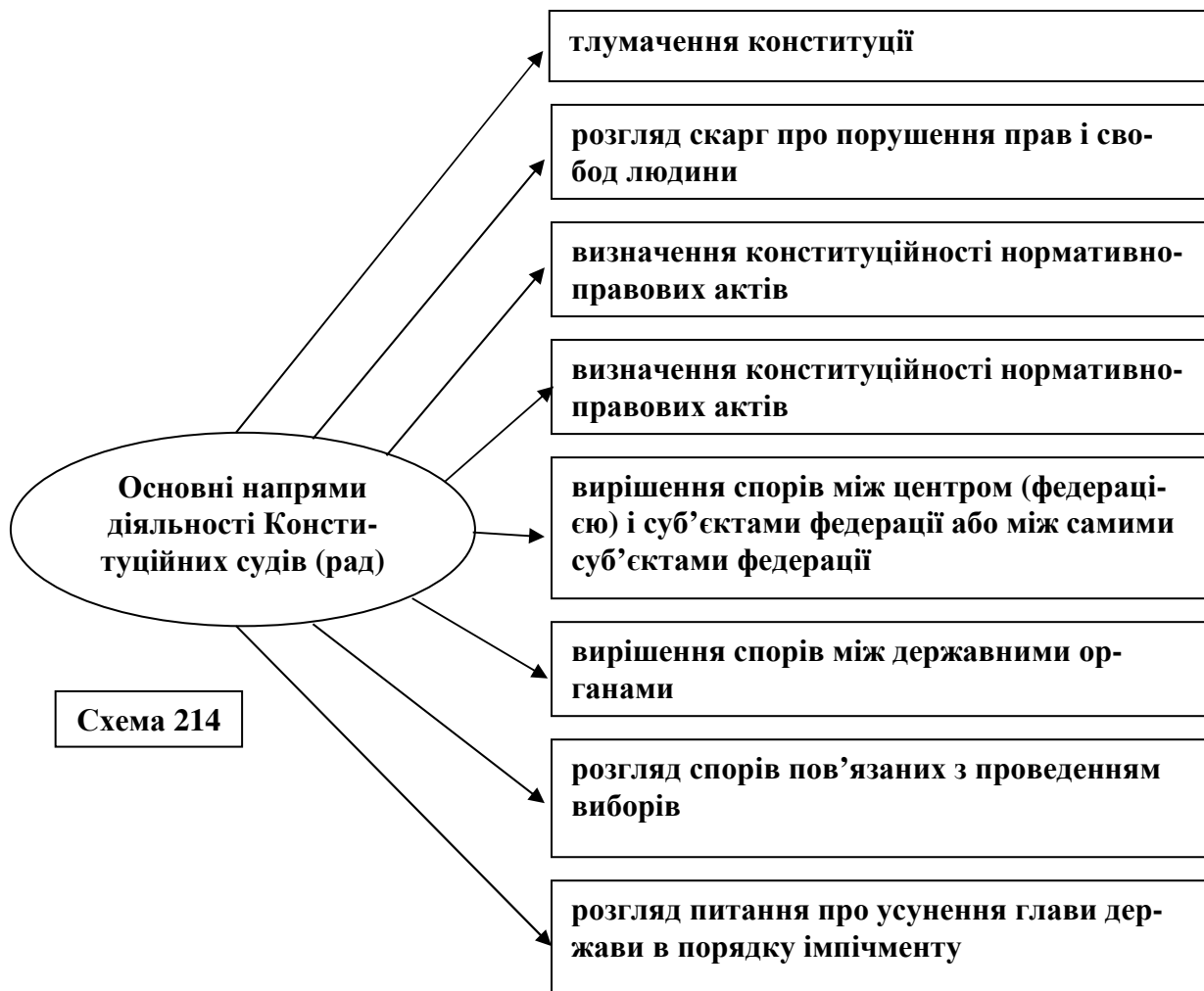
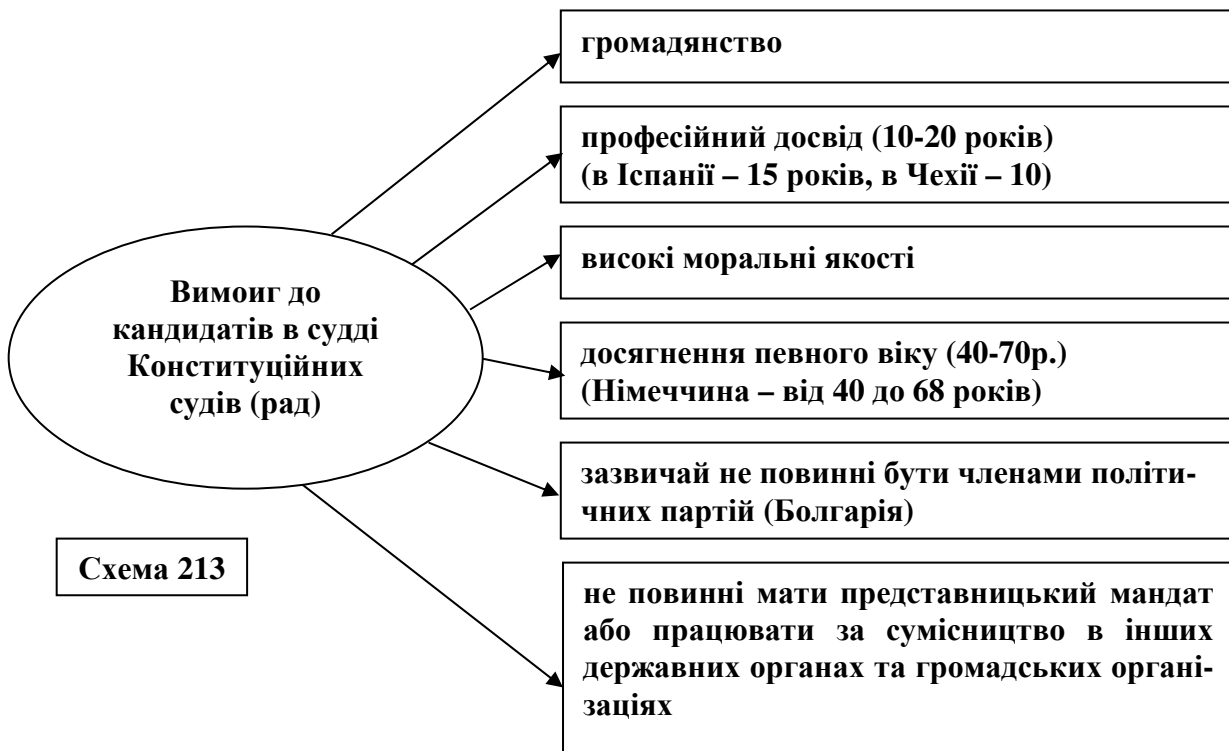

Схема 212

Розділ 13. Територіальна організація публічної влади в зарубіжних країнах

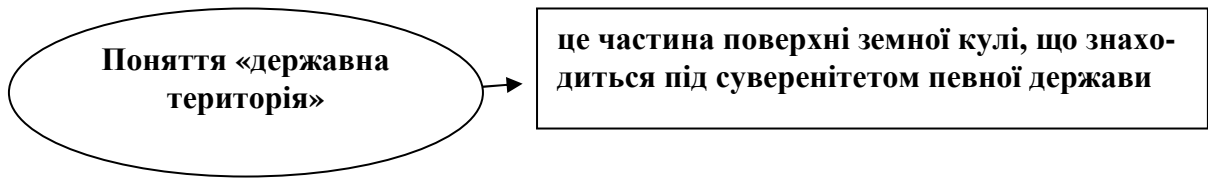

Схема 215

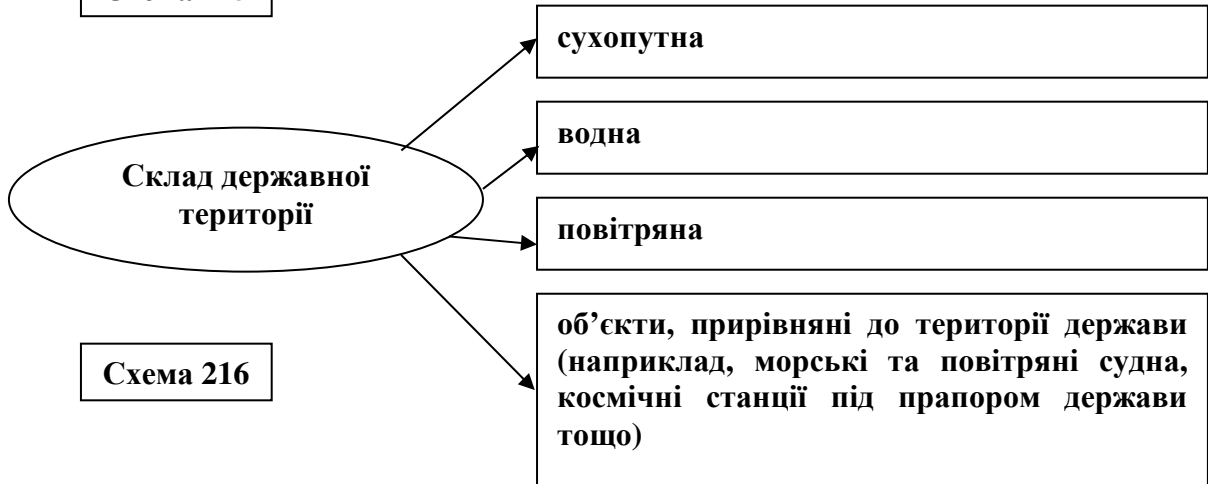

Схема 216

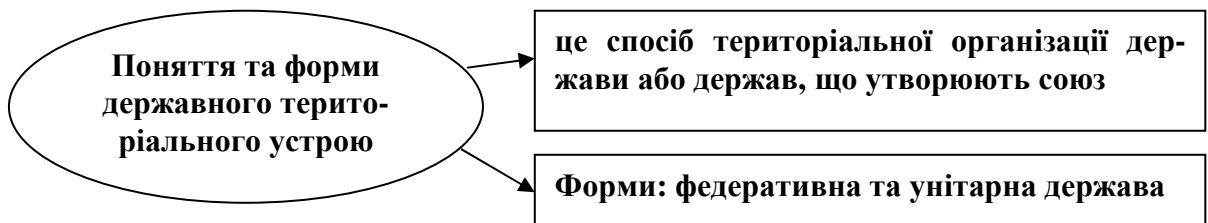

Схема 217

Схема 218

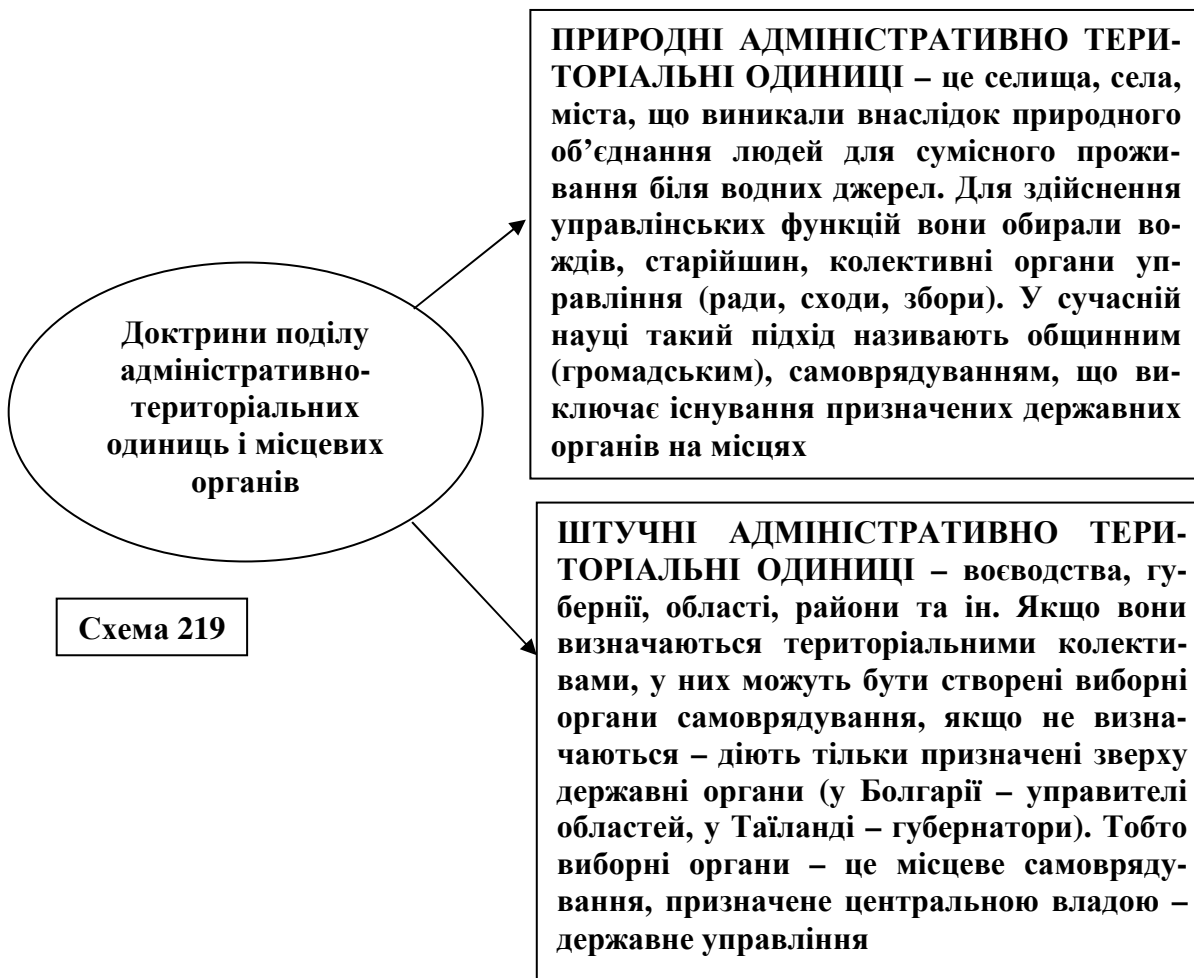

Схема 221

Схема 222

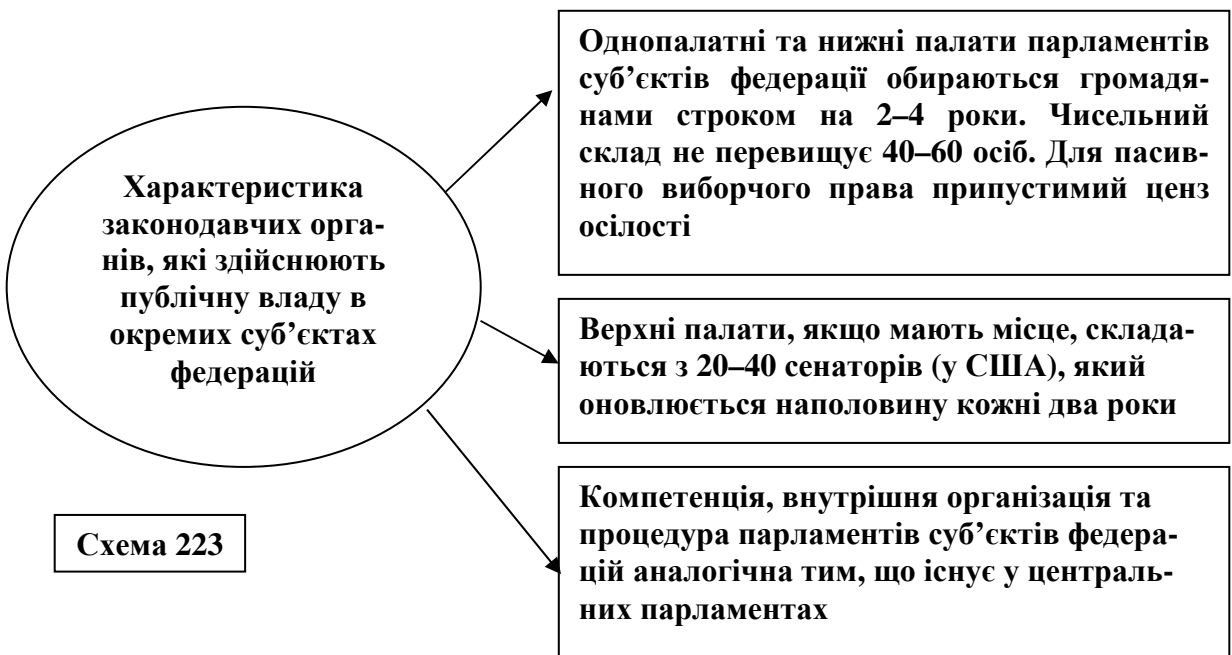

Схема 223

Характеристика
виконавчих органів,
які здійснюють
публічну владу в
окремих суб'єктах
федерацій

Схема 224

Суб'єкти федерації, організовані за парламентським типом, мають вищу посадову особу (губернатора), що виконує функції глави держави (в Індії – губернатор штату). У суб'єктів федерації, де така посадова особа (губернатор) не передбачена, її функції покладено на главу уряду або парламенту (у ФРН землю Гессен представляє міністр – президент, який очолює уряд землі)

У суб'єктів федерації, що організовані за президентською моделлю, губернатор штату обирається шляхом прямих виборів і має статус, аналогічний статусу президента в центрі (наприклад, у штатах США, Мексиці, Бразилії губернатори обираються населенням на строк дії повноважень президента)

Характеристика
судових органів, які
здійснюють
публічну владу в
окремих суб'єктах
федерацій

Схема 225

подвійна система судів, де разом із федеральною системою судів у кожному суб'єкті федерації діє його власна (США, Канада), остання залишається за Верховним Судом

єдина судова система діє у більшості федеративних держав, де суди, які діють у суб'єктах федерації, входять до цієї системи

Поняття «місцеве
управління»

Схема 226

це управлінська діяльність у певній територіальній одиниці, що здійснюється центральною владою або адміністрацією вищестоящего територіального рівня управління (наприклад, у Франції у регіоні органом управління є префект республіки, що призначається на посаду декретом уряду)

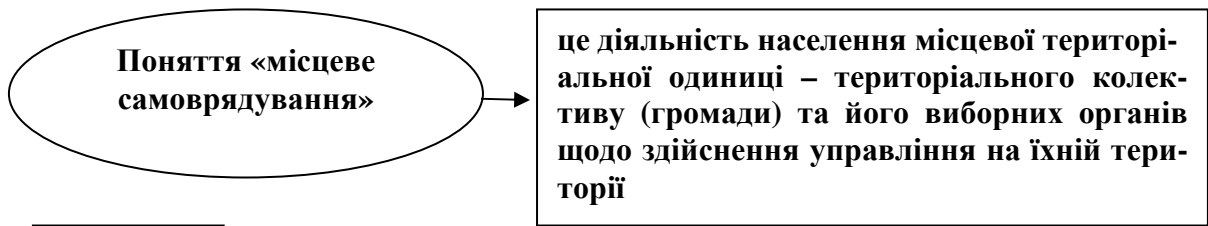

Схема 227

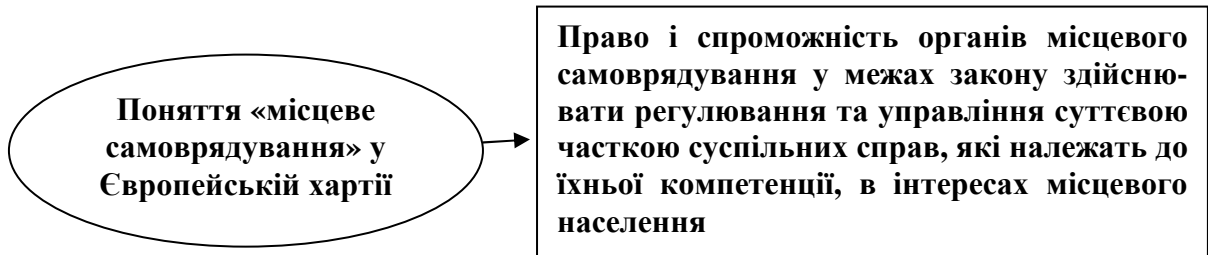

Схема 228

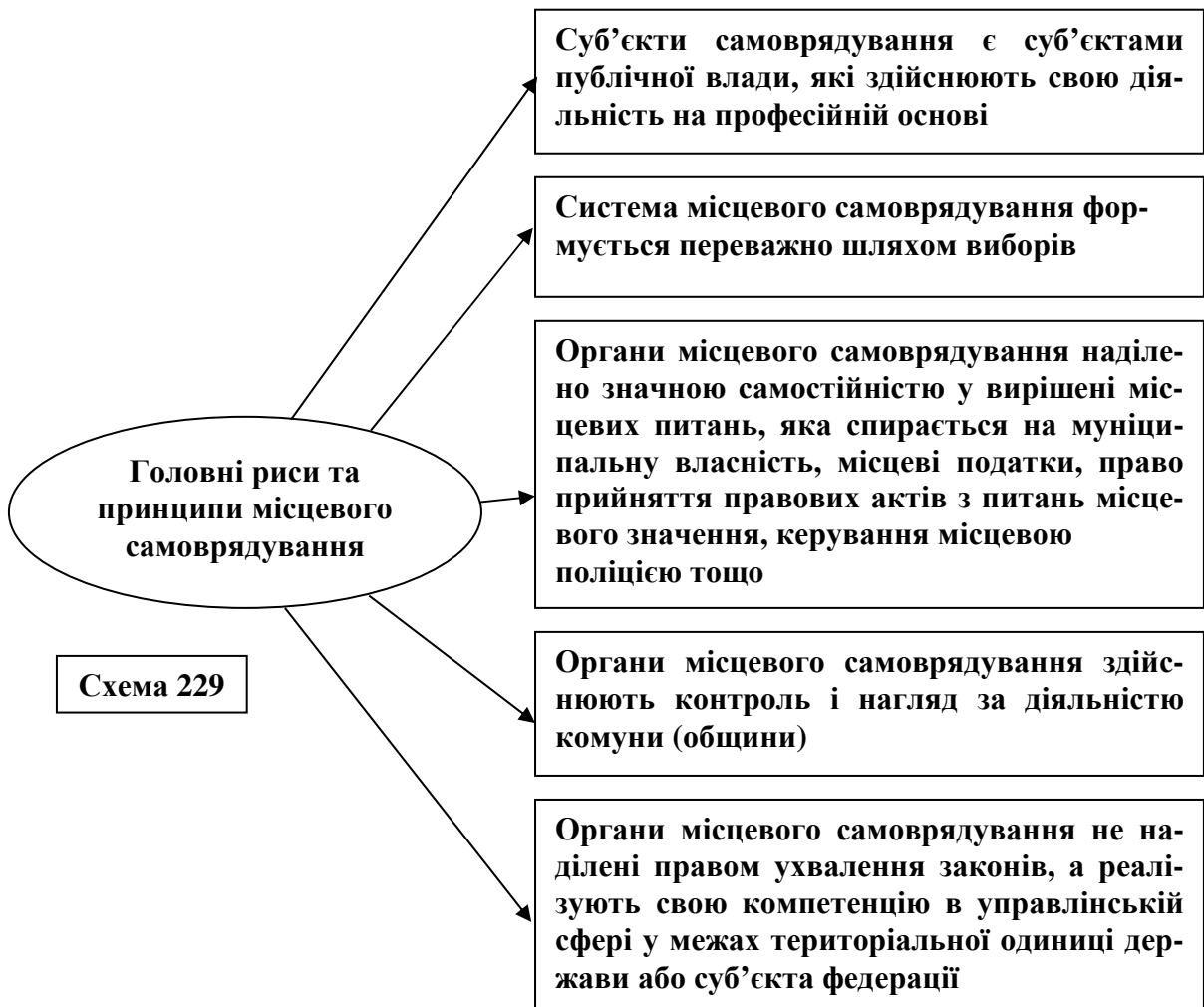
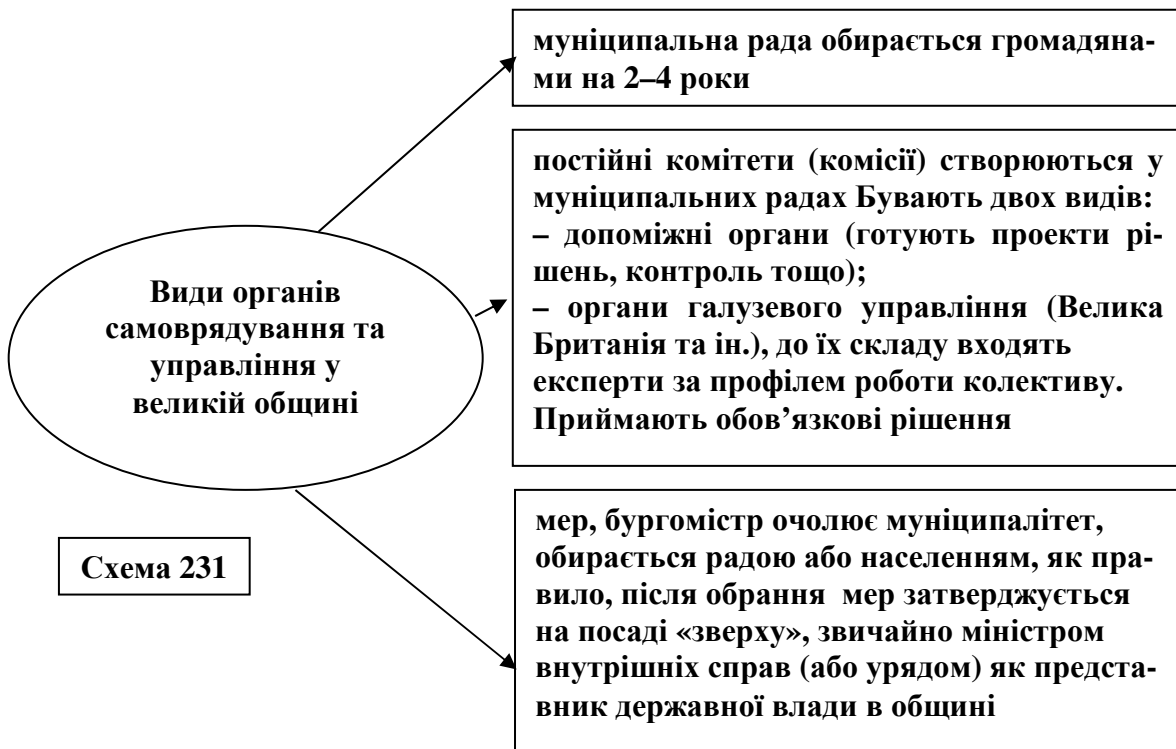
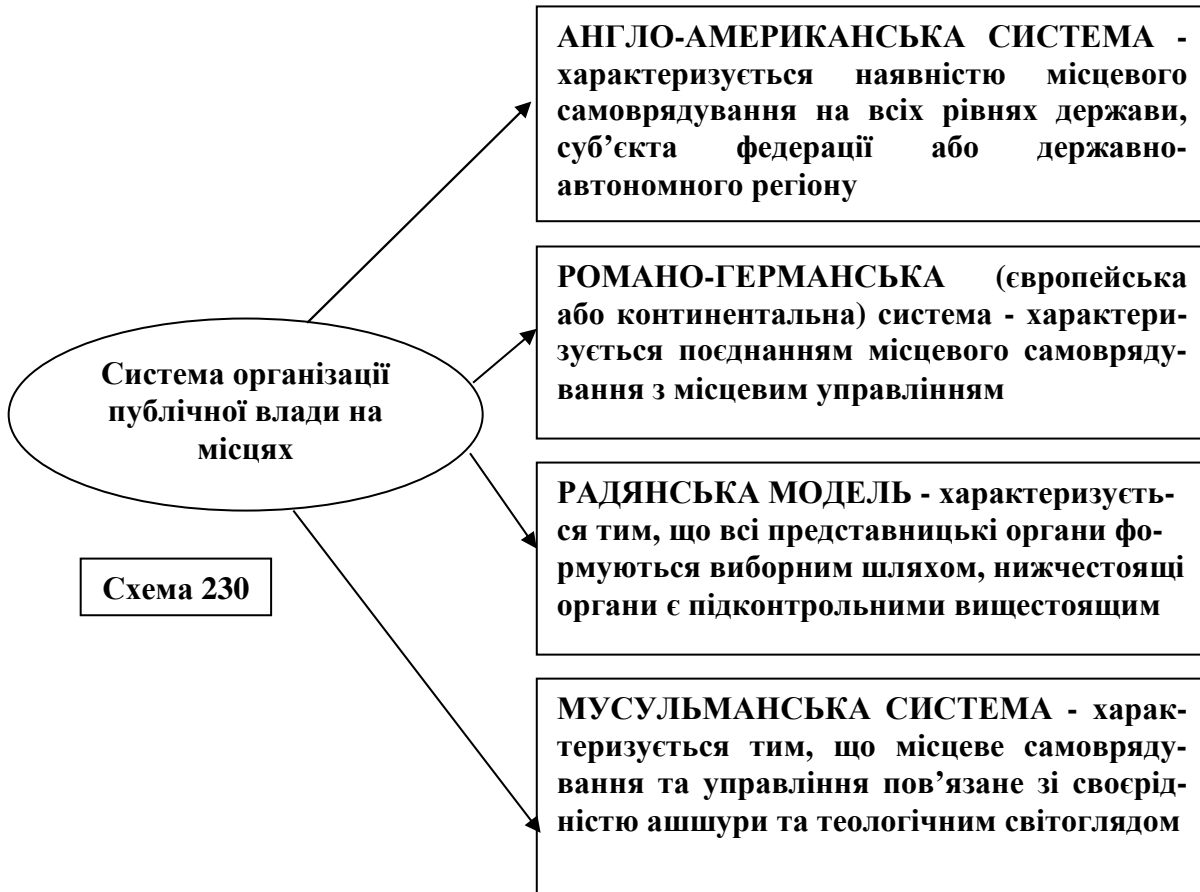
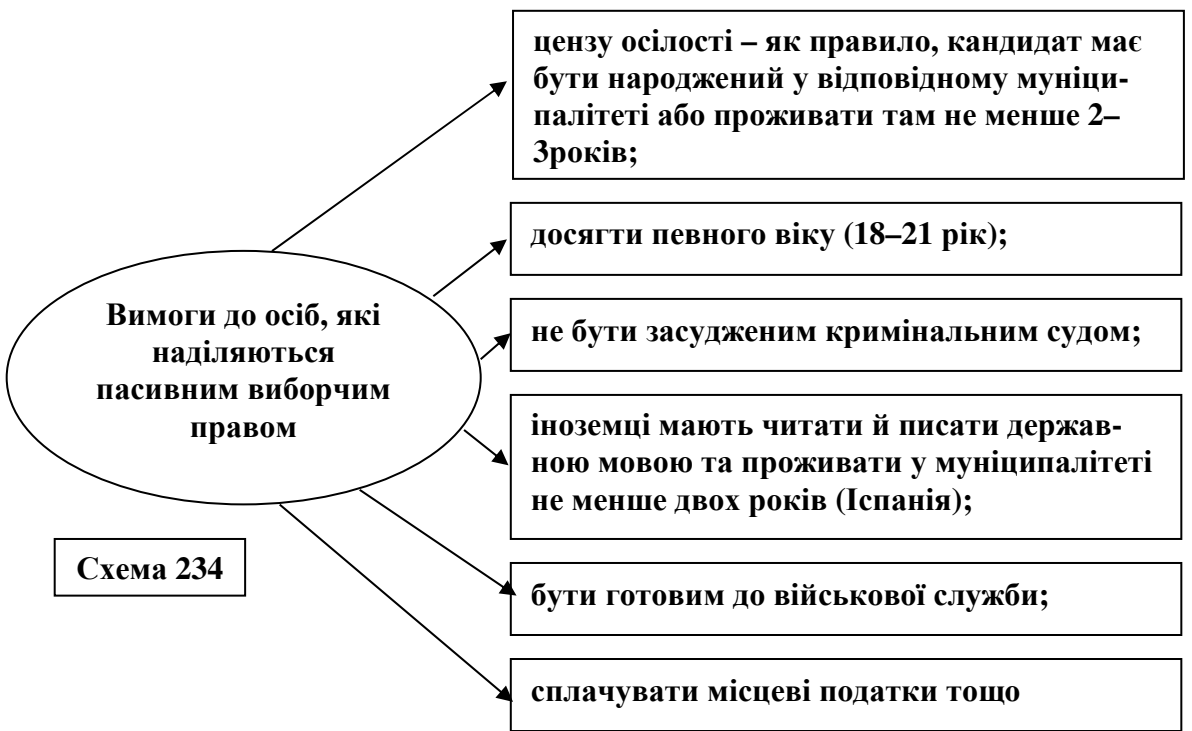
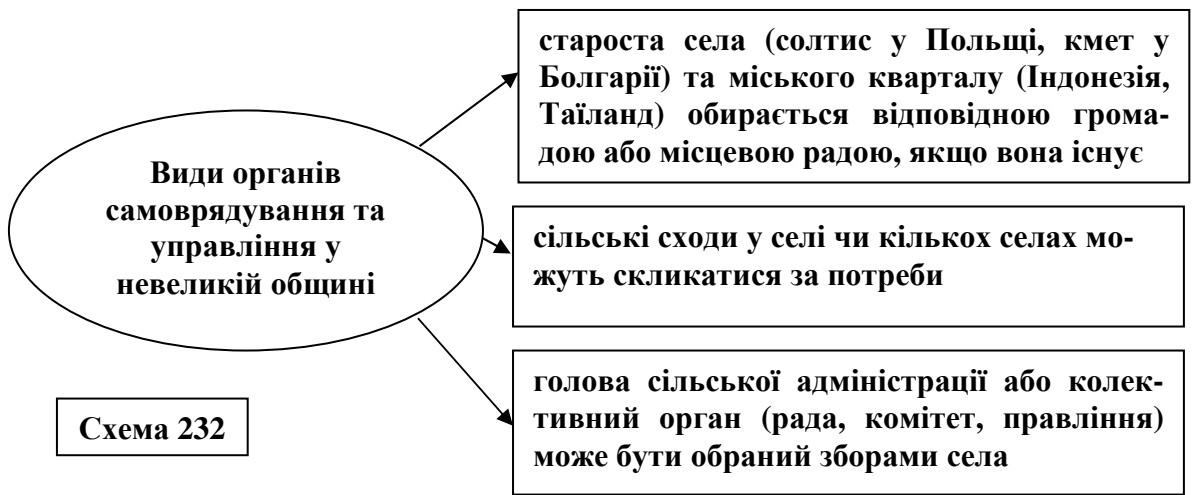

Схема 229

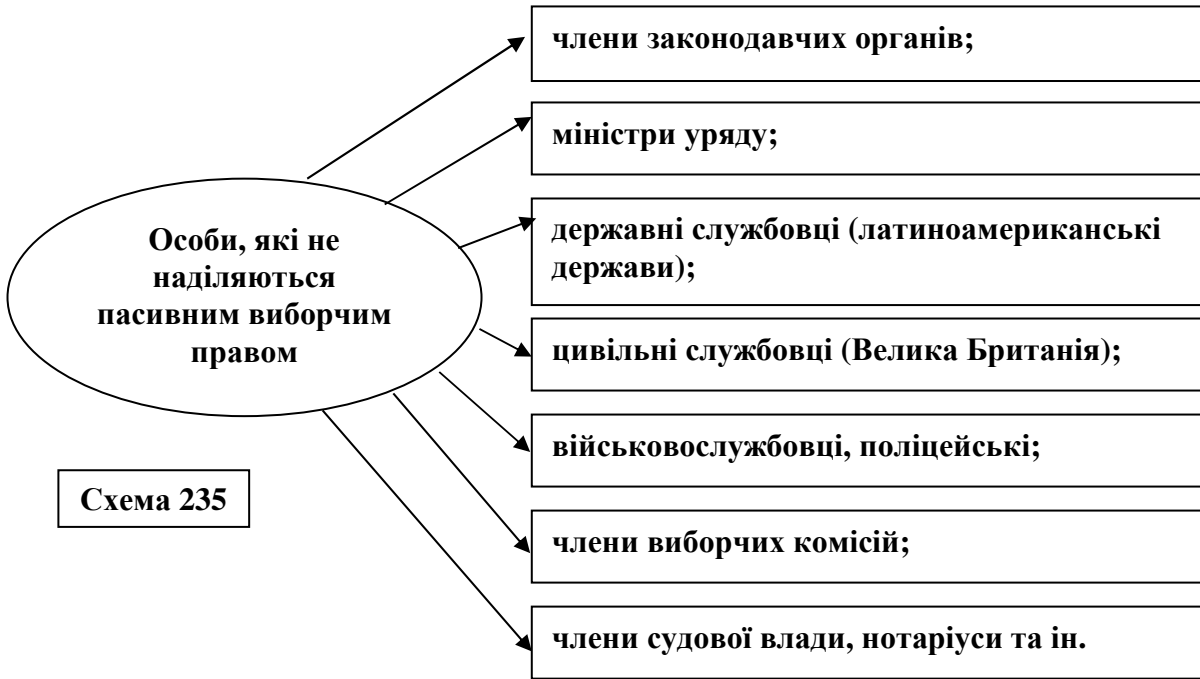

Схема 235

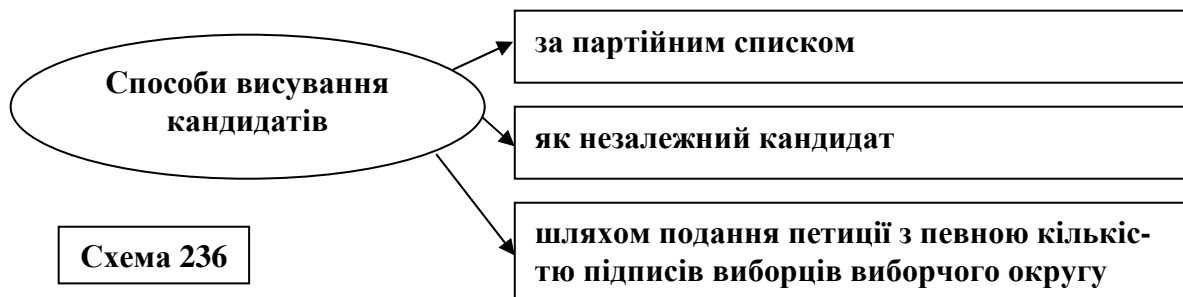

Схема 236

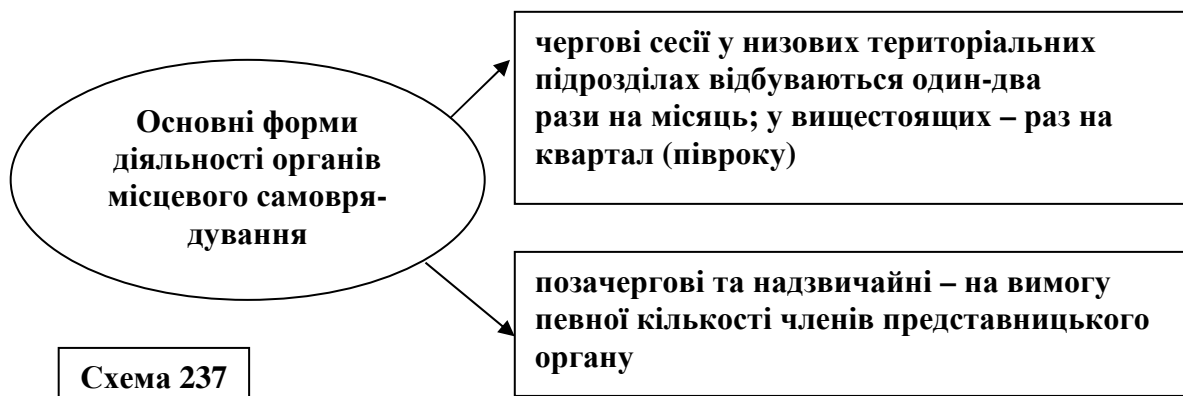
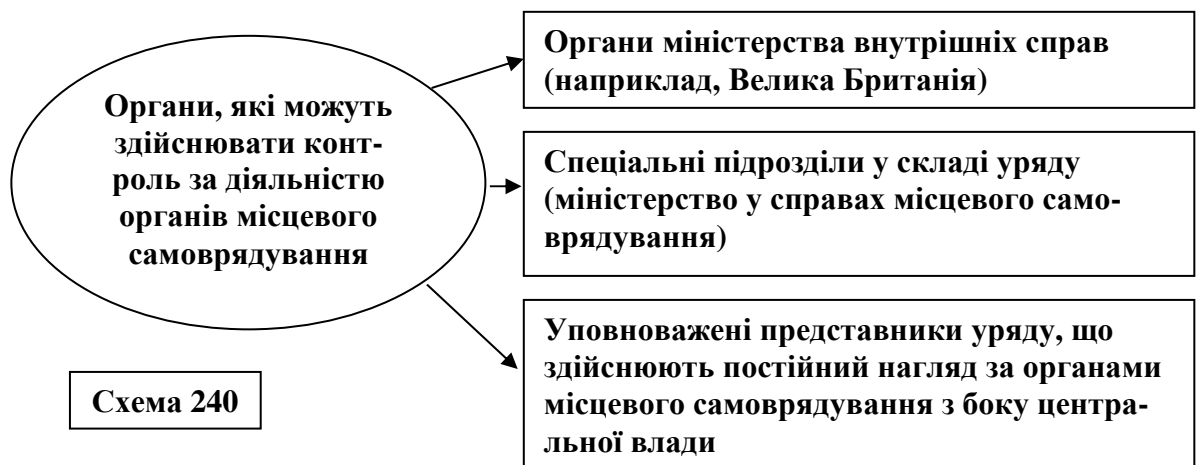
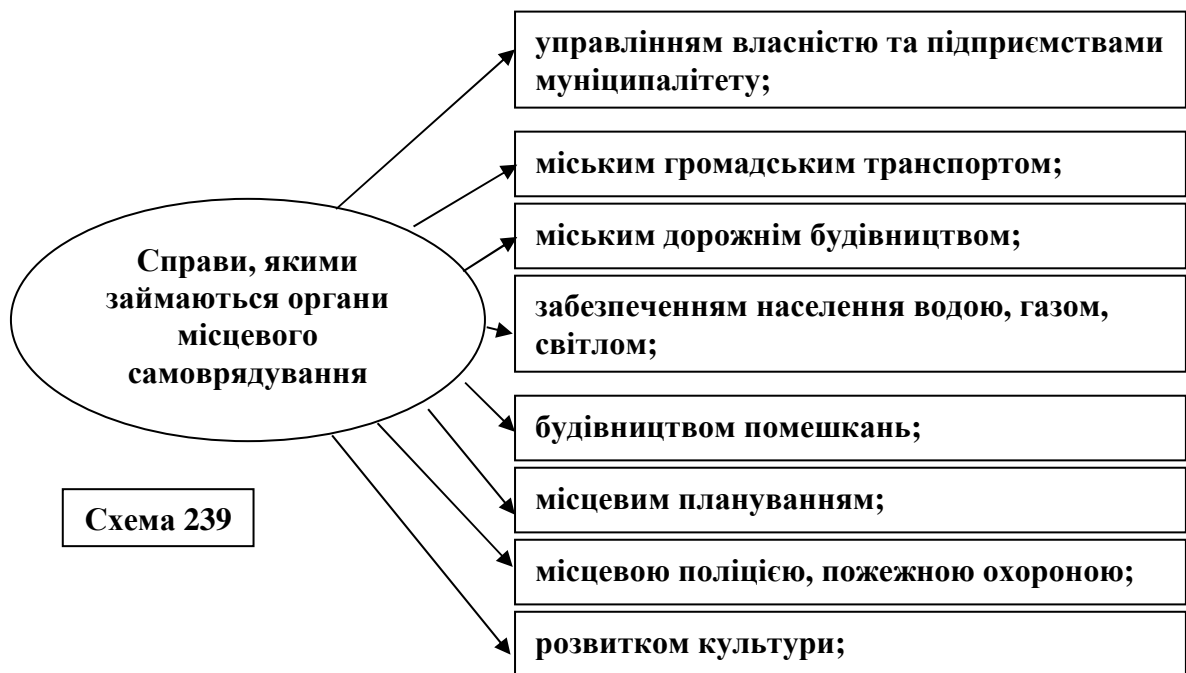
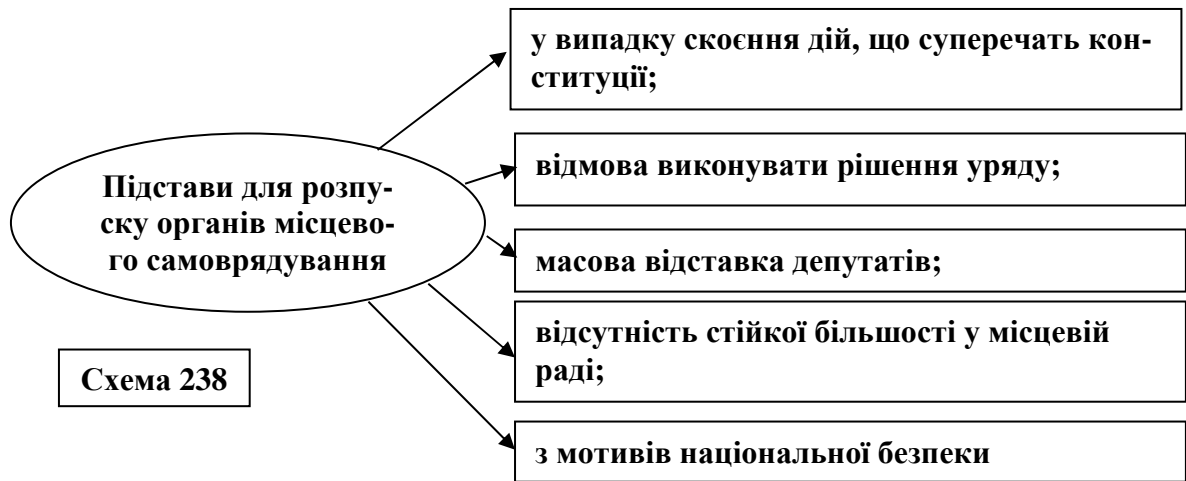
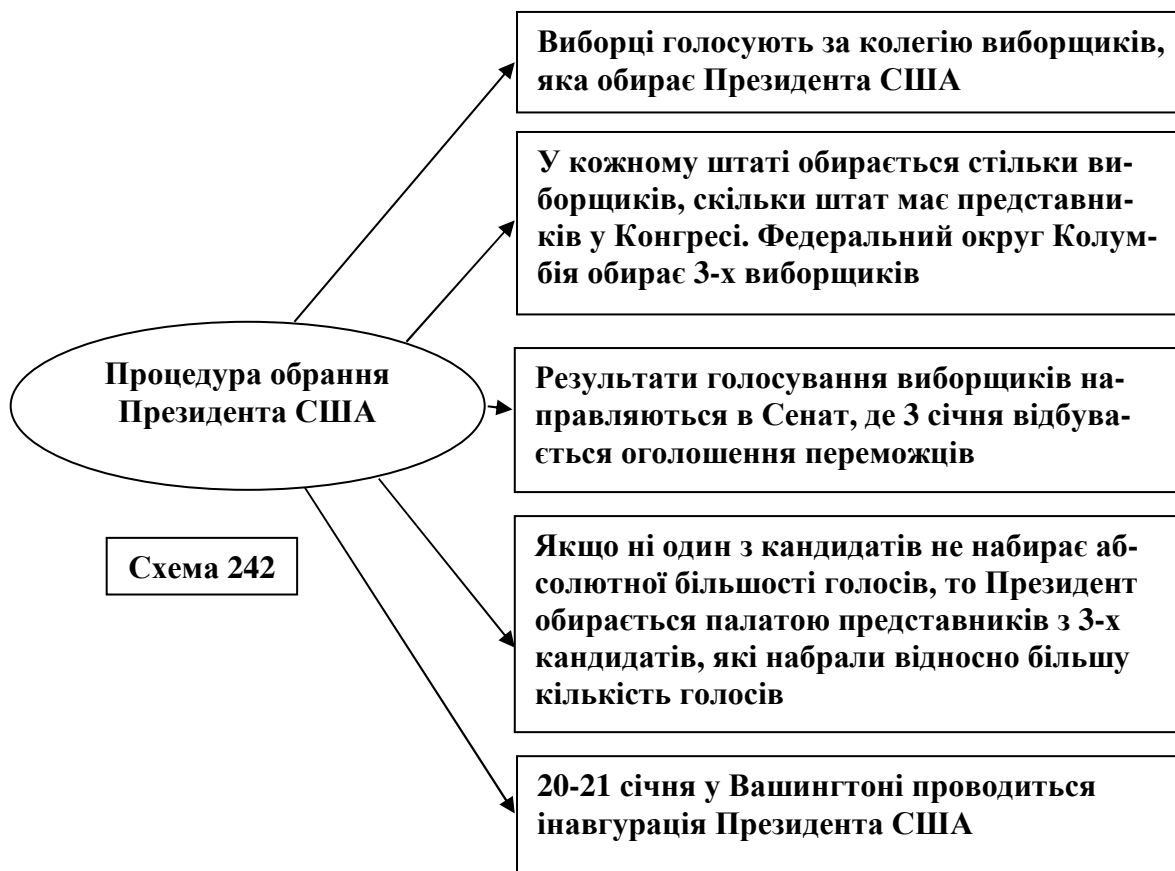

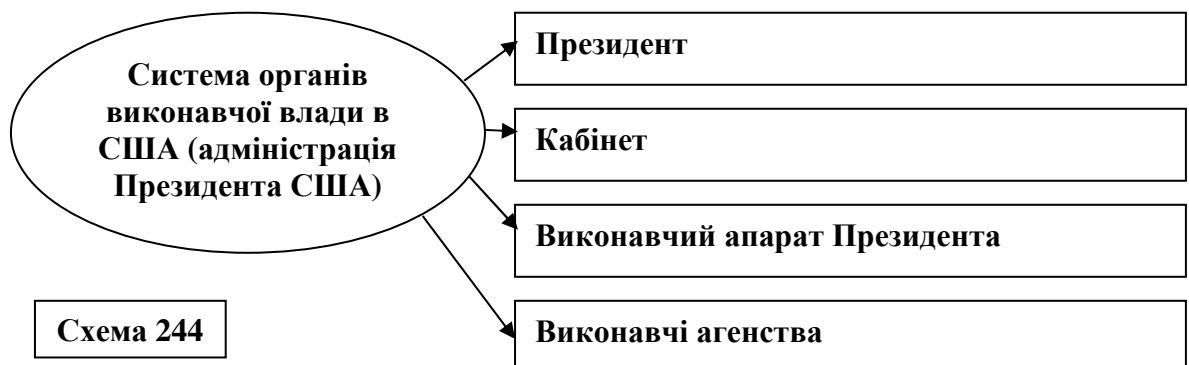
Схема 237

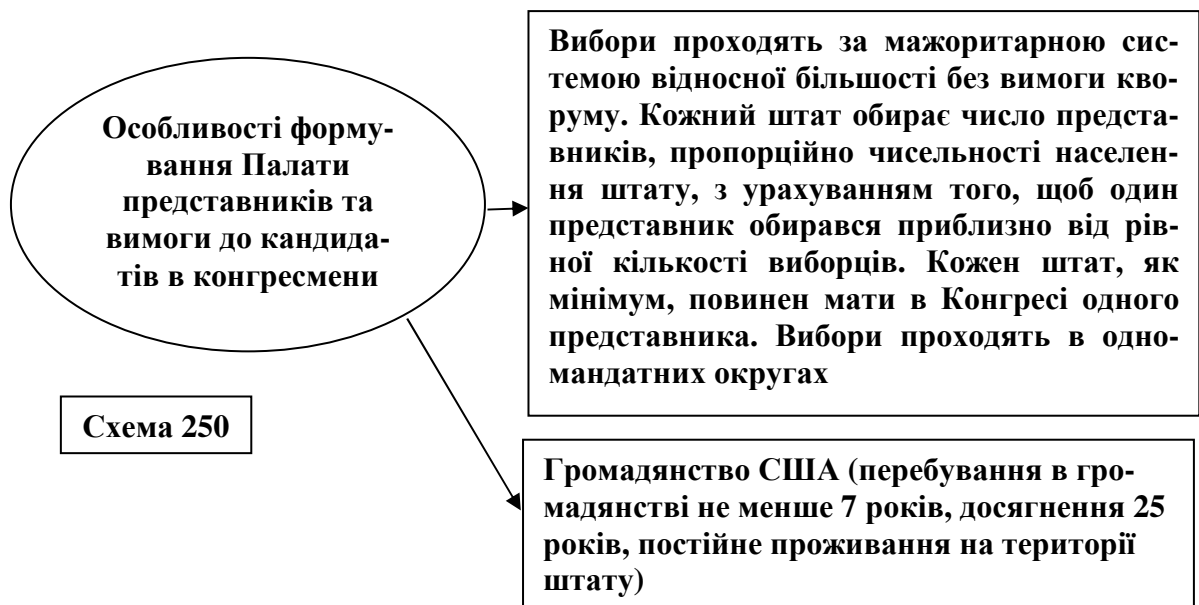
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

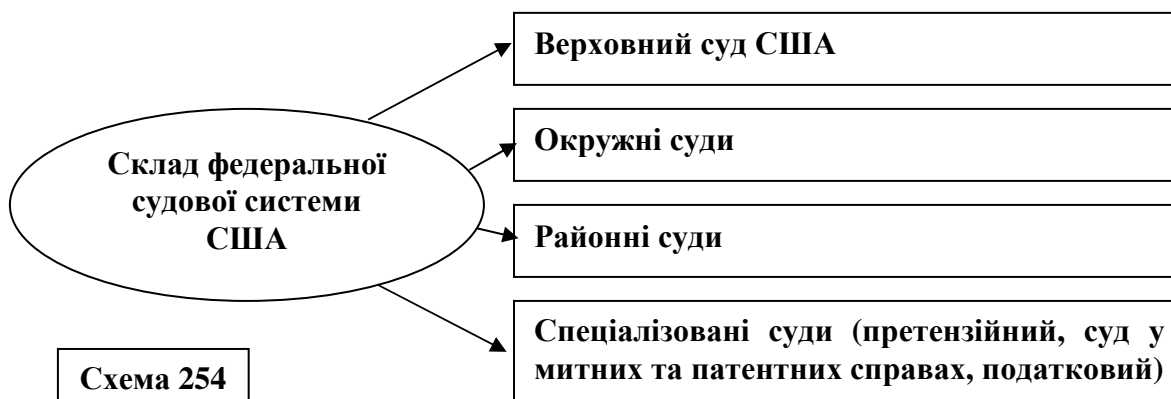
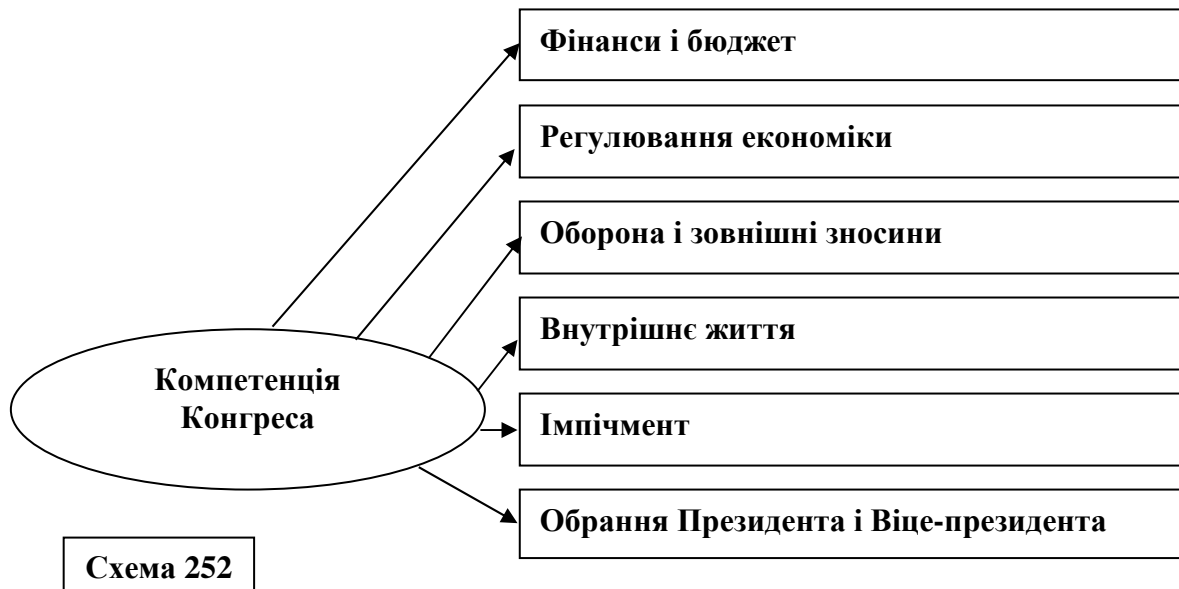
Розділ 14. Конституційна система США

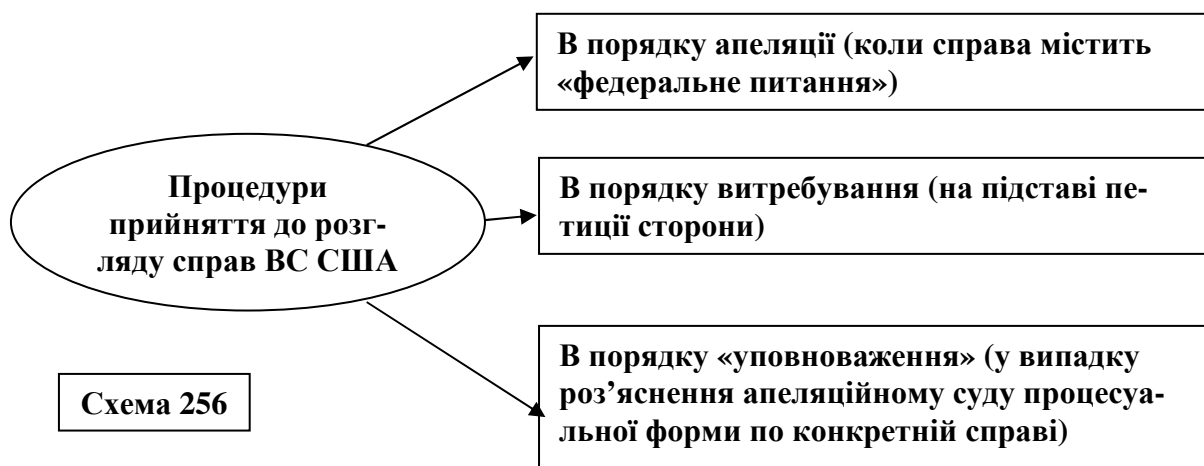
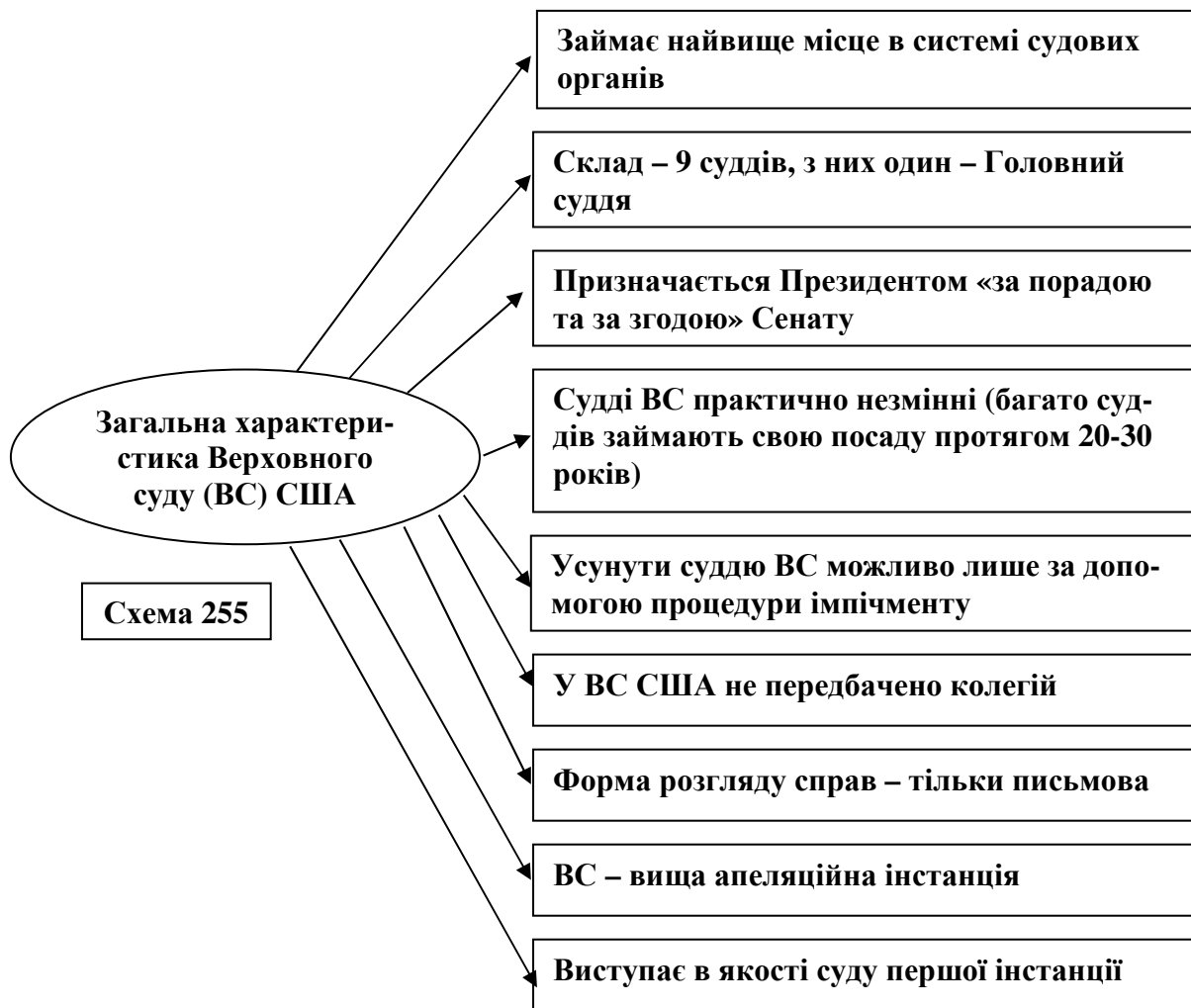

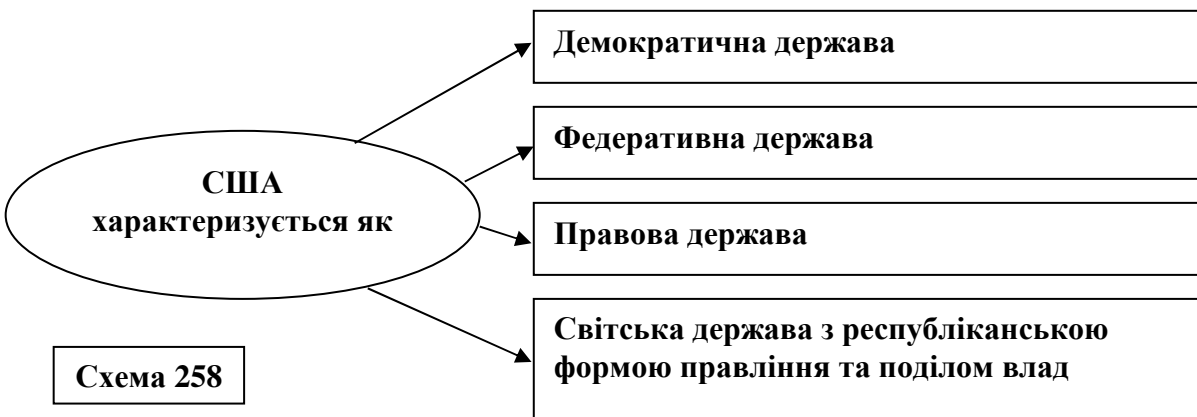
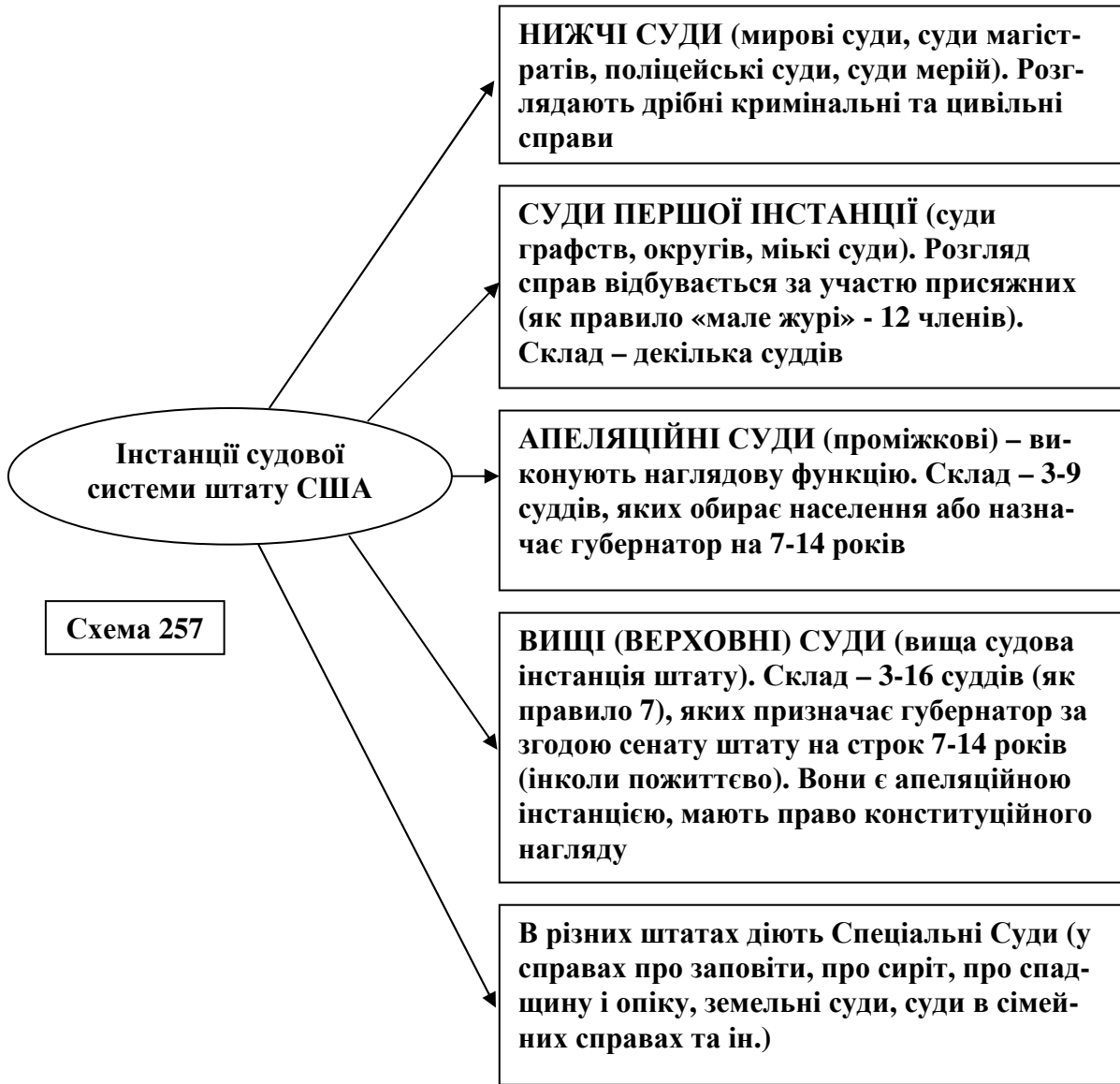

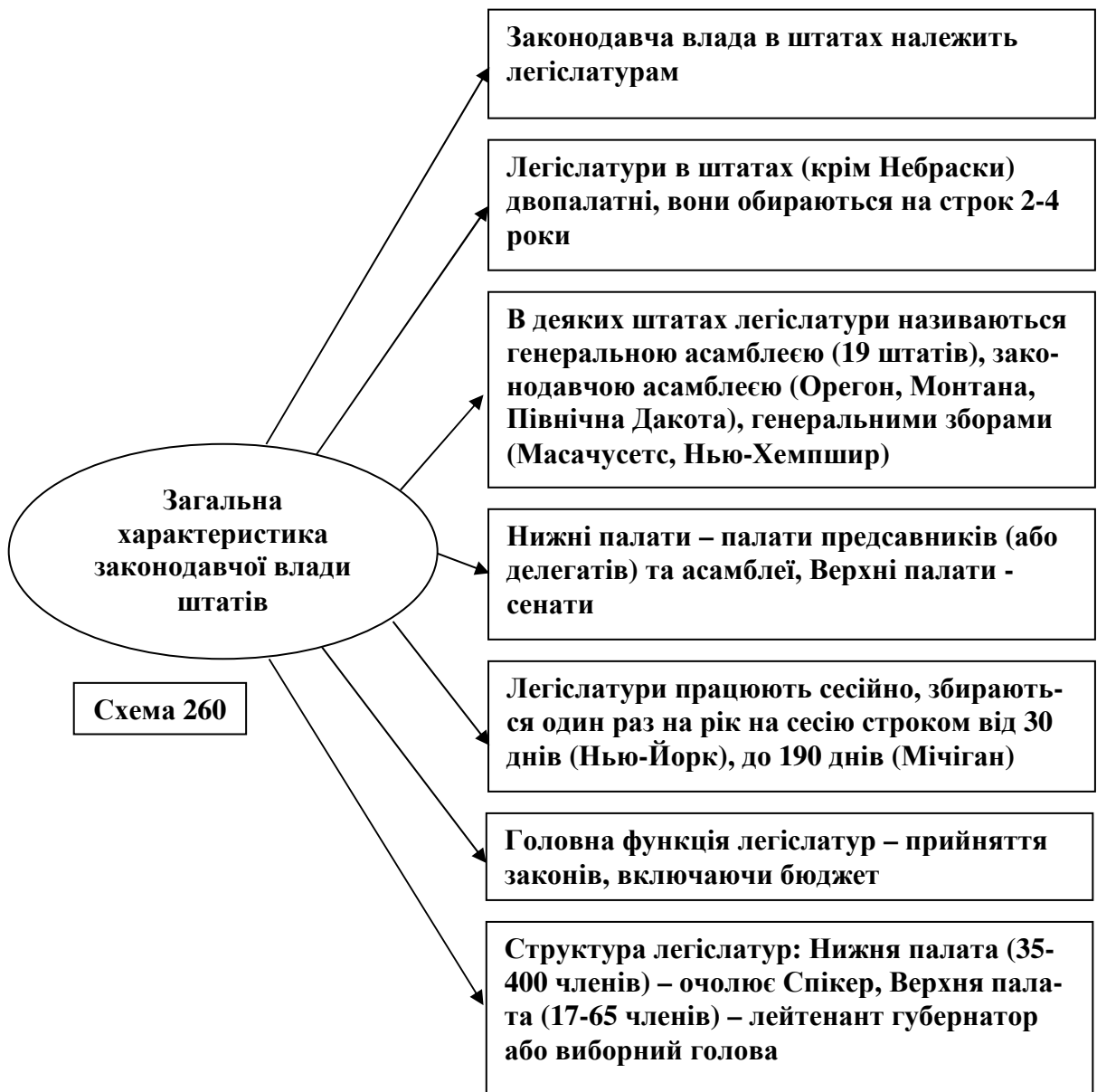
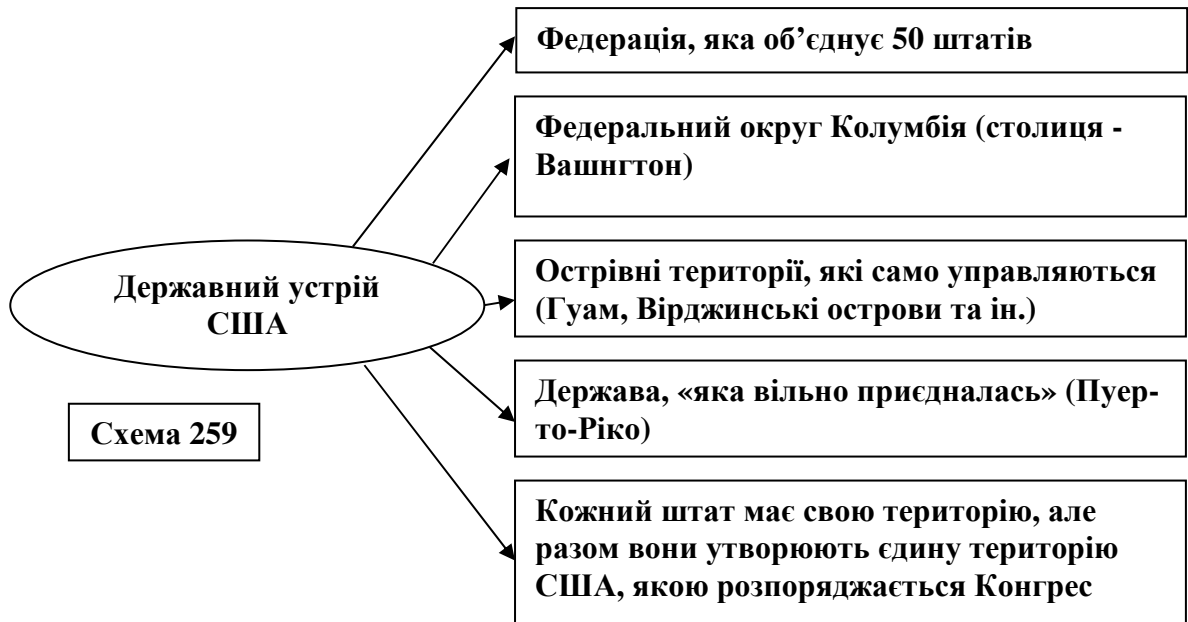

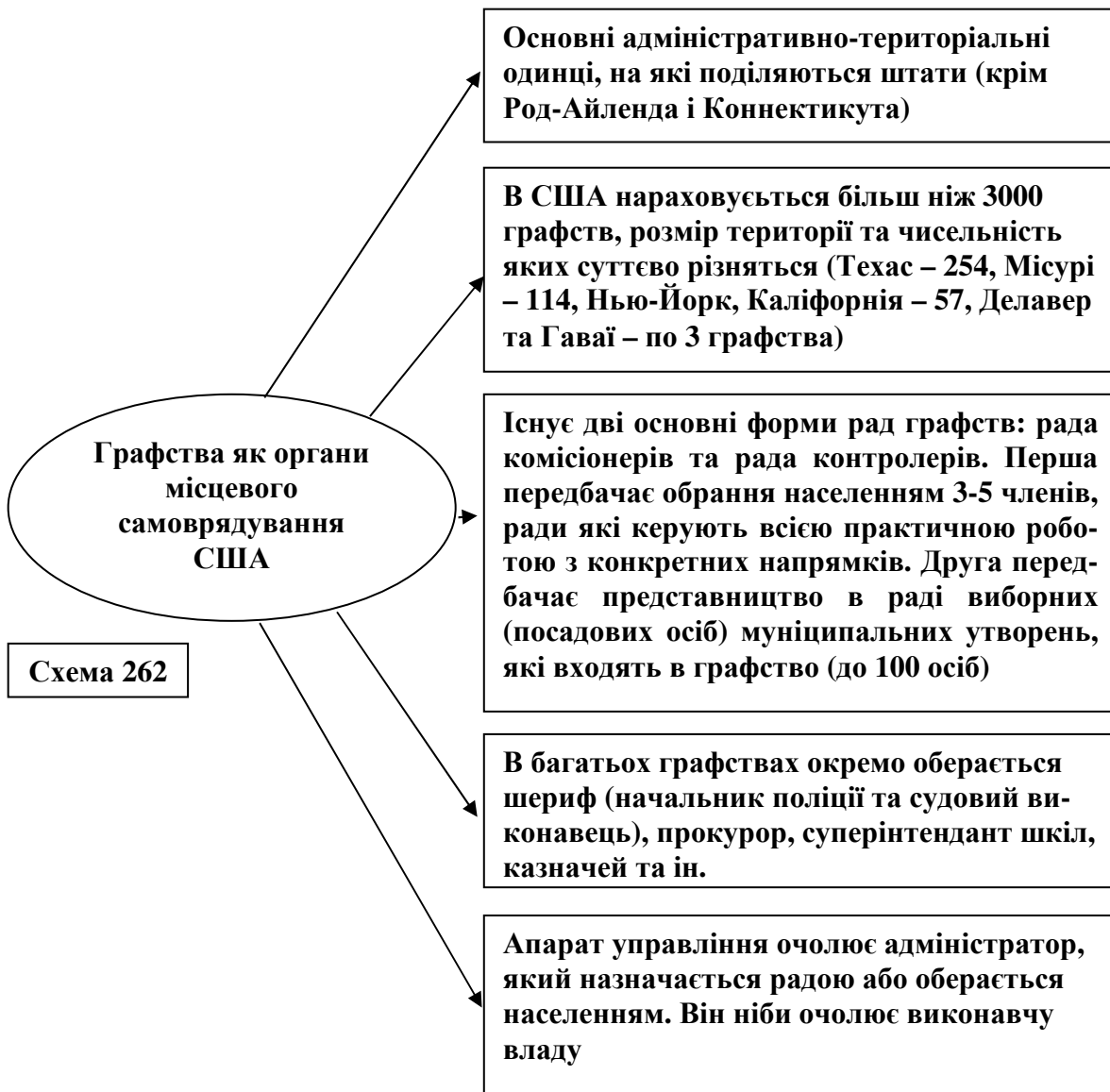
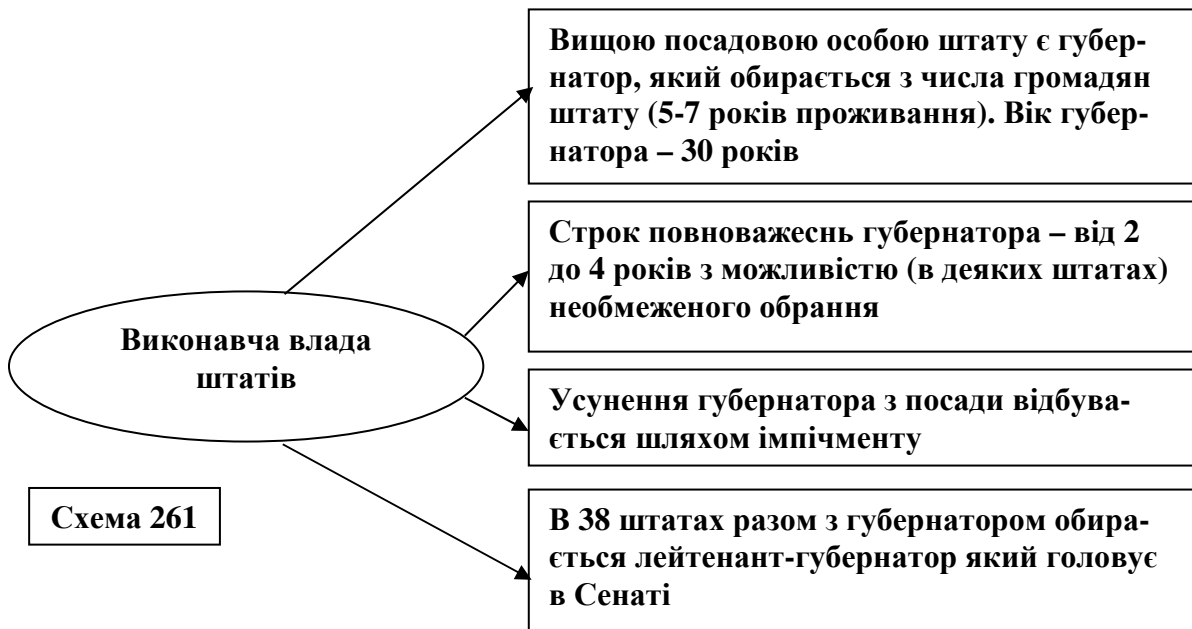

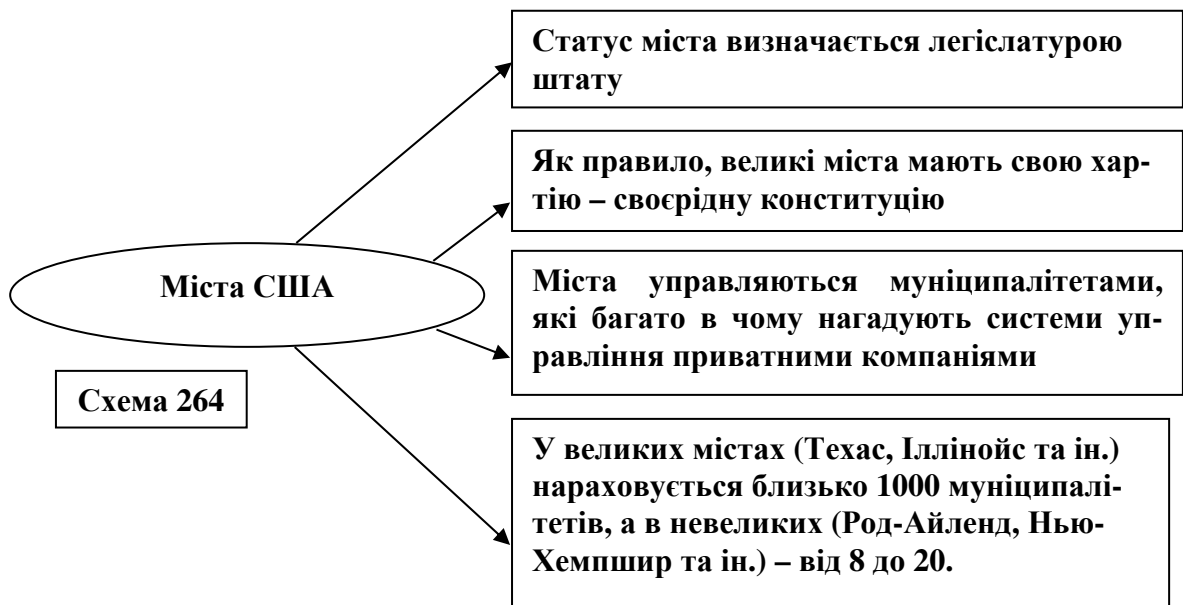
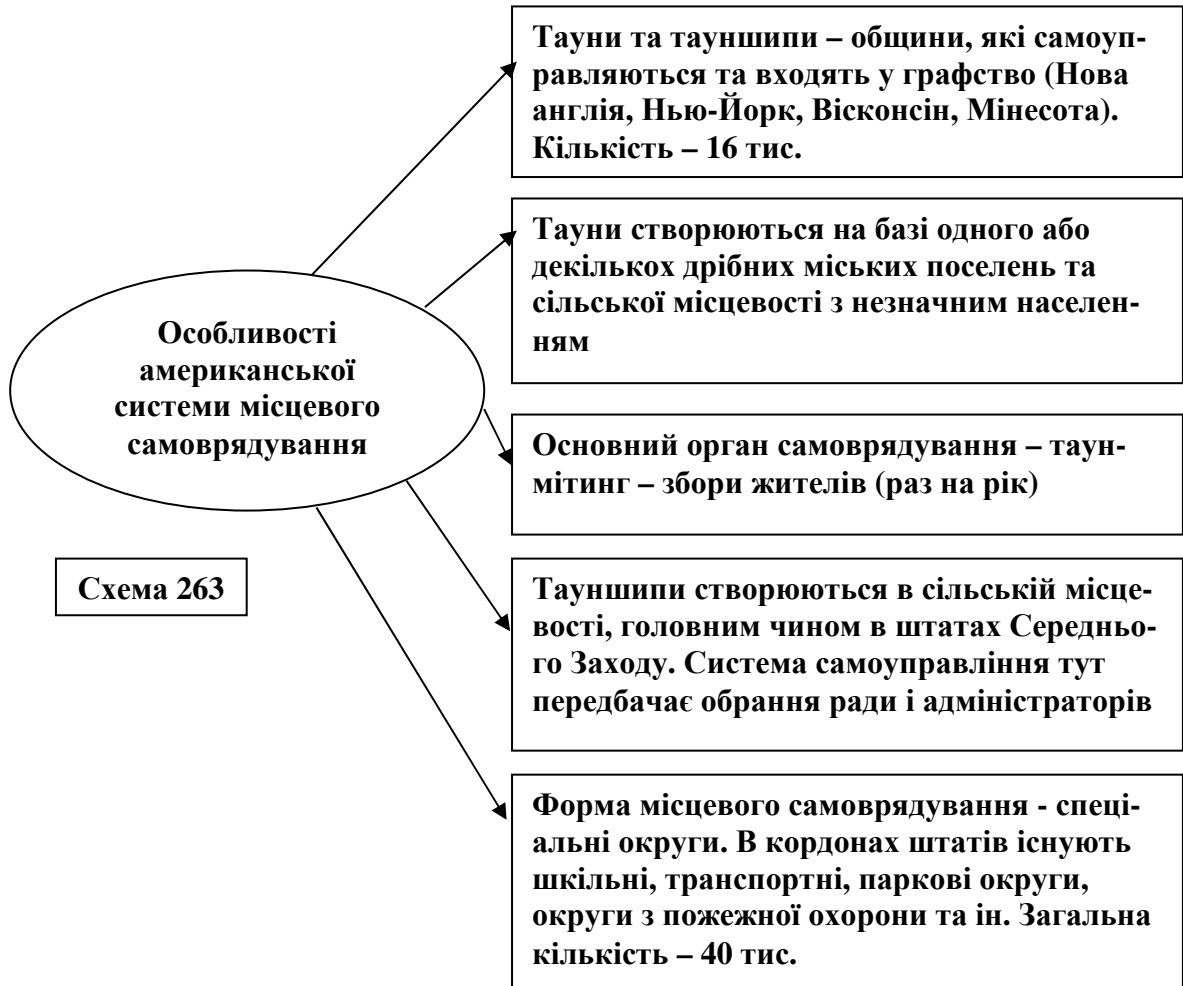

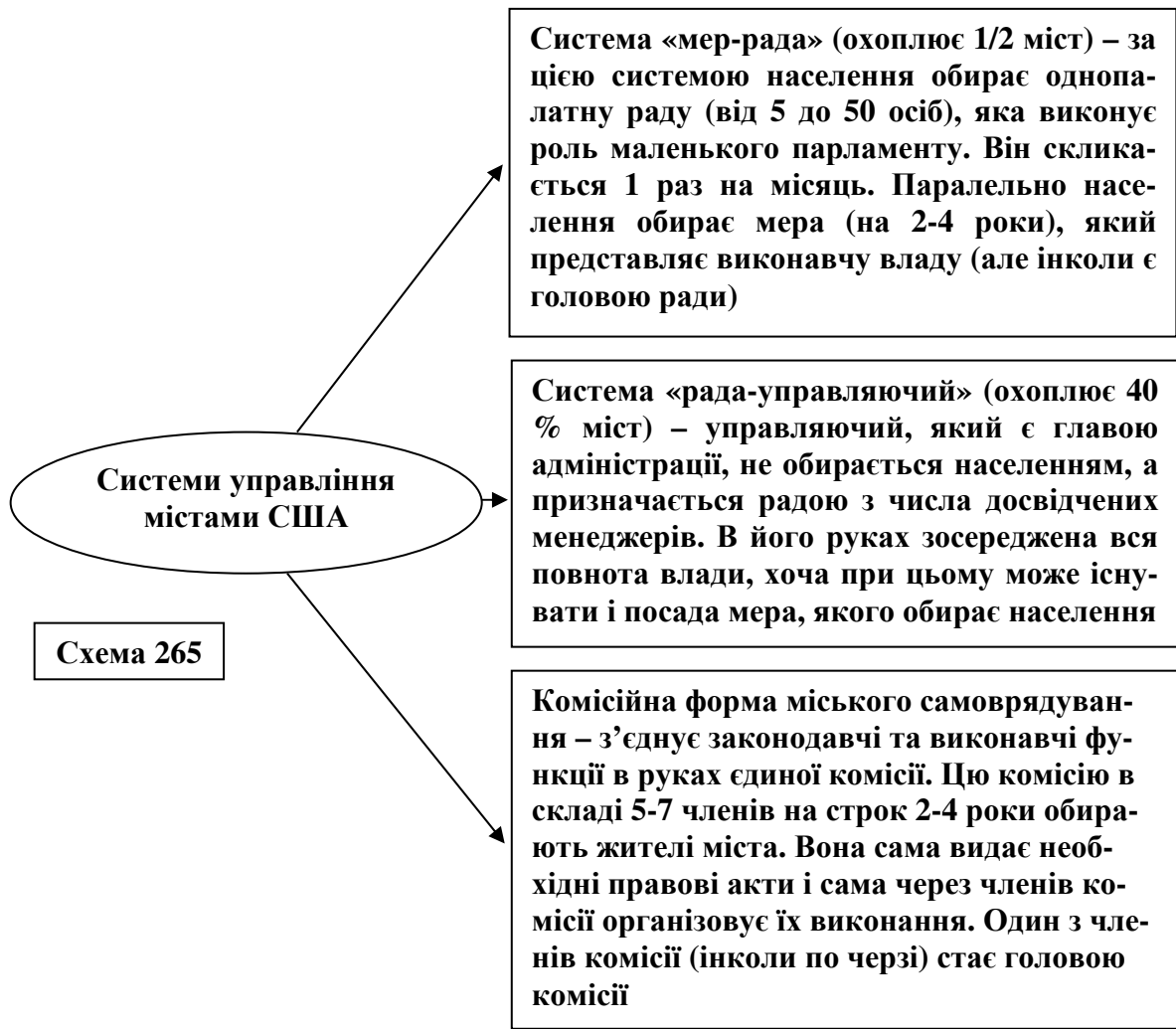

Схема 265

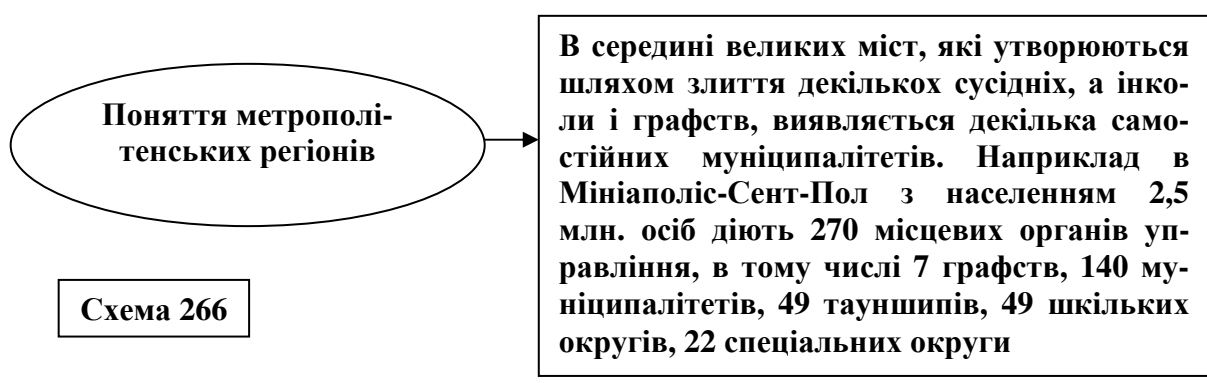
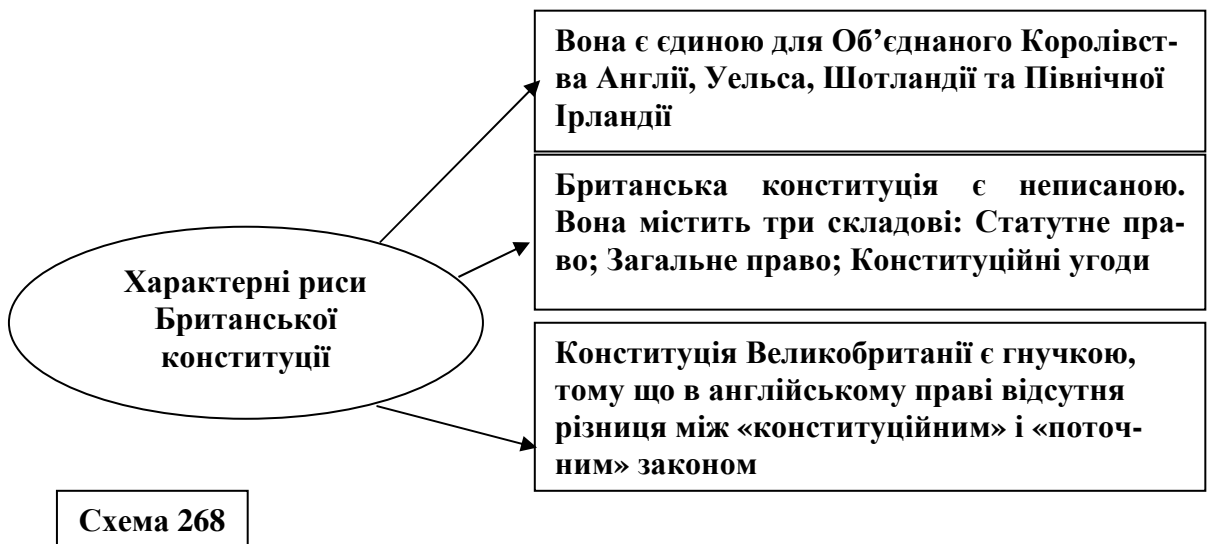
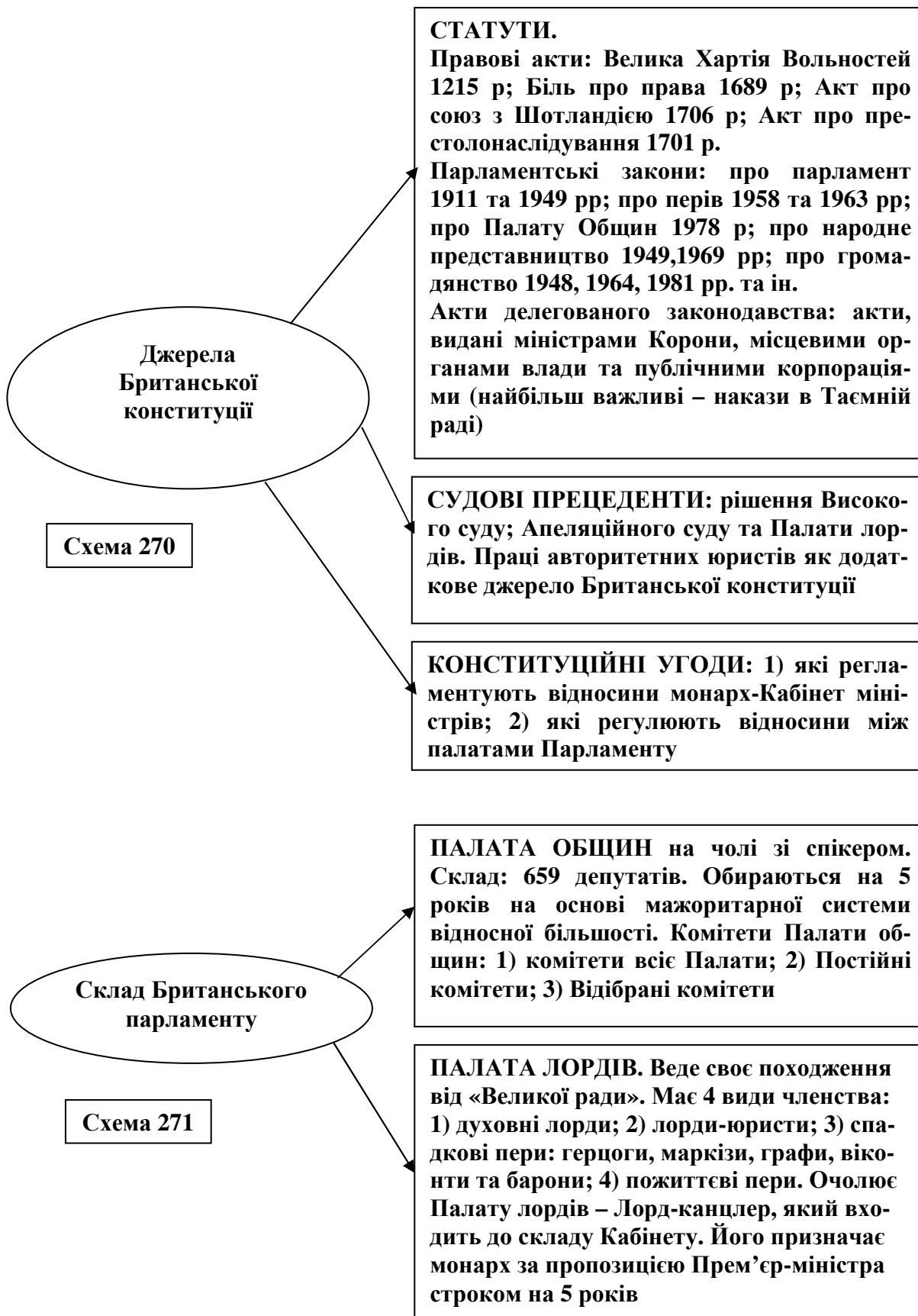
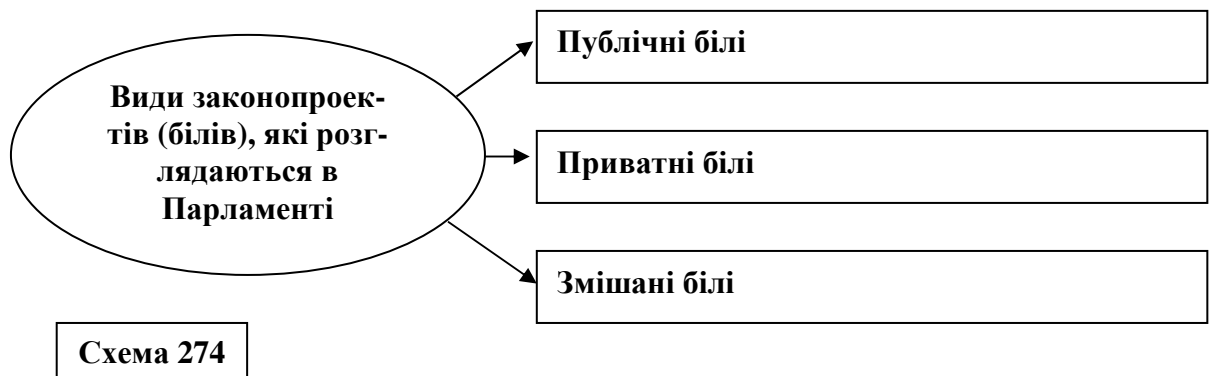
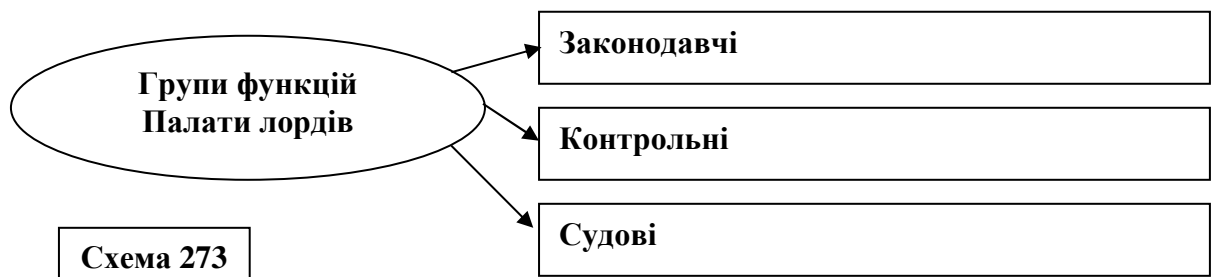
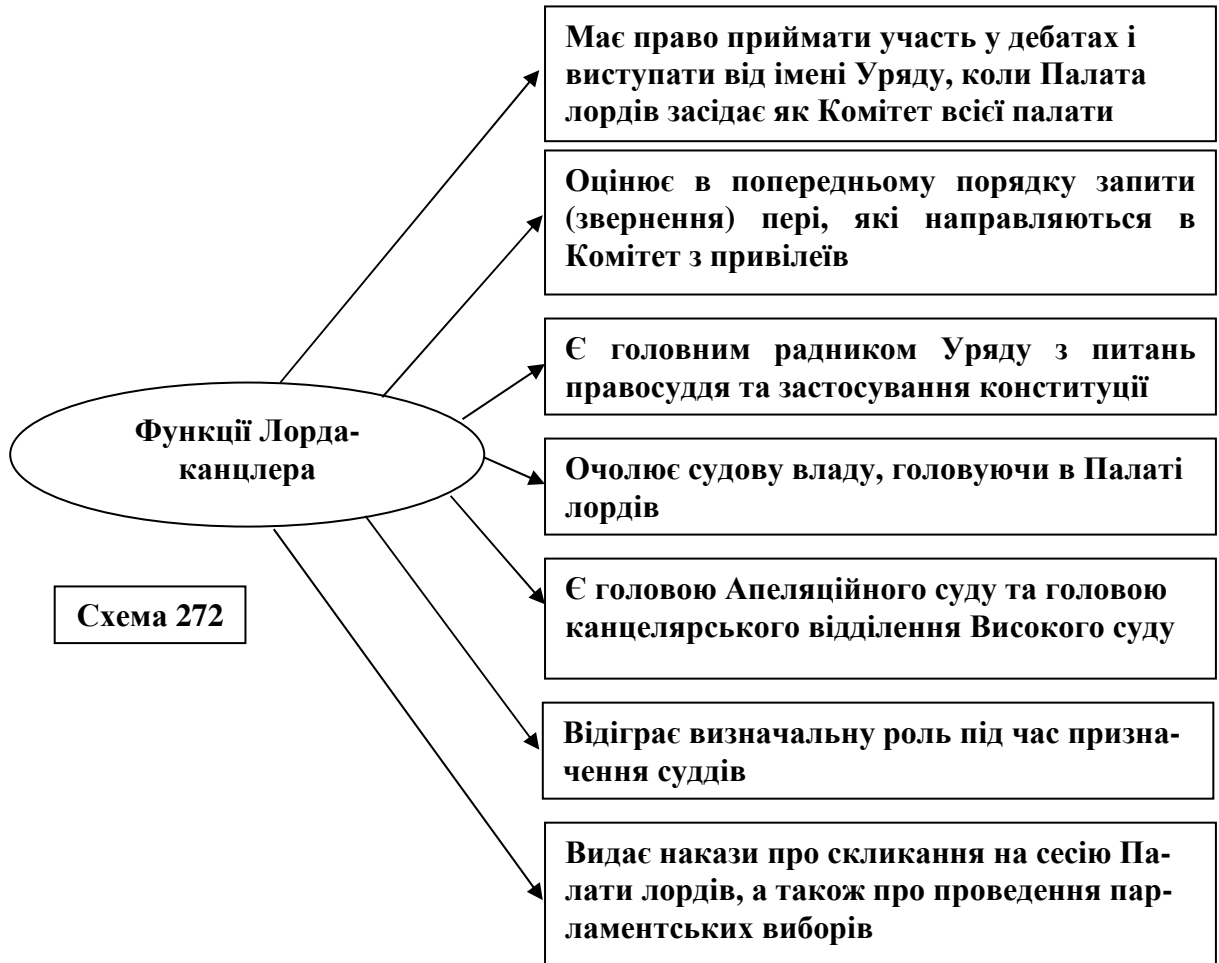

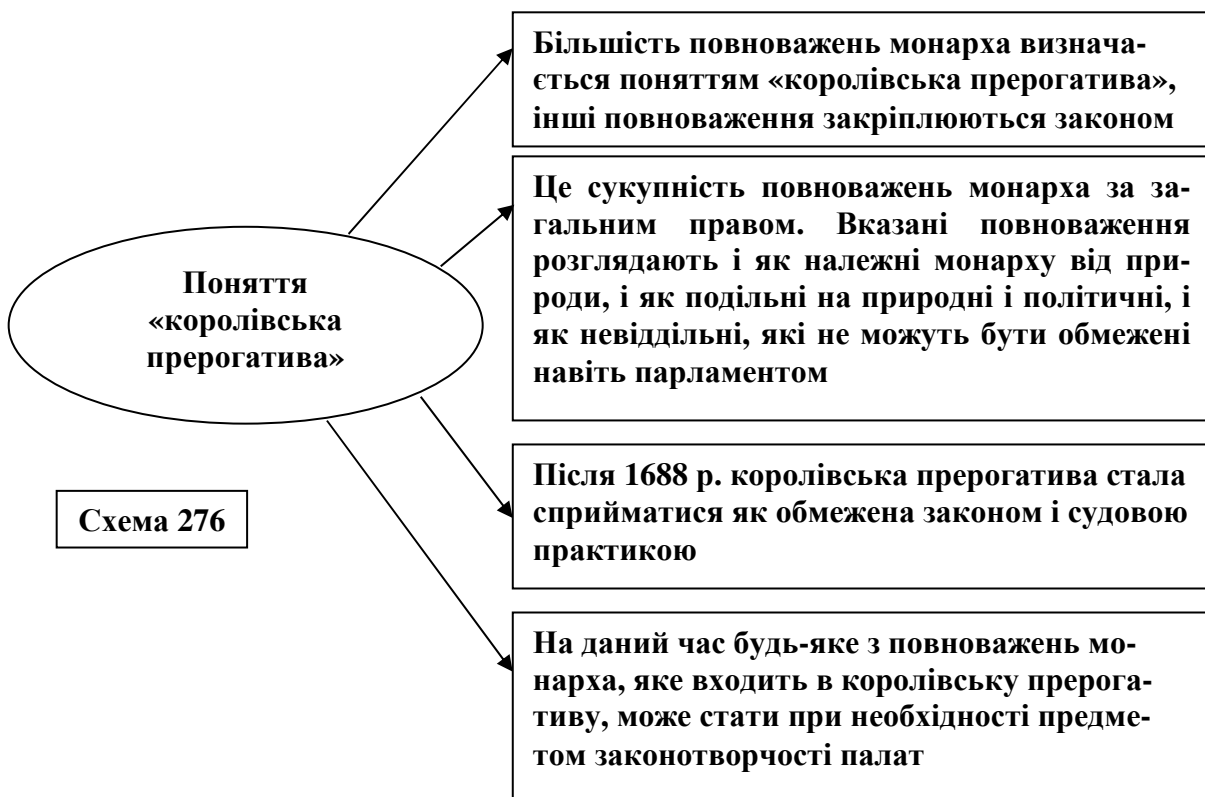
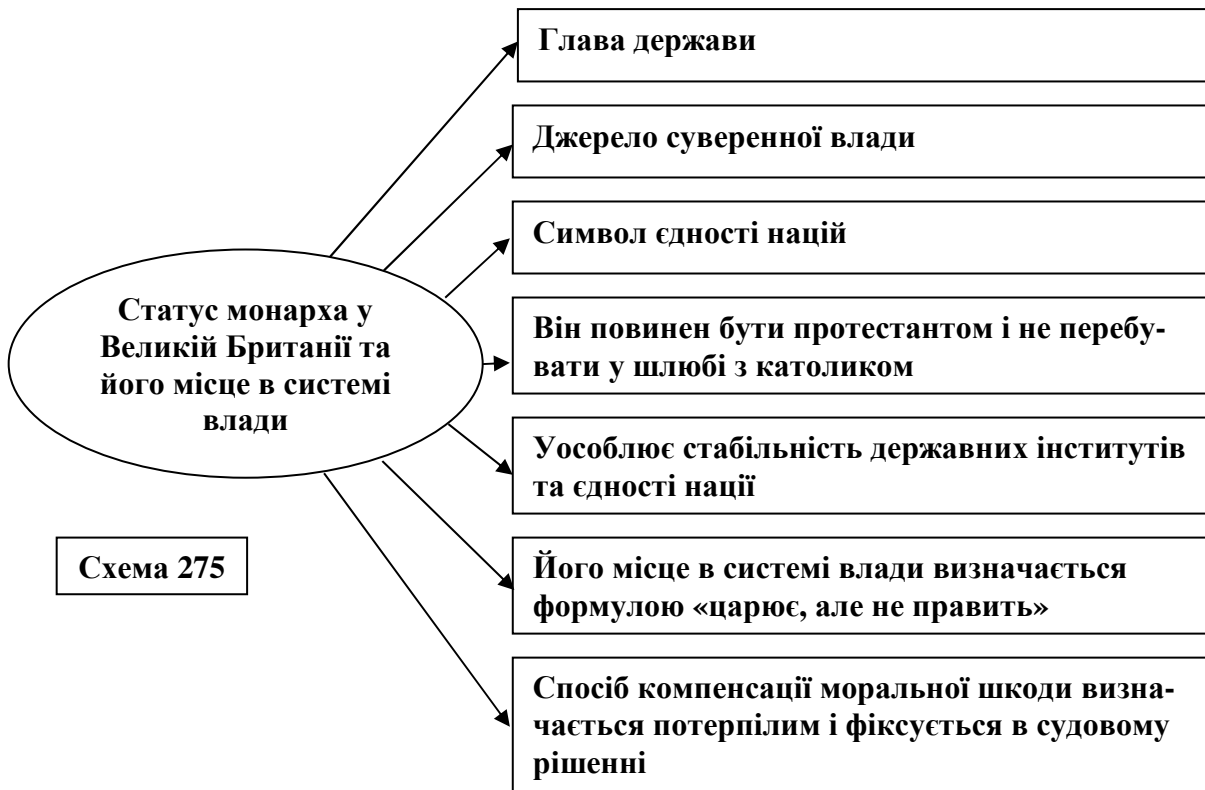
Схема 266

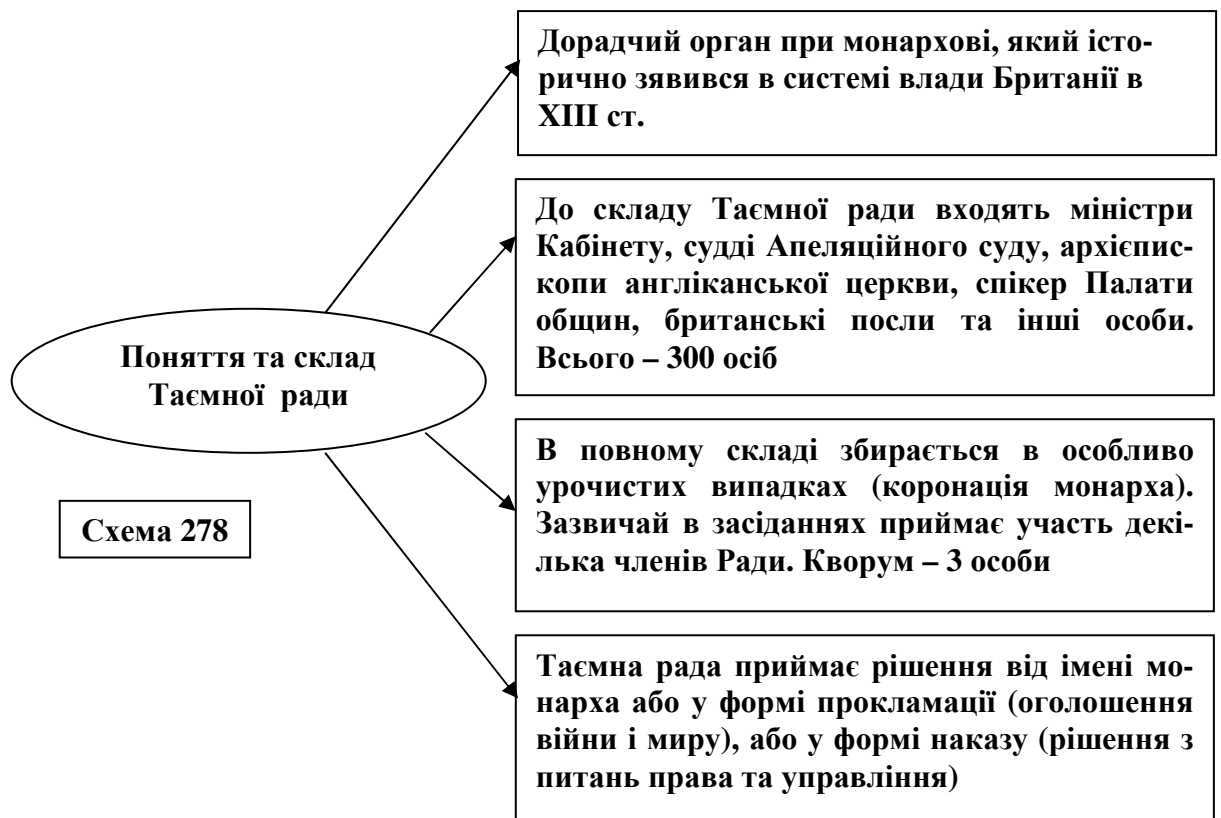
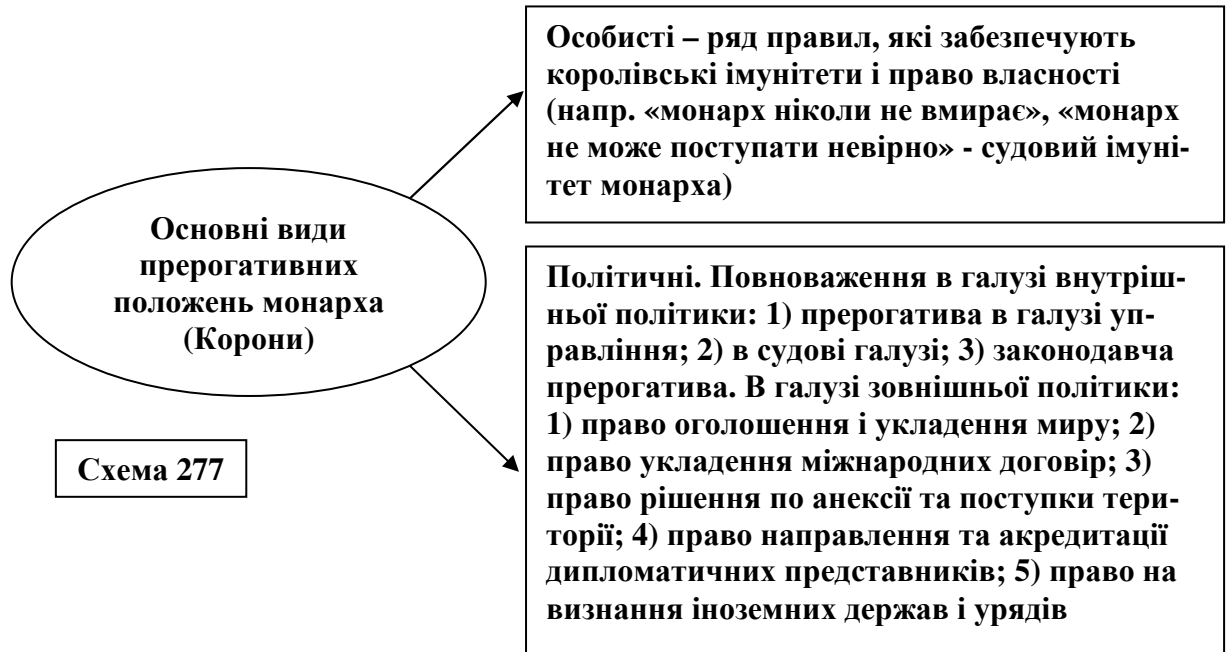
Глава 15. Конституційна система Великої Британії

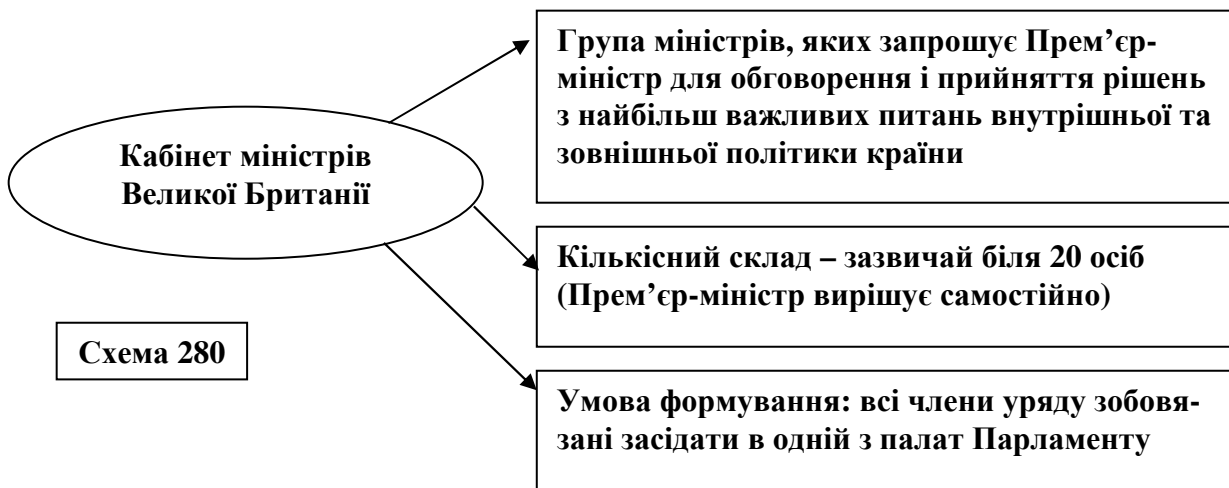
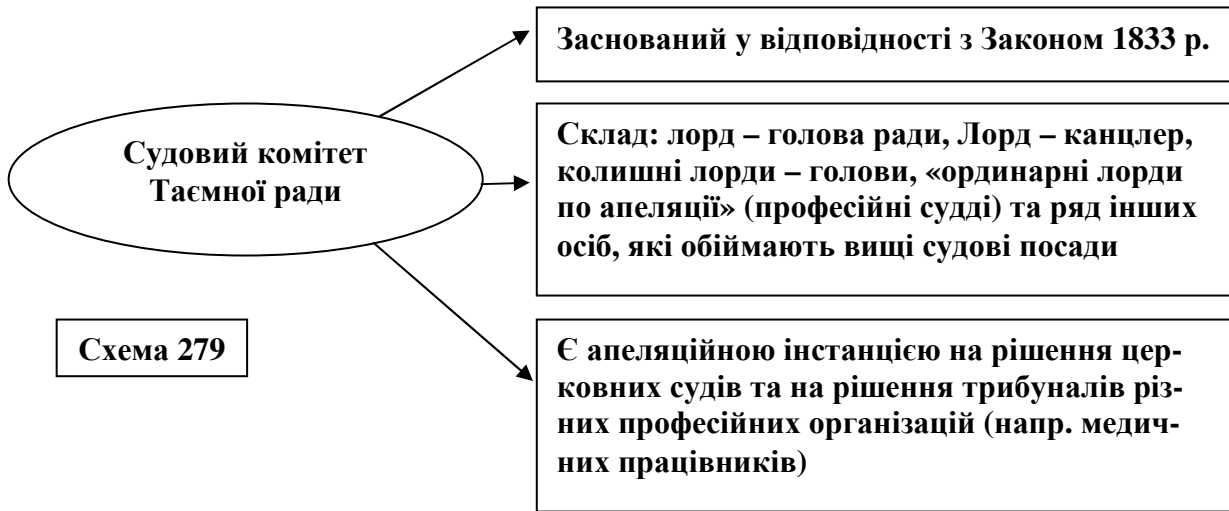

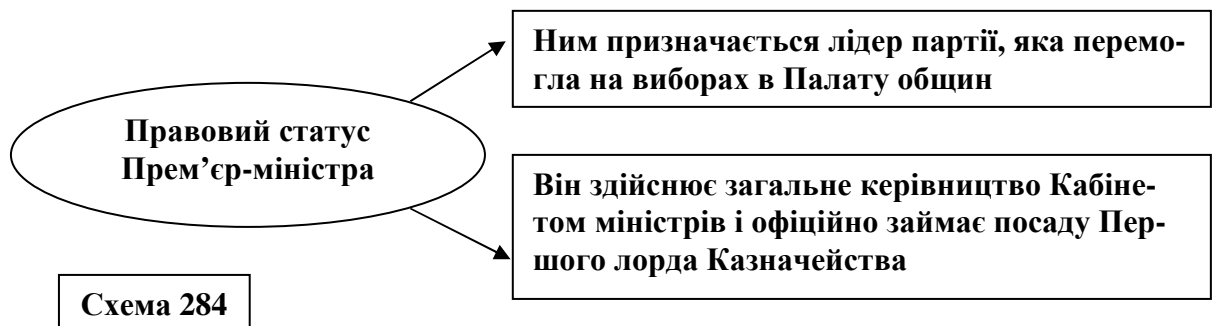
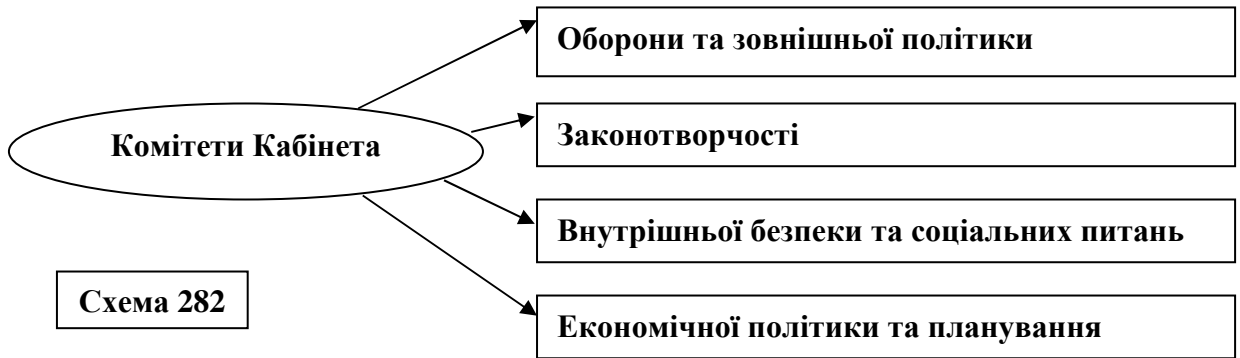

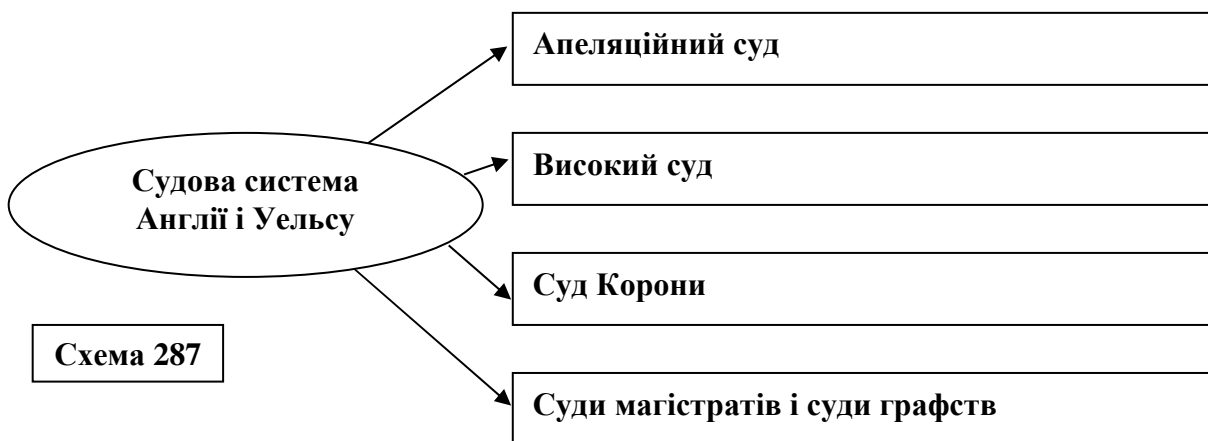
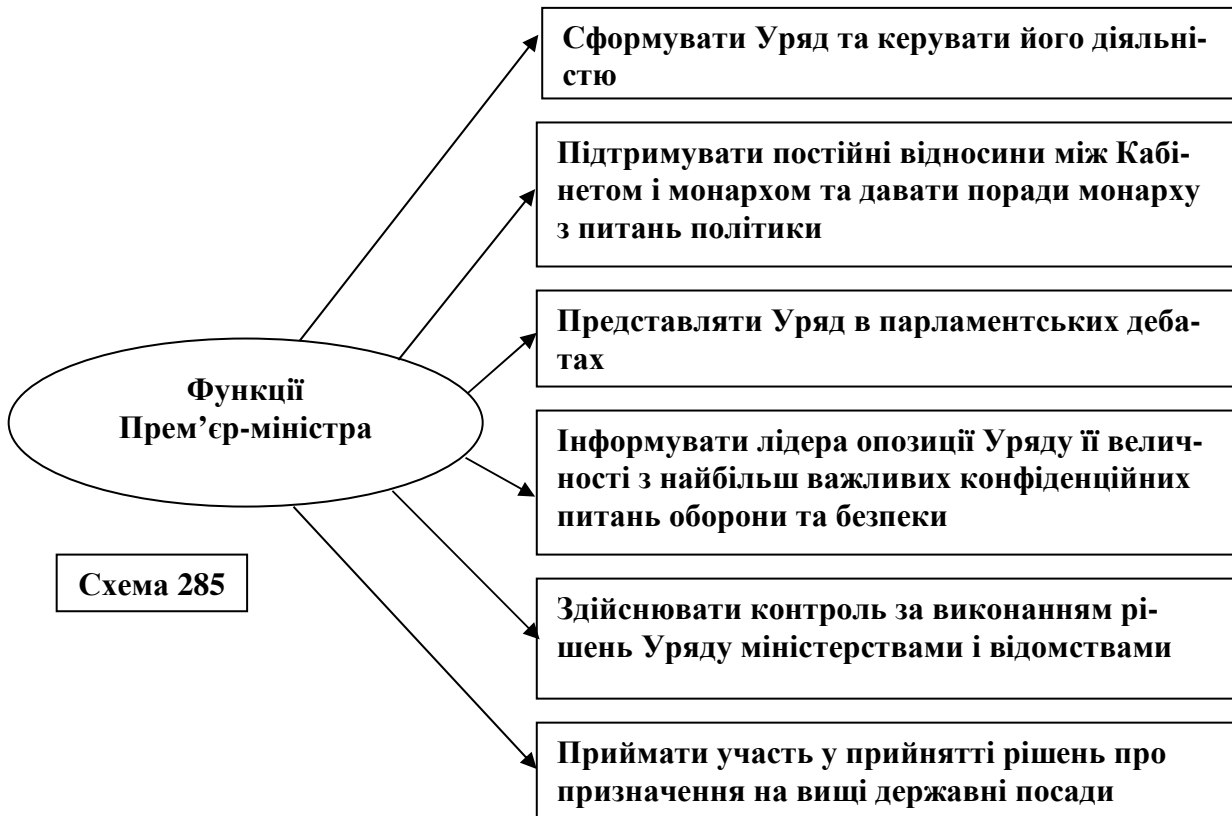

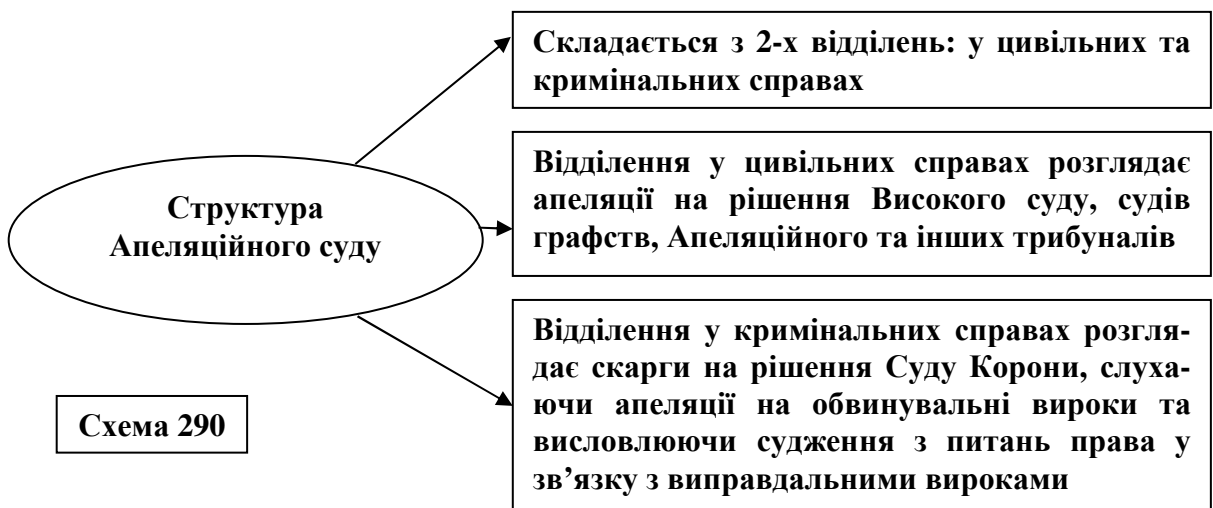
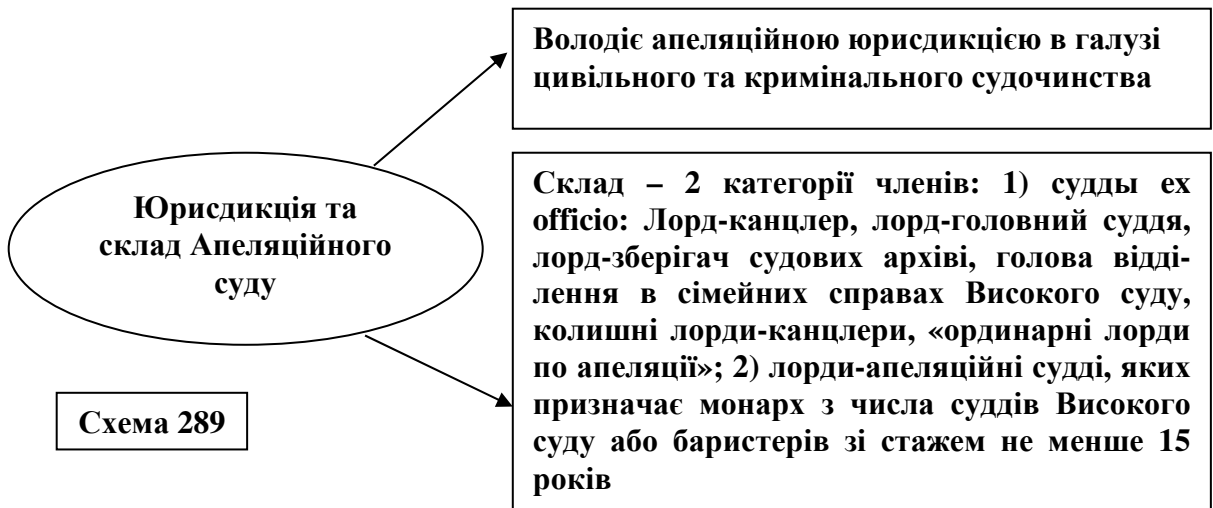
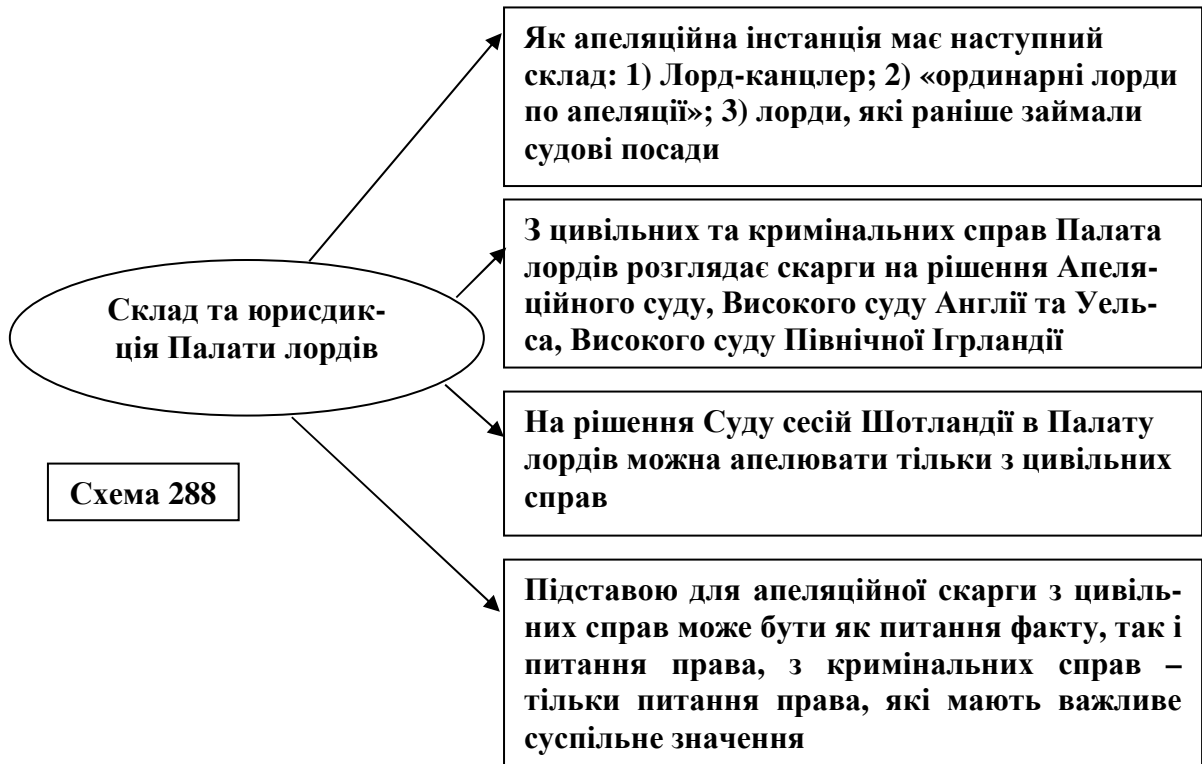

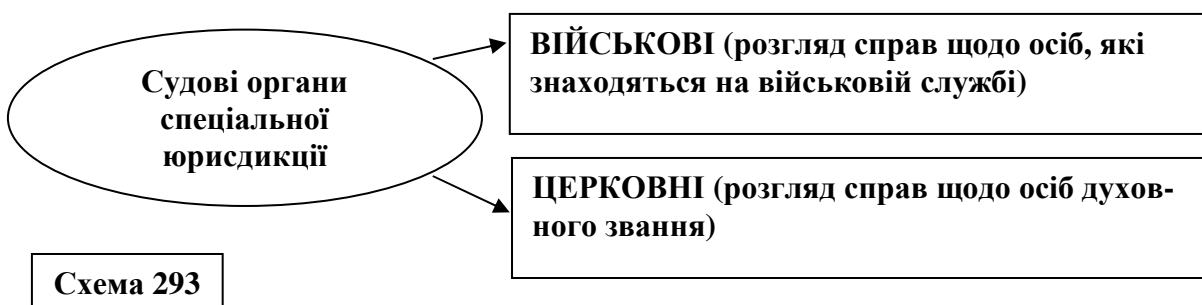
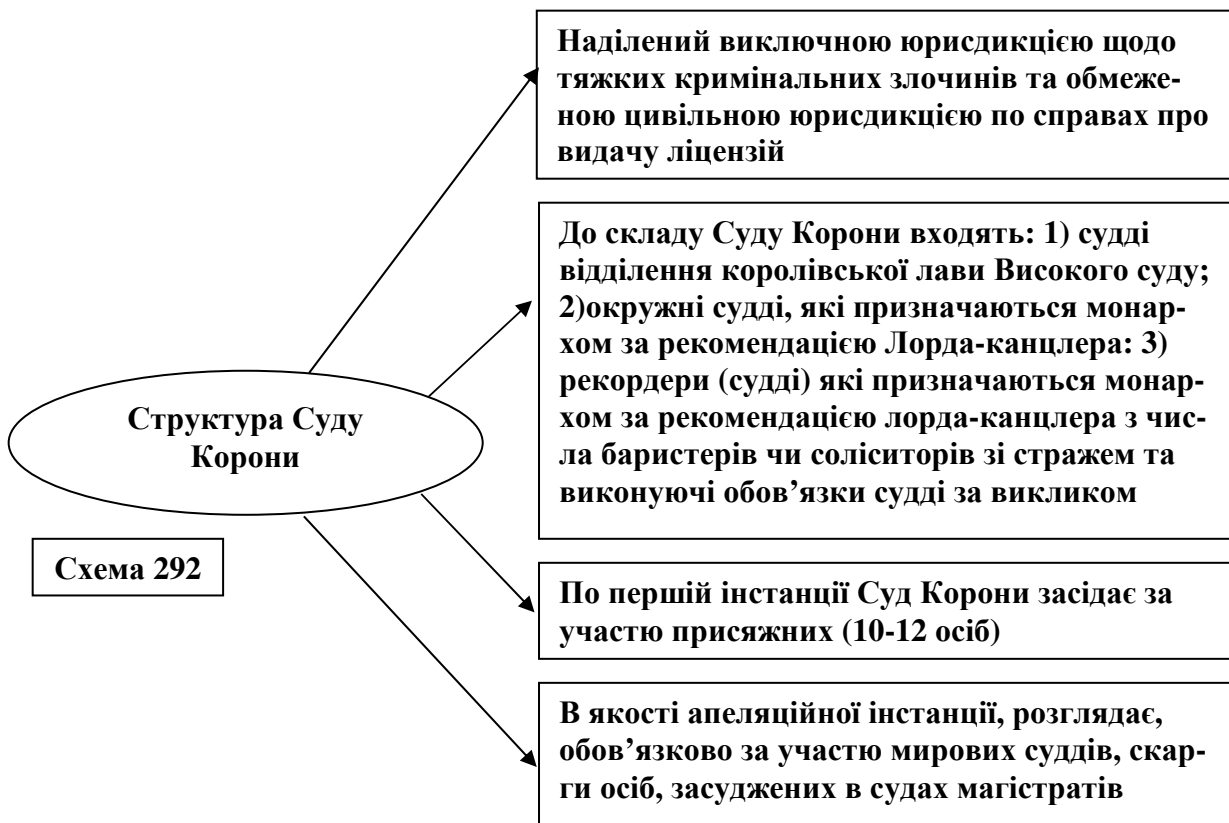
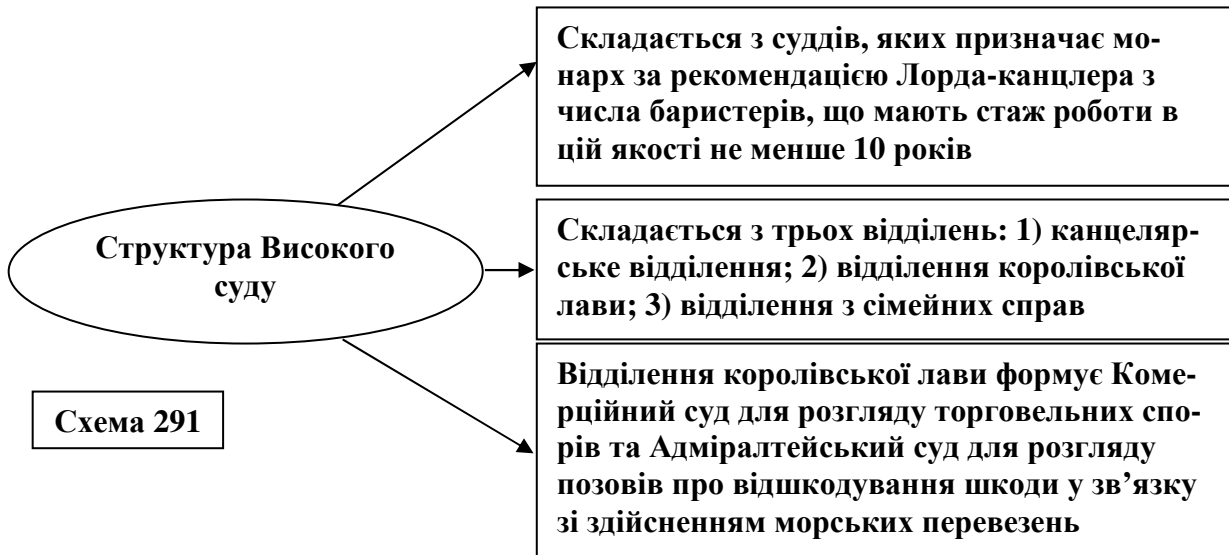

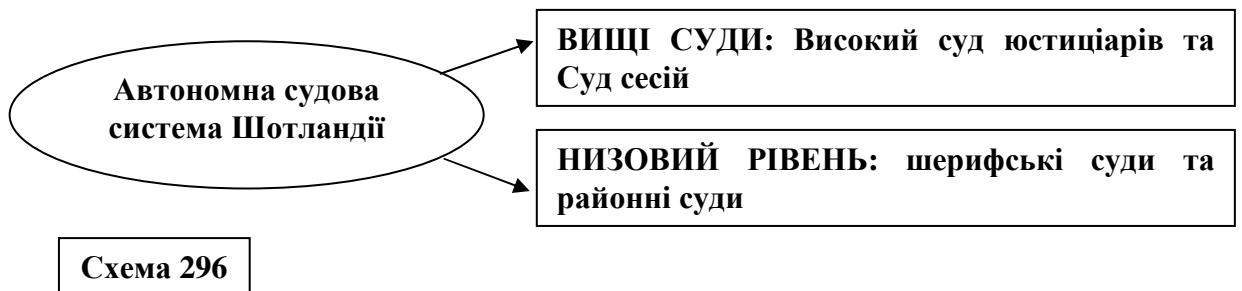
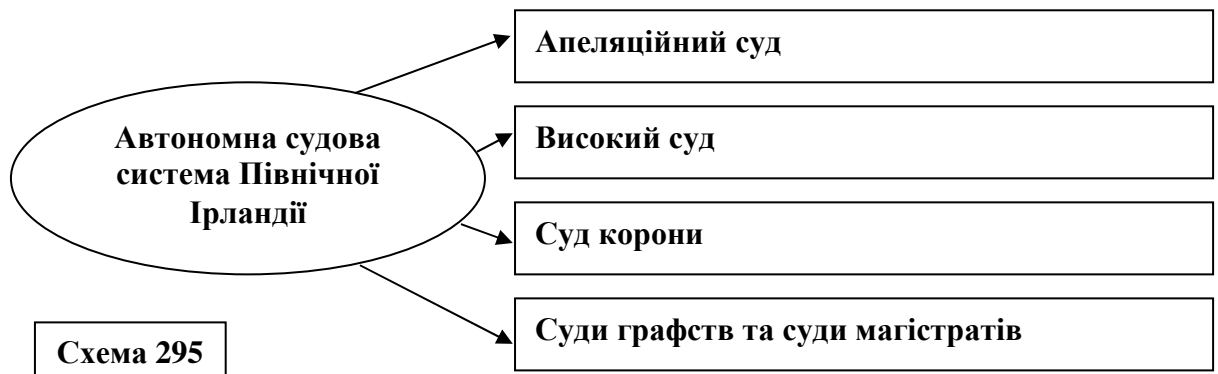
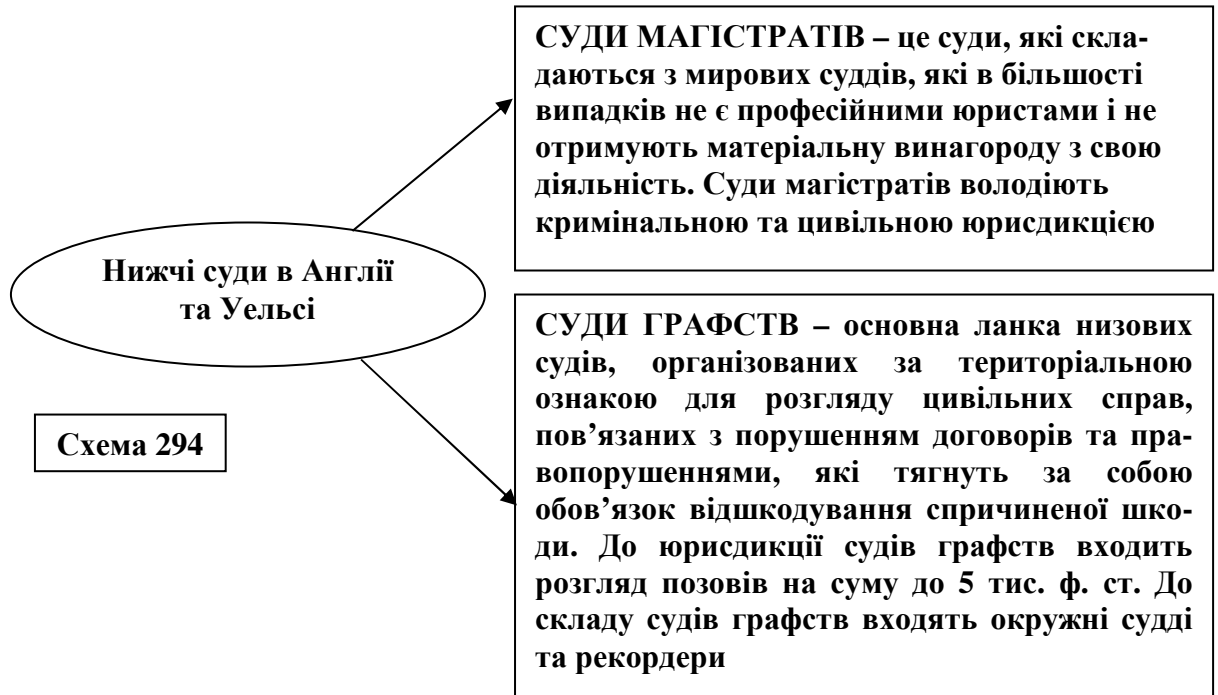

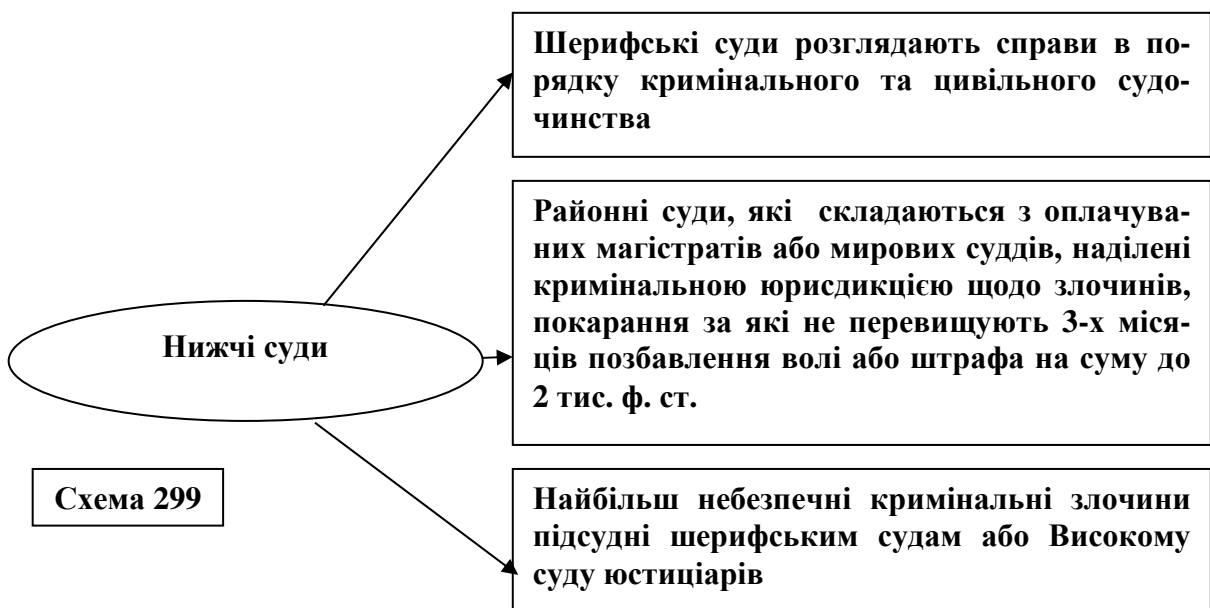
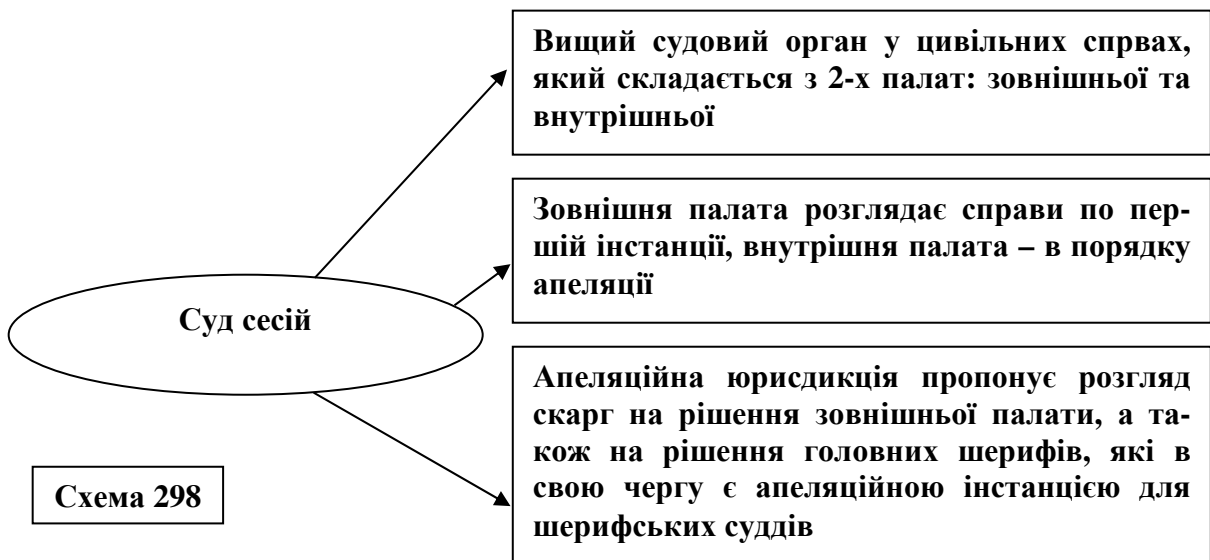

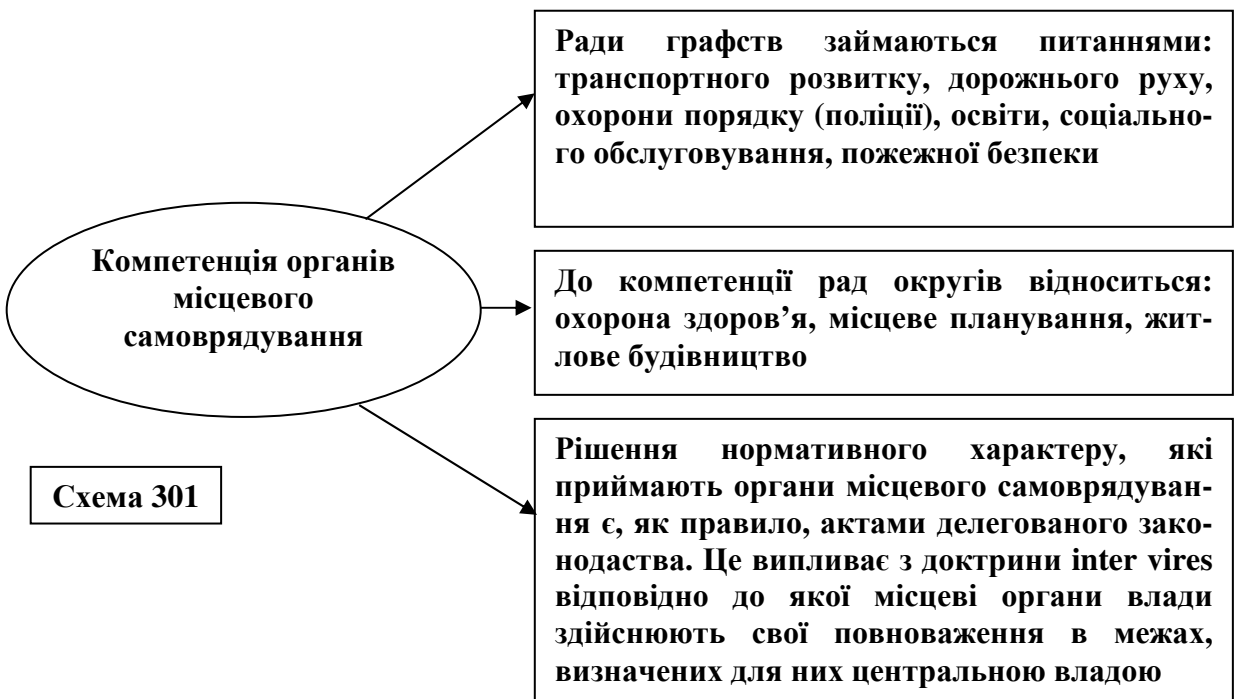
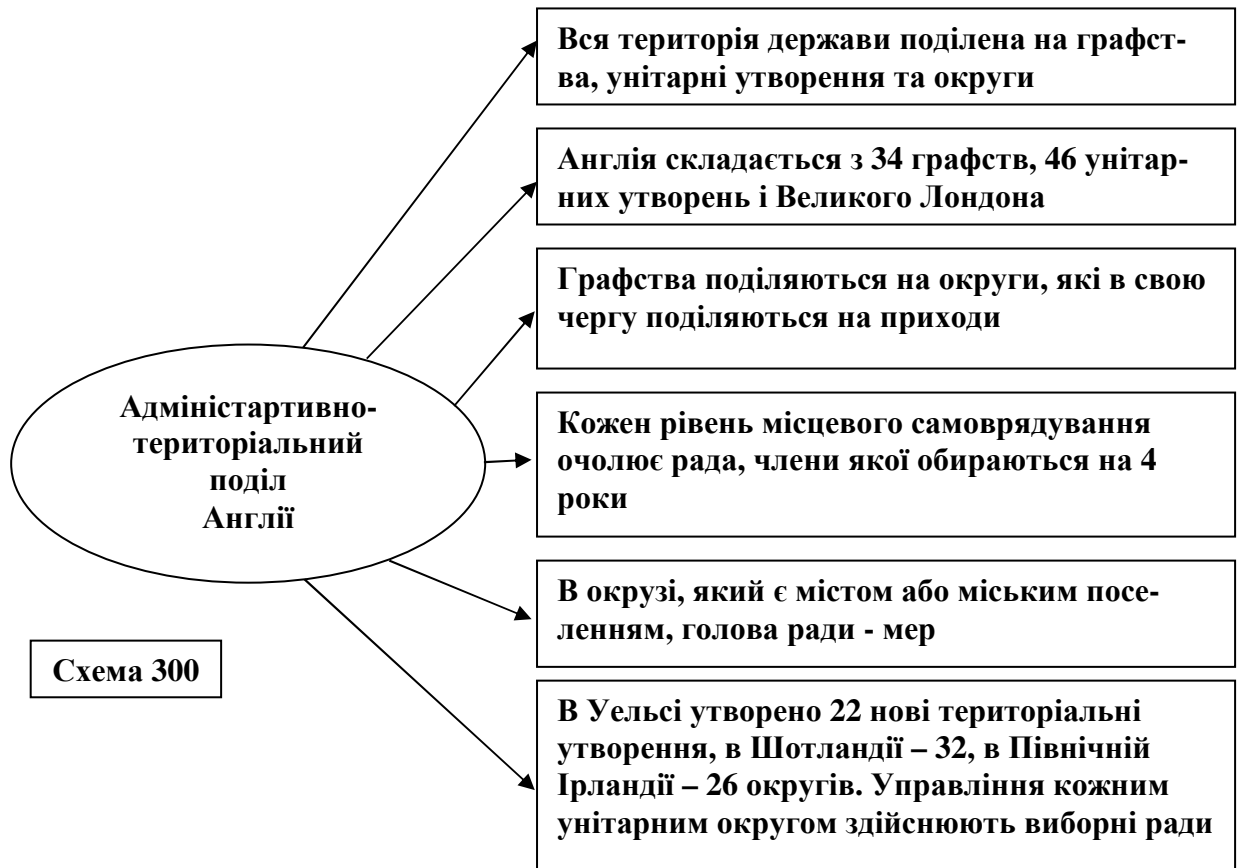

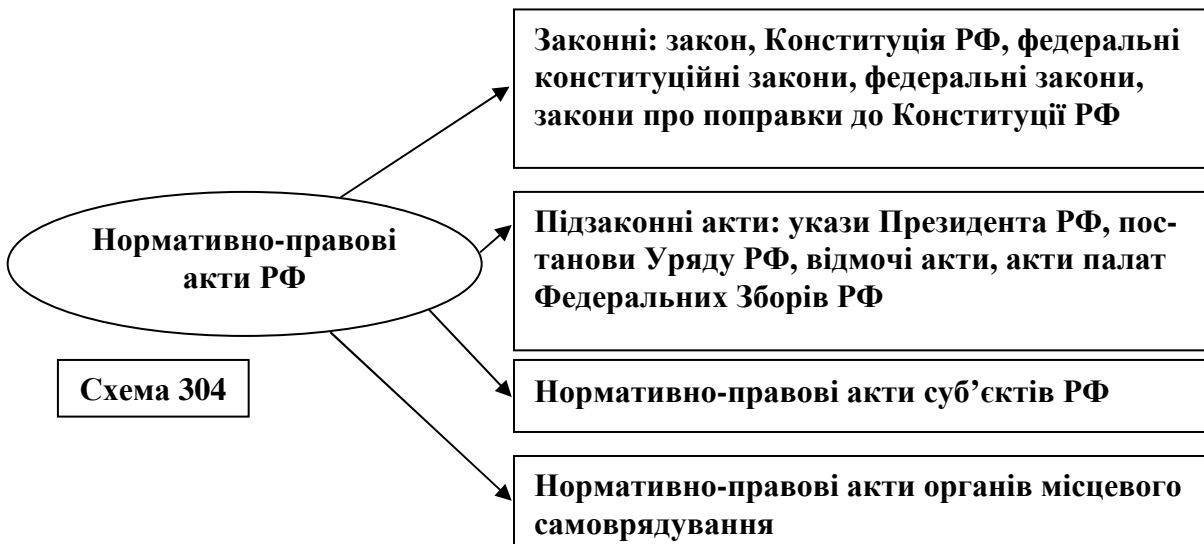
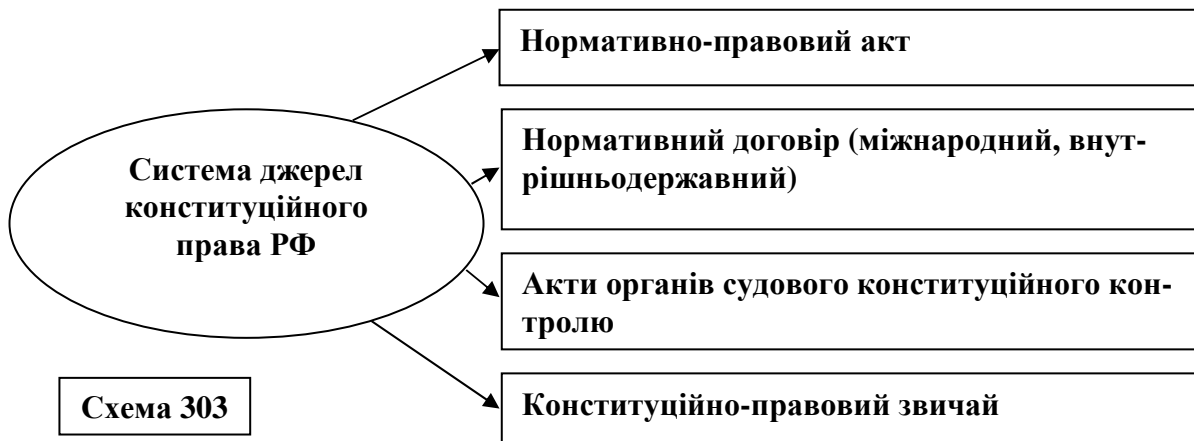
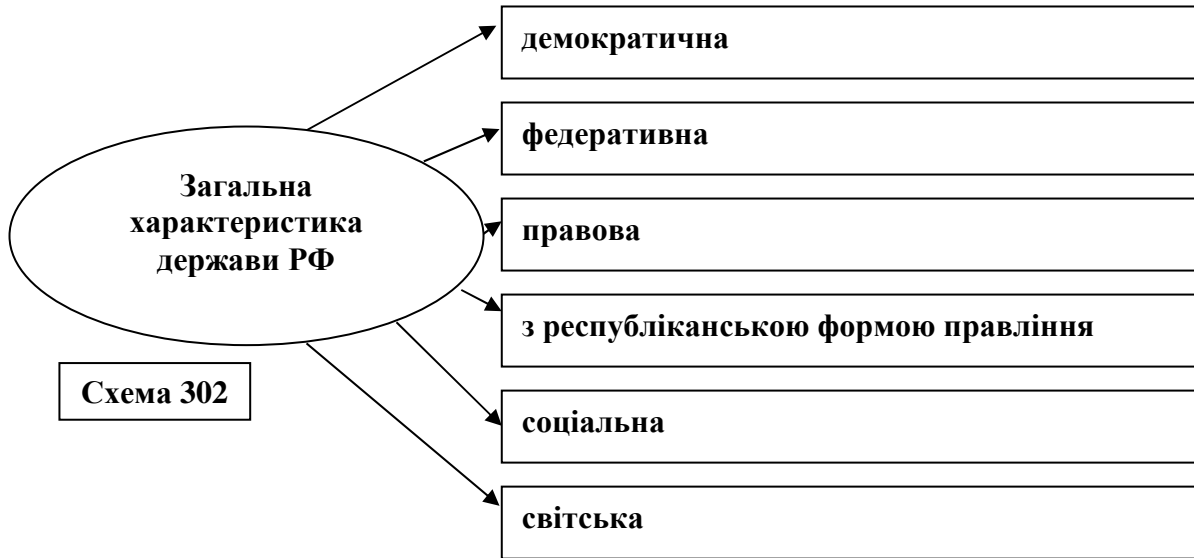

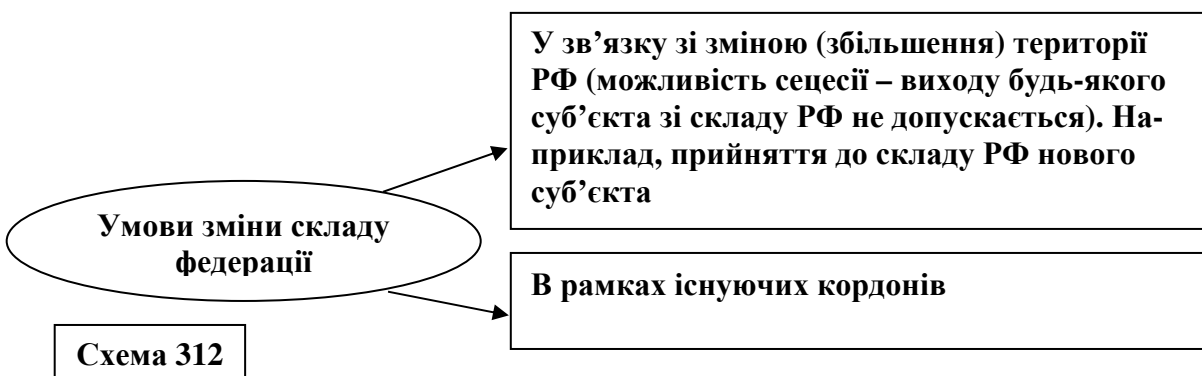
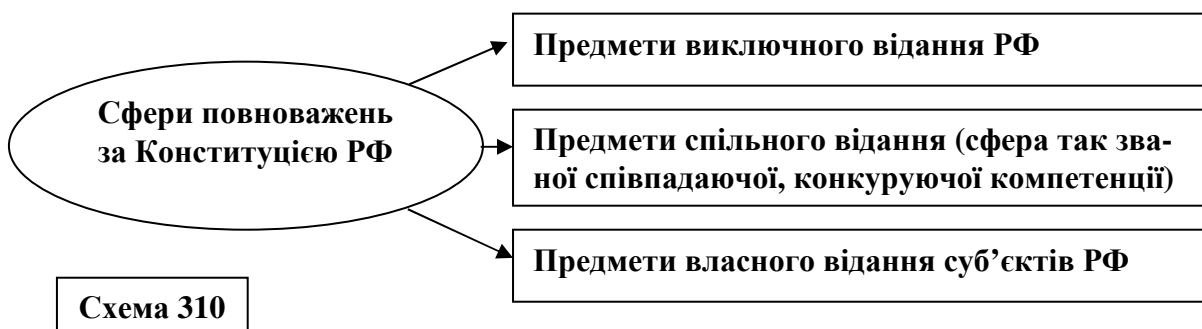
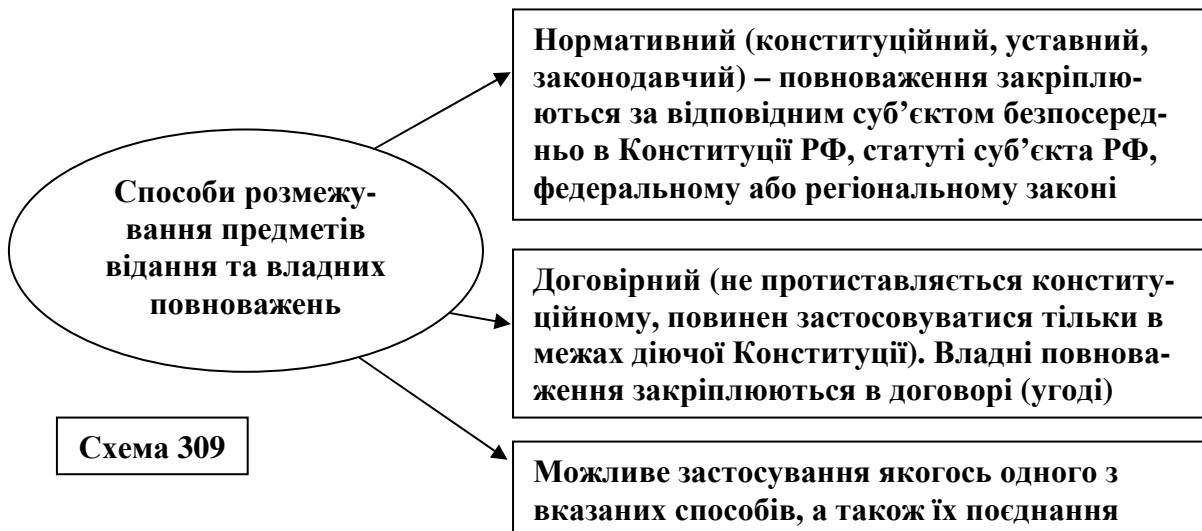

Глава 16. Конституційна система Російської Федерації

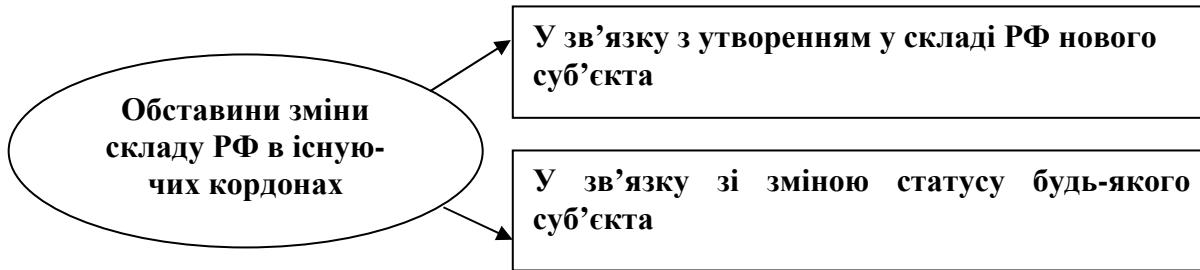

Схема 313

Схема 314

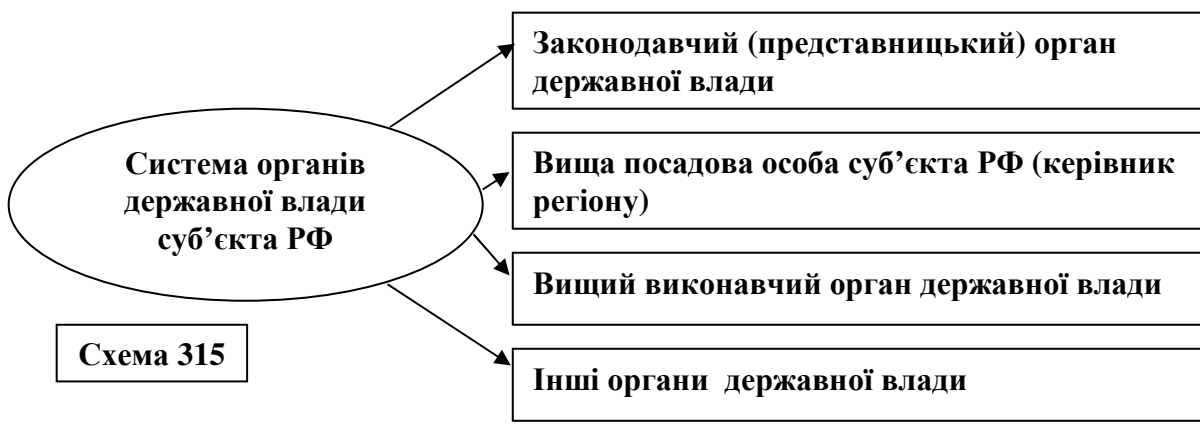

Схема 315

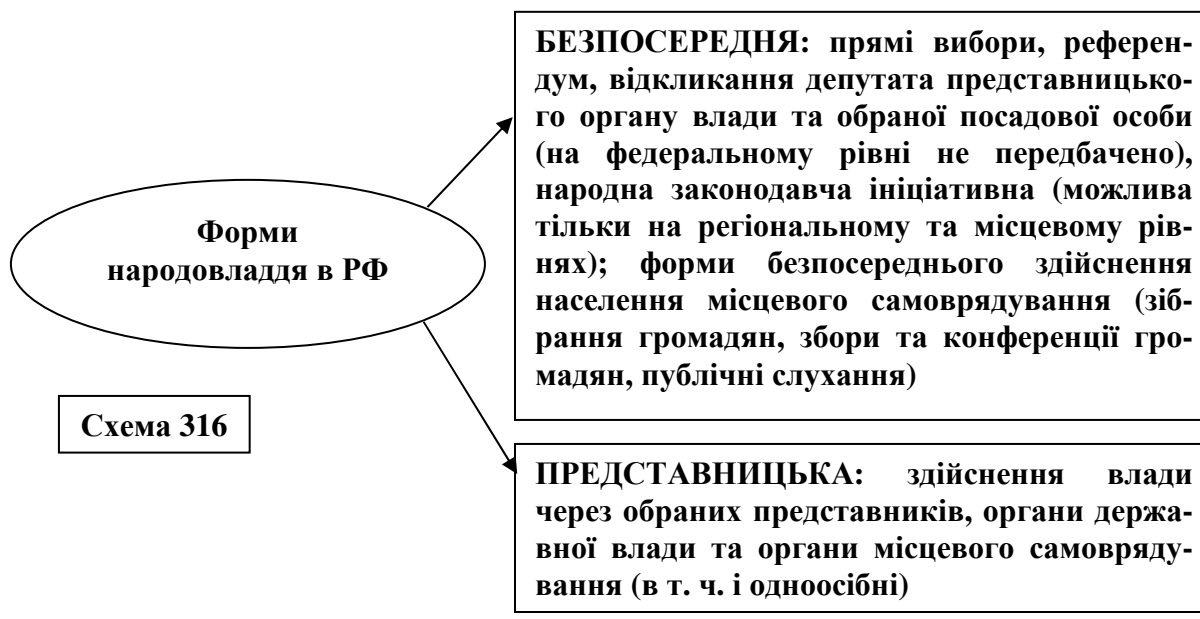
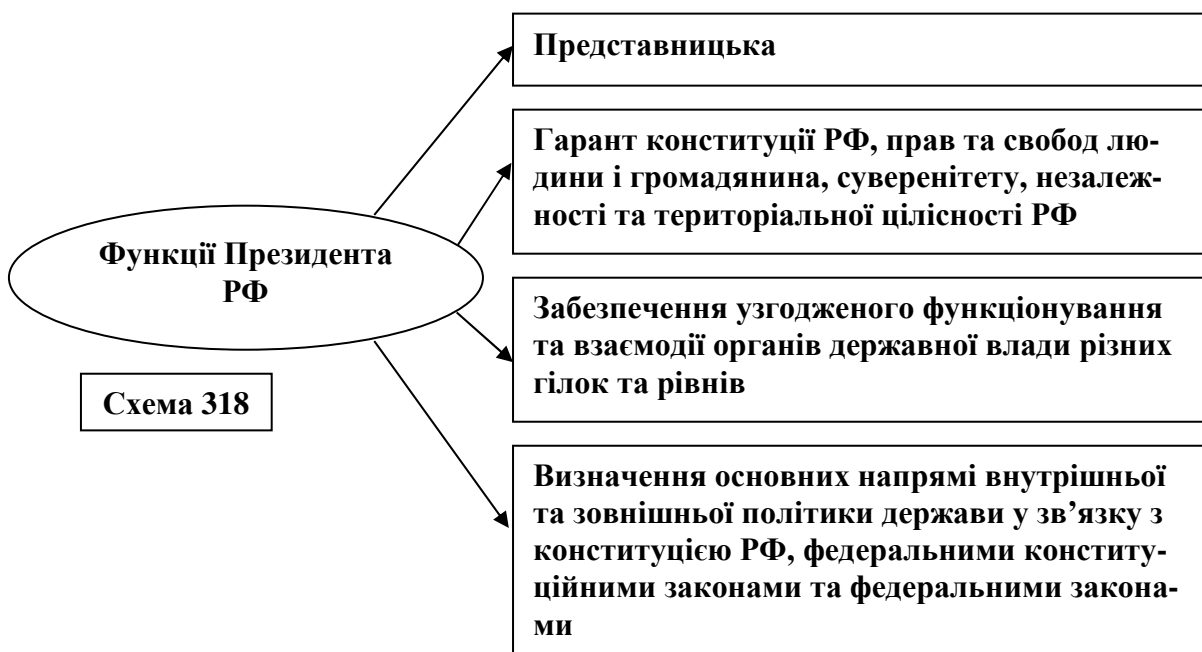
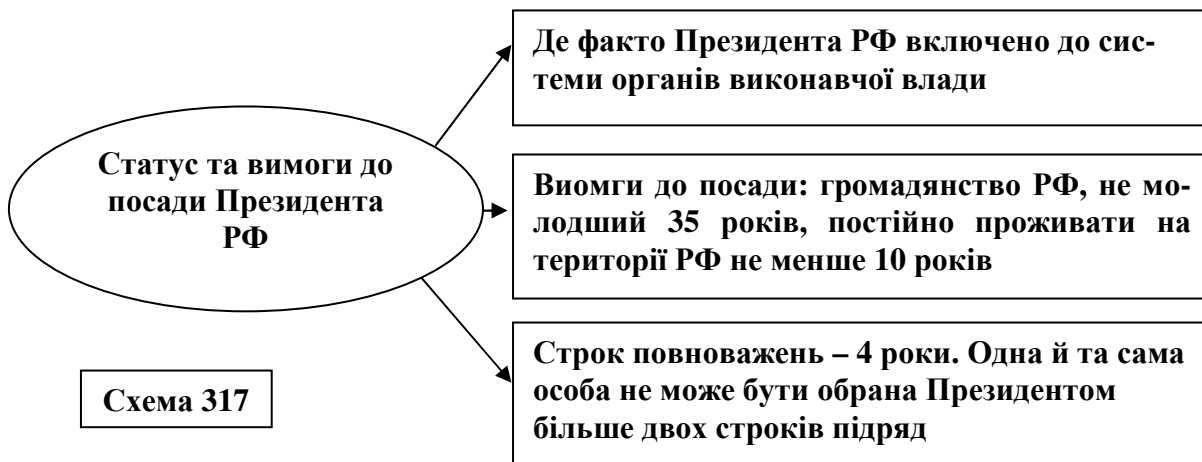

Схема 316

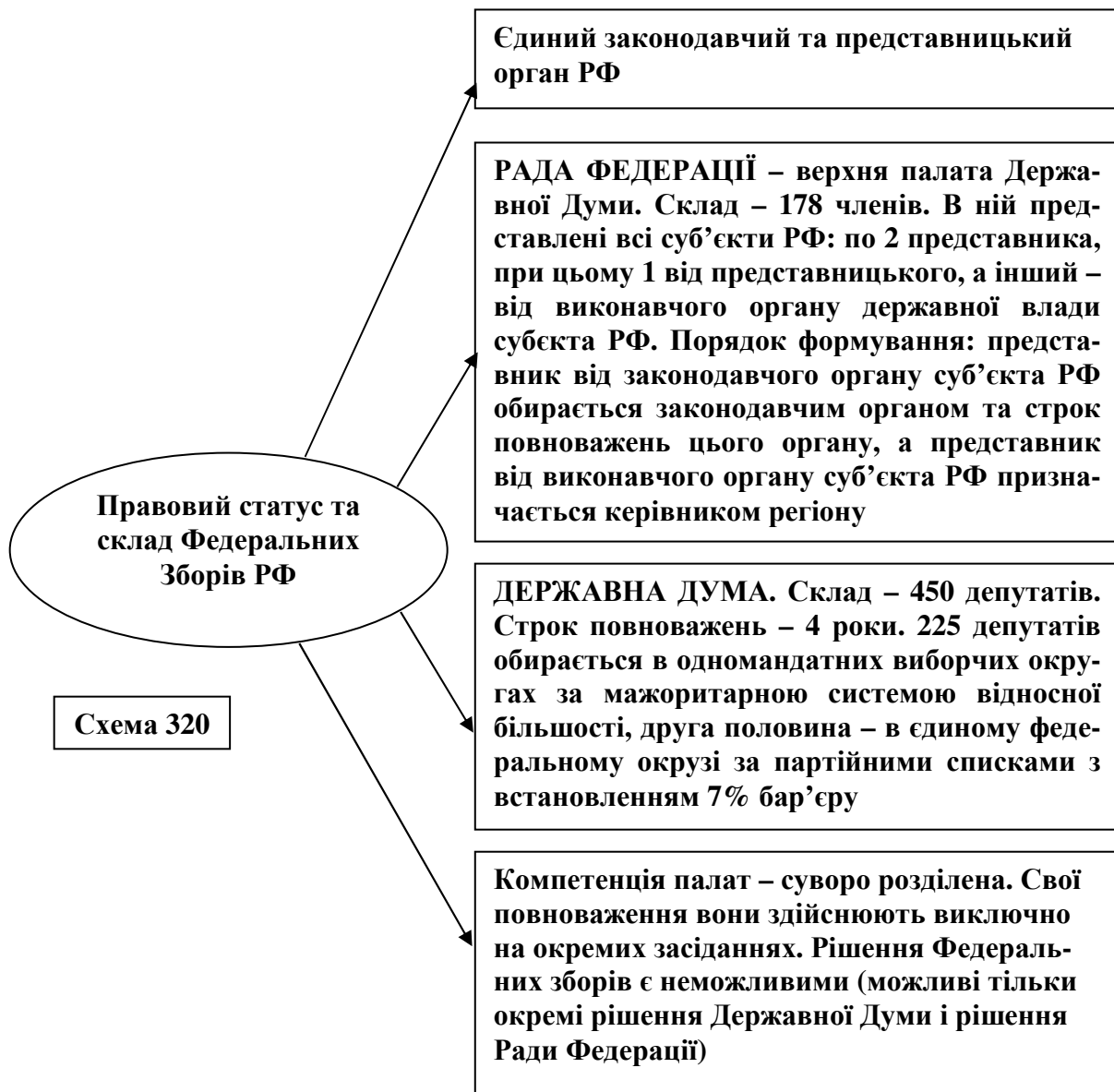
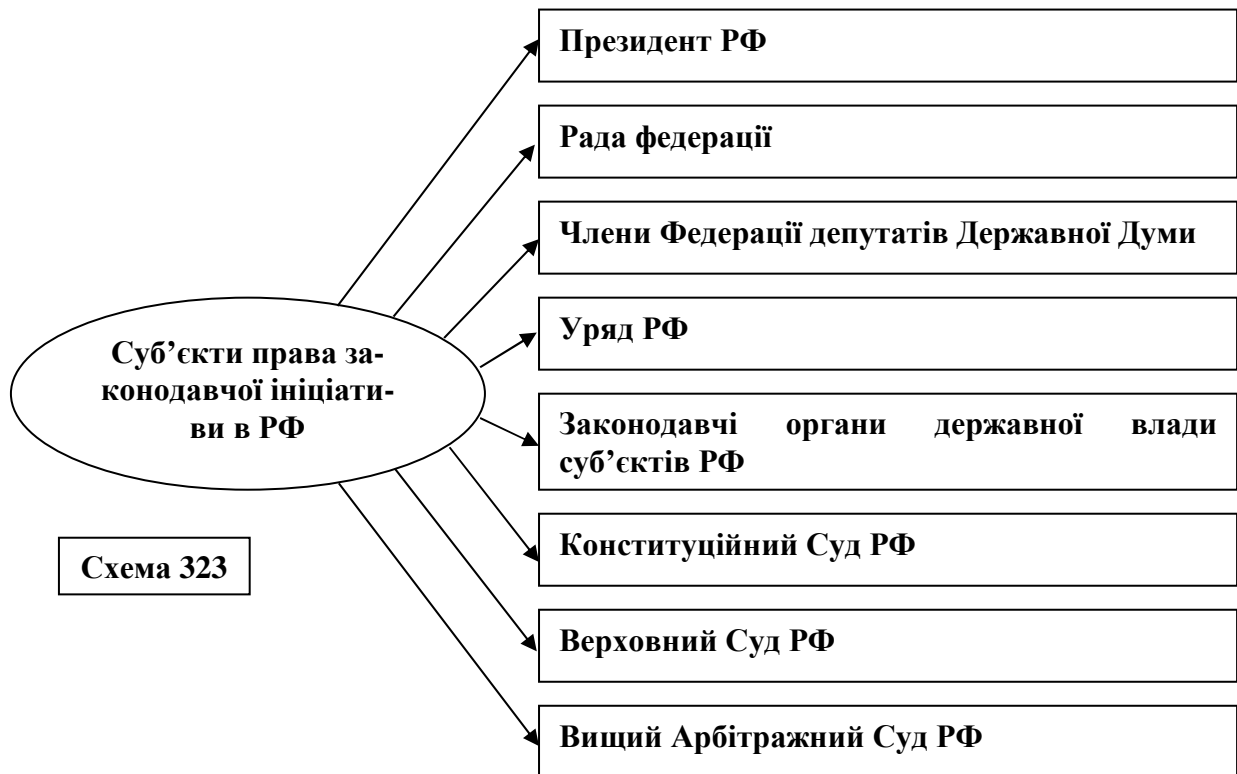
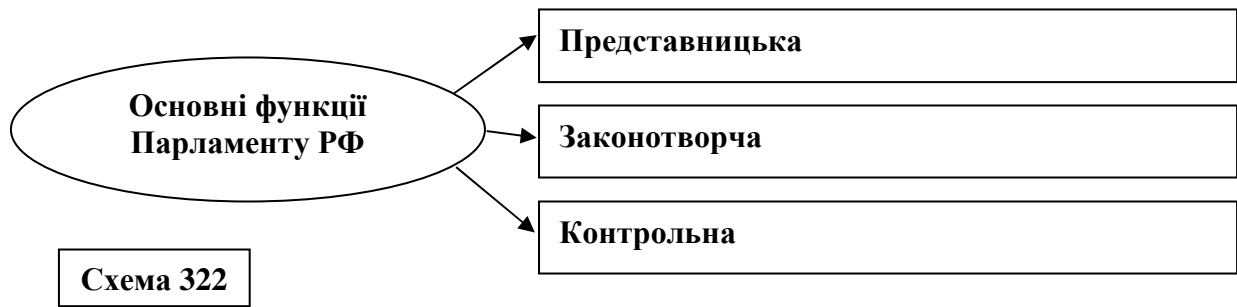
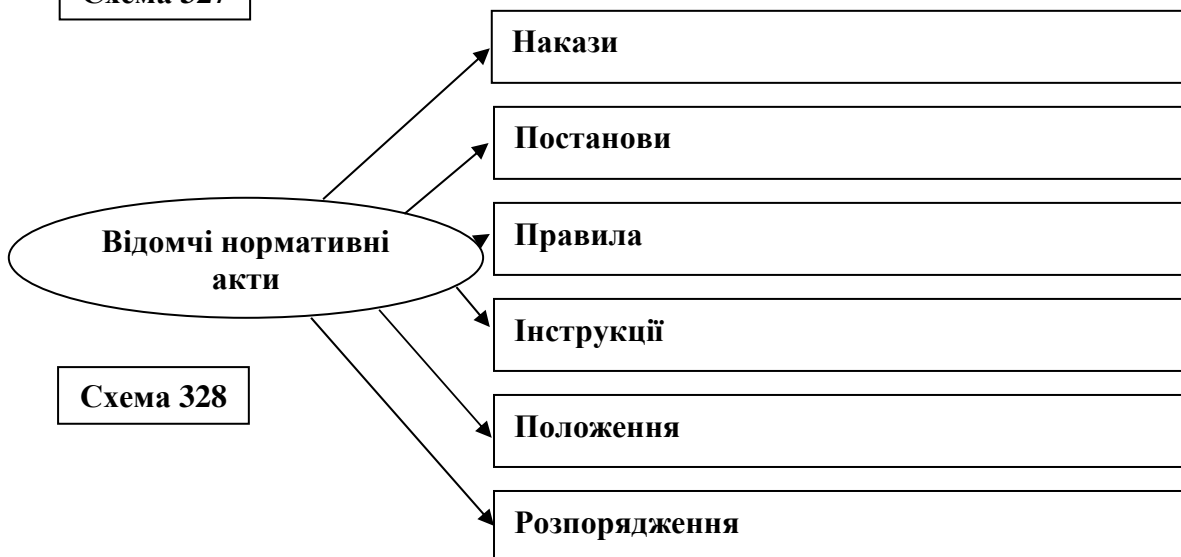
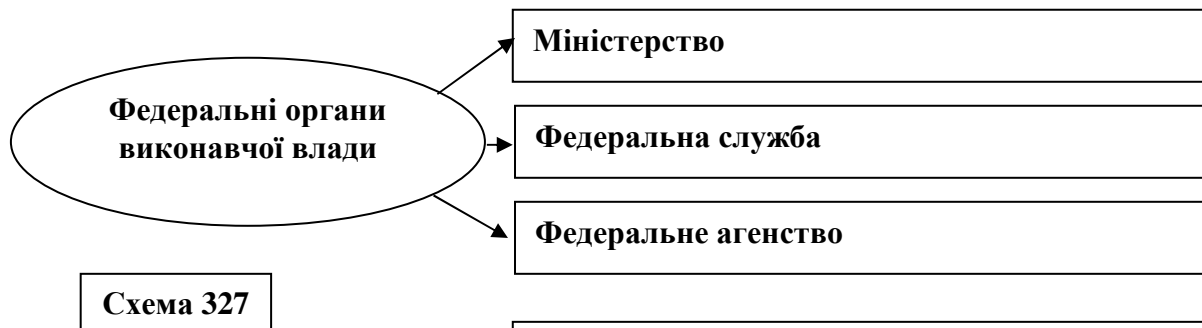
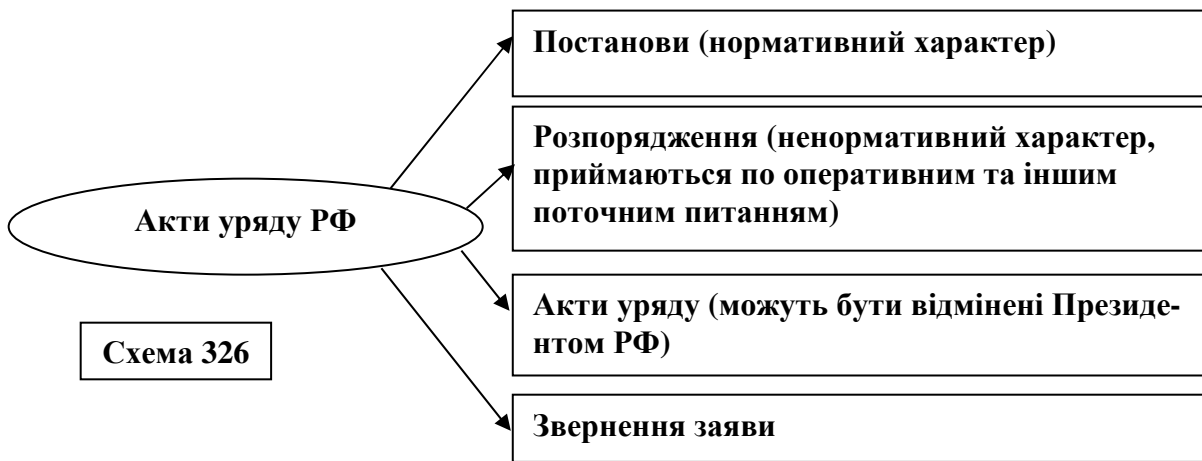
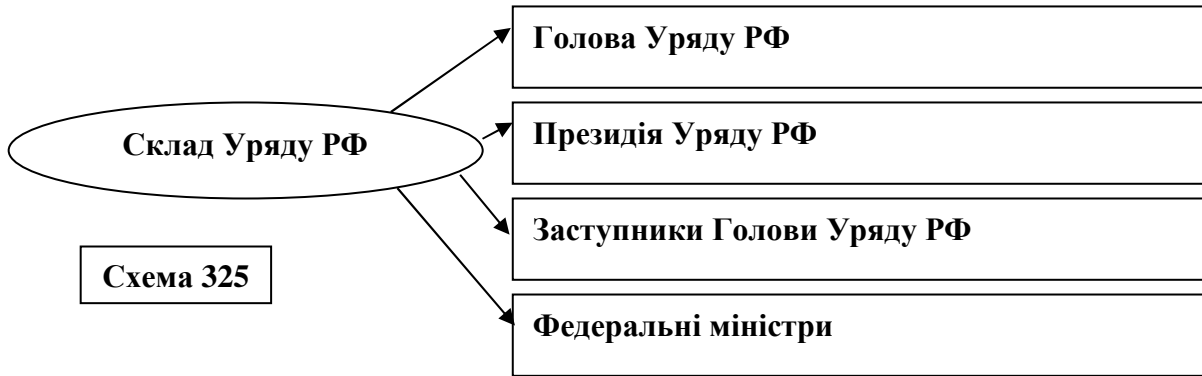

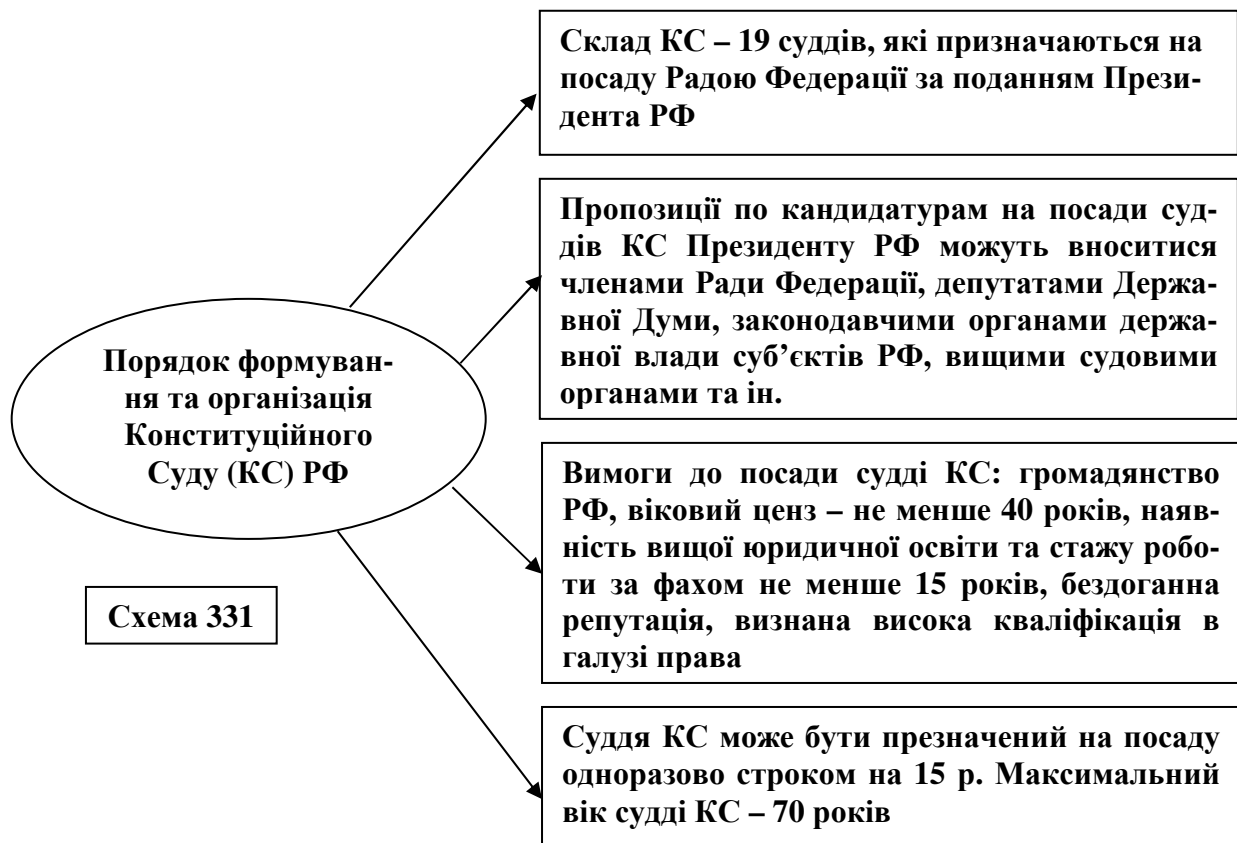
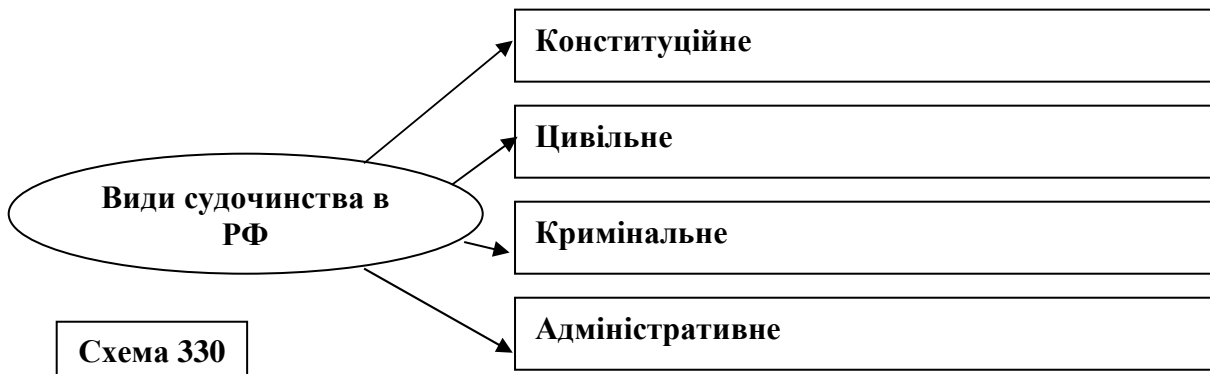
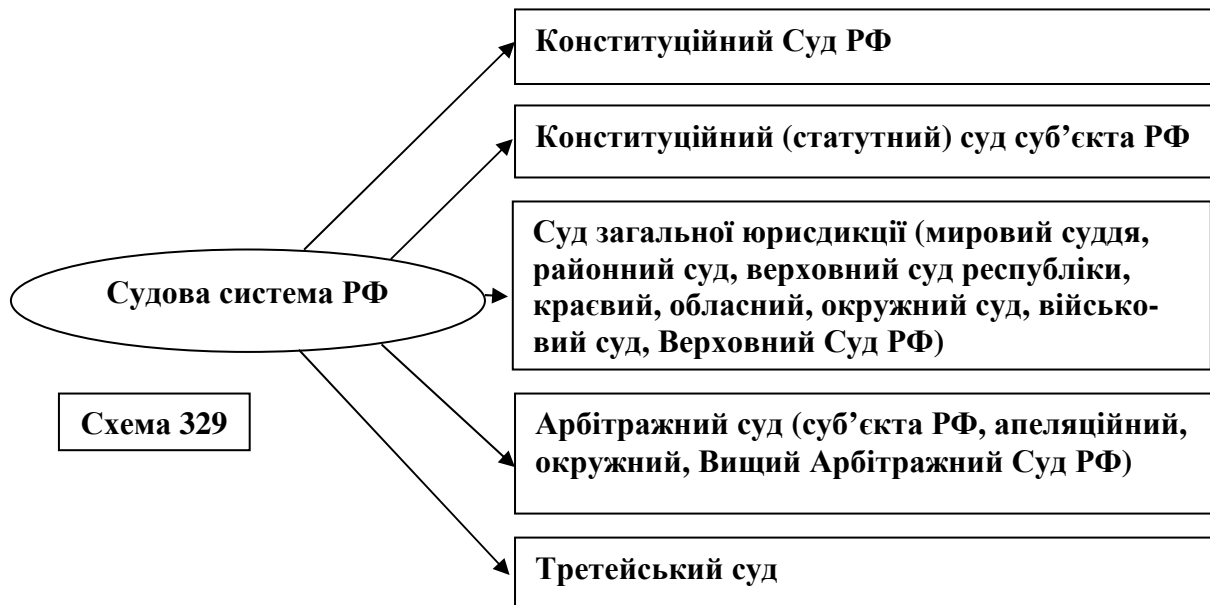
Схема 320

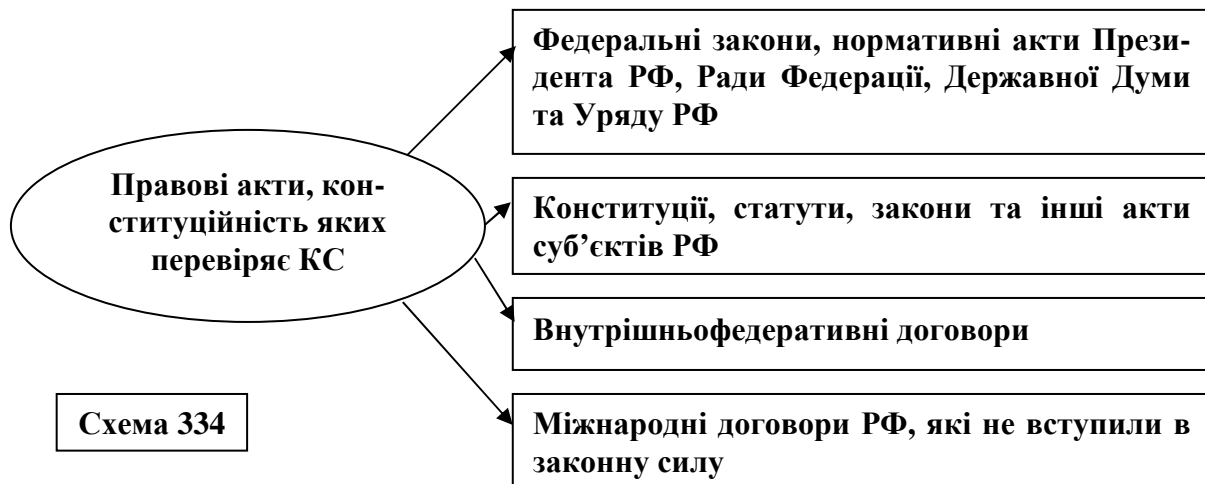
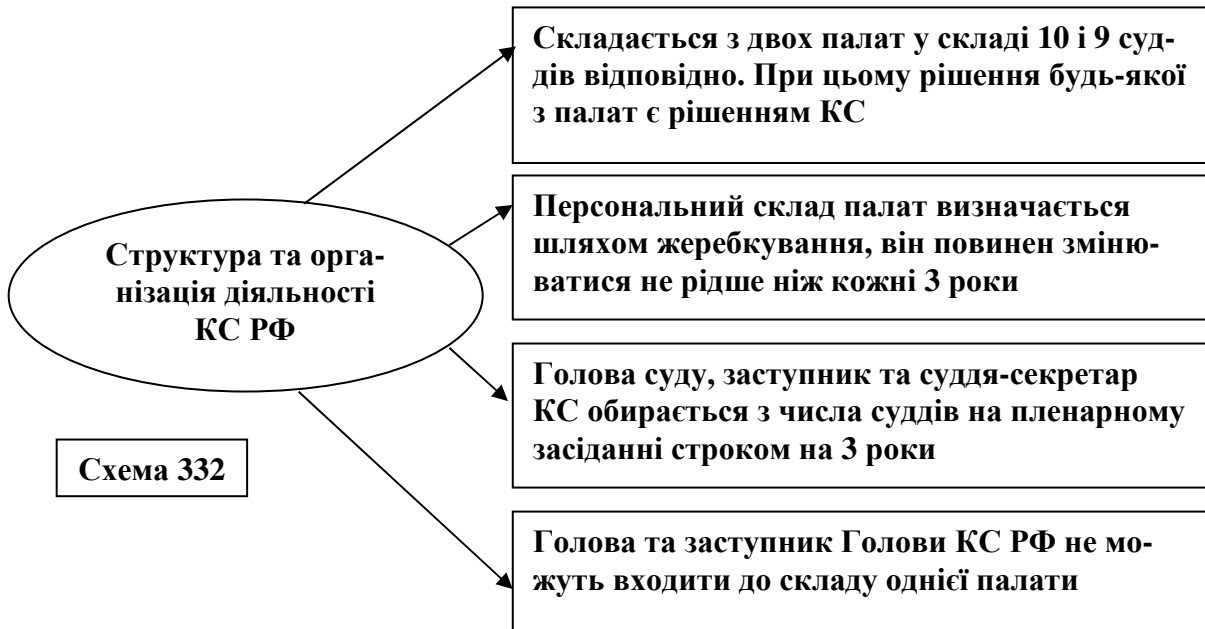

Схема 321

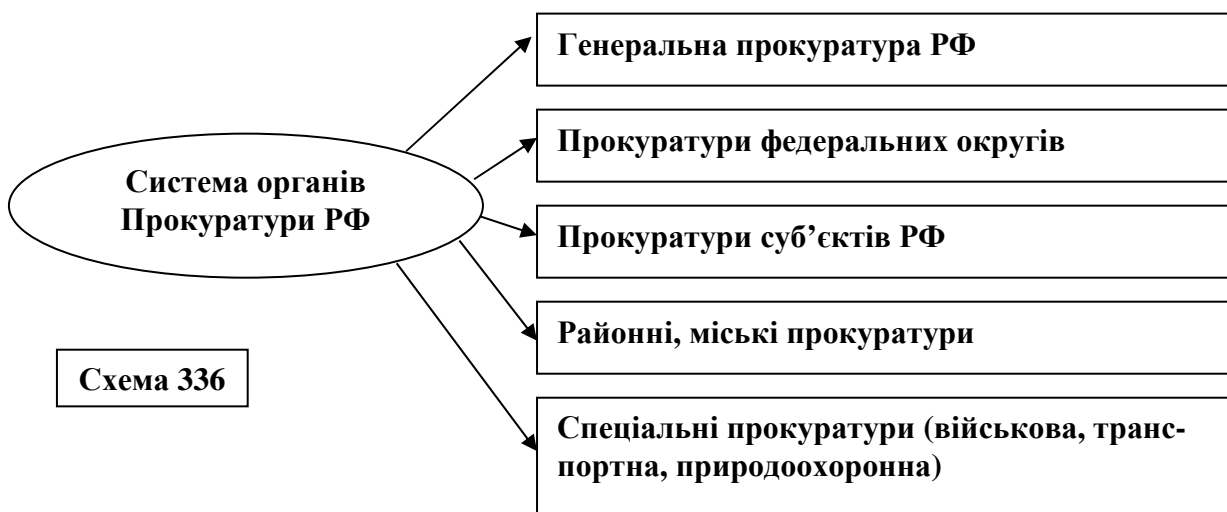
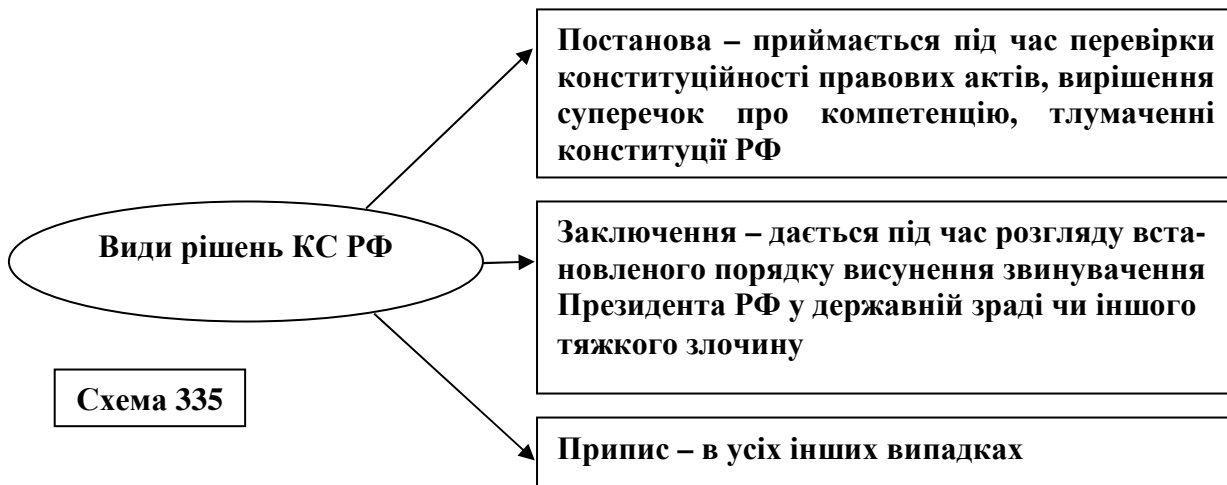

Схема 338

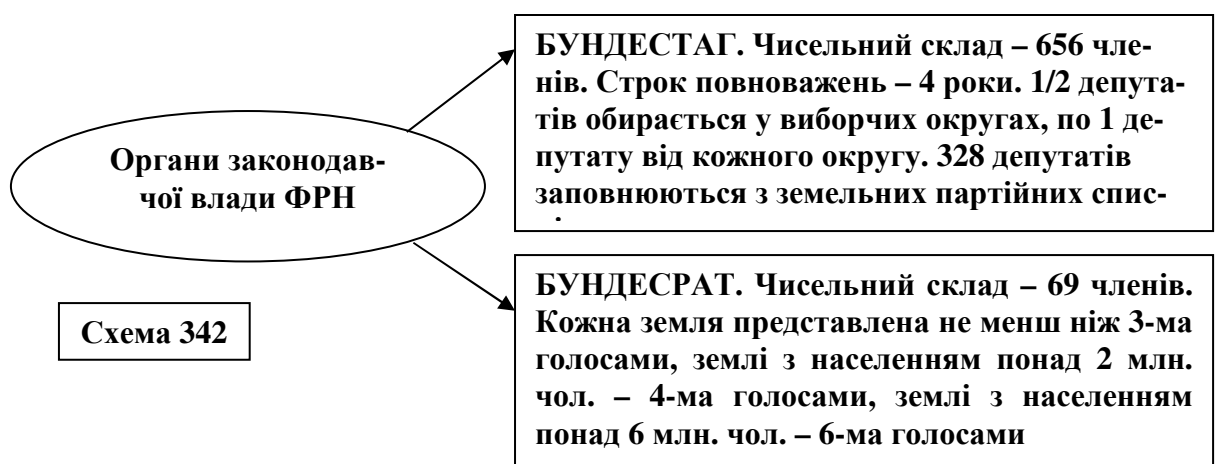
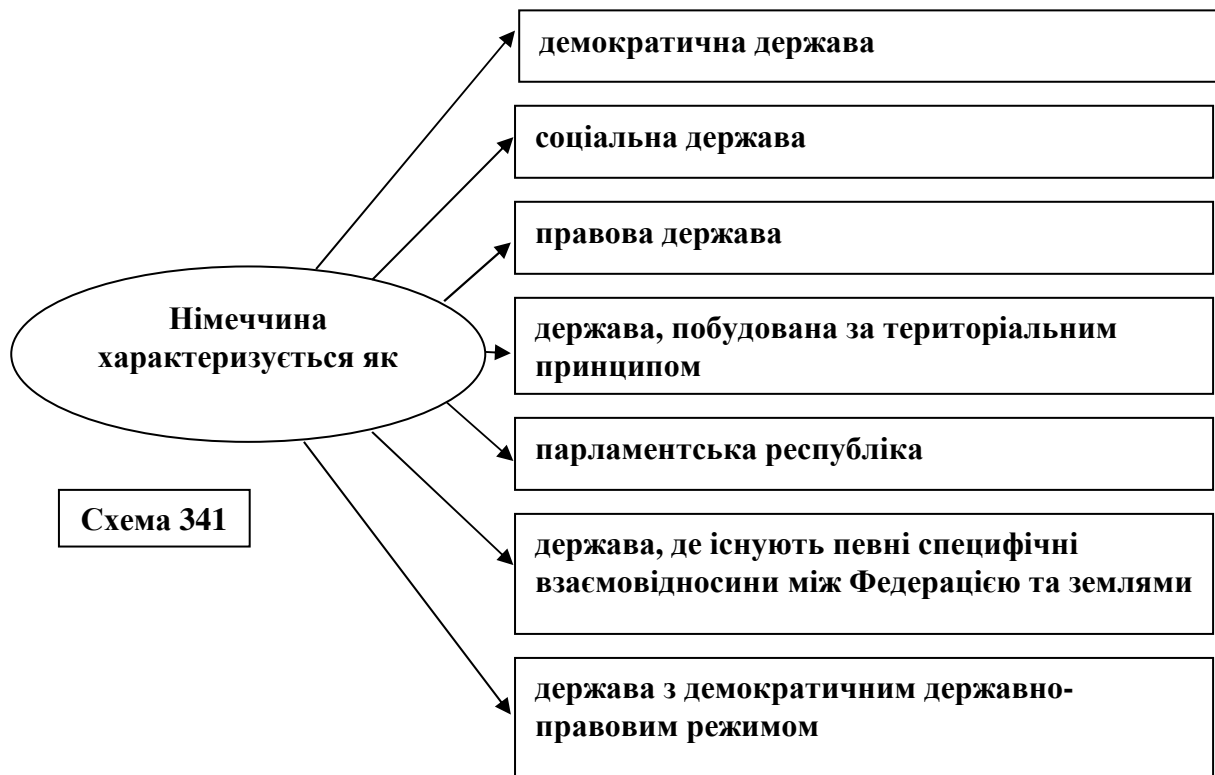

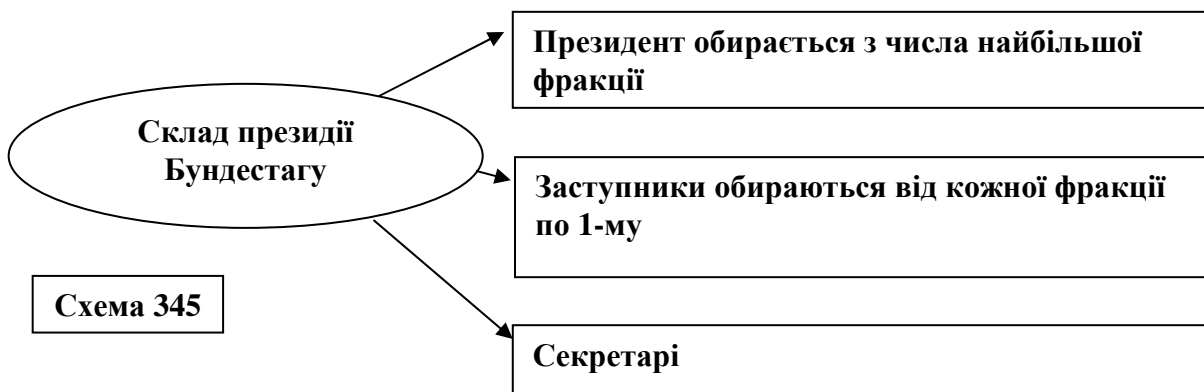
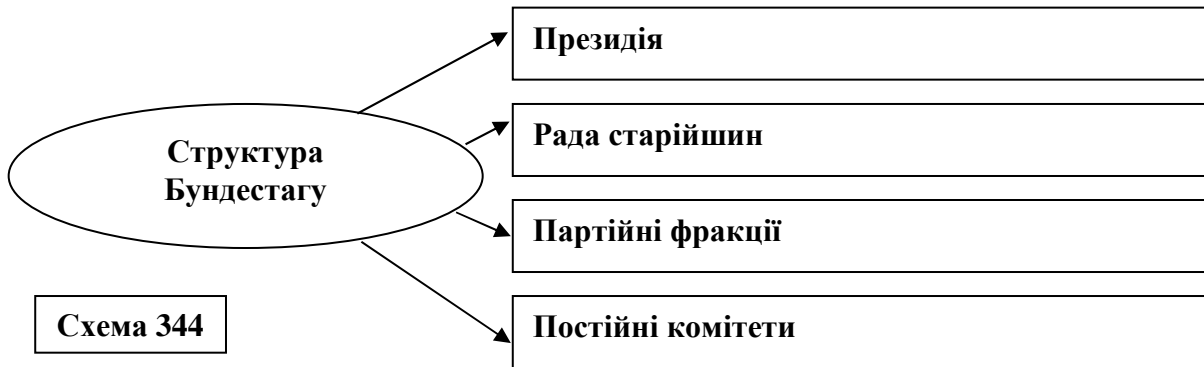
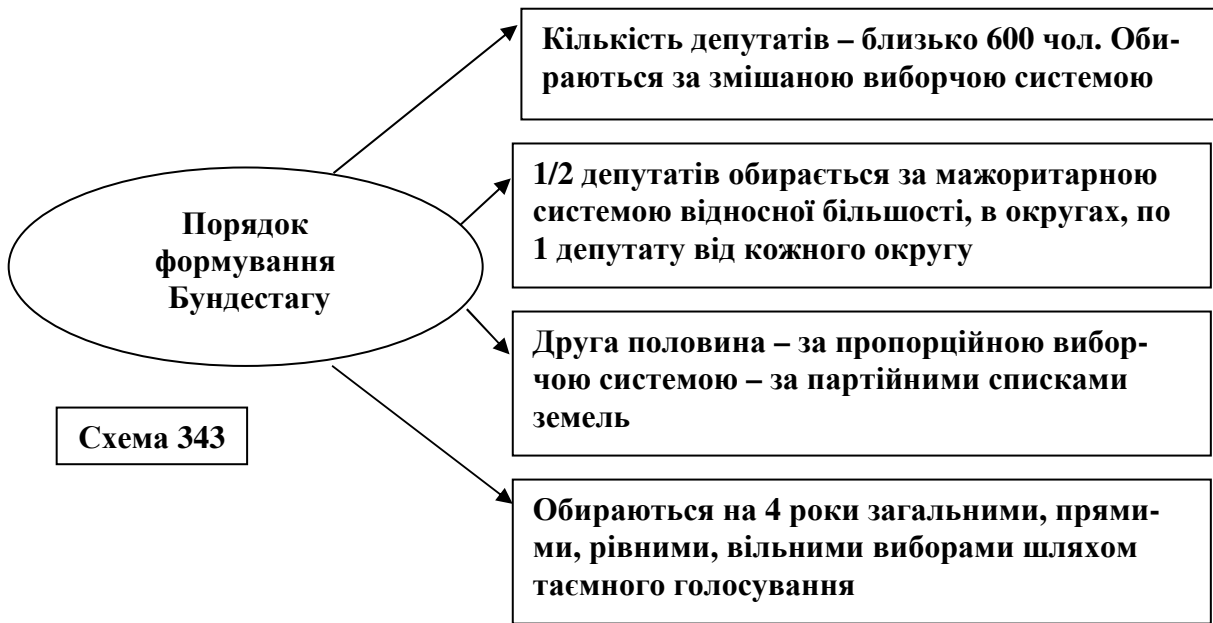
Схема 339

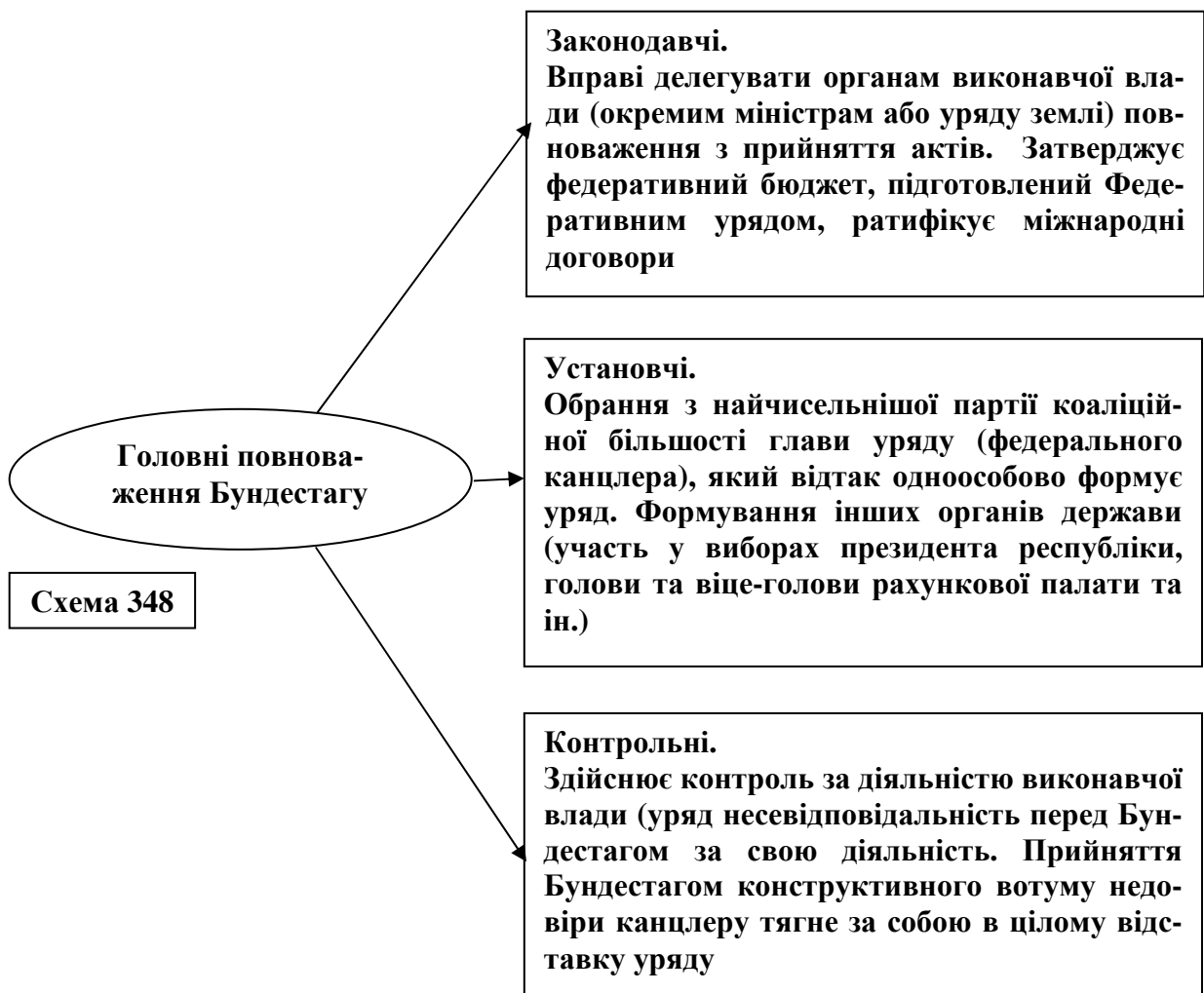
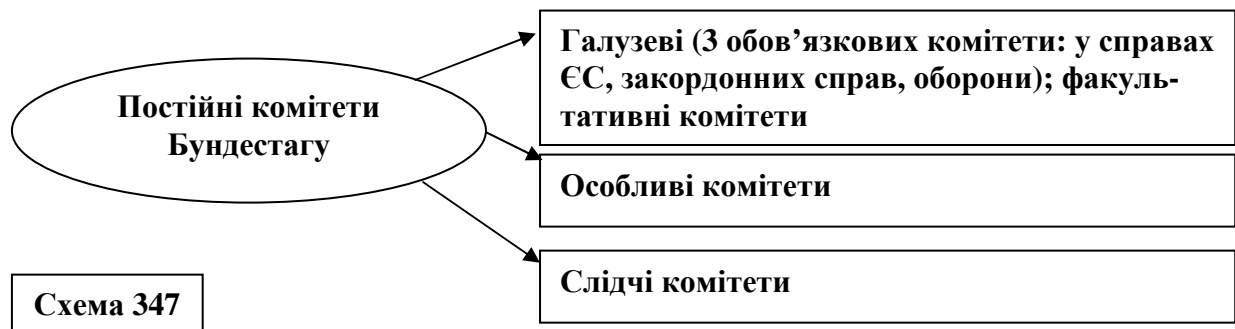
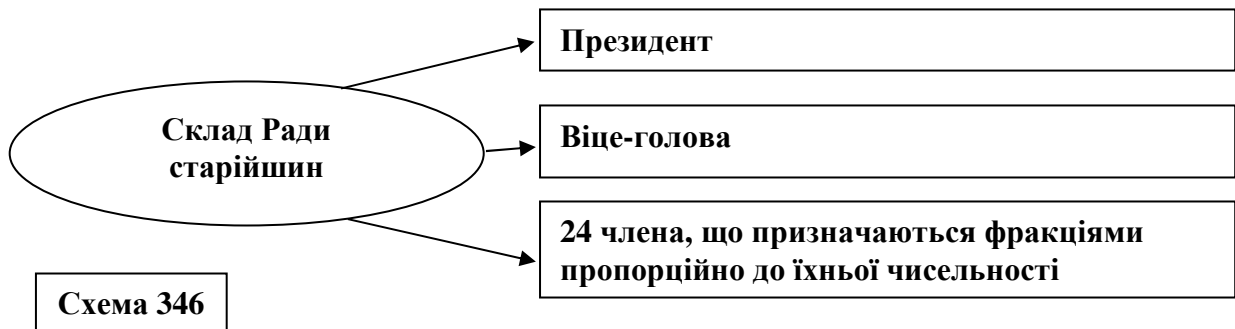

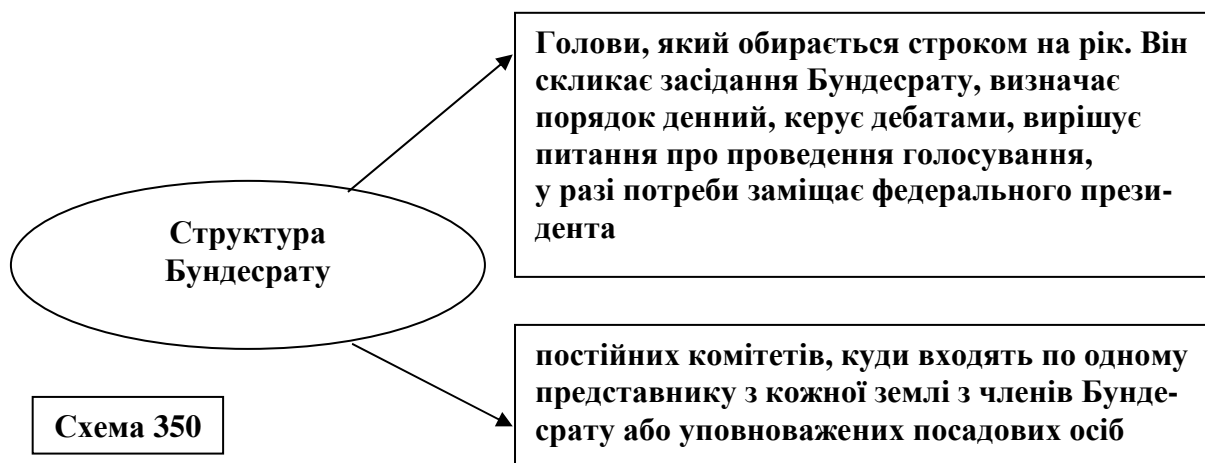
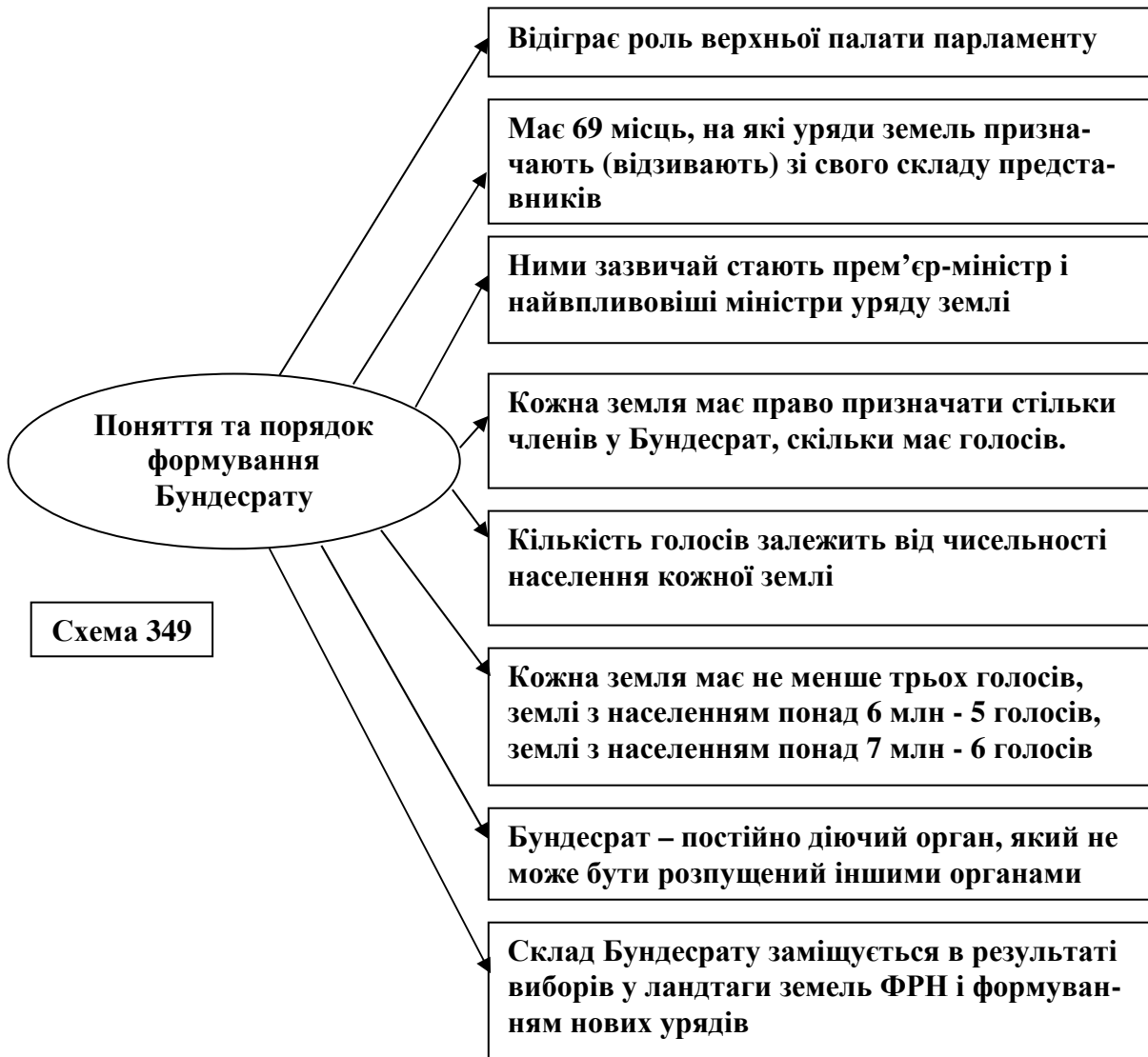
Схема 340

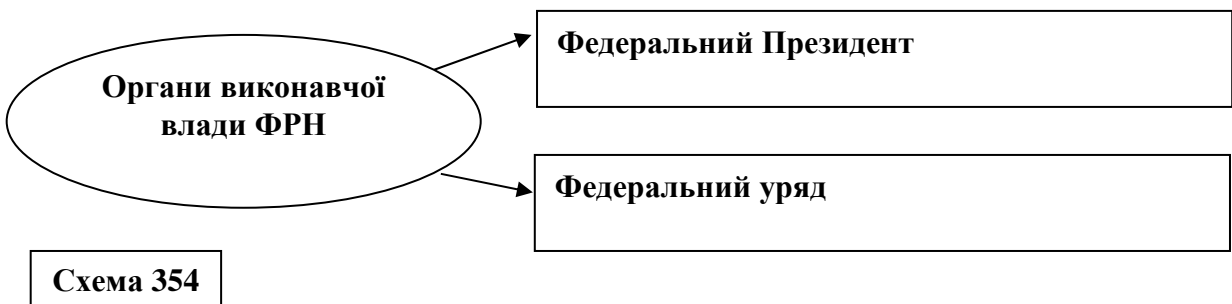
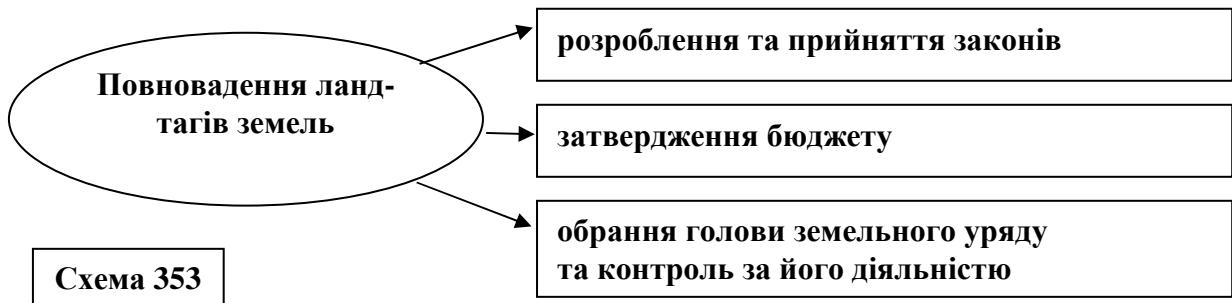
Глава 17. Конституційна система Федеративної Республіки Німеччини

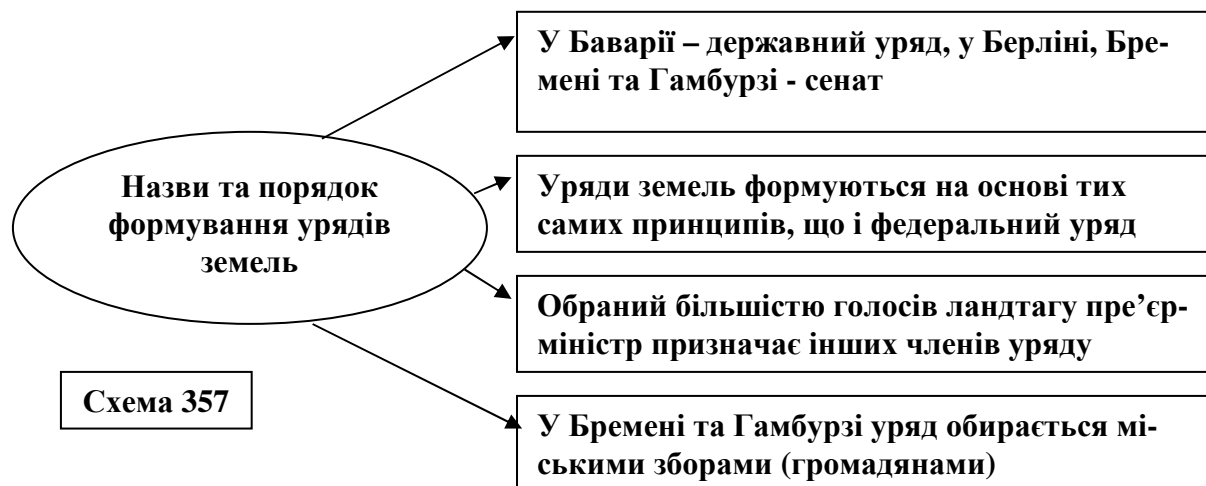
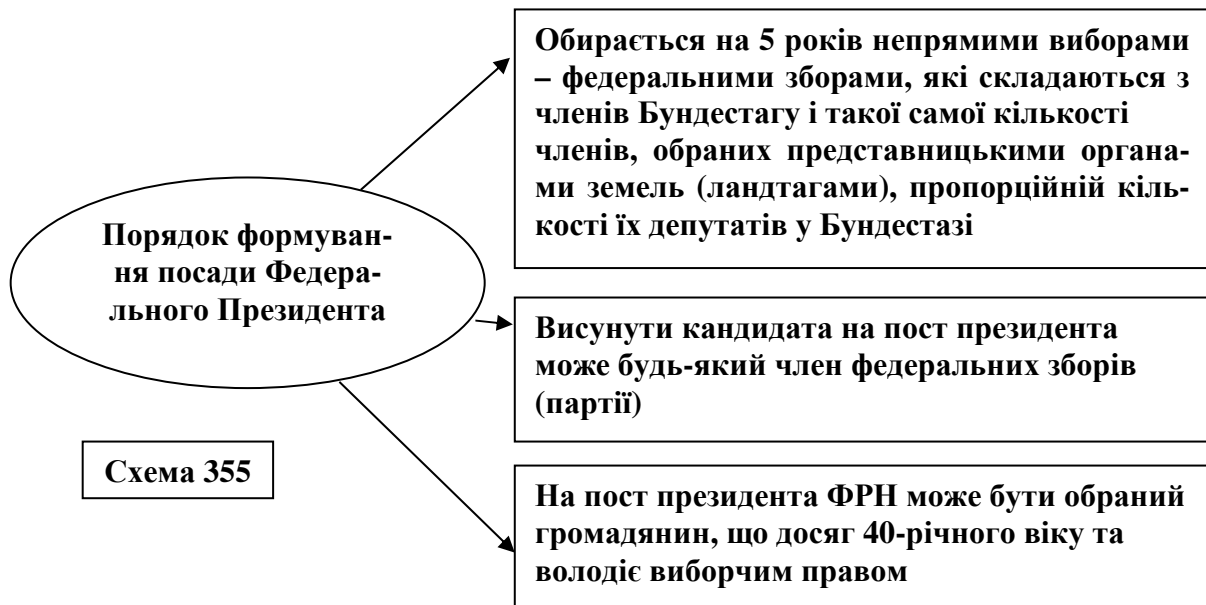
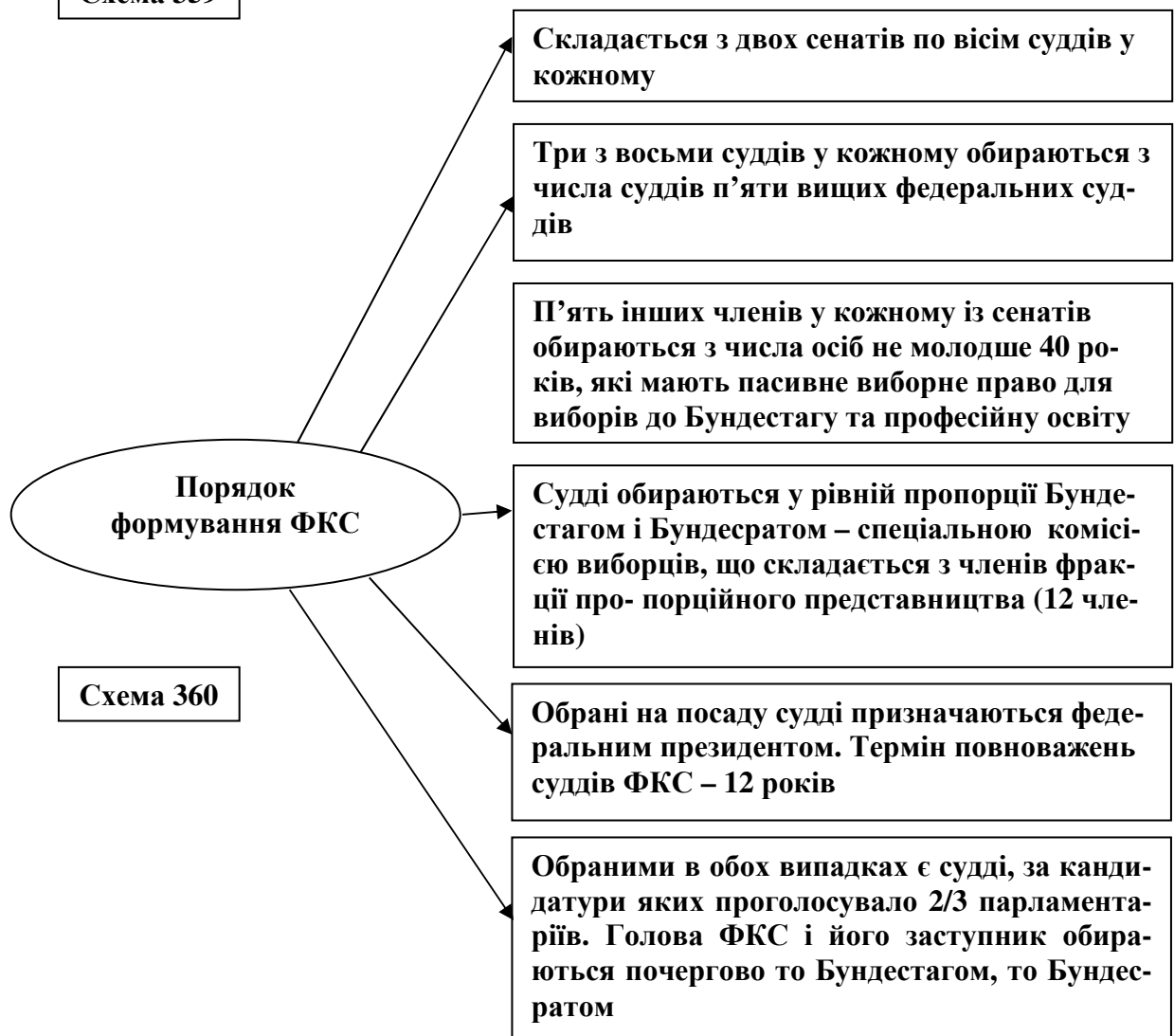

Схема 359

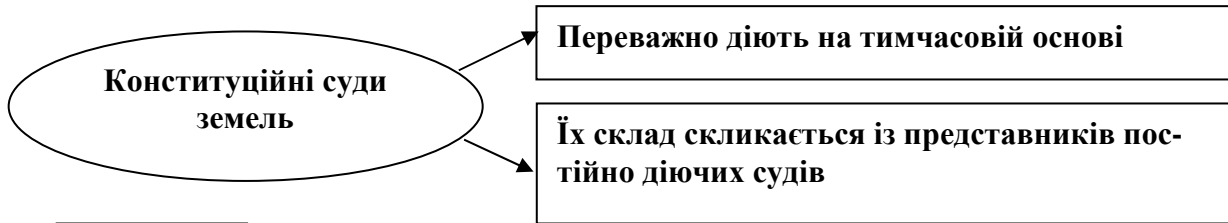

Схема 361

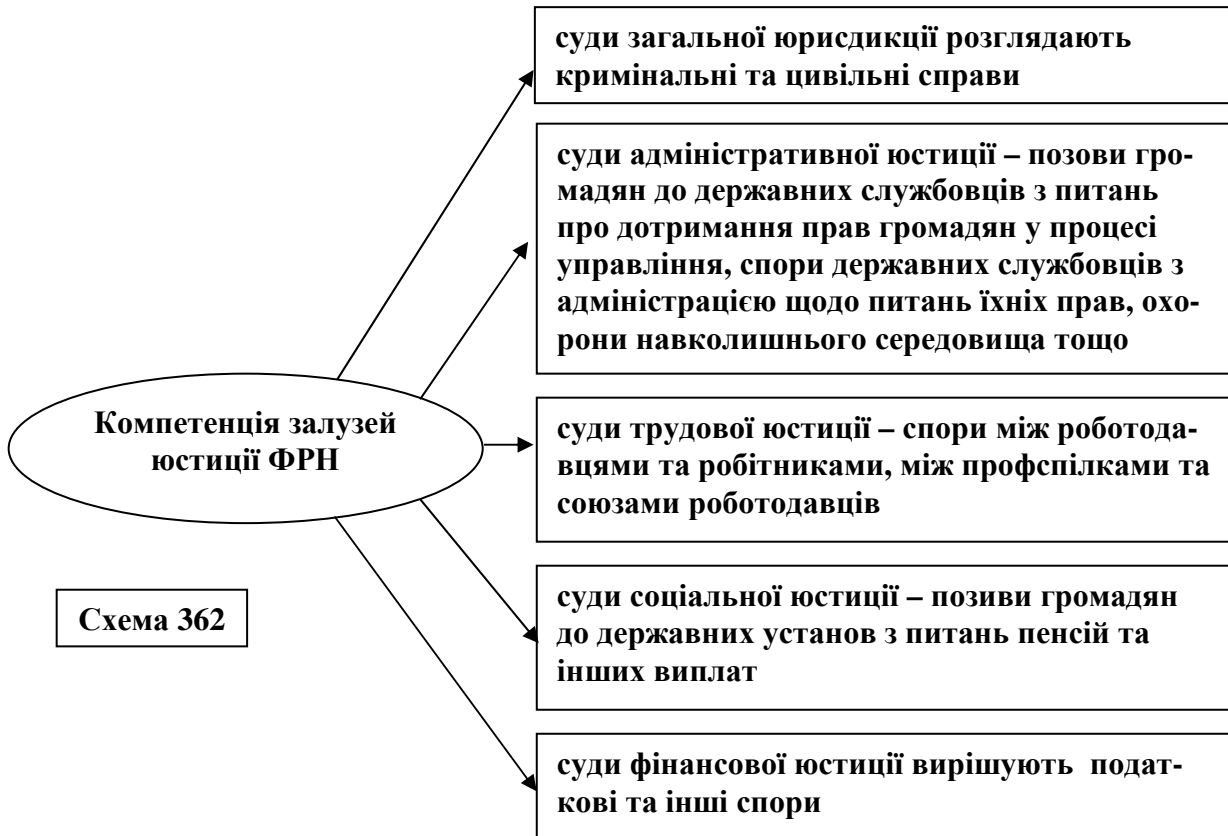

Схема 362

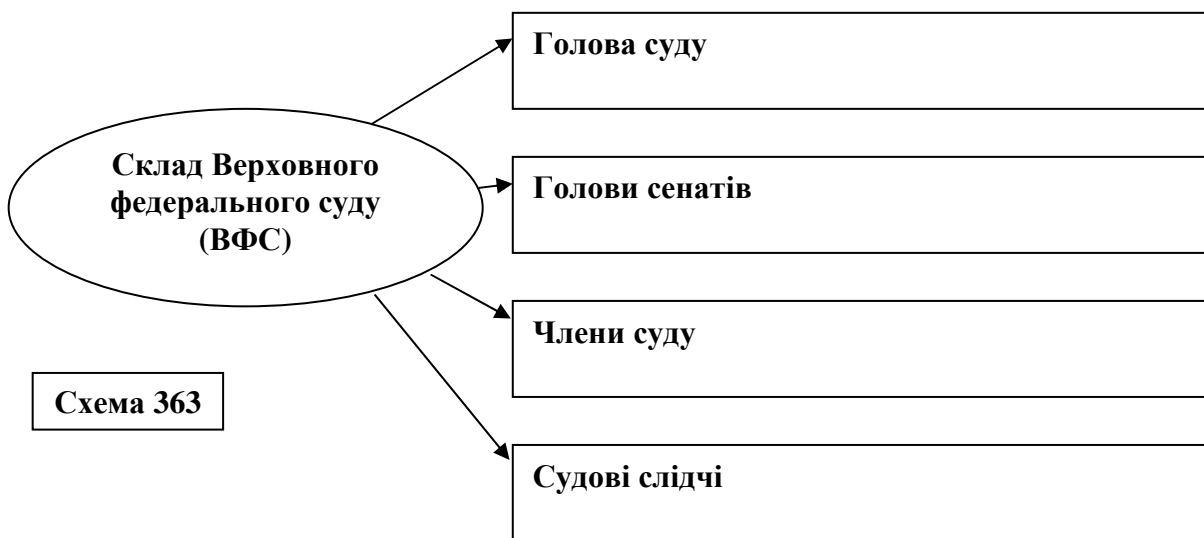
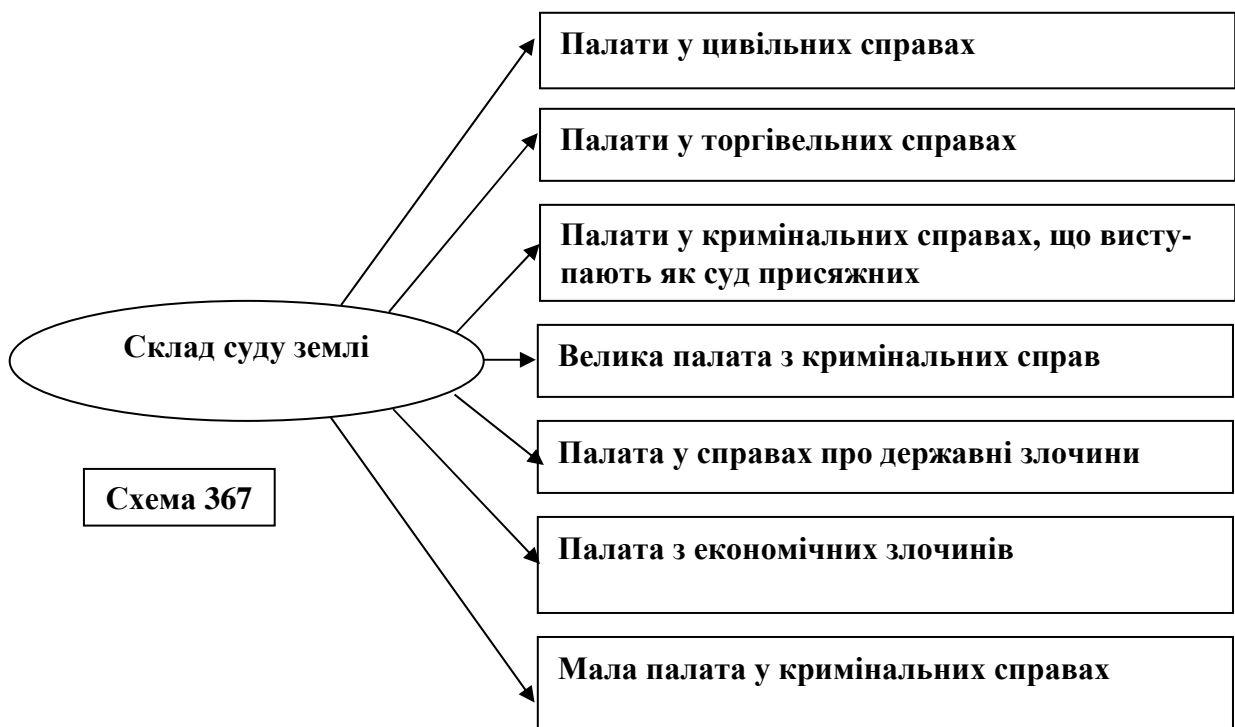
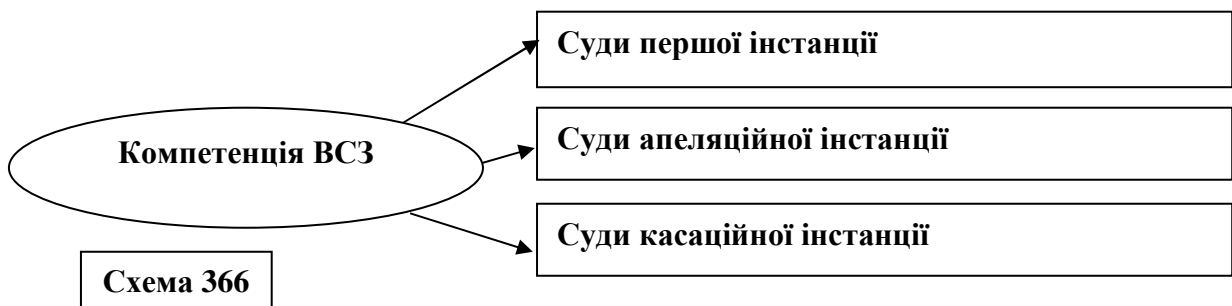
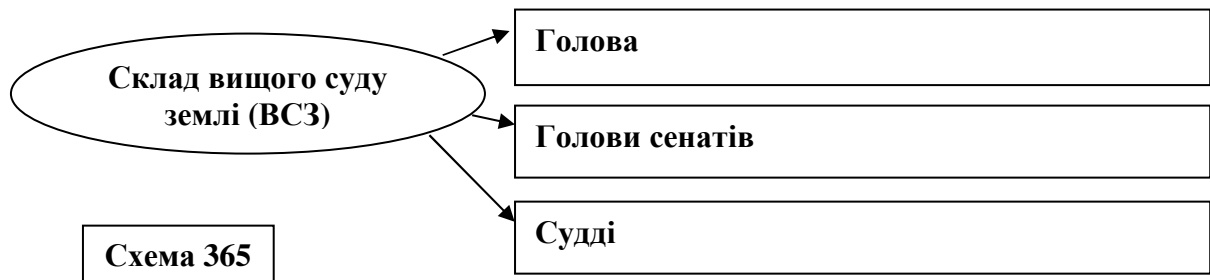
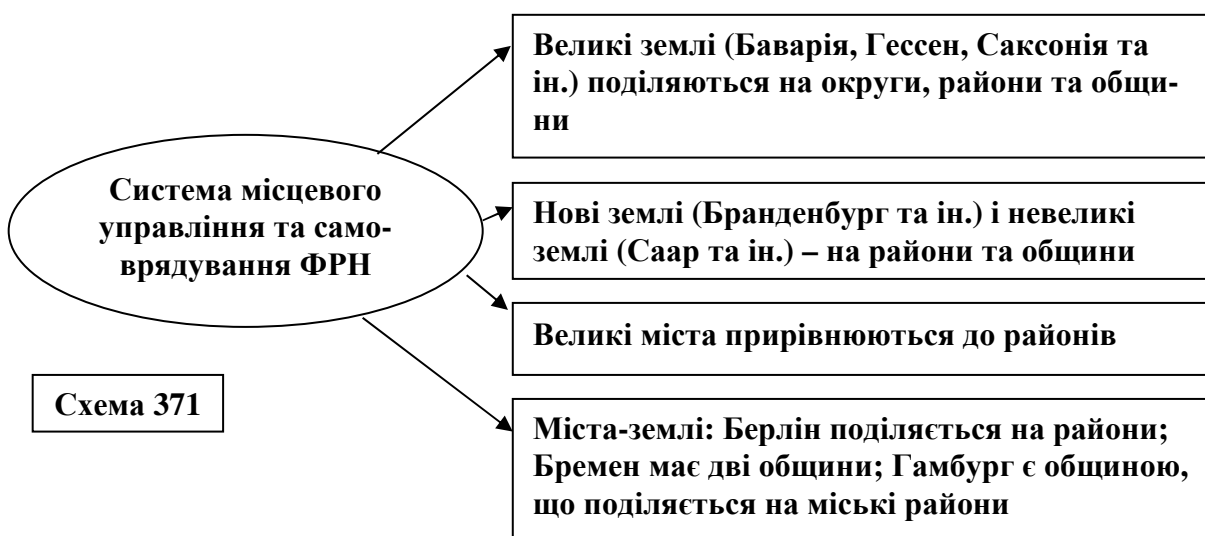
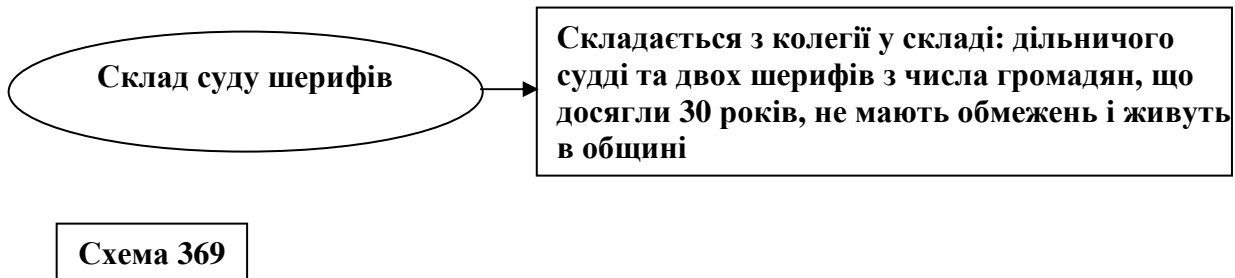
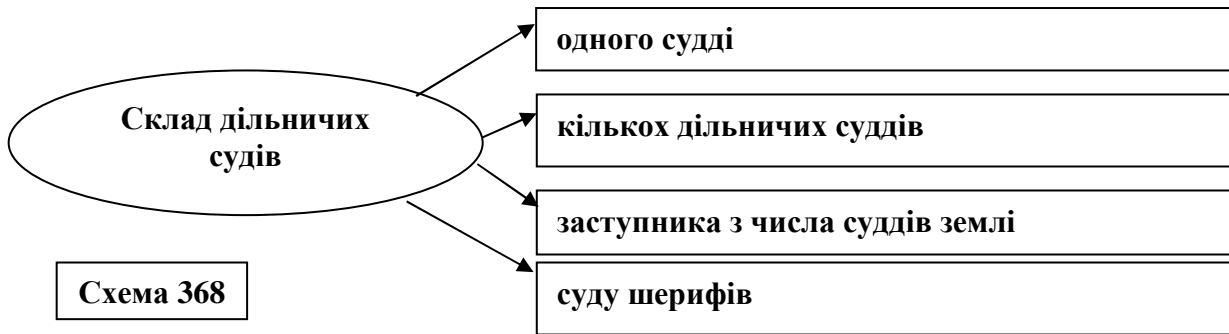
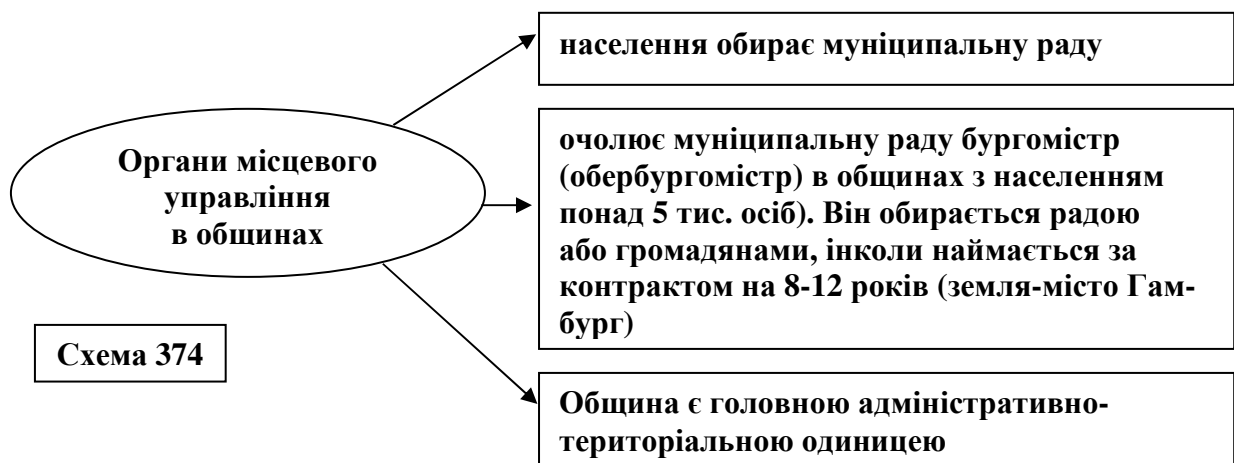
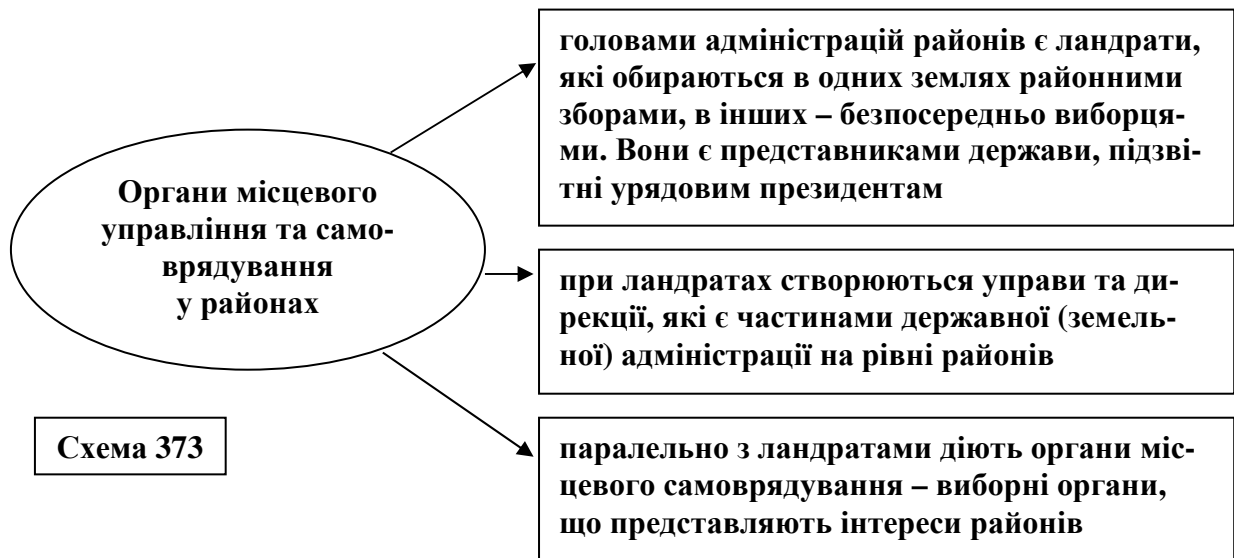
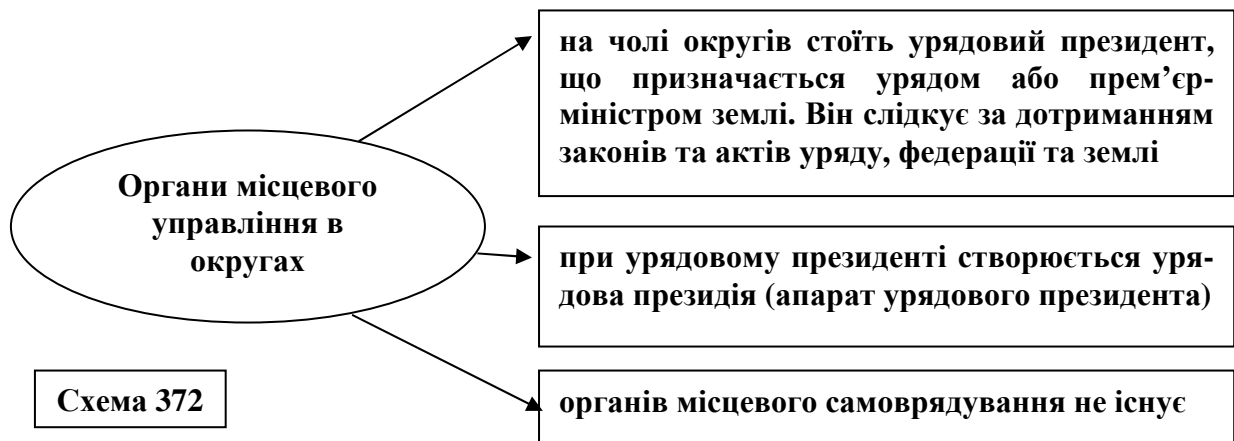

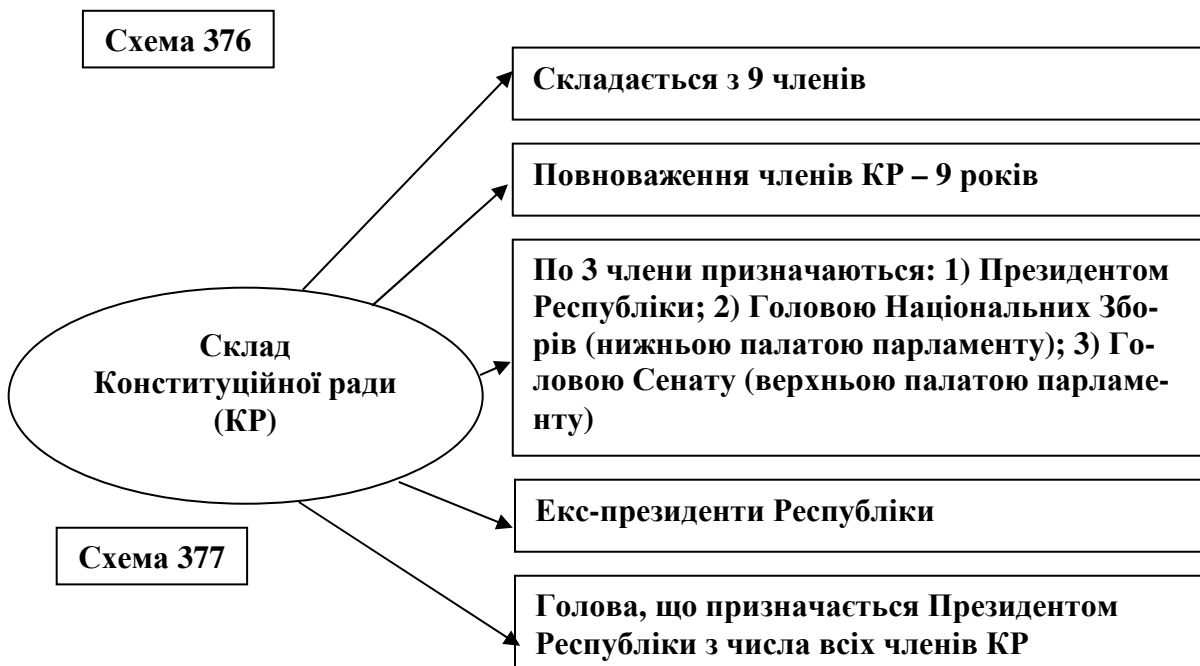
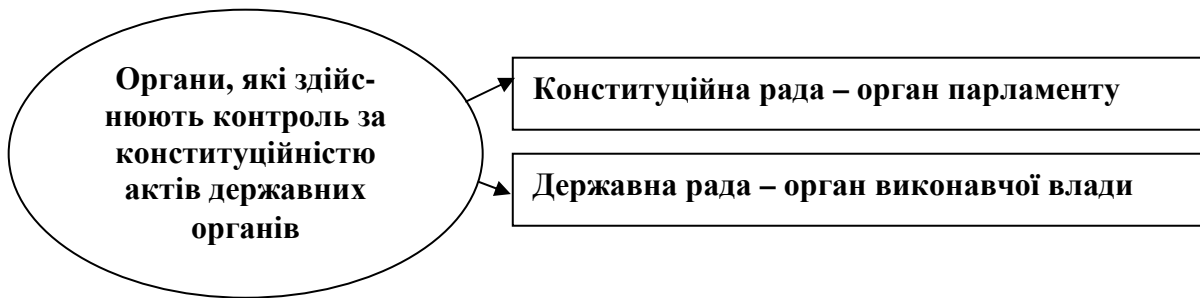
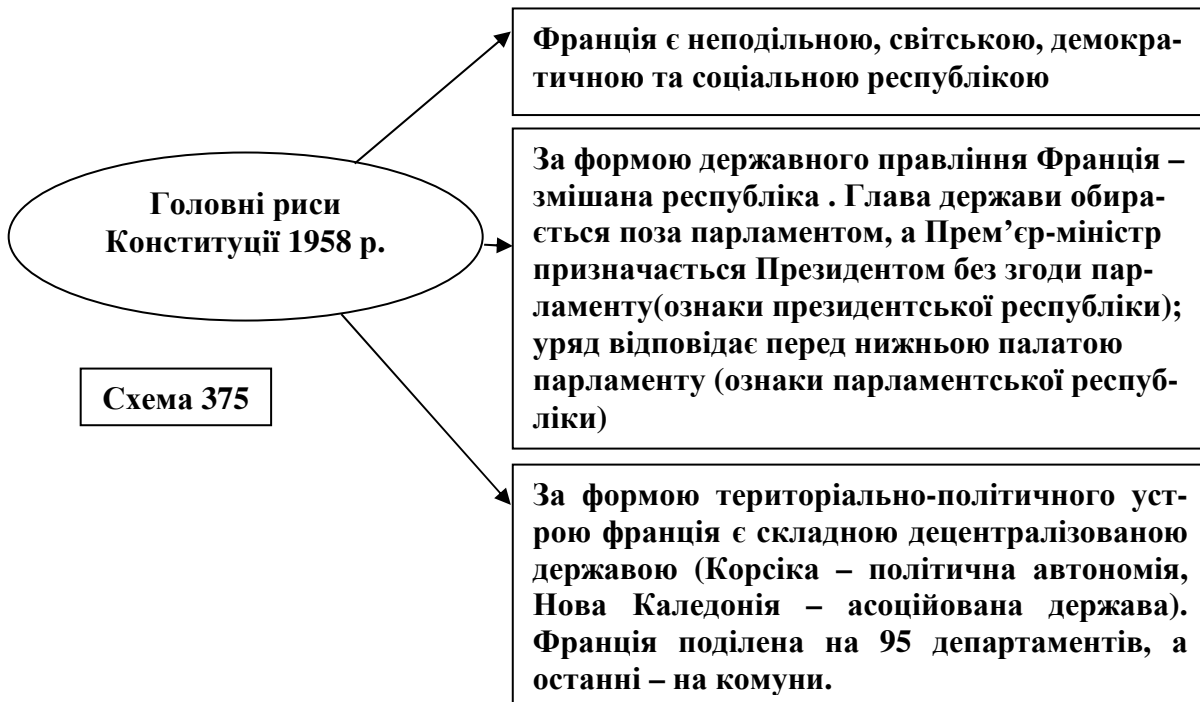
Схема 363

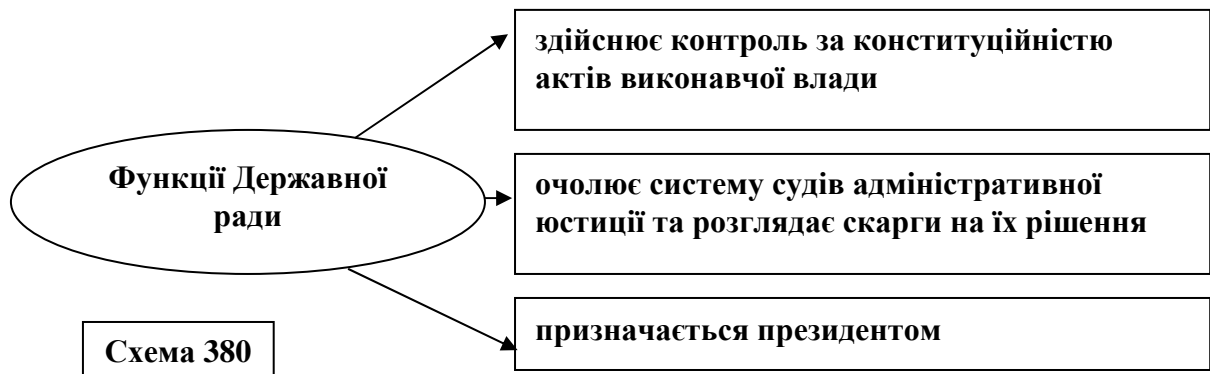
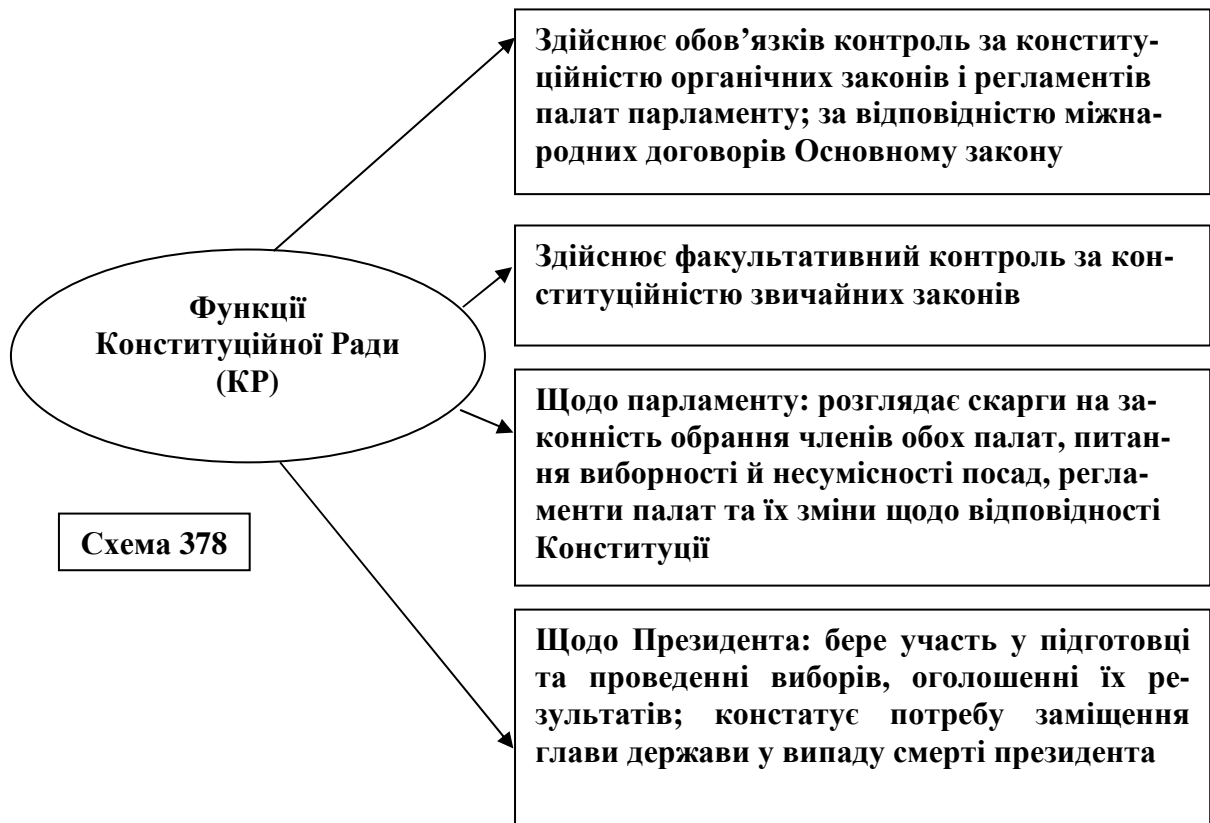

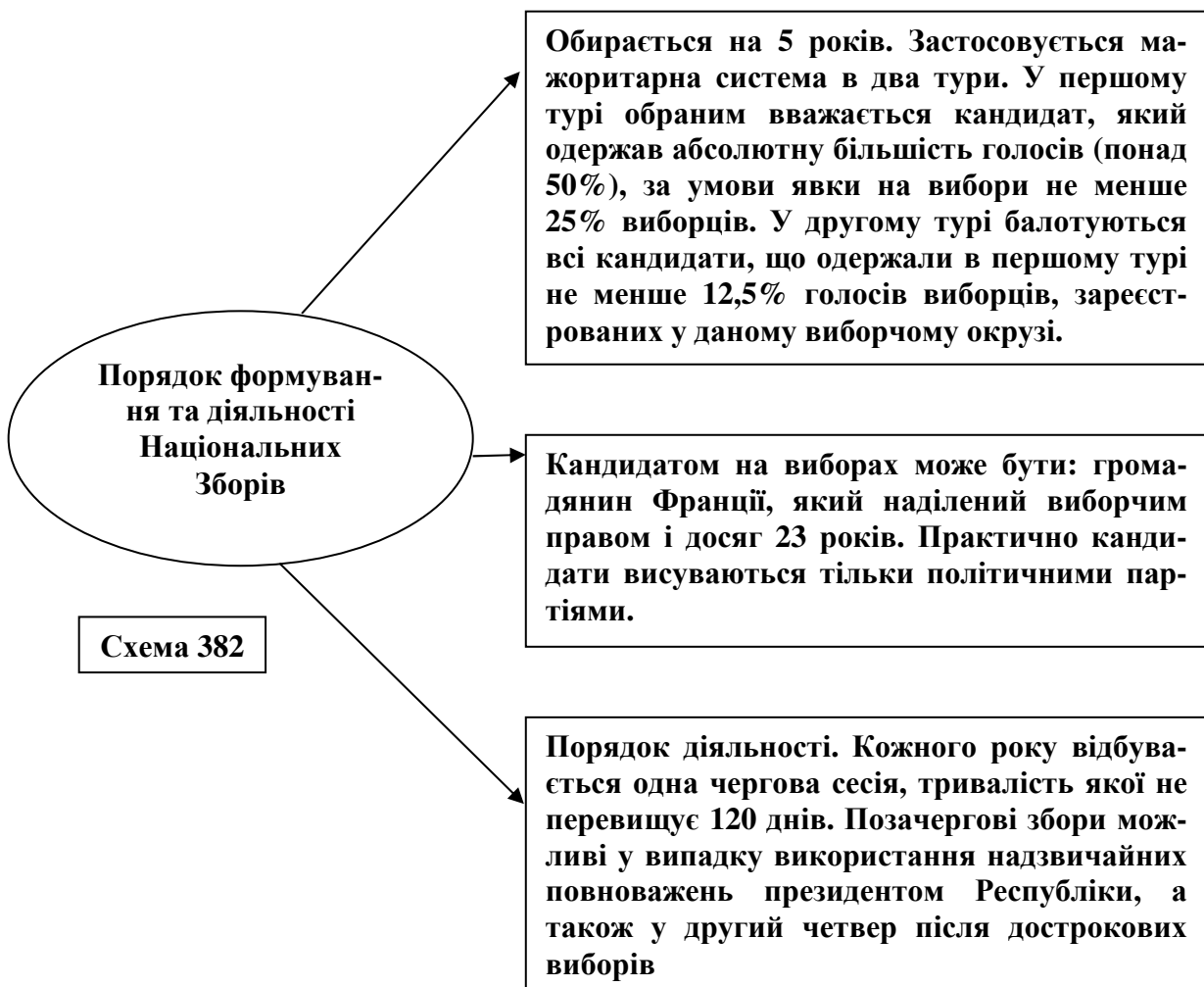

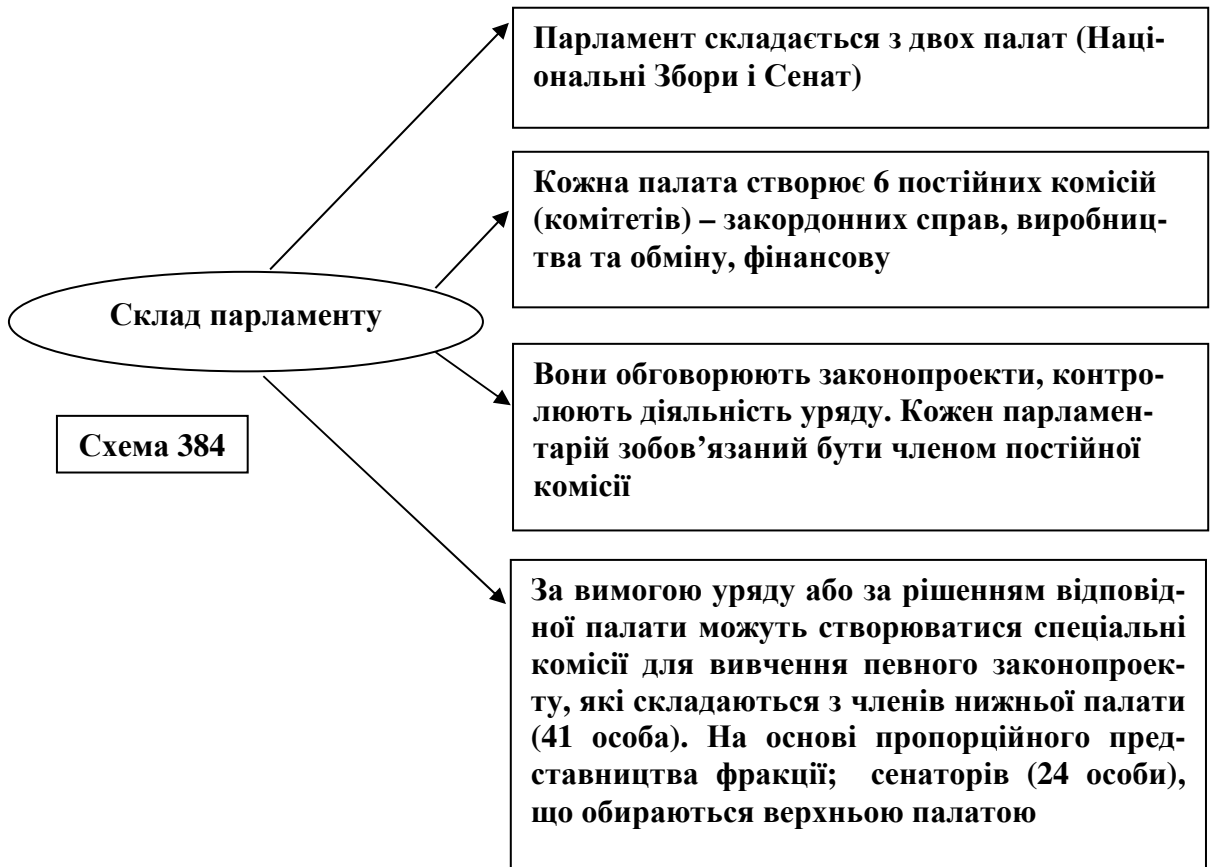
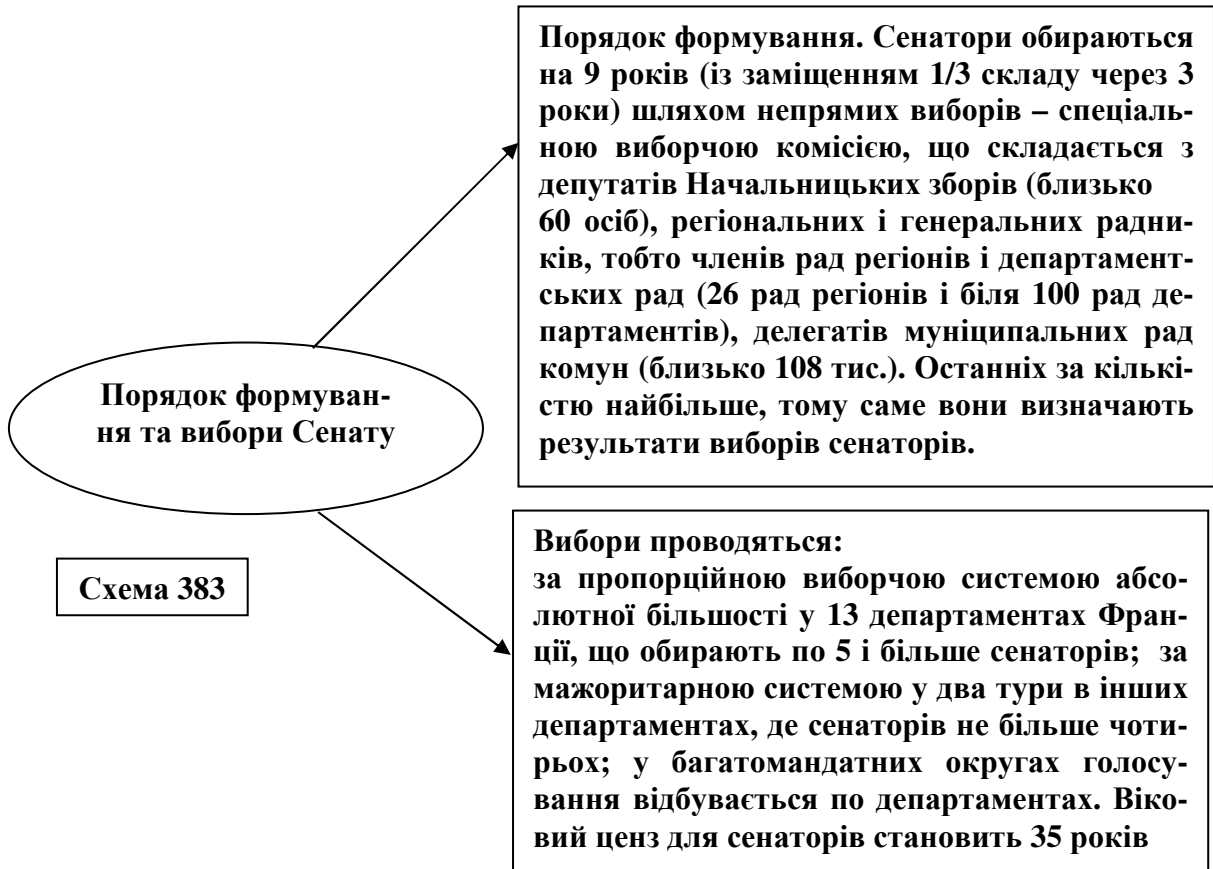

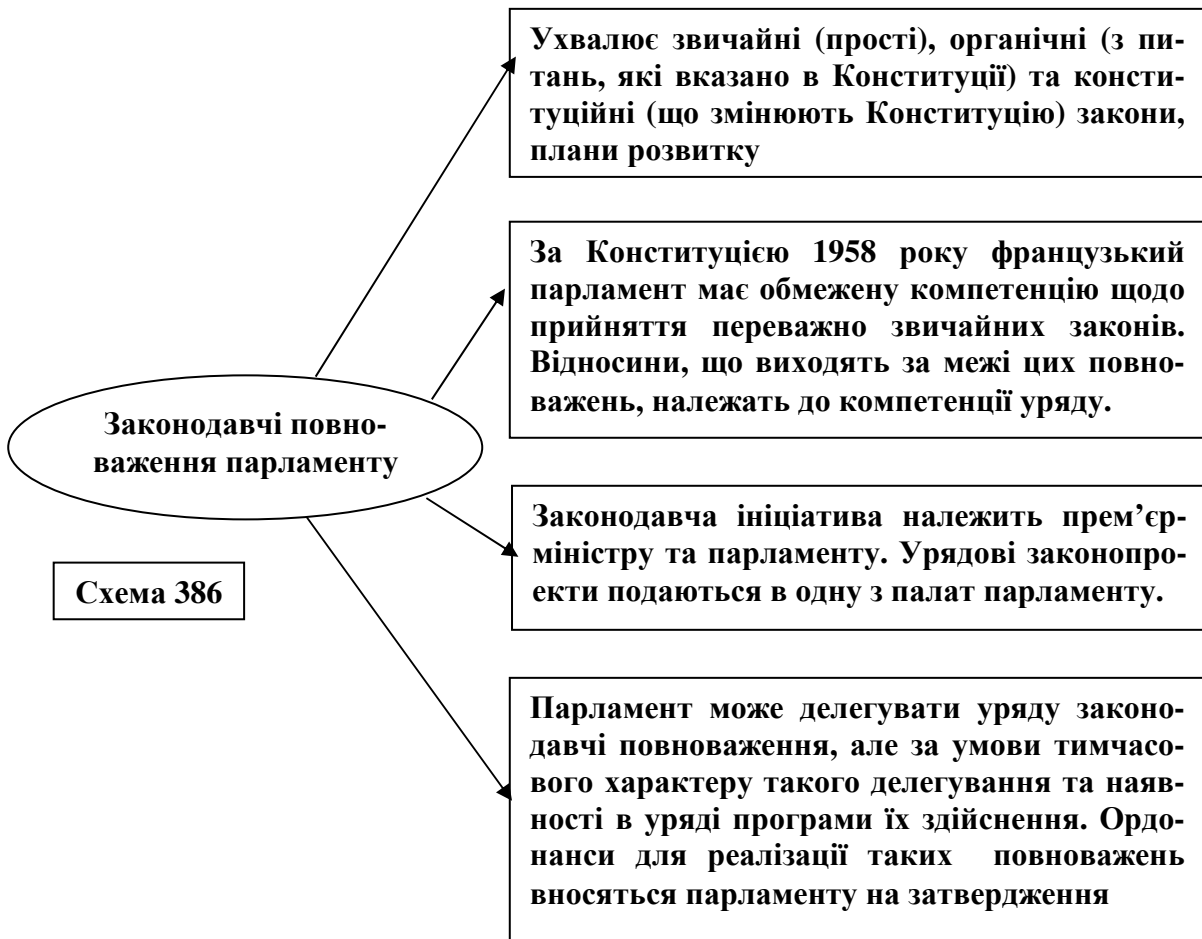
Глава 18. Конституційна система Французької республіки

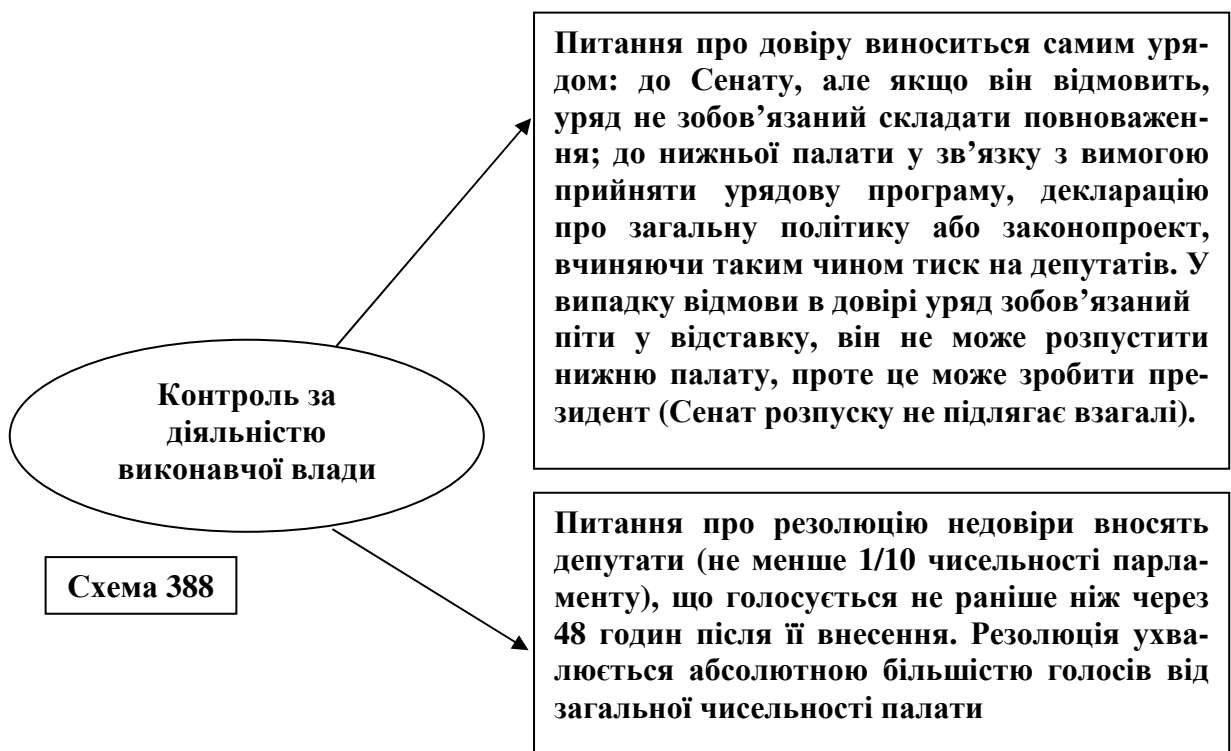

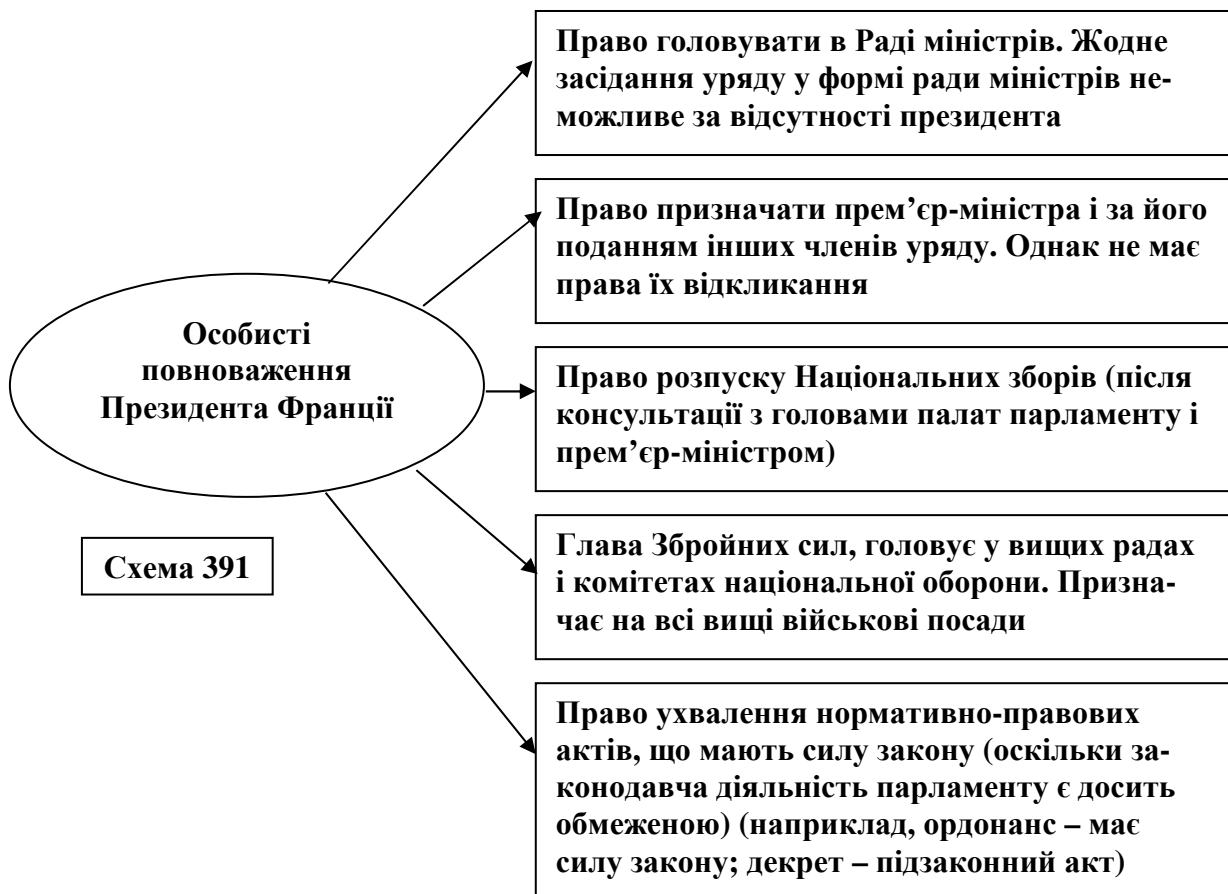
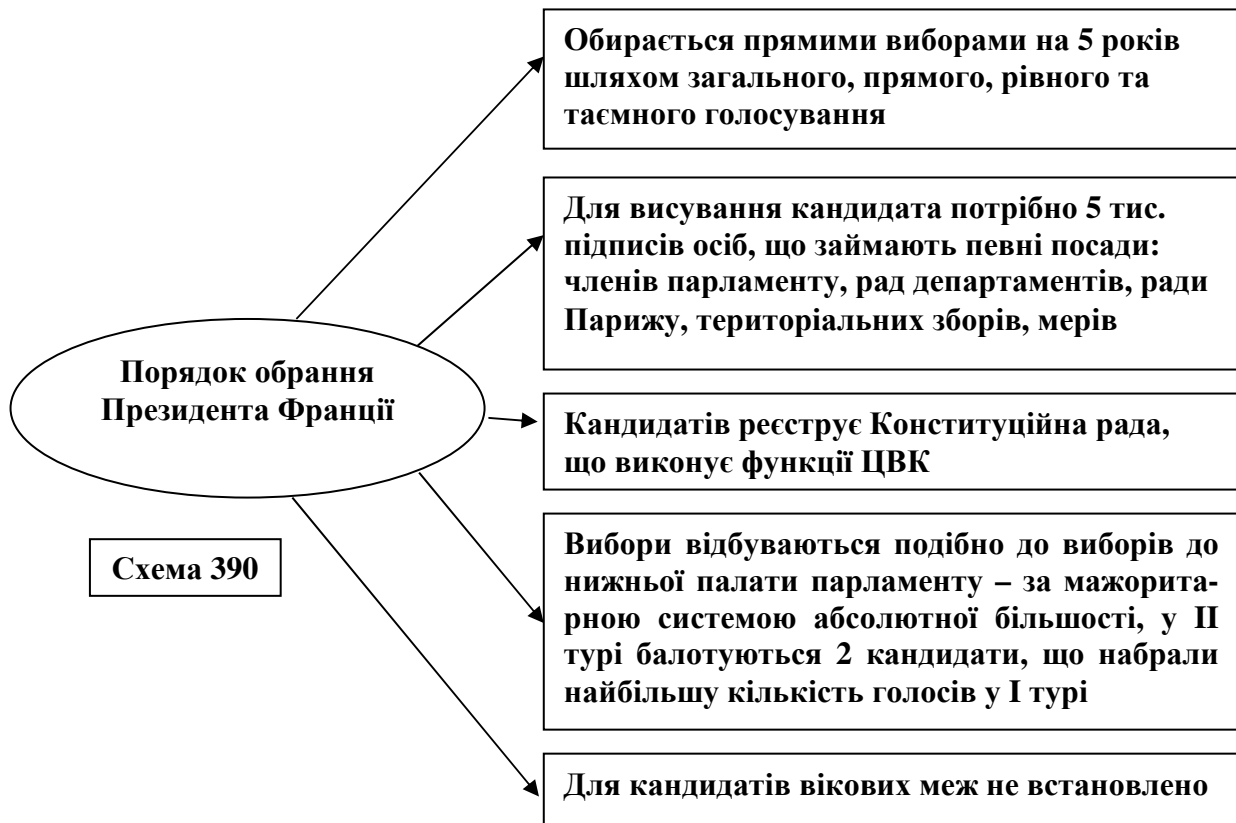

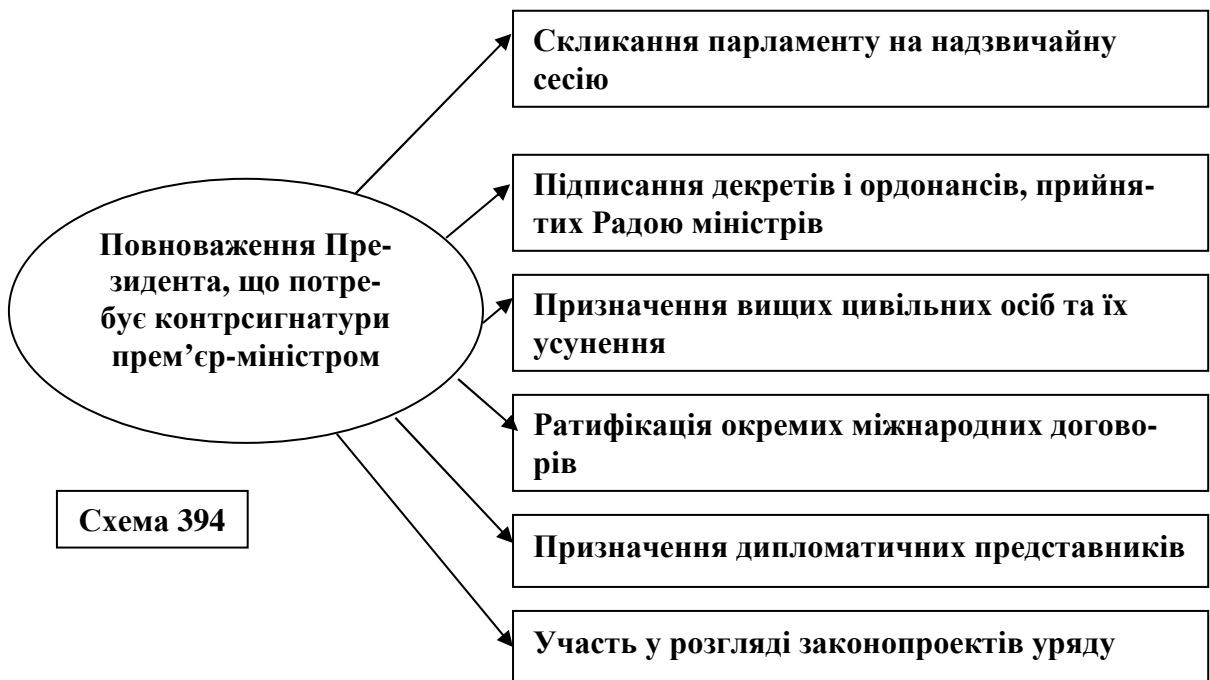
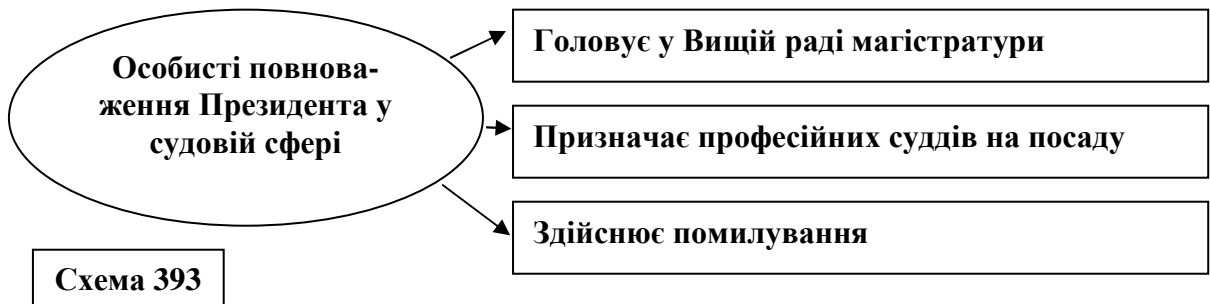

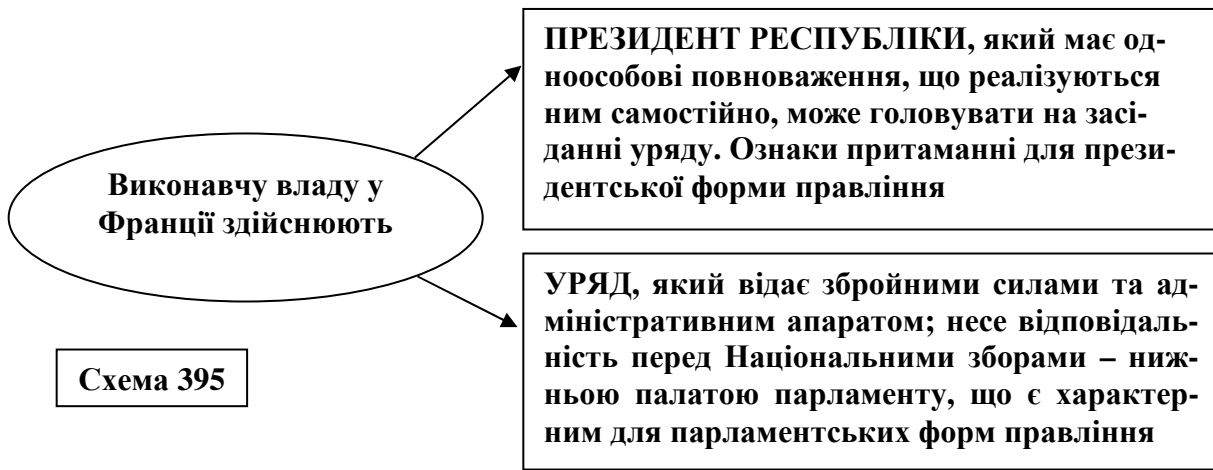

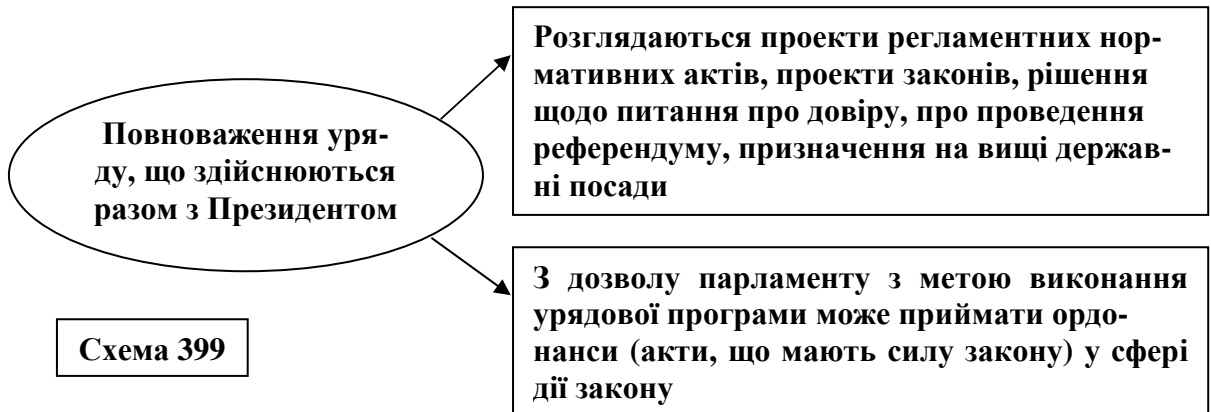

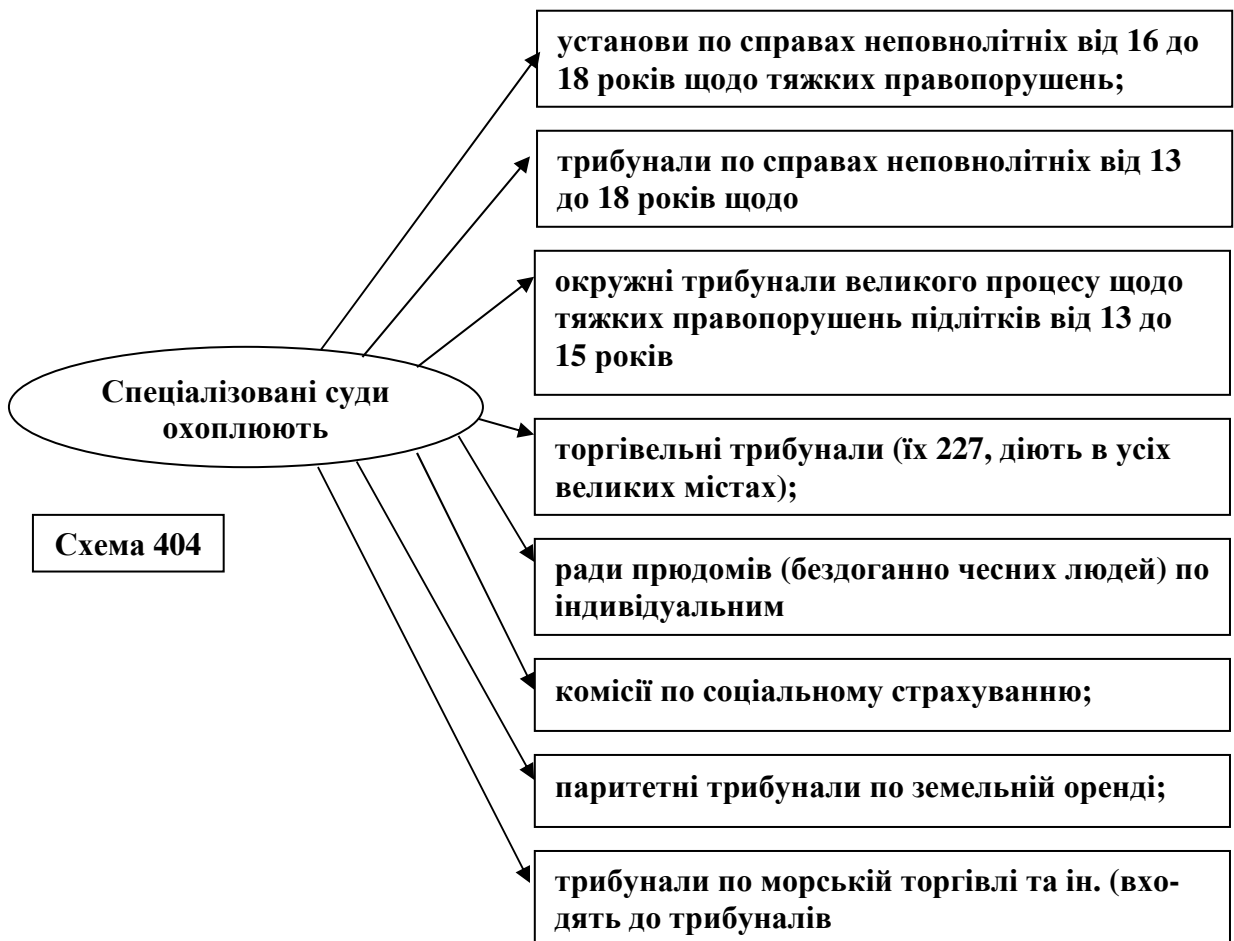

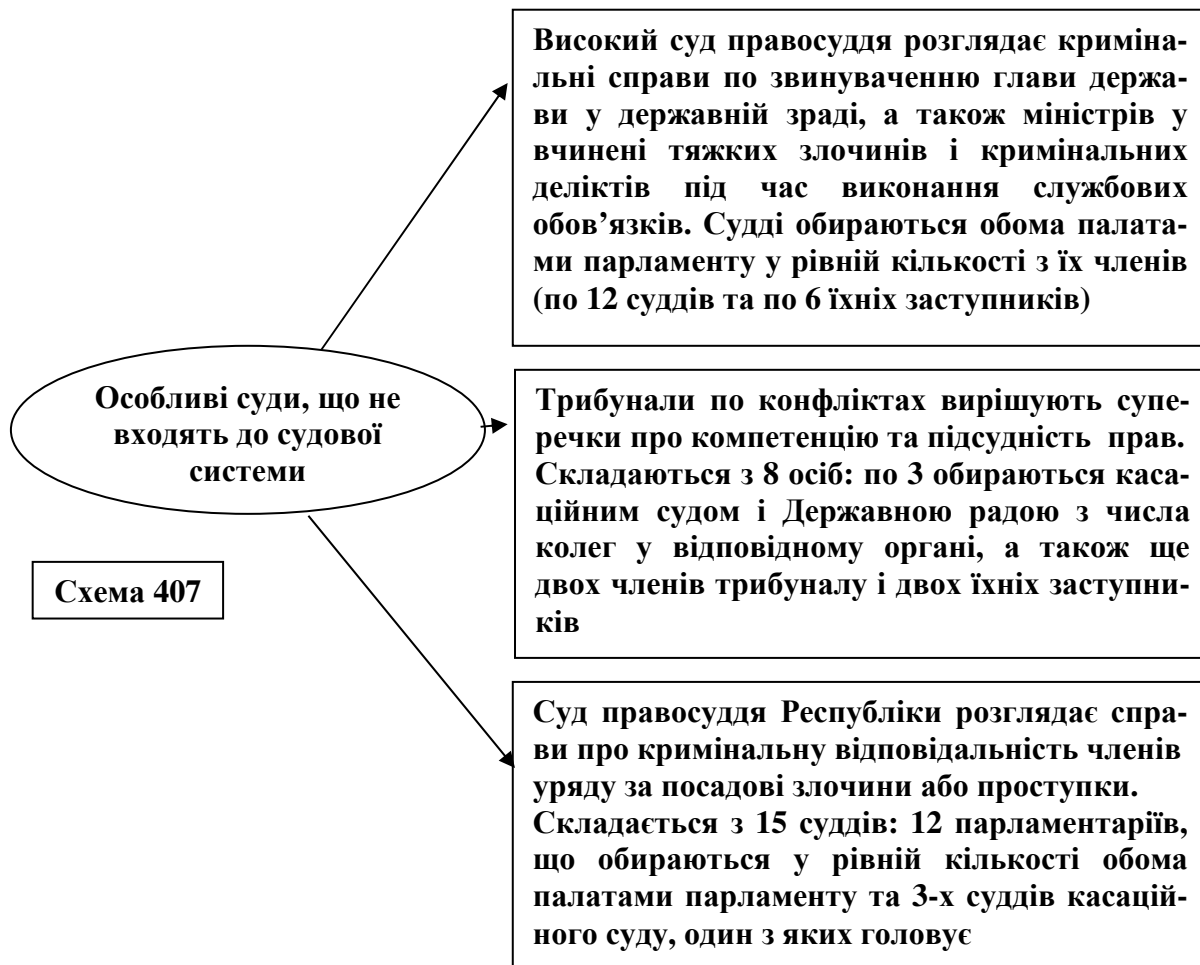
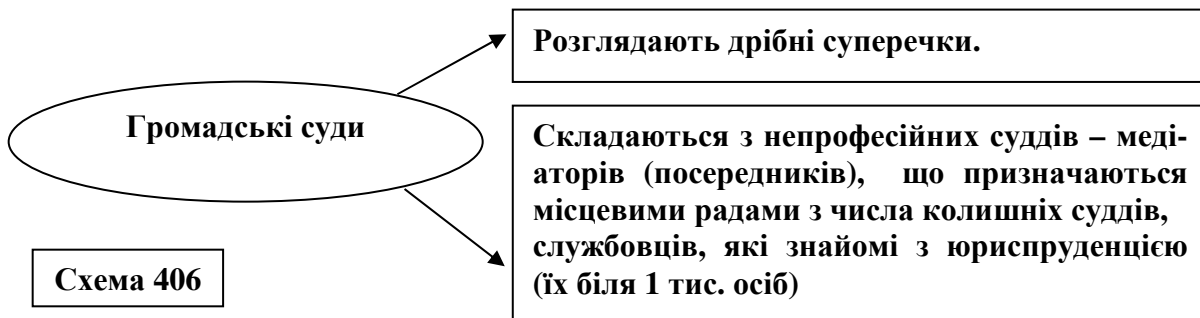
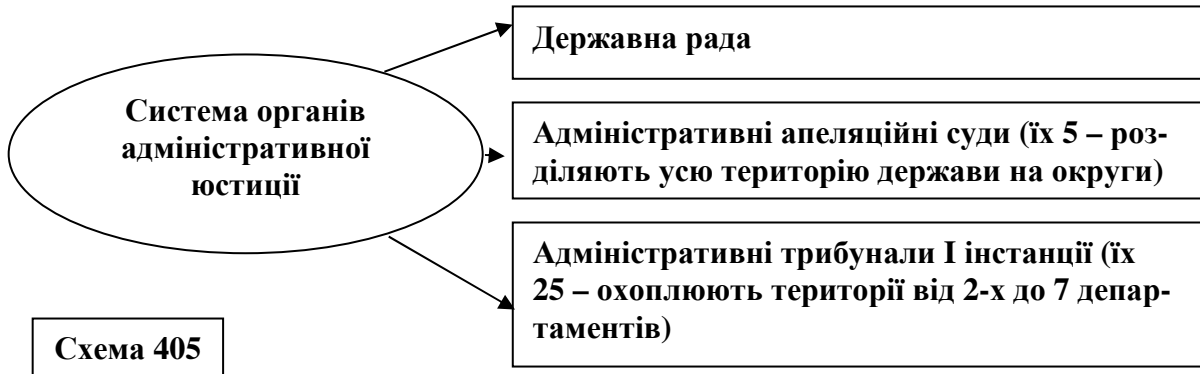

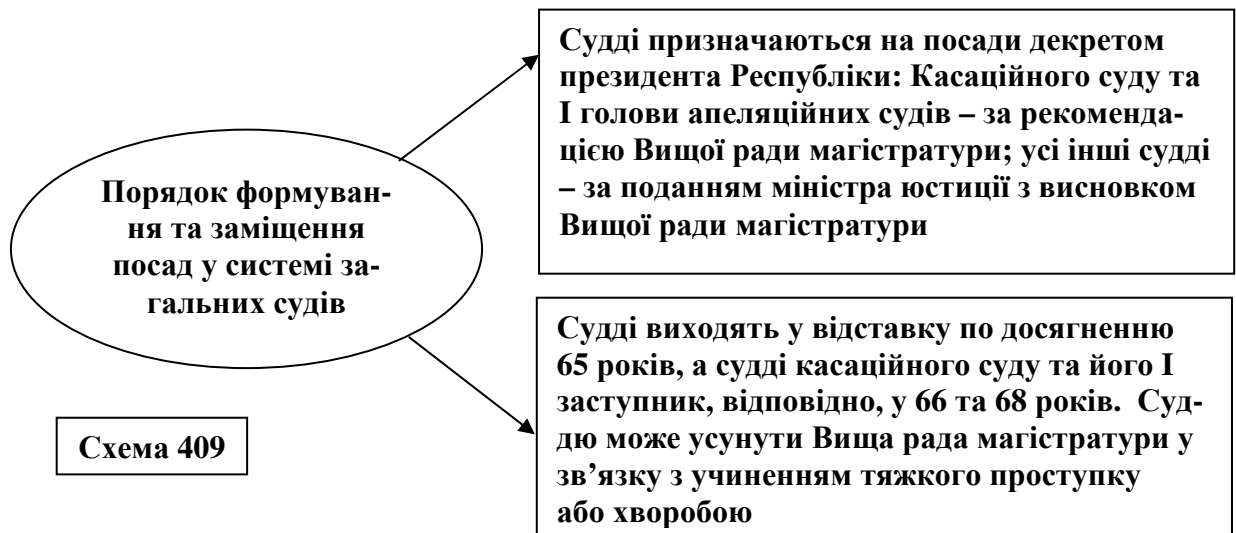

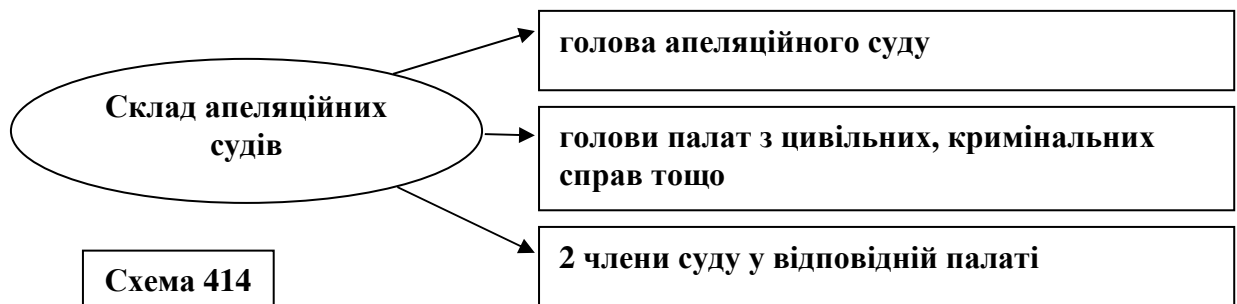
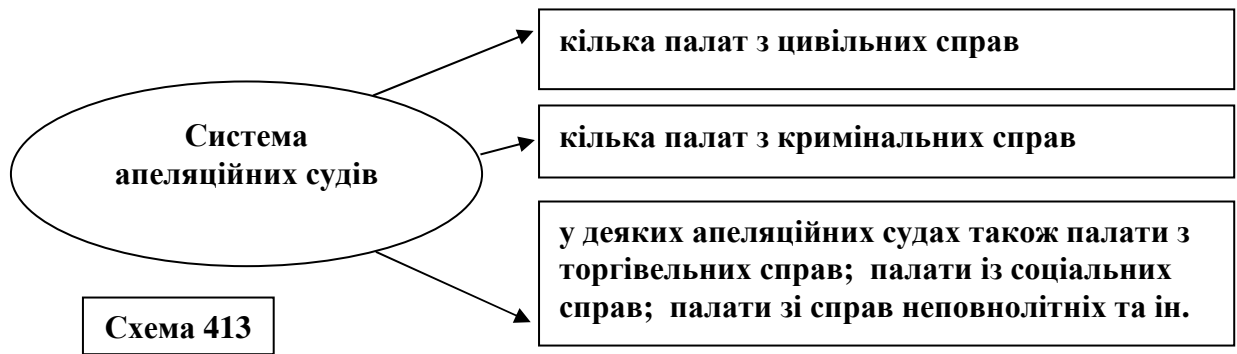

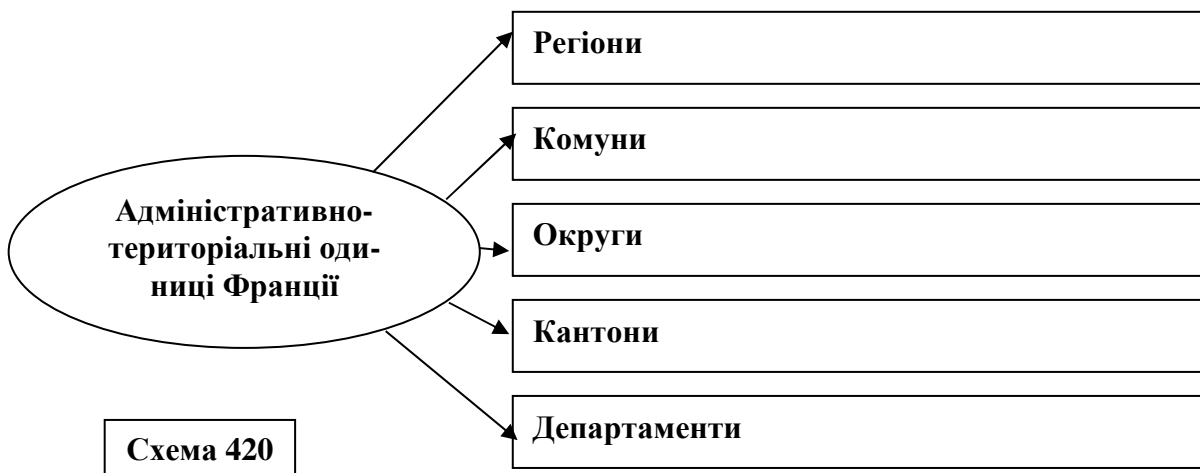
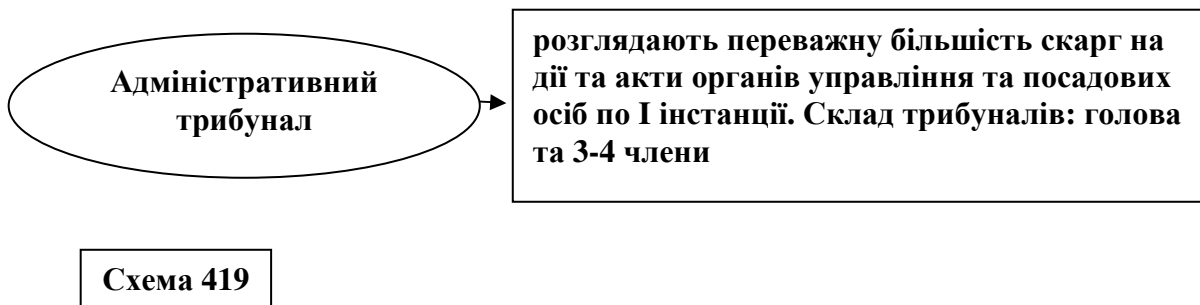
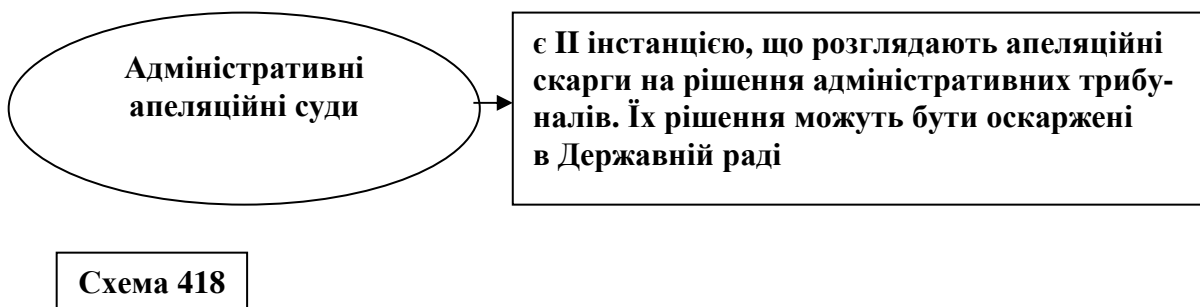

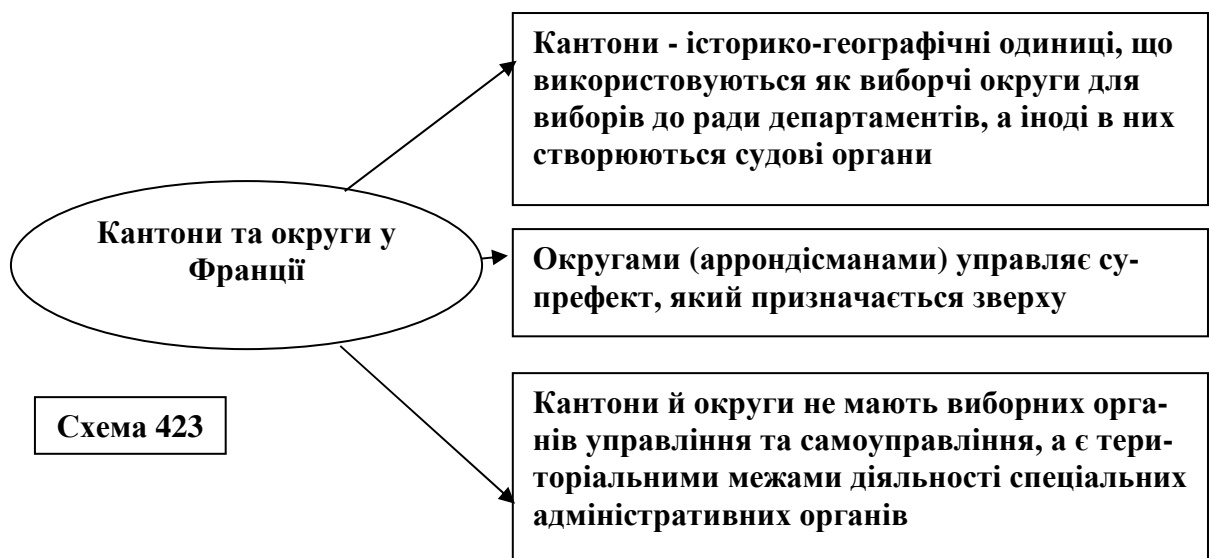
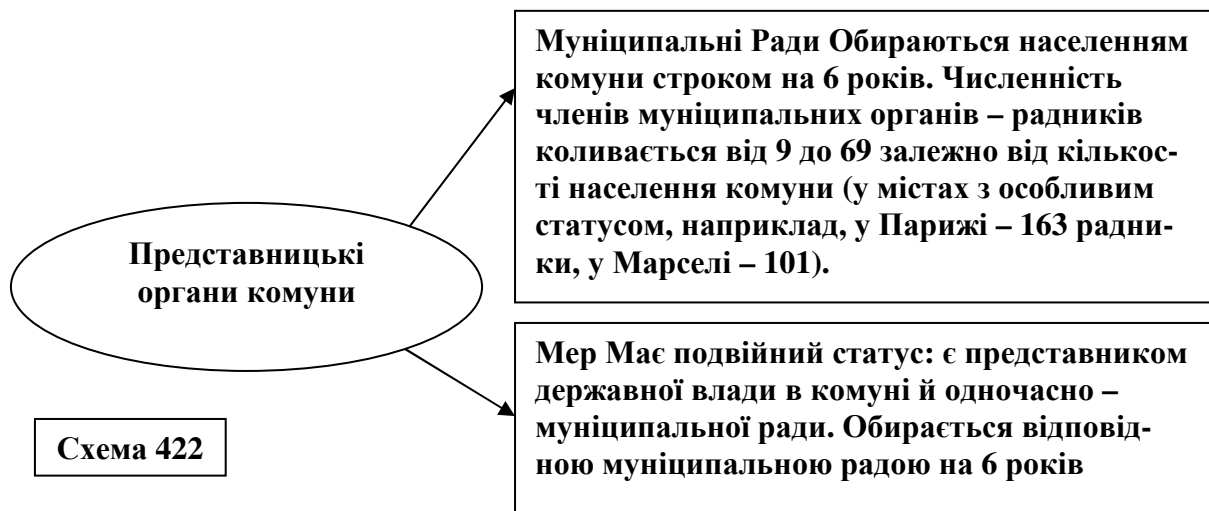
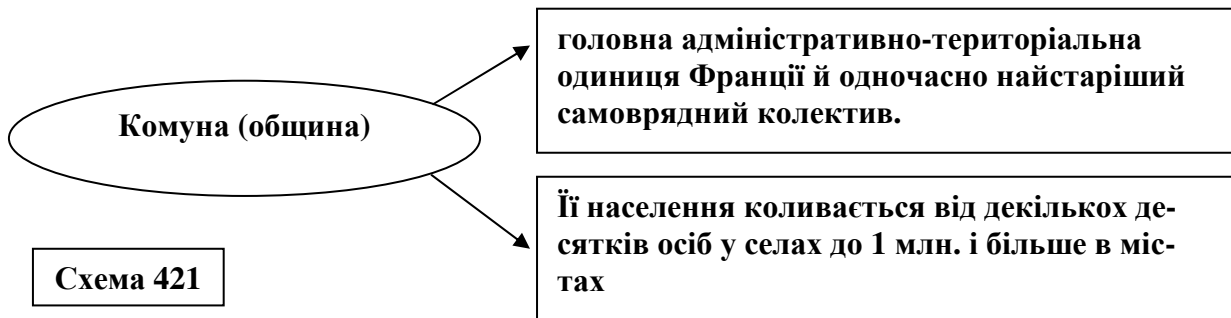

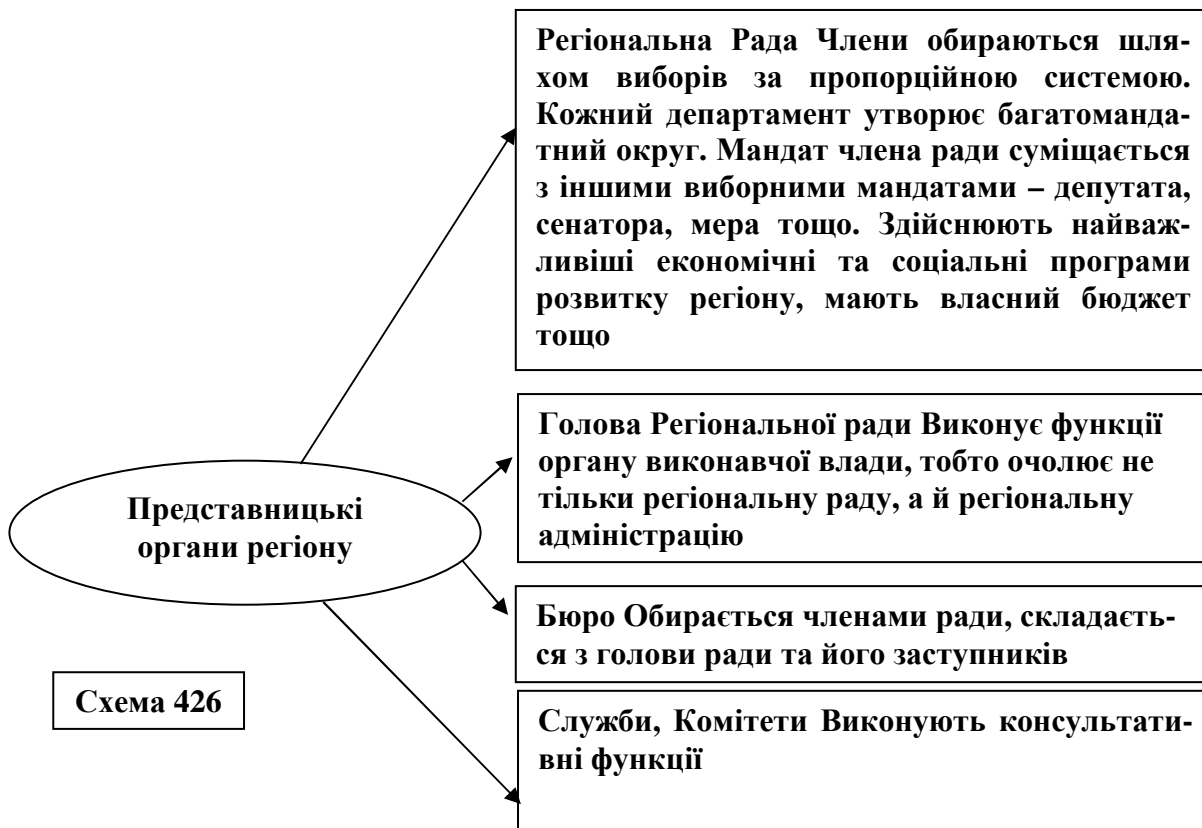
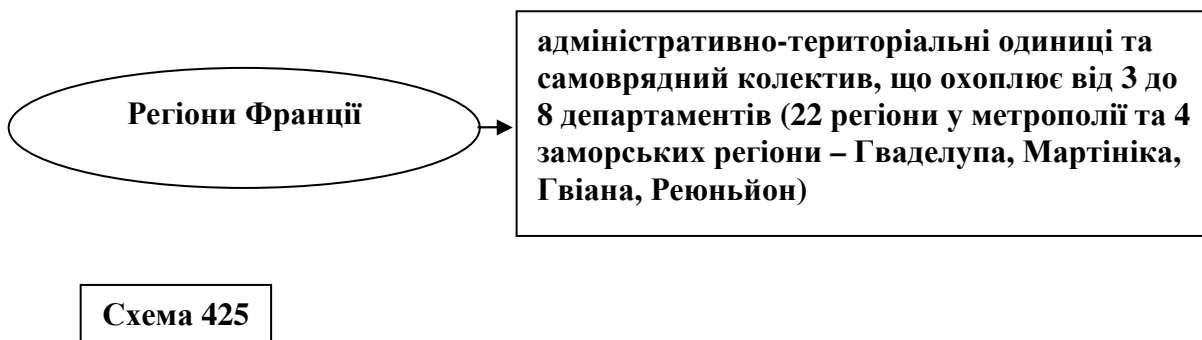

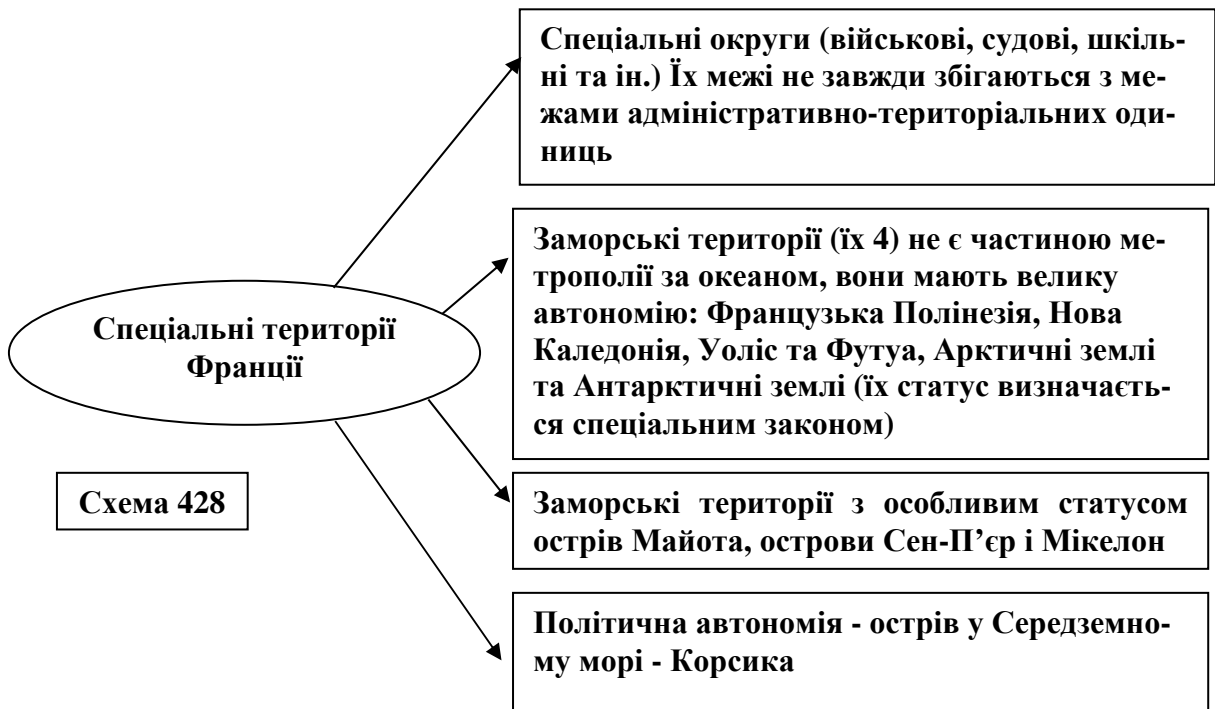
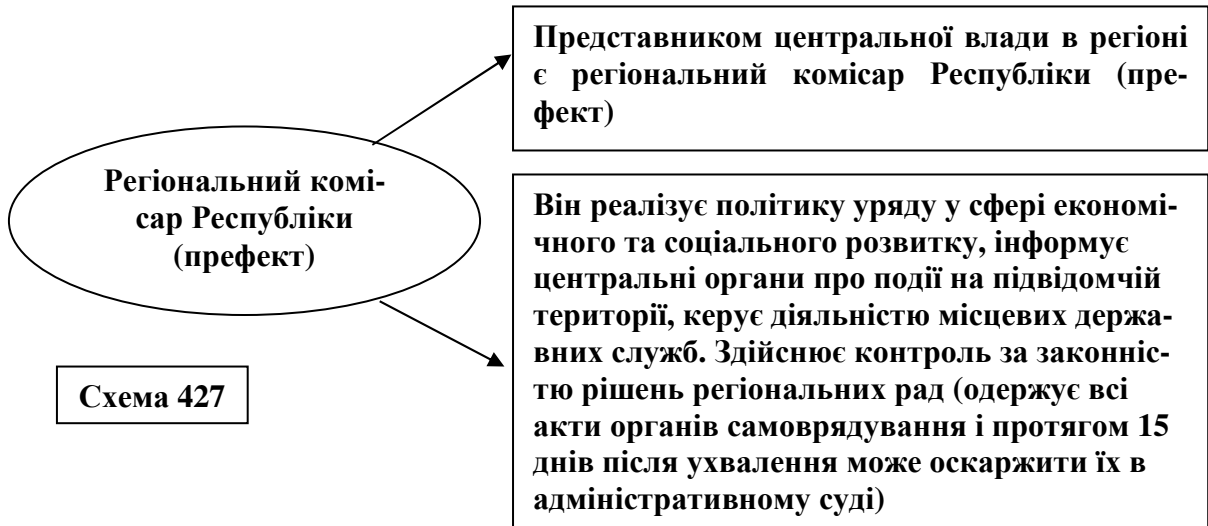

ЗМІСТ

Передмова	3
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	
Розділ 1. Поняття, предмет, система та джерела конституційного права зарубіжних країн (КПЗК)	
Схема 1. Поняття конституційного права зарубіжних країн	5
Схема 2. Аспекти конституційного права зарубіжних країн	5
Схема 3. Об'єкт конституційного права зарубіжних країн	5
Схема 4. Суб'єкти КПЗК	6
Схема 5. Підходи до визначення предмета КПЗК	6
Схема 6. Елементи КПЗК	6
Схема 7. Поняття джерел КПЗК	7
Схема 8. Групи юридичних джерел КПЗК	7
Схема 9. Система джерел КПЗК	7
Схема 10. Закон як джерело КПЗК	8
Схема 11. Поділ законів за характером відносин що регулюються	8
Схема 12. Найбільш характерні риси конституційних законів	8
Схема 13. Регламенти парламентів як джерело КПЗК	9
Схема 14. Поділ договорів як джерел КПЗК	9
Схема 15. Система КПЗК	9
Схема 16. Принципи КПЗК	10
Схема 17. Конституційно-правові інститути	10
Схема 18. Класифікація конституційно-правових норм	10
Схема 19. Структура конституційно-правової норми	11
Розділ 2. Теорія конституції	
Схема 20. Поняття конституції та її юридична сутність	12
Схема 21. Вища юридична сила конституції полягає	12
Схема 22. Суспільні відносини, що регулюються конституціями	12
Схема 23. Функції конституції	13
Схема 24. Властивості конституції	13
Схема 25. Види конституцій залежно від форми	14
Схема 26. Види писаних конституцій	14
Схема 27. Структура конституції	14
Схема 28. Способи підготовки проекту конституцій	15

Схема 29. Способи прийняття конституції	15
Схема 30. Основні способи внесення змін та доповнень до конституцій	16
Схема 31. Класифікація конституцій	16
Розділ 3. Правовий захист конституції	
Схема 32. Поняття правової охорони конституції	17
Схема 33. Об'єкти конституційного контролю	17
Схема 34. Види конституційного контролю	17
Схема 35. Органи конституційного контролю	18
Розділ 4. Конституційно-правовий статус особи	
Схема 36. Поняття конституційного статусу особи та його структура	19
Схема 37. Поняття прав громадянина	19
Схема 38. Покоління прав людини	19
Схема 39. Принципи конституційно-правового статусу людини та громадянина	20
Схема 40. Групи прав людини	20
Схема 41. Види особистих прав	20
Схема 42. Види політичних прав	21
Схема 43. Види соціально-економічних прав	21
Схема 44. Види екологічних прав	22
Схема 45. Види культурних прав	22
Схема 46. Обов'язки людини і громадянина	22
Схема 47. Поняття «громадянство» та «громадянство ЄС»	23
Схема 48. Поняття «підданство» та різниця між ним і громадянством	23
Схема 49. Умови припинення громадянства	23
Схема 50. Способи набуття громадянства	24
Схема 51. Випадки втрати громадянства	24
Схема 52. Поняття осіб без громадянства та їх правовий статус	25
Схема 53. Поняття багатогромадянства	25
Схема 54. Поняття «іноземці» та обмеження, які встановлюються до них	26
Схема 55. Поняття «біженці» та їх правовий статус	26
Розділ 5. Конституційні засади суспільного ладу зарубіжних країн	
Схема 56. Поняття та загальна характеристика суспільного ладу	27
Схема 57. Підсистеми структури суспільного ладу	27
Схема 58. Інституції, які закладають засади економічної системи	28
Схема 59. Власність та її форми	28
Схема 60. Суб'єкти публічної вланості	28

Схема 61. Поняття соціальної системи суспільства	29
Схема 62. Форми державно-правового регулювання міжнаціональних відносин	29
Схема 63. Поняття соціальної політики	29
Схема 64. Поняття соціального забезпечення	29
Схема 65. Структура соціального забезпечення	30
Схема 66. Поняття та види соціального захисту особи	30
Схема 67. Поняття та предмет духовно-культурних відносин	30
Схема 68. Поняття політичних відносин	31
Схема 69. Поняття влади	31
Схема 70. Поняття та способи здійснення політичної влади	31
Схема 71. Поняття та елементи політичної системи	31
Схема 72. Поняття та види політичних норм	32
Схема 73. Поняття та зміст політичних відносин	32
Схема 74. Поняття та типи політичних режимів	32

Розділ 6. Форма держави в зарубіжних країнах

Схема 75. Поняття форми держави	33
Схема 76. Класифікація форми держави	33
Схема 77. Елементи форми держави	33
Схема 78. Форма правління та її основні форми	34
Схема 79. Поняття та основні властивості монархії	34
Схема 80. Види монархії	34
Схема 81. Поняття та ознаки абсолютної монархії	35
Схема 82. Поняття сімейної ради та її склад у абсолютній монархії	35
Схема 83. Поняття та ознаки дуалістичної монархії	36
Схема 84. Парламентарна монархія та її ознаки	36
Схема 85. Поняття та види республік	37
Схема 86. Президентська республіка та її ознаки	37
Схема 87. Поняття суперпрезидентської республіки	38
Схема 88. Поняття та ознаки парламентарної республіки	38
Схема 89. Поняття, ознаки та види змішаних республік	39

Розділ 7. Форми політико-територіального устрою в зарубіжних державах

Схема 90. Поняття територіального устрою	40
Схема 91. Політико-територіальний устрій та його основні форми	40
Схема 92. Унітарна держава та її ознаки	40

Схема 93. Поділ унітарних держав	41
Схема 94. Поняття автономії	41
Схема 95. Види автономій	41
Схема 96. Поняття територіальної автономії	42
Схема 97. Види автономій	42
Схема 98. Поняття «федерація» та шляхи її утворення	42
Схема 99. Поділ федерацій за структурою	43
Схема 100. Ознаки федерації	43
Схема 101. Загальна характеристика суб'єктів федерації	44
Схема 102. Сфери компетенції у відносинах між федерацією та її суб'єктами	44
Схема 103. Територіальні утворення, які не є суб'єктами федерації	45
Схема 104. Поняття та ознаки конфедерації	45
Схема 105. Поняття державного режиму	46
Схема 106. Види державного режиму	46
Схема 107. Поняття демократичного державного режиму	46
Схема 108. Види демократичного державного режиму	47
Схема 109. Ознаки демократичного державного режиму	47
Схема 110. Види антидемократичного державного режиму	48
Схема 111. Поняття авторитарного режиму	48
Схема 112. Ознаки авторитарного державного режиму	48
Схема 113. Види авторитарного державного режиму	49
Схема 114. Ознаки тоталітарного державного режиму	49
Розділ 8. Конституційно-правовий статус політичних партій	
Схема 115. Поняття та суть політичних партій	50
Схема 116. Функції політичних партій	50
Схема 117. Ознаки політичної партії	51
Схема 118. Види політичних партій	51
Схема 119. Види партій за організаційною побудовою	52
Схема 120. Поділ партій за територіальною ознакою	52
Схема 121. Поділ партій за методами дії	52
Схема 122. Поняття інституціоналізації політичних партій	53
Схема 123. Процеси інституціалізації політичних партій	53
Схема 124. Поняття статуту партії	53
Схема 125. Членство в політичних партіях	53
Схема 126. Види фінансування політичних партій	54
Схема 127. Органи які реєструють політичні партії	54

Розділ 9. Законодавча влада в зарубіжних країнах

Схема 128. Поняття парламенту та його види	55
Схема 129. Поняття законодавчої діяльності	55
Схема 130. Поняття парламентаризму	55
Схема 131. Основні функції парламентів	56
Схема 132. Повноваження парламентів	56
Схема 133. Види парламенту	57
Схема 134. Види палат парламенту	57
Схема 135. Способи формування однопалатних та Нижньої палати двопалатного парламентів	58
Схема 136. Способи формування Верхньої палати двопалатного парламенту	58
Схема 137. Підстави припинення діяльності парламентів	59
Схема 138. Причини розпуску парламенту	59
Схема 139. Структура парламенту	59
Схема 140. Основні способи заміщення голови Верхньої палати	59
Схема 141. Поняття «депутат» та його правовий статус	60
Схема 142. Види зупинення депутатських повноважень	60
Схема 143. Поняття «сесія» та її види	61
Схема 144. Поняття кворум та його види	62
Схема 145. Законодавчий процес та його стадії	62
Схема 146. Способи голосування	62
Схема 147. Вирішення розбіжностей між палатами	63
Схема 148. Стадія «промульгації» та її етапи	63

Глава 10. Конституційно-правовий статус глави держави в зарубіжних країнах

Схема 149. Поняття глави держави	64
Схема 150. Юридична форма глави держави	64
Схема 151. Статус глави держави – монарха в абсолютній та дуалістичній монархії	64
Схема 152. Статус глави держави – монарха в парламентарних монархіях	65
Схема 153. Статус глави держави – президента в парламентарній республіці	65
Схема 154. Статус глави держави – президента в дуалістичній (президентській) республіці	66
Схема 155. Статус глави держави – президента в республіках із змішаною формою правління	66

Схема 156. Основні повноваження глави держави	67
Схема 157. Повноваження глави держави у галузі державного управління	67
Схема 158. Представницькі функції глави держави	67
Схема 159. Зовнішньополітичні повноваження глави держави	68
Схема 160. Повноваження глави держави у сфері законодавчої діяльності	68
Схема 161. Повноваження глави держави у судовій сфері	69
Схема 162. Місце глави держави у системі розподілу влади	69
Схема 163. Отримання престолу за спадком	69
Схема 164. Виборна форма заміщення посади монархом	70
Схема 165. Спосіб обрання президента	70
Схема 166. Вимоги до кандидата на посаду президента	71
Схема 167. Припинення повноважень президента	71
Глава 11. Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади у зарубіжних країнах	
Схема 168. Поняття виконавчої діяльності	72
Схема 169. Належність виконавчої влади	72
Схема 170. Особливості здійснення виконавчої влади у різних державах	72
Схема 171. Поняття уряду	73
Схема 172. Офіційні назви уряду	73
Схема 173. Поділ урядів за політичним складом	73
Схема 174. Однопартійний уряд	74
Схема 175. Коаліційний уряд	74
Схема 176. Уряд меншості	74
Схема 177. Безпартійний уряд	75
Схема 178. Структура уряду	75
Схема 179. Глава уряду	75
Схема 180. Склад уряду	76
Схема 181. Спосіб формування уряду залежно від форми правління	76
Схема 182. Позапарламентський спосіб формування уряду	76
Схема 183. Парламентський спосіб формування уряду	77
Схема 184. Способи формування уряду у парламентарних республіках	77
Схема 185. Змішаний спосіб формування уряду	77
Схема 186. Строки повноважень уряду	78
Схема 187. Повноваження уряду	78
Схема 188. Види відповідальності уряду	78
Схема 189. Основні повноваження уряду	79

Схема 190. Політична відповідальність уряду	79
Схема 191. Види відповідальності	80
Схема 192. Кримінальна відповідальність уряду	80
Схема 193. Цивільна відповідальність уряду	80
Схема 194. Дисциплінарна відповідальність	80

Глава 12. Конституційно-правовий статус органів судової влади в зарубіжних країнах

Схема 195. Поняття судової влади	81
Схема 196. Поняття «судова юстиція»	81
Схема 197. Особливості судової влади	81
Схема 198. Конституційні принципи організації судової влади	82
Схема 199. Конституційні принципи правосуддя	82
Схема 200. Система судової влади	83
Схема 201. Види судових органів	83
Схема 202. Система судів загальної юрисдикції	84
Схема 203. Види судів	84
Схема 204. Способи формування судів	84
Схема 205. Моделі судових систем	85
Схема 206. Поняття та ознаки англо-саксонської моделі	85
Схема 207. Вимоги до посади судді	85
Схема 208. Поняття та ознаки романо-германської моделі	86
Схема 209. Конституційно-правові принципи правового статусу суддів	86
Схема 210. Поняття «конституційна юстиція»	87
Схема 211. Види спеціалізованих органів конституційної юстиції	87
Схема 212. Способи формування органів конституційної юстиції	87
Схема 213. Вимоги до кандидатів в судді Конституційних судів (рад)	88
Схема 214. Основні напрями діяльності Конституційних судів (рад)	88

Розділ 13. Територіальна організація публічної влади в зарубіжних країнах

Схема 215. Поняття «державна територія»	89
Схема 216. Склад державної території	89
Схема 217. Поняття та форми державного територіального устрою	89
Схема 218. Види адміністративно-територіального поділу територій держав	89
Схема 219. Доктрини поділу адміністративно-територіальних одиниць і місцевих органів	90

Схема 220. Особливі територіальні одиниці	90
Схема 221. Органи, які здійснюють регулювання адміністративно-територіальним устроєм	91
Схема 222. Чинники, які впливають на адміністративно-територіальний поділ держави	91
Схема 223. Характеристика законодавчих органів, які здійснюють публічну владу в окремих суб'єктах федерацій	91
Схема 224. Характеристика виконавчих органів, які здійснюють публічну владу в окремих суб'єктах федерацій	92
Схема 225. Характеристика судових органів, які здійснюють публічну владу в окремих суб'єктах федерацій	92
Схема 226. Поняття «місцеве управління»	92
Схема 227. Поняття «місцеве самоврядування»	93
Схема 228 Поняття «місцеве самоврядування» у Європейській хартії	93
Схема 229. Головні риси та принципи місцевого самоврядування	93
Схема 230. Система організації публічної влади на місцях	94
Схема 231. Види органів самоврядування та управління у великій общині	94
Схема 232. Види органів самоврядування та управління у невеликій общині	95
Схема 233. Форми здійснення місцевого самоврядування в общині	95
Схема 234. Вимоги до осіб, які наділяються пасивним виборчим правом	95
Схема 235. Особи, які не наділяються пасивним виборчим правом	96
Схема 236. Способи висування кандидатів	96
Схема 237. Основні форми діяльності органів місцевого самоврядування	96
Схема 238. Підстави для розпуску органів місцевого самоврядування	97
Схема 239. Справи, якими займаються органи місцевого самоврядування	97
Схема 240. Органи, які можуть здійснювати контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування	97

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ 14. Конституційна система США

Схема 241. Вимоги до посади Президента США	98
Схема 242. Процедура обрання Президента США	98
Схема 243. Повноваження Президента США	99
Схема 244. Система органів виконавчої влади в США (адміністрація Президента США)	99
Схема 245. Кабінет як орган виконавчої влади в США	99

Схема 246. Виконавчий апарат Президента США	100
Схема 247. Виконавчі агентства США	100
Схема 248. Парламент (Конгрес) США	100
Схема 249. Особливості формування Сенату та вимоги до кандидатів в сенатори	101
Схема 250. Особливості формування Палати представників та вимоги до кандидатів в конгресмени	101
Схема 251. Види комітетів кожної палати парламенту США	101
Схема 252. Компетенція Конгреса	102
Схема 253. Правові акти Конгресу	102
Схема 254. Склад федеральної судової системи США	102
Схема 255. Загальна характеристика Верховного суду (ВС) США	103
Схема 256. Процедури прийняття до розгляду справ ВС США	103
Схема 257. Інстанції судової системи штату США	104
Схема 258. США характеризується як	104
Схема 259. Державний устрій США	105
Схема 260. Загальна характеристика законодавчої влади штатів	105
Схема 261. Виконавча влада штатів	106
Схема 262. Графства як органи місцевого самоврядування США	106
Схема 263. Особливості американської системи місцевого самоврядування	107
Схема 264. Міста США	107
Схема 265. Системи управління містами США	108
Схема 266. Поняття метрополітенських регіонів	108
Глава 15. Конституційна система Великої Британії	
Схема 267. Змісти конституцій	109
Схема 268. Характерні риси Британської конституції	109
Схема 269. Політичні партії Великої Британії	109
Схема 270. Джерела Британської конституції	110
Схема 271. Склад Британського парламенту	110
Схема 272. Функції Лорда-канцлера	111
Схема 273. Групи функцій Палати лордів	111
Схема 274. Види законопроектів (білів), які розглядаються в Парламенті	111
Схема 275. Статус монарха у Великій Британії та його місце в системі влади	112
Схема 276. Поняття «королівська прерогатива»	112
Схема 277. Основні види прерогативних положень монарха (Корони)	113
Схема 278. Поняття та склад Таємної ради	113
Схема 279. Судовий комітет Таємної ради	114

Схема 280. Кабінет міністрів Великої Британії	114
Схема 281. «Внутрішній кабінет»	114
Схема 282. Комітети Кабінета	115
Схема 283. Функції Кабінету міністрів	115
Схема 284. Правовий статус Прем'єр-міністра	115
Схема 285. Функції Прем'єр-міністра	116
Схема 286. Вищі судові органи Великої Британії	116
Схема 287. Судова система Англії і Уельсу	116
Схема 288. Склад та юрисдикція Палати лордів	117
Схема 289. Юрисдикція та склад Апеляційного суду	117
Схема 290. Структура Апеляційного суду	117
Схема 291. Структура Високого суду	118
Схема 292. Структура Суду Корони	118
Схема 293. Судові органи спеціальної юрисдикції	118
Схема 294. Нижчі суди в Англії та Уельсі	119
Схема 295. Автономна судова система Північної Ірландії	119
Схема 296. Автономна судова система Шотландії	119
Схема 297. Високий суд юстиціаріїв	120
Схема 298. Суд сесій	120
Схема 299. Нижчі суди	120
Схема 300. Адміністративно-територіальний поділ Англії	121
Схема 301. Компетенція органів місцевого самоврядування	121
Глава 16. Конституційна система Російської Федерації	
Схема 302. Загальна характеристика держави РФ	122
Схема 303. Система джерел конституційного права РФ	122
Схема 304. Нормативно-правові акти РФ	122
Схема 305. Основи конституційного ладу РФ	123
Схема 306. Федерація і федералізм: поняття та сутність	123
Схема 307. Принципи федеративного устрою РФ	124
Схема 308. Поняття розмежування предметів відання та владних повноважень	124
Схема 309. Способи розмежування предметів відання та владних повноважень	125
Схема 310. Сфери повноважень за Конституцією РФ	125
Схема 311. Склад РФ	125
Схема 312. Умови зміни складу федерації	125
Схема 313. Обставини зміни складу РФ в існуючих кордонах	126
Схема 314. Групи суб'єктів РФ	126

Схема 315. Система органів державної влади суб'єкта РФ	126
Схема 316. Форми народовладдя в РФ	126
Схема 317. Статус та вимоги до посади Президента РФ	127
Схема 318. Функції Президента РФ	127
Схема 319. Групи повноважень Президента РФ	127
Схема 320. Правовий статус та склад Федеральних Зборів РФ	128
Схема 321. Складові конституційно-правового статусу парламентаря РФ	128
Схема 322. Основні функції Парламенту РФ	129
Схема 323. Суб'єкти права законодавчої ініціативи в РФ	129
Схема 324. Співвідношення понять «система виконавчої влади» та «структура органів виконавчої влади»	130
Схема 325. Склад Уряду РФ	130
Схема 326. Акти уряду РФ	130
Схема 327. Федеральні органи виконавчої влади	130
Схема 328. Відомчі нормативні акти	131
Схема 329. Судова система РФ	131
Схема 330. Види судочинства в РФ	131
Схема 331. Порядок формування та організація Конституційного Суду (КС) РФ	132
Схема 332. Структура та організація діяльності КС РФ	132
Схема 333. Групи повноважень КС РФ	132
Схема 334. Правові акти, конституційність яких перевіряє КС	132
Схема 335. Види рішень КС РФ	133
Схема 336. Система органів Прокуратури РФ	133
Схема 337. Засоби прокурорського реагування	133
Схема 338. Види муніципальних утворень РФ	134
Схема 339. Форми безпосереднього здійснення населенням місцевого самоврядування	134
Схема 340. Структура органів місцевого самоврядування РФ	134
Глава 17. Конституційна система Федеративної Республіки Німеччини	
Схема 341. Німеччина характеризується як	135
Схема 342. Органи законодавчої влади ФРН	135
Схема 343. Порядок формування Бундестагу	136
Схема 344. Структура Бундестагу	136
Схема 345. Склад президії Бундестагу	136
Схема 346. Склад Ради старійшин	137
Схема 347. Постійні комітети Бундестагу	137

Схема 348. Головні повноваження Бундестагу	137
Схема 349. Поняття та порядок формування Бундесрату	138
Схема 350. Структура Бундесрату	138
Схема 351. Земельні парламенти ФРН	139
Схема 352. Загальна характеристика ландтагів	139
Схема 353. Повноваження ландтагів земель	139
Схема 354. Органи виконавчої влади ФРН	139
Схема 355. Порядок формування посади Федерального Президента	140
Схема 356. Склад Федерального уряду	140
Схема 357. Назви та порядок формування урядів земель	140
Схема 358. Склад уряду землі	141
Схема 359. Склад конституційної юстиції ФРН	141
Схема 360. Порядок формування ФКС	141
Схема 361. Конституційні суди земель	142
Схема 362. Компетенція залузей юстиції ФРН	142
Схема 363. Склад Верховного федерального суду (ВФС)	142
Схема 364. Система Верховного федерального суду (ВФС)	143
Схема 365. Склад вищого суду землі (ВСЗ)	143
Схема 366. Компетенція ВСЗ	143
Схема 367. Склад суду землі	143
Схема 368. Склад дільничих судів	144
Схема 369. Склад суду шерифів	144
Схема 370. Адміністративно-територіальний поділ ФРН	144
Схема 371. Система місцевого управління та самоврядування ФРН	144
Схема 372. Органи місцевого управління в округах	145
Схема 373. Органи місцевого управління та самоврядування у районах	145
Схема 374. Органи місцевого управління в общинах	145
Глава 18. Конституційна система Французької Республіки	
Схема 375. Головні риси Конституції 1958 р.	146
Схема 376. Органи, які здійснюють контроль за конституційністю актів державних органів	146
Схема 377. Склад Конституційної ради (КР)	146
Схема 378. Функції Конституційної Ради (КР)	147
Схема 379. Порядок розгляду справ у Конституційній раді (КР)	147
Схема 380. Функції Державної ради	147
Схема 381. Структура парламенту Франції	148

Схема 382. Порядок формування та діяльності Національних Зборів	148
Схема 383. Порядок формування та вибори Сенату	149
Схема 384. Склад парламенту	149
Схема 385. Роботою кожної з палат керує	150
Схема 386. Законодавчі повноваження парламенту	150
Схема 387. Особливості ухвалення органічних законів	151
Схема 388. Контроль за діяльністю виконавчої влади	151
Схема 389. Статус Президента республіки	151
Схема 390. Порядок обрання Президента Франції	152
Схема 391. Особисті повноваження Президента Франції	152
Схема 392. Особисті повноваження Президента у сфері зовнішніх відносин, оборони та безпеки	153
Схема 393. Особисті повноваження Президента у судовій сфері	153
Схема 394. Повноваження Президента, що потребує контрсигнатури прем'єр-міністром	153
Схема 395. Виконавчу владу у Франції здійснюють	154
Схема 396. Статус уряду Франції та форма проведення його засідань	154
Схема 397. Склад засідання Ради Міністрів	154
Схема 398. Склад засідання Кабінету Міністрів	155
Схема 399. Повноваження уряду, що здійснюються разом з Президентом	155
Схема 400. Повноваження уряду, що здійснюються прем'єр-міністром від імені уряду	155
Схема 401. Здійснюючи повноваження від імені уряду, прем'єр-міністр має право	156
Схема 402. Система загальних судів Франції	156
Схема 403. Суди першої інстанції	157
Схема 404. Спеціалізовані суди охоплюють	157
Схема 405. Система органів адміністративної юстиції	158
Схема 406 Громадські суди	158
Схема 407. Особливі суди, що не входять до судової системи	158
Схема 408. Вищі контролюючі органи	159
Схема 409. Порядок формування та заміщення посад у системі загальних судів	159
Схема 410. Система касаційного суду	160
Схема 411. Повноваження касаційного суду	160
Схема 412. Склад касаційного суду	160
Схема 413. Система апеляційних судів	161
Схема 414. Склад апеляційних судів	161

Схема 415. Поняття та склад адміністративної юстиції	161
Схема 416. Поняття державної ради	161
Схема 417. Повноваження підсекцій Державної ради	162
Схема 418. Адміністративні апеляційні суди	162
Схема 419. Адміністративний трибунал	162
Схема 420. Адміністративно-територіальні одиниці Франції	162
Схема 421. Комуна (община)	163
Схема 422. Представницькі органи комуни	163
Схема 423. Кантони та округи у Франції	163
Схема 424. Представницькі органи в департаментах	164
Схема 425. Регіони Франції	164
Схема 426. Представницькі органи регіону	164
Схема 427. Регіональний комісар Республіки (префект)	165
Схема 428. Спеціальні території Франції	165
Зміст	166
Рекомендована література	180

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

1. Конституции зарубежных государств: Сборник / В.Г. Тихиня (авт.-сост.), В.П. Серебренников (авт.-сост.). – Минск: Право и экономика, 2007. – 470 с.
2. Конституции зарубежных стран: сборник / Дубровин В.Н. (сост.). – М.: Юрлитинформ, 2006.
3. Конституции стран СНГ и Балтии: Учеб. пособие / Московская гос. юрид. академия / Г.Н. Андреева. – М.: Юристъ, 1999. – 640 с.
4. Конституция Российской Федерации. – М.: Маркетинг, 2001. – 40 с.
5. Конституции зарубежных государств. Соединенные Штаты Америки, Великобритания, Франция, Германия, Италия, Япония, Канада / Сост. В.В. Маклаков. – М.: БЕК, 1996. – 432 с.
6. Конституции государств – участников СНГ / Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при правительстве РФ / Под ред. Л.А. Окуньков. – М.: Норма-ИНФРА-М, 1999. – 736 с.
7. Конституція Японії / Українська наукова асоціація / Науковий аналіз і коментар М.І. Малишко, пер. з япон.. – К., 1995. – 24 с.
8. Конституции государств Восточной Европы: Учеб. пособие / Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при правительстве РФ / Отв. ред. Д.А. Ковачев. – М.: ИНФРА-М-Норма, 1996. – 160 с.
9. Конституции зарубежных государств: Великобритания. Франция. Германия. Италия. Европейский Союз. США. Япония. Индия: Учеб. пособие / В. В. Маклаков (сост., пер., вступ. ст.). – 5 изд., перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – XXIV. – 581 с.
10. Конституции государств Европейского союза / Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ / Л.А. Окуньков (ред.). – М.: Издательская группа НОРМАИНФРА-М, 1999. – 816 с.
11. Конституции государств Европы: В 3 т. / Институт законодательства и сравнительного правоведения при правительстве Российской Федерации / Л.А. Окуньков (общ. ред. и вступ. ст.) – М.: Норма, 2001. – 818 с.
12. Австрийская Республика. Конституция и законодательные акты / Сост. Т.Г. Моршакова; Под ред. И.П. Ильинского. – М.: Прогресс, 1985. – 429 с.
13. Италия. Конституция и законодательные акты (пер. с итал.) / Под ред. В.А. Туманова, вступ. ст. Т.А. Васильевой, Н.Ю. Попова. – М.: Прогресс, 1988. – 392 с.
14. Федеративная Республика Германия. Конституция и законодательные акты (пер. с нем.) / Сост. Т.Г. Моршакова, под. ред. Ю.П. Урьяса. – М.: Прогресс, 1991. – 468 с.
15. Французская Республика Конституция и законодательные акты (пер. с фр.) / Сост. В.В. Маклаков, под. ред. В.А. Туманова.

– М.: Прогресс, 1989. – 448 с. 16. Швеция. Конституция и законодательные акты (пер. со швед.) / Под ред. М.А. Моргуновой. – М.: Прогресс, 1983. – 359 с.

Підручники, посібники

1. Алебастрова И. А., Андреева Г. Н., Андреева И. А., Маклаков В. В., Новикова С. С. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: В 4 т.: Учебник для студ. юрид. вузов и фак. / Б. А. Страшун (отв. ред.). – М.: БЕК, 1993. – Т. 3. Особенная часть: Страны Европы. – М.: БЕК, 1997. – 764 с.

2. Алебастрова И. А. Конституционное право зарубежных стран: Краткий курс лекций. – М.: Юрайт, 2004. – 264 с. 3. Алексеева Л. Л., Андриченко Л. В., Боголюбов С. А., Домрин А. Н., Касаткина Н. М. Конституционное право государств Европы: Учеб. пособие для студ. юрид. вузов и ф-тов / Институт законодательства и сравнительного правоведения при правительстве Российской Федерации / Д.А. Ковачев (отв. ред.). – М.: Волтерс Клувер, 2005. – X, 310 с.

4. Андрейцев В. И., Батлер Уильям Э., Вернидубов И. В., Вертепа М. Ю., Воронова Л. К. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / Юридическая фирма «Салком» Научно-аналитический центр / Е.Б. Кубко, В.В. Цветков (общ. ред.). – К.: Юринком Интер, 2003. – 583 с.

5. Арановский К. В. Государственное право зарубежных стран: Учеб. пособие. – 3 изд., доп. и перераб. – М.: Форум, 2000. – 488 с.

6. Арбузкин А. М. Конституционное право зарубежных стран: Учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по спец. «Юриспруденция». – М.: Юристъ, 2005. – 666 с.

7. Вишняков В. Г., Егiazаров В. А., Манов Б. Г., Андрианов В. И., Василевич Г. А. Сравнительный анализ конституций государств – участников СНГ / Институт законодательства и сравнительного правоведения при правительстве РФ / В.Г. Вишняков (отв. ред.). – М.: Городец, 2006. – 208 с.

8. Григонис Э. П., Григонис В. П. Конституционное право зарубежных стран: Курс лекций. – СПб.: Питер, 2002. – 414 с.

9. Горниг Г., Витвицкая О. Право Европейского союза: Европейское общество. Правовая защита в сообществах. Ответственность государственных защитников. – СПб.; М.; Нижний Новгород; Воронеж; Ростов н/Д.; Екатеринбург, 2005. – 255 с.

10. Гудошников Л. М., Жданов А. А., Козырин А. Н., Пащенко Е. Г., Сюкияйнен Л. Р. Административное право зарубежных стран: Учеб. пособие / Московский гос. ин-т международных отношений / А.Н. Козырин (ред.). – М.: Спарк, 1996. – 229 с.

11. Баглай М. В., Бобылев Г. В., Карлов Ю. Е., Воробьев В. П., Гуреева Н. П., Даниленко В. Н. Конституционное право зарубежных стран: учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. «Юриспруденция» / Московский гос. ин-т международных отношений МИД России / М.В. Баглай (общ. ред.). – 2-е изд., перераб. – М.: Норма, 2008. – XII. – 1043 с.

12. Бачур Б. С. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчально-методичний посібник / Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечникова. Кафедра загальноправових дисциплін і міжнародного права. – О.: Астропринт, 2008. – 80 с.

13. Бесчастний В. М., Філонов О. В., Субботін В. М., Пашков С. М. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навчальний посібник. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2008. – 467 с.

14. Бостан С. К., Сажнев І. В. Державне право зарубіжних країн: Навч.-метод. посібник для курсантів, студентів, слухачів / МВС України. Запорізький юридичний ін-т. – Запоріжжя: ЗЮІ МВС України, 2001. – 254 с.

15. Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 504 с.

16. Георгіца А. З. Конституційно-правові інститути зарубіжних країн / Чернівецький ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Рута, 1994. – 138 с.

17. Горшеньова М. С., Закоморна К. О., Ріяка В. О., Журавка О. В., Маєвська А. А. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник / В.О. Ріяка (заг. ред.). – 2 вид., доп. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 544 с.

18. Державне право зарубіжних країн: Навчальний посібник / В.О. Ріяка (керівник авт. кол.), В.С. Семенов, М.В. Цвік та ін.; За заг. ред. В.О. Ріяки. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 512 с.

19. Закіров М. Б., Закірова С. Г. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч.-метод. посібник для слухачів ф-ту заоч. Та дистанц. навчання / Луганський держ. ун-т внутрішніх справ ім. Е.О.Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2008. – 96 с.

20. Златопольский Д. Л. Государственное право зарубежных стран: Восточной Европы и Азии: Учебник для студ. вузов, обуч. По спец. «Правоведение» / Московский гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. Юридический факультет. – М.: Зерцало, 1999. – 320 с.

21. Історія держави і права зарубіжних країн. Правові джерела: Навчальний посібник / Г.І. Трофанчук (упоряд.). – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 347 с.

22. Історія держави та права зарубіжних країн: Конспект лекцій / Міжнародний науково-технічний ун-т / В.С. Калиновський (укладач). – К.: МНТУ, 1995. – 200 с.

23. Кирпичов О. А., Соловйова В. В. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник – Донецьк: Юго-Восток, 2006. – 371 с.

24. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: В 4 т. Т. 1–2. Часть общая: Учеб. / Отв. ред. проф. Б.А. Страшун – 3-е изд., обновл. и дораб. – М.: БЕК, 2000. – 784 с.

25. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Общая часть: Учебник для вузов / Рук. авт. колл. и отв. ред. Б.А. Страшун – 4-е изд., обновл. и дораб. – М.: Норма, 2005. – 896 с. 26. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В. Баглая, Ю.И. Лейбо, Л.М. Энтина. – 2-е изд., перераб. – М.: Норма, 2005. – 1056 с.

27. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навчальний посібник / В.М. Бесчастний, О.В. Філонов, В.М. Субботін, С.М. Пашков; За ред. В.М. Бесчастного. – К.: Знання, 2007. – 467 с.
28. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч.- метод. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Ю. Федьковича / А. З. Георгіца (уклад.). – Чернівці: Рута, 2008. – 128 с.
29. Конституційне законодавство зарубіжних країн. Хрестоматія: Навчальний посібник / В.О. Ріяка, К. О. Закоморна (упоряд.). – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 384 с.
30. Маклаков В. В. Конституционное право зарубежных стран. Общая часть: Учебник для студ. юрид. вузов и ф-тов. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – XXVI. – 868 с.
31. Малишко М. І. Конституції зарубіжних країн та України (основи конституціоналізму). Навч.-метод. довідник / 2-ге вид. доп. – К.: МАУП, 2000. – 111 с.
32. Мартинюк Р. С. Державне (конституційне) право зарубіжних країн. Загальна частина: Навчальний посібник. – Острог: Острозька академія, 2007. – 200 с.
33. Мартынова М. Основы конституционного (государственного) права стран – членов ОПЕК: Учеб. пособие / Московский гос. ин-т международных отношений МИД России. – М.: МГИМО-Университет, 2008. – 330 с.
34. Міхневич Л. В. Конституційне право зарубіжних країн (Загальна частина): Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. Дисципліни / Київський національний економічний ун-т. – К.: КНЕУ, 2005. – 164 с.
35. Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник. – 5-е изд., перераб и доп. – М.: Белые альвы, 1996. – 400 с.
36. Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран: Учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристь, 2005. – 669 с. 37. Шаповал В. М. Державне право зарубіжних країн: Підручник. – К.: АртЕк, Вища шк., 1997. – 264 с.
38. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 472 с.
39. Шаповал В. Британська конституція: політико-правовий аналіз. – К., 1991.
40. Якушев А. В. Конституционное право зарубежных стран (курс лекций). – М., 2000.